

vojstva
MILOSTIVOOG

Sanel Ramić

A decorative rectangular border with intricate floral and scrollwork patterns, featuring stylized flowers and leaves at the corners and midpoints.

Ibn Kajjim, rahimehullah, rekao je:

"Ko spozna Allaha s Njegovim lijepim imenima,

i savršenim svojstvima,

Allah, 'azze ve dželle, zavoljet će ga,

i u to nema nikakve sumnje."

Dževabul-kafi

SVOJSTVA MILOSTIVOG

Sanel Ramić

Recenzent: mr. Elvedin Huseinbašić

Lektor i korektor: Sumeja Đurić

Korektura i DTP: Saraj

Dizajn: Saraj

Izdavač: Ramić Sanel

Štampa: Amos Graf

Tiraž: 300 primjeraka

Sarajevo, 2012.g. / 1434. h.g.,

ISLAMSKA - BIBLIOTEKA.NET

SVOJSTVA MILOSTIVOG

UVOD

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog

Zahvala pripada samo Allahu, Njega hvalimo i samo od Njega pomoć i oprost tražimo. Allahu se utječemo od zla nas samih i naših loših djela. Koga Allah uputi na Pravi put, niko ga u zabludu ne može odvesti, a koga u zabludi ostavi, niko ga ne može uputiti. Svjedočim da nema drugog istinskog božanstva, koje zaslužuje ibadet, osim Allaha Jednog, koji nema sudruga. Svjedočim da je Muhammed, sallallahu alejhi ve sellem, Njegov rob i poslanik. Poslao ga je da istinu dostavi, čovječanstvo uputi, pa je izložio ljudima ono što im je od Gospodara njihova objavljeno. Ostavio je ummet svoj na stazi jasnoj, kako na dnevnom svjetlu tako i u tmini noći, sa koje zalutati može samo onaj ko je propast zaslužio.

Najbolji govor je Allahova Knjiga, a najbolja uputa je uputa Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, dok su najružnije stvari novotarije, a svaka novotarija je zabluda. Najbolji govor jeste Allahova Knjiga jer ona vodi jedinom ispravnom putu, a najbolja uputa je Muhammedova, sallallahu alejhi ve sellem, uputa jer ona predstavlja Pravi put, koji vodi Allahu i sreći, i dunjalučkoj i ahiretskoj.

Uzvišeni Allah je rekao:

"O vi koji vjerujete, bojte se Allaha istinskom bogobojažnošću i ne umirite osim kao muslimani."¹

"O ljudi, bojte se Gospodara svoga, koji vas od jednog čovjeka stvara, a od njega je i drugu njegovu stvorio, i od njih dvoje mnoge muškarce i žene rasijao. I Allaha se bojte – s imenom čijim jedni druge molite – i rodbinske veze ne kidajte, jer Allah, zaista, stalno nad vama bdi."²

"O vi koji vjerujete, Allaha se bojte i samo istinu govorite. On će vam vaša djela ispravnim učiniti i grijehе vam vaše oprostiti. Onaj ko se Allahu i Njegovom Poslaniku pokori, on će uistinu pobijediti velikom pobjedom."³

Sva hvala pripada Allahu, Dobročinitelju, Milostivom, koji nas je obasuo Svojim neizmјjernim blagodatima, a najveća od njih je Kur'an časni. Njega Uzvišenog slavim i Njemu se zahvalјujem. Hvala Allahu, koji je duše vјerničke otvorio, pa su se predali i pokorili Njemu, koji im je iman učinio dragim i u srcima njihovim ga lijepim prikazao.

Slava Onome kome pripada vlast ovoga i drugog svijeta, slava Onome kome pripada uzvišenost i svaka sila! Slava Živom koji umriјeti neće, slava Onome koji smrt daje stvorenјima, a ne umire, Onome koji je nadasve slavljen, Presvetom Gospodaru meleka i duha, Onome koji je nadasve slavljen i svet! Slava Gospodaru našem Uzvišenom! Slava Onome kome pripadaju vlast i veličina! Slava, slava Njemu, za vјеke vјekova!

Sve mimo Njega je prolazno, svako stvorenјe će smrt okusiti, samo Allah, dželle ve 'ala, ostaje, samo On, tebareke ve te'ala, živi vјečnim životom, samo je On oduvјek i zauvјek. On je Veličanstveni, Plemeniti, koji je plemenit prema Svojim stvorenјima. On, tebareke ve te'ala, jedini zasluđuje da bude obožavan, da se slavi i veliča, da Mu se čini pokornost. Kada čovjek ovo shvati, požurit će da obožava Allaha onako kako to On traži od njega, strahovat će od Allaha, slaviti i veličati samo Allaha, bit će svjestan da ga On, tebareke ve te'ala, motri u svakom trenutku i stanju, jer je sve navedeno od tragova i plodova akide na kojoj su bili naši selefi.

¹ Ali Imran, 102.

² En-Nisa', 1.

³ El-Ahzab, 70-71.

Hvala Allahu, dželle dželaluhu, koji je olakšao da knjiga "Svojstva Milostivog" ugleda svjetlo dana na ovim našim prostorima. Knjiga koja je pred vama, cijenjeni čitaoci, je knjiga koja se bavi najveličanstvenijom spoznajom – spoznajom Allaha, Gospodara nebesa i Zemlje.

Ovo veoma vrijedno djelo sakupio sam iz knjiga islamskih učenjaka i nazvao sam ga "Svojstva Milostivog", moleći Svemoćnog Gospodara da dadne koristi u njemu i da podari da bude na vagi mojih dobrih djela na Danu kada Ga sretnem.

U toku same pripreme nastojao sam da to bude po konceptu knjige *El-Akidetul-Vasitije*, šejhul-islama Ibn Tejmijje, rahimehullah. Navedena knjiga je jedan od osnovnih izvora ovog djela. Literatura koju sam dodatno koristio navedena je na kraju knjige.

Zbog važnosti ove teme i podijeljenosti mišljenja o njoj, nastojao sam što više koristiti komentare navedenog djela od mnogih poznatih i priznatih učenjaka današnjice, kao i literaturu prijašnjih alima, koji su poznati po dosljednosti slijeđenja puta prvih generacija, a posebno u ovoj trećoj vrsti tevhida – *tevhidul-esmai ves-sifat*, tj. da On posjeduje lijepa imena i savršena svojstva, kako bismo što bolje pojasnili ispravno vjerovanje vezano za ovu vrstu tevhida, a ujedno dali adekvatan odgovor na šubhe – sumnje novotara, poput džehmija, mu'tezila, eš'arija i maturidija, mušebiha i dr.

Cilj ovog djela jeste da se ukaže na Pravi put, kako bi ljudi upoznali i spoznali Svoga Gospodara, a zatim Ga obožavali onako kako to Uzvišeni traži od njih, istinskim obožavanjem, čvrsto vjerujući da Allahu Jedinom, Svemogućem pripada pravo da bude obožavan.

Odlučio sam napisati studiju o ovoj temi iz sljedećih razloga:

Prije svega ova knjiga je plod sedmičnih predavanja koja su održavana u trajanju od jedne godine dana. Lično smatram da postoji veliki nedostatak u pojašnjenja ove tematike na našim prostorima, kao i velika potreba za djelom koje obuhvata ovu veličanstvenu spoznavu, pojašnjavajući je na način kako su to razumijevale prve, zlatne generacije muslimana, ashabi, radijallahu anhum, i oni koji su ih slijedili u dobru – *selefus-salih*.

Postoje ljudi koji se koriste različitim tumačenjima, koja su očigledno suprotna shvatanju i razumijevanju prvih zlatnih generacija: ashaba, tabiina i tabi-tabiina.

Također, nije mi poznato da je neko detaljno pisao o ovoj temi na način koji je u skladu sa pravcem prvih generacija muslimana, jer su većinom Allahova svojstva tumačena i o njima je pisano na način koji je u skladu sa pravcem apologetičara (mutekelimuna). Stoga smatram da je ovo djelo od izuzetne važnosti za muslimane na našem području.

Knjiga je napisana u skladu sa ispravnim vjerovanjem zasnovanim na Kur'anu i sunnetu, po shvatanju prvih zlatnih generacija, obiluje ajetima i mnogim vjerodostojnim hadisima, ili u najmanju ruku dobrim, prihvatljivim hadisima. Pokušao sam za svaki hadis navesti ocjenu poznatog muhaddisa, a većinu ocjena uzimao sam od poznatog muhaddisa današnjice, šejha Albanija, rahimehullah.

Prvi dio knjige govori o pravilima vezanim za svojstva Milostivog Allaha, kako bi se ovo veličanstveno poglavlje u našoj vjeri što lakše i bolje shvatilo. Pravila sam preuzeo iz poznate knjige šejha Ibn Usejmina, rahimehullah, *El-Kavaidul-musla*, uz komentar poznatih šejhova na navedeno djelo.

U drugom dijelu knjige pobrojao sam svojstva Milostivog, koja su navedena u djelu *El-Akidetul-Vasitije*, šejhul-islama Ibn Tejmiije, rahimehullah, i neka svojstva koja su navedena u drugim djelima, a nisu spomenuta u *El-Akidetul-Vasitije*, poput *Kitābut-tevhid ve isbātu sifātir-Rabbi*, azze ve dželle, imama Ibn Huzejme, i *Kitābus-sifat*, imama Ed-Darekutnija i dr.

Treba napomenuti da je kategorija svojstava Milostivog šira od kategorije imena Uzvišenog Allaha, što ćemo detaljno pojasniti u pravilima vezanim za osobine Milostivog. Šejhul-islam Ibn Tejmiije, rahimehullah, rekao je: "Ovo poglavlje je opsežno i veliko"¹, tj. šerijatski tekstovi koji ukazuju na Gospodara, Njegove lične osobine i osobine Njegovih radnji i djela, su mnogobrojni. Tako da tekstovi u Kur'anu nisu ograničeni, odnosno, broj osobina koje se spominju u Kur'anu nije mali, već je njihov broj veoma velik. Shodno tome, navedene osobine u ovom djelu su samo neke od osobina Uzvišenog Allaha, tebareke ve te'ala.

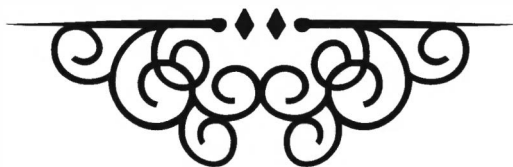
¹ Akidetul-Vasitije.

Želim napomenuti da sam prilikom prijevoda značenja kur'anskih ajeta u većini slučajeva koristio prijevod Ibn Kesirovog *Tefsira* na bosanski jezik, grupe autora, kao i prijevod Kur'ana Besima Korkuta i Mustafe Mlive.

Molim Allaha, tebareke ve te'ala, da ovo djelo učini iskrenim isključivo u Njegovo ime, a isto tako da bude od koristi čitaocima. Molim Ga da obilato nagradi sve one koji su uložili svoj trud da ovo djelo ugleda svjetlo dana, On je, zaista, Darežljivi i Plemeniti!

I neka je Allahov salavat, selam i blagoslov na našeg miljenika Muhammeda, na njegovu porodicu, ashabe i sve one koji ih slijede u dobru sve do Sudnjeg dana!

Sarajevo, 6. muharrem 1434. h.g./20. novembar 2012. g.

U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog

Veličina nauke ogleda se u veličini onoga o čemu ta nauka govori. Shodno tome, najbolja i najveličanstvenija nauka jeste nauka o Uzvišenom Stvoritelju, Allahu, tebareke ve te'ala, pored kojeg nema drugog istinskog boga, Stvoritelju nebesa i Zemlje, Istinskom Vladaru, opisanom savršenim svojstvima, koji je čist i uzvišen od svakog vida nedostatka i manjkavosti i bilo kojeg vida poistovjećivanja sa stvorenjima, i ništa nije kao On, tebareke ve te'ala.

Znanje i spoznaja Njegovih lijepih imena i savršenih osobina, radnji, djela, najbolja je nauka i najveličanstvenija spoznaja. Ashabi, radijallahu anhum, ovu su spoznaju crpili isključivo iz Kur'ana i Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, sunneta, tako da je ova čista akida (ispravno vjerovanje), *tevhidul-esma'i ves-sifat*, ostala neiskrivljena i neizmijenjena sve do pojave Džada b. Dirhema¹ i Džehma b. Safvana (umro 128. h.g.), kada je uvedena novotarija "*kelamija*", koja se negativno odrazila na ummet Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Međutim, Allah, dželle ve 'ala, u svakom vremenu daje da se pojave pravi učenjaci, istinski borci, koji vjeru čuvaju od iskrivljenja, kao što su imami:

Ejub b. Es-Sahtijani (67. – 131. h.g.), Malik b. Enes (93. – 179. h.g.), El-Evzai (umro 157. h.g.), Sufjan es-Sevri (97. – 161. h.g.), Abdullah b. Mubarek (118. – 181. h.g.), Ebu Ubejde el-Kasim b. Selam (157. – 224. h.g.), Alij b. El-Medīni (161. – 234. h.g.), Ahmed b.

¹ Umro je 124. h.g. Imam Ez-Zehebi, rahimehullah, rekao je: "Mišljenje kojim se negira da je Allah iznad Arša prvi put se čulo u vremenu Džada b. Dirhema, koji je to tvrdio. On je također negirao sva Allahova, tebareke ve te'ala, svojstva." Džada b. Dirhema ubio je Halid b. Abdullah el-Kasri 124. h.g. u Iraku, u Kufi, zbog njegovih tvrdnji koje po islamskom učenju predstavljaju nevjerstvo i otpadništvo. Također, on je prvi zagovarao tezu o stvorenosti Kur'ana, o čemu će opširnije biti riječi u poglavlju o Allahovoj uzvišenosti. Ovo neispravno učenje koje je zastupao Džad b. Dirhem naslijedio je Džehm b. Safvan, kojeg je ubio Selm b. Ahvez, emir (namjesnik) Horosana. Smatra se da je Džehm b. Safvan utemeljitelj sekte džehmija. Njegova učenja naslijedili su mu'tezili, čiji je utemeljitelj Amr b. Ubejd, a ova sekta bila je posebno dominantna u periodu vladavine halife Me'muna, a sve ćemo detaljnije pojasniti kroz poglavlja ove knjige. (op. a.)

Hanbel (164. – 241. h.g.), Lejs b. Sa'd (umro 157. h.g.), imam Muhammed b. Idris eš-Šafi'i (150. – 204. h.g.), Ebu Hatim er-Razi (195. – 277. h.g.), imam El-Buhari (194. – 256. h.g.), Ebu Seid Osman b. Seid ed-Darimi (malo prije 200. – 280. h. g.), Ebu Džafer Ahmed b. Muhammed et-Tahavi (239. – 321. h.g.), imam Ibn Huzejme (umro 311. h.g.), imam Ed-Darekutni (306. – 385. h.g.) i mnogi drugi, da im se Allah, tebareke ve te'ala, smiluje.

Ovi islamski učenjaci pojašnjavali su narodu istinsku i ispravnu akidu. Kao odgovor zalutalim frakcijama mnogi od ovih učenjaka napisali su djela u kojima su pojašnjavali njihovu zabludu i pozivali ih da se vrate istini jasnoj poput čistog sunčanog dana. Neka od tih djela su:

- *Kitabul-iman*, imama El-Hafiza Ebu Bekra Ibn Ebu Šejbe, rahimehullah (umro 235. h.g.);
- *Kitabus-sunne* i *Reddu 'alel- džehmijje vez-zenādike*, imama Ahmeda b. Hanbela, rahimehullah (umro 241. h.g.);
- *Redd 'ala Bišir El-Merisi* ili *Red 'alel-džehmijje*, Osmana b. Seida ed-Darimija, rahimehullah (umro 280. h.g.);
- *Kitabus-sunne*, imama Ahmeda b. Muhammeda Ibn Ebu Asima en-Nabila (umro 287. h.g.);
- *Kitabus-sunne*, Abdullaha b. Ahmeda b. Hanbela (umro 290. h.g.);
- *Es-Sunne*, imama Ebu Bekra Ahmeda b. Alijja b. Seida el-Mervezija (umro 292. h.g.);
- *Es-Sunne*, Ebu Bekra Ahmeda b. Muhammeda b. Haruna el-Hillala (umro 311. h.g.);
- *Es-Sunne*, Ebu Hatima er-Razija (umro 327. h.g.);
- *Šerhus-sunne*, El-Berbeharija (umro 329. h.g.);
- *Es-Sunne*, imama Ebu Kasima Sulejmana b. Hamda et-Taberanija (umro 360. h.g.), autora *El-Me'adžima*;
- *Kitabul-'Arš*, imama Muhammeda b. Osmana b. Ebu Šejbe, rahimehullah (umro 297. h.g.);
- *Kitabut-tevhid ve isbatu sifatir-Rabbi, 'azze ve dželle*, imama Ibn Huzejme, rahimehullah (umro, 311. h.g.), koji je napisao knjigu o potvrđivanju Allahovih, dželle ve 'ala, savršenih osobina;
- *Kitabus-sifat*, imama Ed-Darekutnija, rahimehullah (umro, 385. h.g.). To je knjiga o svojstvima Uzvišenog Allaha;

- *Halku ef'alil-'ibad*, imama El-Buharija, rahimehullah (umro 257. h.g.), kao odgovor frakcijama mu'tezila i kaderija;
- *Kitabul-kader*, imama Ebu Davuda es-Sidžistanija, rahimehullah (umro 275. h.g.).

S druge strane, pisali su knjige u kojima su navodili i pojašnjavali tačke ispravnog vjerovanja ehli-sunnetskog učenja Poslanikovih, sallallahu alejhi ve sellem, ashaba i generacija koje su ih slijedile u dobru. Takve su knjige:

- *Eš-Šeri'a*, imama Ebu Bekra Muhammeda b. Husejna el-Adžurija (umro 360. h.g.);
- *Šerhu usuli i'tikad ehli-sunne*, imama Hibetullaha b. Hasena el-Lalika'ija, rahimehullah (umro 418. h.g.);
- *Kitabul - Ibane 'an šeri'atil-firkatin-nadžije vel-mudžanibetil-firkatil-mezmumeh i Šerhu vel-ibane usulis-sunneti ved-dijane*, imama Ebu Abdull-aha Ubejdullaha b. Muhammeda b. Bettaa el-Akberija (umro 783. h.g.).

Dakle, mnogi islamski učenjaci pisali su djela u kojima su ukazivali na ispravnu akidu muslimana, a ujedno odgovarali zalutalim sektama. Jedan od takvih velikana Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, ummeta svakako je i šejhul-islam Ibn Tejmije, rahimehullah, koji je za svog života uspio razotkriti svu zabludu zalutalih frakcija i svima njima odgovoriti u mnogim djelima o ispravnom shvatanju akide muslimana. Mnogim zalutalim sektama, poput mutekelima – filozofa, mu'tezila, kaderija, džehmija, murdžija, mušebbiha, havaridža, sufija, rafidija, ešarija – napisao je odgovore u vezi sa učenjima koja su zastupali. U pojašnjavanju zablude i otklanjanju šubhi (sumnji) pridržavao se puta selefa u načinu i etici obraćanja, potkrepljujući svoje odgovore kur'ansko-sunnetskim tekstovima. Njegovim stopama nastavio je jedan od njegovih najboljih učenika šejhul-islam Ibn Kajjim, rahimehullah. Tako su njihova djela postala jedna od glavnih na koja se vraćamo prilikom shvatanja i razumijevanja akide, tj. ispravnog vjerovanja muslimana.

Vjerovanje u Allahova, tebareke ve te'ala, imena i svojstva predstavlja jedan od ruknova – sastavnih dijelova vjerovanja u Allaha.

POSTOJE ČETIRI RUKNA IMANA:

- Vjerovanje u postojanje Allaha, dželle ve 'ala, - vjerovanje u Allaha;
- vjerovanje u Njegov rububijet (gospodarstvo),
- vjerovanje u uluhijet (Allahovu jednoća u obožavanju),
- i vjerovanje u Allahova lijepa imena i savršena svojstva.

Iz ovoga proizlazi da nevjerovanje u jedan od navedenih ruknova ukazuje na nepotpunost imana u Allaha, subhanehu ve te'ala, jer vjerovanje u Allaha obuhvata sva četiri navedena principa. Dakle, onaj ko negira postojanje Allaha, ne smatra se vjernikom, a ni onaj ko negira Allahov rububijet (gospodarstvo) nije vjernik, onaj ko negira Allahov uluhijet (Allahovu jednoću u ibadetu), ni takav nije vjernik, onaj ko negira Allahova lijepa imena i savršena svojstva, također nije vjernik.

Na vrijednost izučavanja Allahovih, dželle šanuhu, imena i savršenih osobina ukazuju sljedeće činjenice:

- Vjerovanje u Allahova imena i savršene osobine jedan je od ruknova imana;
- Vrijednost nauke ogleda se kroz vrijednost onoga što ta nauka izučava;
- Znanje i spoznaja Allahovih lijepih imena i savršenih osobina uzrokuje veličanje i strahopoštovanje prema Stvoritelju;
- Na taj način upoznajemo svoga Stvoritelja;
- Uzrok je slasti imana;
- Povećava ljubav prema Allahu i stid od Njega;
- Povećava žudnju za susretom s Njim;
- Velika nagrada onome ko spominje Allahova, tebareke ve te'ala, svojstva.

Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, u izvidnicu poslao jednu manju grupu ashaba na čije je čelo postavio ashaba koji je svoje saborce predvodio u namazu i svako učenje završavao sa *Kul-huvallahu ehad*. Kada su se vratili, ispričali su to Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, a on im je rekao: "Upitajte ga zašto je tako postupao!" Ashabi su ga upitali, a on im je odgovorio:

لَأَنَّهَا صِفَةُ الرَّحْمَنِ

“Zato što su (u njoj navedena) svojstva Milostivoga (tj. ona opisuje Milostivoga) i zato je volim učiti.” Na to je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Obavijestite ga da i njega Allah voli.”¹ Ibn Tejmijje, rahimehullah, smatra da ovaj hadis ukazuje na to da Allah voli onoga koji voli da spominje Allahova, subhanehu ve te‘ala, svojstva.²

Ibn Kajjim, rahimehullah, rekao je: “Ko spozna Allaha s Njegovim lijepim imenima, savršenim svojstvima, Allah, ‘azze ve dželle, zavoljet će ga, i u to nema nikakve sumnje.”³

TEVHID – ALLAHOVA JEDNOĆA DIJELI SE NA TRI VRSTE:

Tevhidur-rububijje, uluhijje, i esmaillahi ves-sifat.

Otuda je sasvim očito da je tevhidul-esmaillahi ves-sifat, odnosno vjerovanje u Allahova lijepa imena i savršena svojstva, na visokom položaju u vjeri i jedan od najznačajnijih vjerskih principa.

Dokazi koji potvrđuju prvu vrstu tevhida – tevhidur-rububijje, su:

قُلْ أَغَيَّرَ اللَّهُ أَبْنِي رَبًّا وَهُوَ رَبُّ كُلِّ شَيْءٍ ۚ

“Reci: ‘Zar da za Gospodara tražim nekog drugog osim Allaha, kad je On Gospodar svega?’”⁴

رَبُّكُمْ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ الَّذِي فَطَرَهُنَّ

“Gospodar vaš je Gospodar nebesa i Zemlje, On je njih stvorio.”⁵

اللَّهُ رَبُّكُمْ وَرَبُّ آبَائِكُمُ الْأَوَّلِينَ ﴿٣١﴾

“Allaha, Gospodara svoga i Gospodara vaših predaka drevnih?”⁶

Dokazi za drugu vrstu tevhida uluhijjeta, tevhida ibadeta, su:

¹ El-Buhari, Muslim

² Deru te'arudil-'akli ven-nakl.

³ Dževabul-kafi.

⁴ El-En'am, 164.

⁵ El-Enbija, 56.

⁶ Es-Saffat, 126.

شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ

"Allah svjedoči da nema drugog boga osim Njega."¹

قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلَهُ وَاحِدٌ

" Reci: 'Samo je On – Bog, Onaj koji se obožava.'²

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿١٥﴾

"Prije tebe nijednog poslanika nismo poslali a da mu nismo objavili:
'Nema istinskog boga osim Mene, zato Mene obožavajte!'"³

Dokazi za treću vrstu tevhida esmaillahi ves-sifat:

وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ

"I spomenite Allahovo ime pri tome."⁴

هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿١٦﴾

"Znaš li da ime Njegovo ima iko!"⁵

تَبَارَكَ اسْمُ رَبِّكَ

"Blagoslovljeno neka je ime Gospodara tvog."⁶

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿١٧﴾

"Zato slavi ime Gospodara svog Veličanstvenog!"⁷

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا

"A Allahova imena su najljepša."⁸

قُلْ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيُّهَا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ

¹ Ali Imran, 18.

² El-En'am, 19.

³ El-Enbija, 25.

⁴ El-Maide, 4.

⁵ Merjem, 65.

⁶ Er-Rahman, 78.

⁷ El-Vaki'a, 74.

⁸ El-A'raf, 180.

“Reci: Zovite: ‘Allah’ ili zovite: ‘Milostivi’, a kako god Ga budete zvali, Njegova su imena najljepša.”¹

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى ﴿١﴾

“Allah, nema drugog istinskog boga osim Njega, najljepša imena ima!”²

هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى ﴿٢﴾

“On je Allah, Tvorac, Onaj koji iz ničega stvara, Onaj koji svemu daje oblik, On ima najljepša imena.”³

وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِمْ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٣﴾

“A klonite se onih koji iskreću Njegova imena – kako budu radili, onako će biti kažnjeni!”⁴

Niko nije u mogućnosti da obožava Allaha, tebareke ve te'ala, onako kako Mu dolikuje, bez spoznaje i potvrđivanja Allahovih lijepih imena i savršenih osobina. Allah, dželle ve 'ala, kaže:

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا

“Allah ima najljepša imena i vi Ga zovite njima.”⁵

Ovo dozivanje ili molba, tj. dova, podrazumijeva dvije vrste dove:

- dova kojom se traži nešto od Allaha,
- dova pohvaljivanja i veličanja Allaha.

Islamski učenjaci su pojasnili načine upućivanja obje vrste dove. Način na koji se upućuje dova kojom se traži nešto od Allaha jeste da osoba prije nego što zamoli Gospodara za oprost, izgovori: “*Ja Gafuru!*” – “O Ti koji puno praštaš!”, a da zatim zamoli za oprost: “*Igfir li!*” – “Oprosti mi!”, ili “*Ja Rahmanu, irhamni!*” – “O Milostivi, smiluj mi se!”, ili: “*Ja Hafizu, ihfazni!*” – “O Ti koji čuvaš, sačuvaj me!” i sl. Također,

¹ El-Isra, 110.

² Taha, 8.

³ El-Hašr, 24.

⁴ El-A'raf, 180.

⁵ El-A'raf, 180.

jedan od edeba dove jeste i to da se, prije nego što se zatraži nešto od Allaha, tebareke ve te'ala, spomene Allahovo ime koje odgovara čovjekovoj potrebi za koju upućuje dovu. Naprimjer, kada se traži opskrba, imetak, treba izgovoriti: "Ja Rezzaku urzukni!" – "O Ti koji daješ opskrbu, podari mi opskrbu!". U ovoj prilici ne odgovara i ne priliči da se kaže: "Ja Šedidul 'ikab!" – "O Ti koji žestoko kažnjavaš, oprosti mi!", ili: "Podari mi opskrbu!"

Dova slavljenja i hvaljenja Allaha podrazumijeva obožavanje Allaha Uzvišenog Njegovim lijepim imenima, činjenje pokajanja Njemu, jer vjernik zna da je On Et-Tevvab – Onaj koji prima pokajanje, zatim verbalno slavljenje i veličanje Allaha, jer vjernik pouzdano zna da je On Es-Semī' – Onaj koji sve čuje, obožavanje Allah tjelesnim udovima, vanjštinom, uz potpuno uvjerenje da je On El-Basir, Onaj koji sve vidi, strahovanje samo se od Njega, uz potpuno ubjeđenje da je On El-Latif, El-Habir – Onaj koji je o svemu obaviješten i sl. U pojašnjenju ajeta u kojem Allah, tebareke ve te'ala, kaže:

أَدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ ﴿٦٠﴾ وَلَا تَفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ بَعْدَ إِصْلَاحِهَا وَادْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٦١﴾

"Molite se ponizno i u sebi Gospodaru svome, On ne voli one koji se previše glasno mole. I ne pravite nered na Zemlji, kad je na njoj red uspostavljen, a Njemu se molite sa strahom i nadom; milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine"¹,

Šejhul-islam Ibn Tejmijje, rahimehullah, rekao je: "Navedena dva ajeta obuhvataju i sadrže dva načina dove: dovu ibadeta i dovu mes'ele (traženja). U Kur'anu se nekada želi ukazati na jednu, a nekada na drugu vrstu dove, a nekada na obje vrste istovremeno, jer su međusobno usko povezane.

Dova mes'ele, kojom se traži nešto od Allaha, podrazumijeva traženje onoga što će koristiti onome koji dovi, ili da otkloni neku vrstu nedaće i štete, da mu podari zaštitu. Onaj koji uistinu posjeduje svaku vrstu koristi i štete isključivo je Onaj koji je zaslužan da bude obožavan, jer samo takav ima mogućnost da posjeduje štetu i korist.

¹ El-A'raf, 55, 56.

Zbog ove činjenice Gospodar je zabranio i na mnogim mjestima u Kur'anu ukorio sve one koji traže i mole druge mimo Njega, subhanehu ve te'ala, da otklone od njih nedaću ili da im pribave korist, a koji ne posjeduju ni jedno ni drugo, poput ajeta:

وَلَا تَدْعُ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكَ وَلَا يَضُرُّكَ فَإِنْ فَعَلْتَ فَإِنَّكَ إِذَا مِنْ الظَّالِمِينَ

‘I pored Allaha, ne moli se onome ko ti ne može ni koristiti ni nauditi, jer ako bi to uradio, bio bi uistinu, nevjernik.’¹

وَيَعْبُدُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَضُرُّهُمْ وَلَا يَنْفَعُهُمْ

‘Oni se, pored Allaha, klanjaju onima koji im ne mogu nauditi niti im mogu kakvu korist pribaviti.’²

U ovim ajetima Uzvišeni Allah negirao je bilo kakvu mogućnost da takvi mogu, bilo sebi ili drugima, pribaviti neku korist i otkloniti neku štetu. Ovakvo obraćanje u Kur'anu naći ćemo na mnogim mjestima, jer je Onaj koji zasluži istinsko obožavanje isključivo Onaj koji posjeduje navedene osobine. Traženje od Allaha svake koristi i otklanjanja svake nedaće spada u *dovu mes'ele*, a dozivanje Allaha u strahu i nadi je *dova ibadeta*. Ove dvije vrste dove usko su povezane. Svaka vrsta dove ibadeta podrazumijeva dovu mes'ele (traženja), a svaka vrsta dove mes'ele sadrži dovu ibadeta. Dokaz za ovo nalazi se u riječima Allaha, dželle ve 'ala:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ

‘A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kad Me zamoli.’³

Dakle, u ovom ajetu obuhvaćene su obje vrste dove. Ajet je protumačen: ‘Ako Me zamoli za nešto, Ja ću mu to dati’, ili: ‘Nagradit ću ga ako Me bude obožavao!’ Ajet obuhvata oba značenja, zato razmisli o tome, jer ova tema sadrži mnogo dobro.’⁴

¹ Junus, 106.

² Junus, 18.

³ El-Bekare, 186.

⁴ Medžmu'u fetava.

DOKAZI DA JE ALLAHOV POSLANIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, SVOME UMMETU POJASNIO NAUKU O ALLAHOVIM LIJEPIM IMENIMA I SVOJSTVIMA

Osnova u našoj vjeri jeste bespogovorno prihvatanje i primjena šerijatskih tekstova. Na to se ukazuje i u ajetu u kojem Allah, tebareke ve te'ala, kaže:

وَمَا كَانَ لِمُؤْمِنٍ وَلَا مُؤْمِنَةٍ إِذَا قَضَىٰ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَمْرًا أَنْ يَكُونَ لَهُمُ الْخِيَرَةُ مِنْ أَمْرِهِمْ ۗ وَمَنْ يَعْصِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا مُّبِينًا ﴿٦٦﴾

“Kada Allah i Poslanik Njegov nešto odrede, onda ni vjernik ni vjernica nemaju pravo da po svom nahođenju postupe. A ko Allaha i Njegova Poslanika ne posluša, taj je sigurno skrenuo s Pravog puta.”¹

Od Imrana b. Husejna, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Najbolja generacija je moja generacija, zatim ona nakon nje, a zatim ona nakon nje, zatim ona nakon nje.” Rekao je Imran: “Nisam siguran da li je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo dvije ili tri generacije nakon njegove generacije...”² Od Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Najbolja generacija ljudi je moja generacija, zatim ona nakon nje, zatim ona nakon nje.”³ Ovo jasno ukazuje na to da su te generacije bile najučenije, da su najbolje poznavali vjeru i njene propise koje su pojašnjavali i pozivali na njihovo primjenjivanje. Ebu Nudžejh (Nedžih) el-`Irbad ibn Sarija, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ostavljam vas na jasnom putu, čije su noći (svijetle) poput dana, sa kojeg poslije moje (smrti) neće skrenuti osim onaj koji je propao...”⁴ Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Svaki poslanik prije mene bio je zadužen da uputi (pojasni) svoj narod na dobro za koje je znao i da ih upozori na zlo koje je znao...”⁵ Ebu Zerr, radijallahu anhu, kaže: “Nakon smrti Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, čak je i ptica u

¹ El-Ahzab, 36.

² Muslim.

³ El-Buhari i Muslim.

⁴ Ibn Madže, a šejh Albani ga smatra vjerodostojnim.

⁵ Muslim.

zraku svojim krilima ukazivala na znanje o kojem nam je pričao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.”¹ Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ”Nije preostalo ništa što približava Džennetu i udaljava od Vatre a da vam nije pojašnjeno.”²

Šejhul-islam Ibn Tejmijje, rahimehullah, u *Hamaviji* navodi šest stvari koje ukazuju na to da je Poslanik, alejhis-salatu ves-sellam, podučio ummet tevhidu i akidi, posebno tevhidu Allahovih imena:

- Allah je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nazvao *Es-Siradžul-Munir* (svjetiljka koja sija):

وَدَاعِيًا إِلَى اللَّهِ بِإِذْنِهِ وَسِرَاجًا مُنِيرًا ﴿١٧﴾

“Da – po Njegovom naređenju – pozivaš k Allahu, i kao svjetiljku koja sija”³, što znači da je Poslanik ummetova svjetiljka koja osvjetljava put.

Shodno tome, ova činjenica jasno ukazuje na to da je osvijetlio i ummetu pojasnio sve životne aspekte: način spavanja, jedenja i pijenja, stupanja u brak, obavljanja fiziološke potrebe itd. Otuda je, i sa razumske i sa vjerske strane, sasvim nepojmljivo i neprihvatljivo shvatanje nekih skupina koje smatraju da je Poslanik podučio ummet svemu ovome, a da nije pojasnio i podučio ummet akidi – ispravnom vjerovanju?!

- Allah, tebareke ve te’ala, ukazao je na činjenicu da On posredstvom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, izvodi ljude iz tmina na svjetlo:

الرَّ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ لِتُخْرِجَ النَّاسَ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ إِلَى

صِرَاطٍ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ ﴿١٨﴾

“Elif-lam-ra. Knjigu ti objavljujemo zato da ljude, voljom njihova Gospodara, izvedeš iz tmina na svjetlo, na put Silnoga i Hvaljenoga.”⁴

Mufessiri, tumači Kur’ana, kažu da riječ *zulumat* (tmine) u ajetu ima značenje širka (mnogoboštva), a *nur* je *et-tevhid* (Allahova jednoća),

¹ Ibn Hibban, El-Bezzar, Et-Taberani.

² Et-Taberani, a šejh Albani smatra ga vjerodostojnim.

³ El-Ahzab, 46.

⁴ Ibrahim, 1.

što ukazuje na to da je Poslanik, alejhis-selam, u potpunosti pojasnio *tevhid* (Allahovu jednoću) i *akidu* (vjerovanje u Allaha). Shodno tome, ništa nije ostalo nejasno i nedorečeno.

- Allah, tebareke ve te'ala, obavještava nas da je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, spustio i objavio Knjigu da se po njoj sudi.
- Vjernicima je naredio da se njoj vraćaju u svim nesuglasicama:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَزَعْتُمْ فِي شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٥٩﴾

“O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim. A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i u onaj svijet; to vam je bolje i za vas rješenje ljepše.”¹

Allah naređuje da se vratimo Njegovom sudu i presudi u našim međusobnim sporovima, oko namaza, posta, hadždža, u svim sferama našeg života, poput kupoprodaje, ženidbe i sl. Otuda je preče od svega navedenog da se vratimo Njegovom sudu u poglavlju akide i vjerovanja, koja je osnova Allahovog govora u Kur'anu:

وَأَنْزَلَ مَعَهُمُ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِيَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ فِي مَا اُخْتَلَفُوا فِيهِ ۚ

“I po njima je slao Knjigu, samu istinu, da se po njoj sudi ljudima u onome u čemu se oni ne bi slagali.”²

Tako da je Knjiga koja je objavljena Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, knjiga koja presuđuje ljudima prvenstveno u poglavlju vjerovanja, jer su se oni podvojili i razili u vjerovanju u Allaha. Shodno tome, prioritelnije je vratiti se Kur'anu u razilaženju u pitanjima vjerovanja nego u propisima kupoprodaje.

- Poslanika je opisao kao pozivača, koji poziva Allahu s jasn timer dokazom:

¹ En-Nisa, 59.

² El-Bekare, 213.

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي وَسُبْحَنَ اللَّهُ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ

“Reci: ‘Ovo je put moj, ja pozivam k Allahu, imajući jasne dokaze, ja, i svaki onaj koji me slijedi, i neka je hvaljen Allah, ja Njemu nikoga ne smatram ravnim.’”¹

Šta je to prvo u šta je pozivao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem? Naravno, to je osnova vjerovanja – *la ilahe illallah*, vjerovanje da nema drugog istinskog božanstva koje zaslužuje da bude obožavano osim Allaha. Trudio se da u srca ashaba ulije ovu akidu, ovaj temelj vjerovanja, tako da je većinu svoje misije proveo pozivajući u vjerovanje u Allahovu jednoću, a samo u Mekki pozivao je punih trinaest godina. Kada su shvatili i svojim srcima razumjeli ovaj islamski temelj, tada je učinjena hidžra u Medinu, u kojoj je počeo pojašnjavati pravna pitanja (fikh) i šerijatske propise.

- Opisao ga je kao osobu kojom je upotpunio vjeru:

الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

"Sada sam vam vjeru vašu usavršio i blagodat Svoju prema vama upotpunio i zadovoljan sam da vam islam bude vjera."²

Subhanallah! Da li čovjek može pomisliti da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dostavio i upotpunio poslanicu a da svome ummetu nije detaljno pojasnio akidu – vjerovanje?! Da je Poslanik neka pitanja iz oblasti akaida, najvažnije islamske doktrine, ostavio nedorečena ili pod dozom sumnje, pa šta bismo onda rekli da upotpunio?! Mi čvrsto vjerujemo da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, upotpunio svoju poslanicu u osnovama vjerovanja, a i njenim ograncima. Zato je Aiša, radijallahu anha, kazala: “Ko ti kaže da je Muhammed sakrio nešto od onoga što mu je Allah objavio - laže, jer On, neka je slavljen i uzvišen, kaže: ‘O Poslaniče, kazuj ono što ti se objavljuje od Gospodara tvoga.’”³, a ovakvo što nikada neće kazati musliman!

¹ Jusuf, 108.

² El-Maide, 3.

³ El-Buhari.

PRAVILA VEZANA ZA ALLAHOVA SAVRŠENA SVOJSTVA

PRVO PRAVILO

SVA ALLAHOVA SVOJSTVA SU POTPUNA I SAVRŠENA

Šejhul-islam Ibn Tejmije, rahimehullah, rekao je: "Savršenstvo pripada Allahu, te'ala, čak vrhunac tog savršenstva, tako da ne postoji savršena osobina, u kojoj nema nikakvog vida manjkavosti, a da ne pripada Gospodaru, tebareke ve te'ala, kojom Njegovo Biće zasluži da bude opisano."¹ Neke od ovih Allahovih savršenih osobina su osobina života, znanja, snage, sluha, vida, milosti, moći, uzvišenosti, veličine itd., na što ukazuju šerijatski tekstovi (Kur'an i sunnet), razum i urođena čista čovjekova vjera (fitra). Allahu pripada savršenstvo ovih osobina, iako stvorenja učestvuju u nazivu (izrazu) kojim se opisuju. Tako Allahovo znanje nije poput znanja stvorenja, Njegovom savršenom znanju nije prethodilo neznanje, niti mu slijedi zaborav, kao što je slučaj sa stvorenjima.

ŠERIJATSKI TEKSTOVI

لِّلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ ۚ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٦٠﴾

"Oni koji u onaj svijet ne vjeruju, hrđavih su osobina, a Allah ima svojstva najuzvišenija; On je silan i mudar."²

Dakle, "oni koji u onaj svijet ne vjeruju" su osobe sa nedostacima i ove riječi prikladno ih opisuju, a s druge strane: "... Allah ima svojstva najuzvišenija", tj. apsolutna, savršena sa svih mogućih stajališta i to su osobine koje se Njemu mogu pripisati: "...On je silan i mudar".³

Dokaz u navedenom ajetu su riječi Allaha:

وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ

¹ Medžmu' u fetava.

² En-Nahl, 60.

³ Ibn Kesir, Tefsir.

“...a Allah ima svojstva najuzvišenija“. U arapskom jeziku *el-mesel* ima značenje *vasf* – opis, kao što stoji u ajetu:

﴿مَثَلُ الْجَنَّةِ الَّتِي وُعدَ الْمُتَّقُونَ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ أُكُلُهَا دَائِمٌ وَظِلُّهَا تِلْكَ عُقْبَى الَّذِينَ اتَّقَوْا وَعُقْبَى الْكَافِرِينَ النَّارُ﴾

“Ovakav Džennet obećan je onima koji se budu Allaha bojali: vrtovi s rijekama, s plodovima kojih uvijek ima i s trajnom hladovinom; to će biti nagrada onima koji se budu zla klonili, a nevjernicima će kazna Vatra biti.“¹

RAZUMSKI DOKAZI

Sve što postoji u stvarnosti mora posjedovati svojstva. Shodno tome, sve što postoji posjeduje ili svojstvo savršenstva ili svojstvo nepotpunosti. Ovo drugo je nemoguće u odnosu na savršenog Gospodara, koji jedini zaslužuje da Mu se ibadet čini. Stoga je Uzvišeni Allah ukazao na neispravnost smatranja kipova božanstvima, opisujući ih nepotpunim i nemoćnim:

وَمَنْ أَضَلُّ مِمَّن يَدْعُوا مِنْ دُونِ اللَّهِ مَنْ لَا يَسْتَجِيبُ لَهُ إِلَى يَوْمِ الْقِيَمَةِ وَهُمْ عَنِ دُعَائِهِمْ غَفِلُونَ

“Ko je u većoj zabludi od onoga ko mimo Allaha priziva onoga ko mu se neće odazvati do Sudnjeg dana i koji su prema njihovim molbama ravnodušni.“²

Lažna božanstva, idoli, kipovi, nisu u stanju stvoriti ništa, niti kakvu korist pribaviti, niti štetu otkloniti, nisu u stanju ni odgovoriti na dovu, a sve navedeno su svojstva nepotpunosti:

وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ ﴿٥٠﴾ أَمْوَاتٌ غَيْرُ أَحْيَاءٍ وَمَا يَشْعُرُونَ أَيَّانَ يُبْعَثُونَ

¹ Er-Ra'd, 35.

² El-Ahkaf, 5.

“A oni kojima se (oni) mole mimo Allaha, ne stvaraju ništa, a oni bivaju stvarani; (oni su sami stvoreni); Mrtvi su (tvari su), nisu živi i ne znaju kada će biti ožvljeni.”¹

Uzvišeni Allah opisao je lažna božanstva kao nemoćna, a to se ogleda u nekoliko stvari:

- Oni nisu u mogućnosti stvoriti ni malo ni veliko, a oni sami su stvoreni, pa kako su onda u mogućnosti stvarati kada su kao takvi potrebni da ih Allah stvori.
- Oni su mrtvi, niti čuju niti vide, pa kako će takvi razumjeti išta od dove.
- Ovi kipovi ne znaju kada će biti proživljeni. U ajetu se prekoračaju muštrici koji su obožavali bezosjećajne kipove koji ne posjeduju nikakav vid savršenstva.

Također nas je obavijestio o Ibrahimu, alejhis-selam, kada je raspravljao sa svojim ocem:

إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ يَتَّبِعْتَنِي مَا لَا يَسْمَعُ وَلَا يُبْصِرُ وَلَا يُغْنِي عَنْكَ شَيْئًا ﴿١٧﴾

“Kad reče ocu svom: ‘O oče moj! Zašto obožavaš ono što ne čuje, niti vidi, niti ti može od ikakve koristi biti?’”²,

tj. kako možeš obožavati idole koji su sami po sebi manjkavi, nepotpuni, ne mogu ništa učiniti, ne čuju, ne vide, niti posjeduju mogućnost da koriste onome ko ih obožava, niti mogu kakvu štetu otkloniti. Ovo je jedan od najvećih argumenata koji dokazuje ništavnost upućivanja ibadeta idolima, koje je prezreno i sa šerijatske i sa razumske strane.

قَالَ أَتَعْبُدُونَ مِن دُونِ اللَّهِ مَا لَا يَنْفَعُكُمْ شَيْئًا وَلَا يَضُرُّكُمْ ﴿١٨﴾ أَفَلَا تَعْقِلُونَ ﴿١٩﴾

“Reče (Ibrahim): ‘Pa zar obožavate mimo Allaha ono što vam nimalo ne koristi, niti vam šteti? Teško vama i onima koje obožavate mimo Allaha! Pa zar ne shvatate?’”

¹ En-Nahl, 20-21.

² Merjem, 42.

tj. zašto se ne opametite.¹ Osim toga, putem osjećaja i posmatranja utvrđeno je da i stvorenje može imati neka potpuna svojstva, a ona su dar od Allaha, tebareke ve te'ala, pa je Onaj koji ih je darovao preči da ih posjeduje.

DOKAZI UROĐENE VJERE (ljudske prirode, fitre)

Čiste duše su stvorene tako da su sklone ljubavi prema Allahu, subhanehu ve te'ala, Njegovom veličanju i ibadetu. Pa da li ćeš voljeti, veličati i ibadet činiti ikome drugome osim Onome za koga znaš da je odlikovan svojstvima savršenstva, koja priliče Njegovoj božanstvenosti?! S druge strane, ako svojstvo ukazuje na nedostatak i nesavršenstvo, nemoguće je pripisati ga Uzvišenom Allahu, što potvrđuje i Kur'an, a i zdrav razum, poput svojstva smrti, neznanja, zaborava, nemoći, sljepoće, gluhoće, nepravde, gladi, plača, tuge, jela i pića i sl. Allah, dželle dželaluhu, kaže:

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ ۚ وَكَفَىٰ بِهِ بُذُنُوبَ

عِبَادِهِ خَبِيرًا ﴿٢٨﴾

“I pouzdaj se u Živog, Onog koji ne umire, i slavi Ga hvalom Njegovom – a dovoljno je (što je) On o grijesima robova Svojih obaviješten.”²

قَالَ عَلِمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ ۖ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنسَى ﴿٢٩﴾

“O njima zna sve Gospodar moj, u Knjizi je, Gospodaru mome ništa nije skriveno i On ništa ne zaboravlja.”³

Šejh Ibn Usejmin, rahimehullah, upitan je da li se Allahu, dželle ve 'ala, može pripisati svojstvo zaborava, pa je odgovorio: “En-nisjan u arapskom jeziku ima dva značenja:

Prvo značenje: zaborav, zaboraviti nešto, poput riječi Uzvišenog Allaha:

¹ El-Enbija, 66-67.

² El-Furkan, 58.

³ Taha, 52.

رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ دُسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا¹

‘Gospodaru naš, ne kazni nas ako zaboravimo ili što nehotice učinimo!’¹

قَالَ عَلِمَهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى ﴿٥٦﴾

‘O njima zna sve Gospodar moj, u Knjizi je, Gospodaru mome ništa nije skriveno i On ništa ne zaboravlja.’²

Zbog ovih ajeta nije dozvoljeno Allaha opisati svojstvom zaborava.

Drugo značenje: Namjerno, svjesno nešto ostaviti (*et-terk*), kao što stoji u Allahovim riječima:

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمُ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ

‘I kada bi (namjerno ostavili) ono čime su opominjani, Mi bismo im kapije svega otvorili.’³

فَذُوقُوا بِمَا نَسِيتُمْ لِقَاءَ يَوْمِكُمْ هَٰذَا إِنَّا نَسِينَاكُمْ وَذُوقُوا عَذَابَ الْخُلْدِ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

‘Pa trpite zato što ste zaboravljali da ćete ovaj dan doživjeti – i Mi ćemo vas ostaviti, napustiti, i vječnu patnju trpite zbog onoga što ste radili.’⁴

Allahovo ostavljanje ili napuštanje nečega sastavni je dio Njegovih osobina radnji (djela), koja se događaju isključivo Njegovom voljom i potpunom mudrošću. Postoje mnogi šerijatski tekstovi koji ukazuju i potvrđuju savršenstvo Allahove moći i vlasti, tako da ovakve Allahove radnje ne sliče radnjama stvorenja, iako u osnovi izraza postoji sličnost značenja, kao što je to poznato u vjerovanju ehli-sunneta.⁵

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا

¹ El-Bekare, 286.

² Taha, 52.

³ El-En’am, 44.

⁴ Es-Sedžde, 14.

⁵ *Medžmu’u fetava ve resa’il.*

“Allahu ne može ništa umaći ni na nebesima ni na Zemlji; On, uistinu, sve zna i sve može.”¹

U ovom ajetu Uzvišeni Allah negirao je da posjeduje svojstvo nemoći.

أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ ۚ بَلَىٰ وَرُسُلُنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٢٨﴾

“Zar oni misle da Mi ne čujemo šta oni nasamo razgovaraju i kako se među sobom dogovaraju? Čujemo Mi, a izaslanici Naši, koji su uz njih, zapisuju.”²

U ovom ajetu Uzvišeni je negirao da posjeduje svojstvo gluhoće. Kada je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio o Dedždžalu, kazao je:

أَنَّهُ أَعْوَرٌ، وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِأَعْوَرَ

“...Zaista je on slijep, a Allah nije slijep.”³

Ovaj hadis negira da Uzvišeni Allah posjeduje svojstvo sljepoće koje je jedno od svojstava nesavršenosti tj. manjkavosti. Ovo je jedan od dokaza za one kratkog razuma ili nemarne, da onaj koji posjeduje nedostatak i nije u stanju da ga sam od sebe otkloni, takvom ne dolikuje da bude božanstvo koje se obožava, zbog svoje nemoći i slabosti. Jer onaj ko je nemoćan da sebi pomogne, nemoćan je da i drugima priskrbi korist ili otkloni štetu.

Ebu Musa el-Eš'ari, radijallahu anhu, pripovijeda: “Bili smo s Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, i kad god smo se približili kojoj dolini, izgovarali smo telbiju i tekbir dižući glasove, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: ‘Lakše, ljudi! Vi ne molite gluhog, a ni odsutnog. On je uz vas. On dobro čuje i blizu je. Blagoslovljeno je Njegovo ime i uzvišena je Njegova veličina.’”⁴

¹ Fatir, 44.

² Ez-Zuhruf, 80.

³ El-Buhari.

⁴ El-Buhari.

ALLAH JE OŠTRO UKORIO ONE KOJI SU GA OPISALI OSOBINAMA MANJKAVOSTI

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ

“Jevreji govore: ‘Allahova ruka je stisnuta!’ Stisnute bile ruke njihove i prokleti bili zbog toga što govore! Ne, obje ruke Njegove su otvorene, On udjeljuje koliko hoće!”¹

U navedenom ajetu Allah proklinje jevreje zbog toga što su Gospodara svjetova opisali svojstvima manjkavosti, poput škrtosti, i negirali Njegovo dobročinstvo prema robovima. Ovo je uzrokovalo da jevreji budu najškrtiji ljudi, oni koji najmanje pružaju dobročinstvo drugima, a oni imaju i najružnije mišljenje o Allahu, dželle ve ‘ala.

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا وَقَتْلَهُمُ الْأَنْبِيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَنَقُولُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ

“Allah je čuo riječi onih koji su rekli: ‘Allah je siromašan, a mi smo bogati!’ Naredit ćemo Mi da se pribilježi ono što su oni rekli, kao i što su, ni krive ni dužne, vjerovjesnike ubijali, i reći ćemo: ‘Iskusite patnju u Ognju!’”²

Ajet potvrđuje da je Uzvišeni Allah čuo njihov govor, da će ga zapisati i sačuvati, kao i njihova loša i ružna djela, poput njihovog ubijanja poslanika koji su ih savjetovali, i da će ih kazniti najžešćom kaznom.

Također je izuzeo Sebe iz svojstava manjkavosti kojima su Ga opisali jevreji:

سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ

¹ El-Maide, 64.

² Ali Imran, 181.

“Veličanstven je Gospodar tvoj, Dostojanstveni, i daleko od onoga kako Ga predstavljaju oni! I selam izaslanicima, i hvaljen neka je Allah, Gospodar svjetova!”¹

Ako svojstvo u nekom slučaju bude potpuno, a u drugom slučaju manjkavo, takvo svojstvo nije dozvoljeno pripisivati Allahu, niti je apsolutno zabranjeno, odnosno takvo svojstvo Mu se ne pripisuje neograničeno, niti se od Njega neograničeno odbija. U ovom slučaju potrebno je detaljno razmotriti situacije u kojima je određeno svojstvo potpuno i u kojima je nepotpuno, tako da ga je u situaciji u kojoj bude potpuno dozvoljeno pripisati Allahu i zabranjeno u situaciji u kojoj je nepotpuno. Neke od tih osobina su: spletkarenje, postavljanja zamki, služenje varkom i slične osobine. Ove su osobine savršene ako su usmjerene prema onima koji se na isti način ponašaju prema onome ko njima uzvraća, jer one tad ukazuju da je on spreman da uzvрати neprijatelju na isti ili oštrij način, a osim u ovoj situaciji, ove osobine predstavljaju nedostatak. Stoga ih Allah, subhanehu ve te‘ala, nije naveo apsolutno kao Svoja svojstva, nego ih je spomenuo u pogledu onih koji prema Njemu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, postupaju na takav način, kao što se navodi u ajetu:

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ ۚ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ ۗ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِينَ ﴿٢٠﴾

“I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili ili da bi te ubili, ili da bi te prognali; oni su zamke pleli pa je i Allah njima zamke pleo, jer Allah to najbolje umije.”²

إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ۖ وَأَكِيدُ كَيْدًا ﴿٢١﴾

“Oni zbilja prave spletkе, a i Ja pravim spletkе onima koji to Meni rade.”³

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾ وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ

¹ Es-Saffat, 180-182.

² El- Enfal, 30.

³ Et-Tarik, 15-16.

كَيْدِي مَتِينٌ ﴿١٢٢﴾

“A one koji Naše riječi poriču Mi ćemo malo-pomalo, a da oni neće ni znati, u propast voditi. I davat ću im vremena; obmana je Moja, doista žestoka.”¹

إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَدِيعُهُمْ وَإِذَا قَامُوا إِلَى الصَّلَاةِ قَامُوا كُسَالَى يُرَاءُونَ النَّاسَ وَلَا يَذْكُرُونَ اللَّهَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿١٢٣﴾

“Licemjери nastoje prevariti Allaha, a On će njih nadmudriti. Kada ustaju da namaz obavljaju, lijeno se dižu i prikazuju se svijetu, a Allaha samo malo spominju.”²

وَإِذَا لَقُوا الَّذِينَ ءَامَنُوا قَالُوا ءَامَنَّا وَإِذَا خَلَوْا إِلَى شَيَاطِينِهِمْ قَالُوا إِنَّا مَعَكُمْ إِنَّمَا نَحْنُ مُسْتَهْزَءُونَ ﴿١٢٤﴾ اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ﴿١٢٥﴾

“Kada susretnu one koji vjeruju, oni govore: ‘Vjerujemo!’, a čim ostanu nasamo, sa šejtanima svojim, govore: ‘Mi smo s vama. Mi se samo rugamo.’ Allah se njima izruguje i ostavlja ih da u svom nevjerovanju lutaju.”³

Zbog toga Allah, tebareke ve te’ala, u Svojoj Knjizi nije rekao da je On izdao one koji su Njega izdali:

وَإِنْ يُرِيدُوا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللَّهَ مِنْ قَبْلُ فَأَمْكَنَ مِنْهُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿١٢٦﴾

“A ako htjednu da te prevare, pa – oni su i prije Allaha varali i zato ti je On omogućio da ih pobijediš, a Allah sve zna i mudar je”⁴,

nego je rekao: “Zato ti je On omogućio da ih pobijediš“, tj. nije rekao da je On njih izdao, jer izdaja u situaciji davanja sigurnosti predstavlja prevaru, a ona je apsolutno loša osobina.

Iz toga smo saznali da su riječi običnog svijeta: “Allah će izdati onoga ko Ga je izdao” – netačne, pa ih treba odvrćati od toga.

¹ El-A’raf, 182-183.

² En-Nisa, 142.

³ El-Bekare, 14-15.

⁴ El-Enfal, 71.

DRUGO PRAVILO

KATEGORIJA SVOJSTAVA ŠIRA JE OD KATEGORIJE IMENA

To je stoga što svako ime sadrži svojstvo i što su neka svojstva vezana za Allahove, tebareke ve te'ala, radnje, a one su neograničene kao što su neograničene i Njegove riječi. Uzvišeni Allah je rekao:

وَلَوْ أَنَّمَا فِي الْأَرْضِ مِنْ شَجَرَةٍ أَقْلَمٌ وَالْبَحْرُ يَمُدُّهُ مِنْ بَعْدِهِ سَبْعَةُ أَخْفَرٍ مَا نَفِذْتَ
كَلِمَتُ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

“Da su sva stabla na Zemlji pisaljke, a da se u more, kad presahne, ulije još sedam mora, ne bi se ispisale Allahove riječi; Allah je, uistinu, silan i mudar.”¹

Subhanallah! Uzvišeni Allah ukazuje da kada bi sva stabla na dunjaluku bila olovke, a more mastilo ili još više od toga – da se u more ulije još sedam drugih mora, sve bi to presahnulo, presušilo, olovke bi nestale i ne bi bile u stanju ispisati riječi Uzvišenog Allaha i Njegov veličanstveni govor! Shodno tome, koliko god čovjek pokušao pojmiti Allahove uzvišene osobine, to nije u stanju učiniti, jer je nemoguće Allaha obuhvatiti znanjem. Naš razum je skučen i ograničen tako da to nije u stanju obuhvatiti.

يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا

“On zna šta su radili i šta ih čeka, a oni znanjem ne mogu Njega obuhvatiti.”²

Svojstva koja naš razum ne može pojmiti su Allahov dolazak, kažnjavanje, držanje, odmazda i druga svojstva koja se ne mogu prebrojati, kao što Uzvišeni kaže:

وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا

“...i kada dođe Gospodar tvoj, a meleki budu sve red do reda.”³

¹ Lukman, 27.

² Taha, 110.

³ El-Fedžr, 22.

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِّنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَى
 اللَّهُ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿١٠٠﴾

“Čekaju li oni da im Allah dođe u tminama oblaka, i meleki, i da bude svemu kraj?! A Allahu se sve vraća!”¹,

što znači da će na Sudnjem danu, kada dođe do razdvajanja prvih i posljednjih, svako biti nagrađen prema svojim djelima, dobrim za dobro, a lošim za zlo. U ajetu se potvrđuje da Allahu pripada svojstvo “dolaska”. U vezi s ovim Ibn Džerir navodi dugi hadis o *suru* (rogu), od Ebu Hurejre koji prenosi od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a to je poznati hadis koji prenosi više prenosilaca i u kojem se navodi: “...Kada se ljudi nađu u teškoćama na Sudnjem danu, oni će moliti svoga Gospodara za šefat (zauzimanje) vjerovjesnika, počevši od Adema, alejhis-selam, pa dalje. Svaki od njih će to odbiti osim Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem. Kada njemu dođu, on će reći: ‘To je moje, to je moje...’ Zatim će otići da Allahu učini sedždu pod Aršom (Prijestoljem) i zauzme se kod Allaha da donese presudu robovima. Allah će uslišati njegovu molbu i poslati sjenku oblaka na ovosvjetsko nebo koje se već raspuklo. Zatim će sići meleki koji su bili na njemu, a onda će sići meleki sa drugog, trećeg, sve do sedmog neba. Sići će nosioci Arša i Kerubijjuni.” Zatim kaže: “Uzvišeni i Silni Allah sići će u sjenama oblaka, te meleki od čijih će se tespiha oriti i koji će govoriti: ‘Slava Onome kome pripada vlast ovoga i drugog svijeta! Slava Onome kome pripada uzvišenost i svaka sila! Slava Živom koji umrijeti neće! Slava Onome koji smrt daje stvorenjima, a ne umire, Onome koji je nadasve slavljen, Presvetom Gospodaru meleka i duha, Onome koji je nadasve slavljen i svet! Slava Gospodaru našem Uzvišenom! Slava Onome kome pripadaju vlast i veličina! Slava, slava Njemu, za vijeke vjekova!’”²

كَذَّابٍ ءَالٍ فِرْعَوْنَ وَالَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا فَأَخَذَهُمُ اللَّهُ بِذُنُوبِهِمْ ۗ وَاللَّهُ
 شَدِيدُ الْعِقَابِ

¹ El-Bekare, 210.

² Et-Taberi, *Tefsir*, Ibn Kesir, *Tefsir*.

“Kao što su to i faraonovi ljudi, te oni prije njih koji su znakove Naše lažnim smatrali, pa ih je Allah zbog grijeha njihovih kaznio. A Allah žestoko kažnjava!”¹,

tj. On žestoko uzvraća, bolno kažnjava i od Njega se niko neće moći zaštititi. On je Onaj koji čini ono što hoće i sve savladava. Nema istinskog boga osim Njega, niti Gospodara osim Njega.

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ سَخَّرَ لَكُم مَّا فِي الْأَرْضِ وَالْفُلْكَ تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِأَمْرِهِ وَيُمْسِكُ السَّمَاءَ أَنْ تَقَعَ عَلَى الْأَرْضِ إِلَّا بِإِذْنِهِ إِنَّ اللَّهَ بِالنَّاسِ لَرَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿٢٠﴾

“Zar ne vidiš da je Allah sve što je na Zemlji vama podredio, pa i lađe koje, voljom Njegovom, morem plove? On drži ono što je na nebu da ne bi palo na Zemlju, osim ako On to dopusti. Allah je, uistinu, prema ljudima blag i milostiv.”²

إِنْ بَطَشَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿٢١﴾

“Odmazda Gospodara tvoga će, zaista, žestoka biti!”³,

tj. odmazda nad neprijateljima koji su poricali Njegove poslanike i postupali suprotno Njegovom naređenju bit će žestoka i užasna, jer je Uzvišeni Svemogući i kad hoće da nešto bude, to bude u jednom treptaju oka, i brže.⁴

يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ

“Allah hoće da vam olakša, a ne da teškoće imate.”⁵

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Naš Blagoslovljeni i Preuzvišeni Gospodar spušta se u zadnjoj trećini noći na zemaljsko nebo i govori: ‘Ima li ko da šta moli, da mu udovoljim? Ima li ko da šta traži, da mu dam! Ima li ko da Me moli za oprost, da mu oprostim!’”⁶ Shodno tome, Allaha, tebareke ve te‘ala, opisujemo ovim svojstvima na način kako je

¹ Ali Imran, 11.

² El-Hadždž, 65.

³ El-Burudž, 12.

⁴ Ibn Kesir, *Tefsir*.

⁵ El-Bekare, 185.

⁶ El-Buhari.

to navedeno, a ne pripisujemo Mu to kao imena. Stoga ne kažemo da su Allahova imena: Onaj koji dolazi, Onaj koji kažnjava, Onaj koji drži, Onaj koji vrši odmazdu, Onaj koji želi, Onaj koji silazi i slično tome, nego ukazujemo na ta svojstva, kao što nas je On o tome obavijestio, i opisujemo Ga tim svojstvima.

ZAKLJUČAK:

Učenjaci ehli-sunneta ponavljaju sljedeće činjenice:

Šerijatski tekstovi Kur'ana i sunneta ukazuju na tri stvari: Poglavlje Allahovih imena, savršenih svojstava i obavijesti o Allahu.

1. Poglavlje Allahovih imena posebnije je od svojstava (*sifat*) i obavijesti (*ahbar*), jer je za svako ime koje se potvrdi, ispravno potvrditi i svojstvo koje proizlazi iz tog imena. Također je dozvoljeno obavijestiti o Allahu tim imenom, što nije slučaj u suprotnom.
2. Poglavlje o svojstvima je šire i sveobuhvatnije od poglavlja imena, tako da kada svojstvo dolikuje Allahu, ne mora značiti da i ime koje proizlazi iz tog svojstva dolikuje Njegovoj veličanstvenosti. Dakle, iako su sva Allahova lijepa imena izvedena iz Allahovih svojstava, ipak u nekim slučajevima ime koje proizlazi iz određenog svojstva dolikuje Allahu, a u nekim slučajevima ne dolikuje.
3. Poglavlje obavijesti i informacija o Allahu, tebareke ve te'ala, puno je obuhvatnije od poglavlja imena i svojstava. Allah ukazuje i obavještava o Sebi nekim od Svojih imena, kao i svojstvima koja Mu dolikuju, a nekada izrazima koji nisu ni ime ni svojstvo poput: *Eš-Šej'u*, *El-Mevdžudu*, *El-Ka'imu binefsihi*, *El-Ma'lumu*, ali govoriti i ukazivati na Allaha ovim izrazima ne znači da to ulazi u Njegova lijepa imena i savršena svojstva.

Treba naglasiti da po pitanju potvrđivanja ove treće kategorije "vijesti, obavijesti ili informacija", učenjaci kažu da postoje dva stava kod selefa (dobrih prethodnika):

- a) Da je ova kategorija *tevkifijje*, tj. da se obavijesti o Allahu izvode samo iz Kur'ana i sunneta, poput Allahovih imena i svojstava, što znači da se o Allahu može kazati samo ono što je spomenuto u

Kur'anu i sunnetu, kao što smo naveli neke primjere poput Eš-Šej'u i sl.;

- b) Da ova kategorija ne potpada pod *tevkifijje*, da se obavijesti o Allahu ne izvode samo iz Kur'ana i sunneta, jer je ova kategorija šira od poglavlja Allahovih imena i svojstava. Iz toga proizlazi da se vijesti ili obavijesti o Allahu mogu temeljiti na nekom imenu koje nije ružno, odnosno lijepom imenu koje ne sadrži neki vid negativnog ili ružnog značenja.

Znači, može se ukazati ili obavijestiti o Allahu nekom osobinom ili imenom koje nije potvrđeno niti negirano, ali prije toga neophodno je razmotriti šta se zapravo time želi kazati, odnosno ako bude pozitivna namjera, to će se prihvatiti, ako se time bude željelo ukazati na nešto što ne dolikuje Uzvišenom Allahu, to se obavezno odbija. Ovo zato jer su Allahova imena i svojstva *tevkifijje*, crpe se iz Kur'ana i sunneta. Ono što je potvrđeno u Kur'anu i sunnetu, to se potvrđuje, a što je negirano u Kur'anu i sunnetu, to se negira, a ono što nije ni potvrđeno ni negirano, nije dozvoljeno upotrebljavati u Allahovim imenima i svojstvima.

TREĆE PRAVILO

ALLAHOVA SVOJSTVA DIJELE SE NA DVIJE VRSTE: POTVRĐUJUĆA I NEGIRAJUĆA

POTVRĐUJUĆA

Potvrđujuća su ona svojstva koja je Allah, tebareke ve te'ala, potvrdio Sebi i kojima se opisao u Kur'anu i sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Sva ta svojstva su savršena i bez ikakvog nedostatka u bilo kojem pogledu, kao što su: život, snaga, znanje, uspinjanje na Arš, silazak na najbliže nebo, lice, ruke i slično tome. Stoga je obavezno njihovo stvarno pripisivanje Allahu, tebareke ve te'ala, na način koji Njemu priliči, tj. potvrđivanje savršenih osobina i negiranje pogrešnog tumačenja onih koji su protumačili te osobine na svojstven način, poput eš'arija i maturidija i onih koji ih u tome slijede. Ovim se ne želi potvrditi ruka koja ima kost obloženu mesom i sl., jer je to ulazak u kakvoću svojstava koja nam je strogo zabranjena, već se potvrđuje ono što je Uzvišeni Allah potvrdio za Sebe i onako kako to dolikuje Njegovom uzvišenom Biću. Oni koji optužuju i napadaju ehli-sunnet, nastoje dokazati da sljedbenici ehli-sunneta zastupaju upravo ovaj oblik potvrđivanja Allahovih svojstava, što je potpuno suprotno ehli-sunnetskom učenju koje se zasniva na potvrđivanju Allahovih svojstava bez ulaženja u kakvoću ili poređenje Allahovih osobina sa osobinama stvorenja. Neka je uzvišen Allah od riječi zulumčara!

Dokazi koji potvrđuju Allahove savršene osobine su šerijatski tekstovi i razum.

Što se tiče šerijatskih dokaza, od njih su Allahove riječi:

يَتَأْتِيهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا ءَامِنُونَ بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَالْكِتَابِ الَّذِي نَزَّلَ عَلَىٰ رَسُولِهِ
وَالْكِتَابِ الَّذِي أُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَمَنْ يَكْفُرْ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ
الْآخِرِ فَقَدْ ضَلَّ ضَلَالًا بَعِيدًا ﴿١٠٠﴾

“O vjernici, vjerujte u Allaha, i Poslanika Njegova, i u Knjigu koju On objavljuje Svome Poslaniku, i u Knjigu koju je objavio prije. A

onaj ko ne bude vjerovao u Allaha, i u meleke Njegove, i u knjige Njegove, i u poslanike Njegove, i u onaj svijet – daleko je zalutao.“¹

Vjerovanje u Allaha podrazumijeva vjerovanje u Njegova svojstva, a vjerovanje u Njegovu Knjigu koju je objavio Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, sadrži vjerovanje u sva Allahova svojstva koja su u njoj navedena. Položaj Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem, kao Allahovog poslanika podrazumijeva vjerovanje u sve obavijesti koje je prenio od Onoga koji ga je poslao, a to je Uzvišeni Allah. Dokaz u ajetu potvrđuje:

- vjerovanje u Allaha koje obuhvata vjerovanje u Njegova savršena svojstva;
- vjerovanje u Njegove knjige koje obuhvata vjerovanje u sve Allahove savršene osobine koje su navedene u tim knjigama;
- vjerovanje u Poslanika, a to obuhvata vjerovanje u Allahove osobine kojima nas je podučio i obavijestio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

To dokazujemo i razumom, jer nas je Allah, tebareke ve te'ala, obavijestio o Sebi ovim svojstvima i On ih bolje poznaje od bilo koga drugoga i Njegove riječi su najistinitije, a Njegov govor najljepši, za razliku od drugih. Stoga je obavezno njihovo pripisivanje Njemu, kako nas je i obavijestio, bez imalo neodlučnosti, jer neodlučnost i oklijevanje kod primanja neke vijesti dozvoljeno je samo u slučaju kada ta vijest potječe od onoga kome se može pripisati neznanje, ili laž, ili slabost, pa ne može iskazati šta želi, a sve ove tri mahane nemoguće su u odnosu na Allaha, te je obavezno prihvatanje onoga o čemu nas On obavijesti.

Dakle, neodlučnost u potvrđivanju moguće je iskazati samo onda kada vijest dolazi od nekoga sa jednom od tri osobine:

- a) neznanje,
- b) laž,
- c) slabost u izražavanju i pojašnjenju onoga što želi kazati.

Sve navedeno je nemoguće u odnosu na Allaha, tebareke ve te'ala. Potvrđujemo i dokazujemo razumski, jer je Uzvišeni Allah potvrdio Sebi te osobine, a On najbolje Sebe poznaje od bilo koga drugog. Tako pitamo svakog ko pokuša da negira neku od tih osobina, ili sve: „Da li se Allah,

¹ En-Nisa, 136.

dželle dželaluhu, opisao njima i obavijestio nas o tim osobinama?“ Ako odgovori da nije, onda laže, a ako kaže da jeste, tada ćemo ga pitati: „Da li ti bolje znaš od Allaha?“ Ako odgovori da on bolje zna od Allaha, time je postao nevjernik, a ako kaže: „Allah bolje zna“, tada ćemo mu kazati: „Obaveza ti je da vjeruješ u ono što ti je kazao i o čemu je obavijestio tvoj Gospodar, jer Allah bolje poznaje Sebe i On je najiskreniji u govoru.“ Sve o čemu je Uzvišeni Allah obavijestio sam o Sebi je sama istina, jer su Allahove riječi najiskrenije, a govor najljepši. Ljepota govora se ogleda kroz rječitost i način prezentiranja, pa vidimo da je Allahov govor najljepši, najjasniji i najrječitiji govor, vrhunac svakog savršenstva. Ovu tvrdnju ilustrirat ćemo primjerom neznanja, laži i nemoći izražavanja. Primjer neznanja: Bolesnika koji boluje od neke bolesti posjeti stolar, pa počne pregledati njegov stomak, glavu, prsa i nakon toga uspostavi neku svoju dijagnozu. Da li ćemo od takvog prihvatiti dijagnozu? Naravno da nećemo, jer je čovjek neznalica i nije liječnik. Ali, kada bi on kazao: “Od ove vrste drveta nisu dobra vrata“ i sl., tada bismo prihvatili njegovo mišljenje.

Primjer laži: Kada bi tom bolesniku došao iskusan doktor za kojeg se sumnja da nije povjerljiv, i pregledao ga, a nakon toga rekao od čega boluje i da je potrebno dati veliku sumu novca za njegov lijek, da li bismo prihvatili to mišljenje? U tom slučaju bili bismo u velikoj dilemi da li da povjerujemo ili ne, bili bismo neodlučni.

Primjer nemoći izražavanja: Kada bi nam došao treći čovjek, vrhunski medicinski stručnjak, a uz to i povjerljiv, ali je Kinez i ne razumijemo njegov govor, niti on razumije naš govor. Pojašnjavamo mu bolesnikovo stanje stanje, ali on ništa ne razumije, zatim se on nama obraća, ali ni mi njega ne razumijemo. Na kraju nećemo biti sigurni u ono što on tvrdi, niti imati povjerenja u to, jer je izostao vrlo važan faktor u tome, a to je sporazumijevanje.

Otuda, ako razmislimo o Allahovom uzvišenom govoru kojim opisuje Sebe, uvidjet ćemo da je taj govor nedvojbeno proizašao iz apsolutnog Allahovog znanja, također iz potpune iskrenosti i istinitosti, u što nema sumnje, kao što ćemo primijetiti da je taj govor nesumnjivo najljepši, najpotpuniji i najjasniji.

Stoga, da li nakon navedenog preostaje ijedan vid neodlučnosti u vjerovanju i potvrđivanju onoga na što ukazuje Allahov Uzvišeni govor?! Tako mi Allaha, nema niti postoji neodlučnost u potvrđivanju svega

onoga što je Uzvišeni potvrdio Sebi, u Svojoj Moćnoj Knjizi i sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Shodno tome, nepostojanje nedostataka koji su razlog neodlučnosti i koji ne priliče da ih posjeduje Uzvišeni Allah, obavezuje nas na prihvatanje svega onoga o čemu nas je obavijestio, subhanehu ve te'ala. Također, isto važi za sve ono o čemu nas je obavijestio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, od svoga Gospodara, jer je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, najbolje od ljudi spoznao Allaha, subhanehu ve te'ala, on je bio najiskreniji u potvrđivanju poslanice, najpožrtvovaniji u njenom dostavljanju, i najučeniji i najbolji govornik koji je to znao na najbolji način pojasniti drugima. Shodno tome, obaveza je prihvatiti sve ono o čemu nas je on obavijestio. Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“...Ja sam među vama najbogobojazniji i najznaniji o Allahu.”¹ U rivajetu imama Ahmeda i En-Nesaija navodi se: “Tako mi Allaha, ja sam najznaniji o Allahu, azze ve dželle, i najviše Ga se bojim.” Poslanik, alejhis-salatu ves-selam, prije poslanstva imao je nadimak *Es-Sadik* i *El-Emin* – Iskreni i Povjerljivi. Iskreni, koji je došao sa istinom i tu istinu potvrđivao, kako ga opisuje Uzvišeni Allah:

وَالَّذِي جَاءَ بِالصِّدْقِ وَصَدَّقَ بِهِ أُولَئِكَ هُمُ الْمُتَّقُونَ ﴿١٢٥﴾

“A onaj koji donosi istinu i koji u nju vjeruje (oni koji u nju vjeruju), oni su bogobojazni.”²

Ibn Abbas, radijallahu anhu, ovako je prokomentirao ajet: “Istina su riječi *la ilahe illallah*, a onaj ko potvrđuje i vjeruje u tu istinu je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.”³ Osobine suprotne ovim osobinama

¹ El-Buhari, Muslim.

² Ez-Zumer, 33.

³ Et-Taberi, *Tefsir*. Postoje i druga mišljenja u vezi sa navedenim ajetom, kao što je mišljenje Alije, radijallahu anhu, koji je rekao da je “onaj koji dolazi sa istinom” – Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a da je “onaj koji vjeruje u tu istinu” – Ebu Bekr, radijallahu anhu. Drugi učenjaci, poput Katade, rahimehullah, smatraju da je “onaj koji dolazi sa istinom” – Poslanik koji je dostavio Kur'an, a “oni koji potvrđuju” su iskreni vjernici. Postoji i četvrto mišljenje po kojem se sintagma “onaj koji dolazi sa istinom” odnosi na vjernike koji su vjerovali u Kur'an, a “onaj koji potvrđuje” odnosi se na Kur'an. Od Mudžahida se prenosi da je rekao: “Onaj koji donosi istinu i oni koji u nju vjeruju – to su vjernici koji će doći na Sudnji dan govoreći: ‘Ovo je ono što ste

koje je posjedovao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, su neznanje, laž i nemoć u pojašnjenju. Kada bi neko kazao da riječ *isteva* (uzvisiti se) u ajetu znači – *istevla* (zagospodariti):

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ﴿٢٠﴾

“Milostivi koji se uzdigao iznad Arša”¹,

kazat ćemo: “Navedi dokaz za tu tvrdnju, jer ova vijest dolazi od Allaha, tebareke ve te’ala, koji najbolje zna. Riječ *isteva* spominje se na sedam mjesta u Kur’anu² i ni na jednom od tih mjesta nije spomenuta riječ *istevla* (zagospodariti). Da je Allah, tebareke ve te’ala, izrazom *isteva* htio ukazati na značenje riječi *istevla*, takav način izražavanja ne bi bio vrhunac rječitosti. Da je htio ukazati na značenje *istevla* (zagospodariti), spomenuo bi to barem u jednom od navedenih ajeta. Dakle, tvrdnjom da je Allah izrazom *isteva* htio ukazati na značenje riječi *istevla* sugerira se na nepotpunost Allahovog govora, neuzubillahi, u domenu rječitosti i pojašnjenja. Allah, tebareke ve te’ala, kaže:

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُبَيِّنَ لَكُمْ وَيَهْدِيَكُمْ سُنَنَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَيَتُوبَ عَلَيْكُمْ وَاللَّهُ عَلِيمٌ

حَكِيمٌ ﴿٢١﴾

“Allah želi da vam objasni i da vas putevima kojima su išli oni prije vas uputi, i da vam oprost. A Allah sve zna i mudar je.”³

nam dali, pa smo to slijedili i tome se pokoravali.”

Imam Et-Taberi na kraju preferira mišljenje u kojem kaže: “Onaj koji dolazi sa istinom i koji vjeruje u nju, to obuhvata svakog onog ko poziva u ispravan tevhid i vjerovanje, i potvrđivanje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, postupanje po tome od naroda kojima su dolazili određeni poslanici. Može se kazati da se to odnosi i na istinu s kojom je došao Kur’an i šehadet *la ilahe illallah*, a oni koji u nju vjeruju su vjernici u Kur’an, kako poslanici tako i njihovi sljedbenici.” (op. a.)

¹ Taha, 5.

² El-A’raf, 54, Junus, 3, Er-Ra’d, 2, Taha, 5., El-Furkan, 59, Es-Sedžde, 4, El-Hadid, 4.

³ En-Nisa, 26.

NEGIRAJUĆA SVOJSTVA

Negirajuća svojstva su ona svojstva koja je Allah, tebareke ve te'ala, odbacio od Sebe u Svojoj Knjizi i sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i sva ta svojstva su nepotpuna u odnosu na Njega, poput smrti, sna, neznanja, zaborava, nemoći i umora. Stoga je obavezno njihovo odbacivanje od Uzvišenog Allaha, uz potvrđivanje svojstava savršenstva suprotnih svojstvima nepotpunosti, jer cilj Allahovog odbacivanja tih svojstava od Sebe nije samo puka negacija nekog svojstva nego objašnjenje njihovog nepostojanja radi utvrđivanja savršenstva svojstava suprotnih svojstvima nepotpunosti. To je zbog toga što je potpunost negiranja nekog svojstva uvjetovana ukazivanjem na potpunost njemu suprotnog svojstva, jer negiranje nepostojećeg ne predstavlja ništa, a kamoli da bude potpuno.

Određeno svojstvo može se nekada negirati onome ko inače nema sposobnost činjenja onoga što mu se negira, i u tom slučaju negiranjem tog svojstva ne potvrđuje se njegova potpunost, kao naprimjer da se kaže: "Zid ne čini nepravdu!" Ovo nije nikakav vid pohvale za zid, jer taj isti zid ne prihvata nepravdu. Isto tako, određeno svojstvo može se negirati onome ko nema moć da učini ono što mu se negira, tako da se u tom slučaju to smatra njegovom mahanom, nedostatkom.

Znači, kod negiranja nekog od svojstava nepotpunosti obaveza je u isto vrijeme potvrditi suprotnu savršenu osobinu koja pripada Allahu, dželle dželalu.

Navest ćemo nekoliko primjera.

Prvi primjer:

Kaže Uzvišeni:

لَا تَأْخُذْهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ¹

"Ne obuzima Ga ni drijemež ni san!"¹ Nije dovoljno vjerovati samo u to da Uzvišeni Allah ne spava, već tome treba dodati da On ne spava zbog savršenosti Svog potpunog života.

Drugi primjer:

¹ El-Bekare, 255.

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ ﴿٣٨﴾

“Mi smo stvorili nebesa i Zemlju i ono što je između njih – za šest vremenskih razdoblja, i nije Nas ophrvao nikakav umor.”¹ Nije dovoljno samo negirati Allahu osobinu umora, već treba vjerovati da Ga ne obuzima umor zbog savršenstva Njegove snage i moći.

Treći primjer za to su riječi Uzvišenog:

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ ۚ

“Ti se pouzdaj u Živog, koji ne može umrijeti, i veličaj Ga, i hvali!”² Negiranjem smrti potvrđuje se savršenstvo Njegovog života.

Četvrti primjer:

وَلَا يَظْلِمُ رَبُّكَ أَحَدًا ۚ ﴿٤١﴾

“Gospodar tvoj neće nikome nepravdu učiniti.”³ Negiranjem nepravde potvrđuje se savršenstvo Njegove pravde.

Peti primjer:

وَمَا كَانَ لِلَّهِ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا

“Allahu ne može ništa umaći ni na nebesima ni na Zemlji; On, uistinu, sve zna i sve može.”⁴

Negiranjem nemoći Allahu, dželle ve ‘ala, potvrđuje se savršenstvo Njegovog znanja i snage, stoga je nakon toga rekao: “On, uistinu, sve zna i sve može.”⁵ Uzrok nemoći je ili nepoznavanje uzroka stvaranja ili nedostatak snage, pa zbog savršenstva Allahovog znanja i Njegove moći, ništa Mu ne može promaći ni na nebesima ni na Zemlji.

Kroz ovaj primjer saznali smo da negirano svojstvo podrazumijeva više svojstava savršenstva.

¹ Kaf, 38.

² El-Furkan, 58.

³ El-Kehf, 49.

⁴ Fatir, 44.

⁵ Fatir, 44.

ČETVRTO PRAVILO

**POTVRĐENA ALLAHOVA SVOJSTVA SU SVOJSTVA
HVALE I SAVRŠENSTVA, I ŠTO SU MNOGOBROJNIJA I
RAZNOVRSNJA NJIHOVA ZNAČENJA, TO VIŠE UKAZUJU
NA TO DA JE ONAJ KOJI SE OPISUJE TIM OSOBINAMA JOŠ
SAVRŠENIJI**

Ovo pravilo možemo pojasniti sljedećim primjerom: Rečenica: "Zejd je plemenit" upućuje na Zejdovo jedno pohvalno svojstvo, međutim rečenica: "Zejd je plemenit, darežljiv i hrabar čovjek", ukazuje na više Zejdovih pohvalnih osobina i sl. Potvrđena svojstva kojima je Allah, tebareke ve te'ala, Sebe opisao puno su mnogobrojnija od negiranih svojstava. Kada bi neko došao kod nekog vladara ili kralja i počeo ga hvaliti i isticati njegove pozitivne osobine, a negirati njegove negativne osobine, takav način obraćanja i komunikacije smatrao bi se najvećim vidom iskazivanja poštovanja:

"Ti si plemenit i nisi škrt", "Hrabar si, nisi kukavica", "Snažan si, nisi slab", "Tvoja je darežljivost velika, nije mala" – riječi su koje vladar voli i želi da čuje. Međutim, ako bi se pohvala sastojala samo od negacije loših ili nepotpunih osobina, kao npr.: "Ti nisi prljav, nisi smetljak, nisi hrom, šepav, invalid, sobar, ne radiš u vešeraju, nisi čistač ulica, nisi kuhar, nisi sluga...", ovaj vid pohvale smatrao bi se neprimjerenim i nepotpunim i sigurno se ne bi dopao vladaru, jer mu ne priliči tako iskazati hvalu i ukazati počast. Isti je slučaj sa mu'attilima koji Allahu negiraju svojstva nepotpunosti, ali Mu ne potvrđuju savršena svojstva. Naime, ova sekta smatra da potvrđivanje osobina Uzvišenom Allahu obavezuje, neuzubillah, na poistovjećivanje sa stvorenjima, a negirajuća svojstva obavezuju na nepostojanje istih, a u isto vrijeme u njima nema poistovjećivanja. Shodno tome, u njihovim knjigama nalaze se izrazi: "Allah nije takav i takav, to Njemu ne dolikuje" i sl., a u isto vrijeme negiraju osobine koje Mu dolikuju.

Jedan od najvećih primjera negacije koju zastupaju mu'attili odnosi se na Allahovo veličanstveno i uzvišeno Biće za koje kažu da "nije iznad, nije ispod svijeta (univerzuma), nije unutar, niti van svijeta, nije u doticaju sa svijetom, niti je odvojen od njega, nije približen, niti udaljen od svijeta, nema boju, okus, nema miris" i mnoge druge negacije.

Ispravno mišljenje o Allahovom uzvišenom Biću nalazi se u ajetima u kojima je Uzvišeni opisao Sebe:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١٠٠﴾

“Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi.”¹

هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿١٠١﴾

“Znaš li da ime Njegovo ima iko!”²

Ovi ajeti ukazuju na očitu zabluda mu‘atilla koji su kazali: “On čuje, ali bez sluha” i sl.

Potvrđena Allahova svojstva su svojstva hvale i savršenstva, pa što su mnogobrojnija i raznovrsnija njihova značenja, to više ukazuju na to da je Onaj koji se opisuje tim osobinama još savršeniji.

Razmislite o primjeru iz zadnjih ajeta sure El-Hašr:

هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۖ عِلْمُهُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ ۖ هُوَ الرَّحْمَنُ الرَّحِيمُ ﴿١٠٢﴾ هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ۖ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ السَّلَامُ ۖ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ ۖ الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ ۖ سُبْحَنَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿١٠٣﴾ هُوَ اللَّهُ الْخَلِيقُ الْبَارِئُ ۖ الْمُصَوِّرُ ۖ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ ۖ يُسَبِّحُ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿١٠٤﴾

“On je Allah – nema drugog boga osim Njega – On je Poznavalac nevidljivog i vidljivog svijeta, On je Milostivi, Samilosni! On je Allah – nema drugog boga osim Njega, Vladar, Sveti, Onaj koji je bez nedostataka, Onaj koji svakoga obezbjeđuje, Onaj koji nad svim bdi, Silni, Uzvišeni, Gordi. Hvaljen neka je Allah, On je vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim! On je Allah, Tvorac, Onaj koji iz

¹ Eš-Šura, 11.

² Merjem, 65.

ničega stvara, Onaj koji svemu daje oblik, On ima najljepša imena. Njega hvale oni na nebesima i na Zemlji, On je Silni i Mudri.”¹

U navedenim ajetima navodi se i potvrđuje sedamnaest Allahovih lijepih imena iz kojih proizlaze savršene osobine, osobine hvale i savršenstva, imena koja pojašnjavaju Allahovu veličinu i pravo u obožavanju, imena i osobine koje negiraju sudruga Allahu, a ovakvih ajeta ima jako mnogo u Kur'anu. Dakle, potvrđena svojstva, kojima je Allah, tebareke ve te'ala, opisao Sebe, mnogobrojnija su od negiranih svojstava. Oni koji Allahu negiraju savršena svojstva postupaju suprotno ovoj tvrdnji, odnosno oni samo negiraju manjkavosti, a ne potvrđuju savršene osobine, što ni u kojem slučaju ne može predstavljati način izražavanja hvale Uzvišenom Allahu.

Što se tiče negiranih svojstava, ona se spominju samo u sljedećim slučajevima:

Prvo: Pojašnjenje Njegovog općeg savršenstva, kao što stoji u riječima Uzvišenog:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١٠٠﴾

“Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi.”²

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿١٠١﴾

“...i niko Mu ravan nije!”³

فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أَنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴿١٠٢﴾

“Zato ne činite svjesno druge Allahu ravnim!”⁴

Ovi ajeti su dovoljni da se njima negira svaka vrsta nedostatka i da se potvrde Allahove osobine savršenstva, kako dolikuje Uzvišenom Allahu.

Drugo: Negacija tvrdnji lažljivaca na Allaha, tebareke ve te'ala, kao što stoji u ajetu:

تَكَادُ السَّمَوَاتُ يَتَفَطَّرْنَ مِنْهُ وَتَنْشَقُّ الْأَرْضُ وَتَخِرُّ الْجِبَالُ هَدًا ﴿١٠٣﴾ أَنْ دَعَوْا

¹ El-Hašr, 22-24.

² Eš-Šura, 11.

³ El-Ihlas, 4.

⁴ El-Bekare, 22.

لِلرَّحْمَنِ وَلَدًا ﴿٩١﴾ وَمَا يُنْبِغِي لِلرَّحْمَنِ أَنْ يَتَّخِذَ وَلَدًا ﴿٩٢﴾

“Gotovo da se nebesa raspadnu, a Zemlja provali i planine zdrobe, što Milostivom pripisuju dijete. Nezamislivo je da Milostivi ima dijete.”¹

مَا آتَّخَذَ اللَّهُ مِنْ وَلَدٍ

“Allah nije uzeo Sebi sina.”²

Ovaj ajet objavljen je kao odgovor nevjernicima koji Mu pripisuju dijete, poput jevreja, koji tvrde da je Uzejr sin Božiji, kršćana, koji tvrde da je Isa sin Božiji, i mnogobožaca, koji smatraju da su meleki Božije kćeri. Također i ajet u kojem Allah, tebareke ve te‘ala, kaže:

لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٩٣﴾

“Nije rodio i rođen nije.”³

Ovim ajetima se odgovara svakom nevjerniku (*mulhidu*) koji tvrdi da Allah, subhanehu ve te‘ala, neuzubillah, ima dijete. Kao što vidimo, postoji pojedinačna negacija određenih osobina kojima Ga opisuju nevjernici, a isto tako postoji i opća negacija svih osobina nepotpunosti kojima Ga opisuju nevjernici onako kako Mu to ne dolikuje. Primjer za to su ajeti u kojima Allah, dželle ve ‘ala, kaže:

سُبْحَنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ ﴿٩٤﴾ وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ ﴿٩٥﴾ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ

رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٩٦﴾

“Veličanstven je Gospodar tvoj, Dostojanstveni, i daleko od onoga kako Ga predstavljaju oni! I mir poslanicima i hvaljen neka je Allah, Gospodar svjetova!”⁴

Treće: Otklanjanje sumnji u nepotpunost Njegovog savršenstva u vezi određene stvari, kao što stoji u Njegovim riječima:

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لِلْعِبَادِ ﴿٩٧﴾

¹ Merjem, 90-92.

² El-Mu‘minun, 91.

³ El-Ihlas, 3.

⁴ Es-Saffat, 180-182.

“Mi nismo stvorili nebesa i Zemlju i ono što je između njih da bismo se igrali.”¹

Ovdje Uzvišeni govori o Svojoj pravednosti i o tome da Njegovom Biću nije primjerena igra, besmislenost i zabluda. U ovom ajetu Allah, tebareke ve te'ala, negira nedostatak u Svojoj savršenoj osobini volje, htijenja (iradeta), a s druge strane potvrđuje savršenstvo Svoje volje i htijenja. Također, u Svojim riječima:

وَلَقَدْ خَلَقْنَا السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ وَمَا مَسَّنَا مِنْ لُغُوبٍ ﴿٦٦﴾

“Mi smo stvorili nebesa i Zemlju i ono što je između njih – za šest dana i nije Nas dotakao nikakav umor”²,

Allah, tebareke ve te'ala, negirao je osobinu nepotpunosti u Svojim djelima, radnjama, a potvrdio savršenstvo snage i moći.

Dakle, u oba navedena ajeta Uzvišeni Allah spominje stvaranje nebesa i Zemlje i negira uzaludnost i besciljnost njihovog stvaranja i stvaranje zbog čiste zabave i igre. Sasvim je očigledno da je jedan od ciljeva negacije odbacivanje svakog vida pomisli na nepotpunost i nedostatak, kao što je slučaj sa nekim ljudima koji pogrešno i ružno pomišljaju u vezi stvaranja nebesa i Zemlje. Također, u navedenom ajetu Allah, subhanehu ve te'ala, negirao je Sebi svojstvo umora, kako neko ne bi pomislio kako je stvaranje ogromnih nebesa i prostrane Zemlje u samo šest dana prouzrokovalo umor kod Uzvišenog Allaha. Shodno tome, Allah, tebareke ve te'ala, obavještava da se nije umorio jer je to svojstvo manjkavosti koje ne dolikuje Uzvišenom i Moćnom, Svemogućem Allahu. “...i nije Nas dotakao nikakav umor.”³ U komentaru ovog ajeta, Katade, rahimehullah, rekao je: “Ovaj ajet je objavljen povodom medinskih jevreja koji su rekli: “Allah je stvorio nebesa i Zemlju u roku od šest dana, prvi dan je nedjelja, a zadnji petak, a zatim se sedmi dan odmorio”, a to je subota, njihov sedmični praznik. Zbog toga je Uzvišeni objavio ajet u kojem je naznačio da su lažne njihove tvrdnje i tumačenja.”⁴ “I nije Nas dotakao nikakav umor”, tj. posustalost i zamor.

¹ Ed-Duhan, 38.

² Kaf, 38.

³ Kaf, 38.

⁴ El-Maverdi, *Tefsir. Ibn Dževzi, Zadul-mesir.*

PETO PRAVILO

POTVRĐENA SVOJSTVA DIJELE SE NA DVIJE VRSTE LIČNA (SIFAT ZATUJE) I PRAKTIČNA (SIFAT FTLIJE)

Kada je u pitanju ova podjela Allahovih potvrđenih svojstava, neko se može naći u dilemi i upitati: "Otkud sad ova podjela koja nije bila poznata kod prijašnjih generacija?"

Na ovu dilemu odgovor je sljedeći: Nakon razilaženja koje se desilo među *ehlul-kelamom* (apologetičarima, filozofima), u vezi sa pitanjem potvrđivanja i negiranja Allahovih osobina, sljedbenici ehli-sunneta – sljedbenici prvih generacija muslimana – smatrali su da je potrebno napraviti ovu podjelu osobina kako bi se jasno znalo koje su osobine prenesene i potvrđene, a koje nisu.

Lična svojstva su ona svojstva kojima je Allah, subhanehu ve te'ala, oduvijek bio i još uvijek je opisan, kao znanje, moć, sluh, vid, snaga, mudrost, uzvišenost, veličina, a u njih spadaju i izjavna svojstva poput lica, dvije ruke i dva oka. Ako promislimo o navedenim primjerima Allahovih savršenih osobina Bića, uvidjet ćemo da nisu povezana sa Njegovim htijenjem, već su to lične osobine Njegovog veličanstvenog Bića, dok su praktična svojstva (svojstva radnji i djela), poput stvaranja, vezana za Njegovu volju: kada želi, tada stvara, u obliku u kojem želi i sl.

Praktična svojstva (*sifatul-ef'al*) su svojstva koja su vezana za Allahovu, dželle dželaluhu, volju: ako hoće, On ih učini, a ako neće – ne učini ih, poput uzdizanja na Arš i silaska na najniže nebo. Neko svojstvo može biti istovremeno lično i praktično, poput govora koji je s obzirom na svoju osnovu lično svojstvo, jer Allah, dželle šanuhu, oduvijek i još uvijek ima svojstvo govora. S obzirom na pojedinačni govor, to je praktično svojstvo, jer je govor vezan za Allahovu, subhanehu ve te'ala, volju: On govori kada hoće i šta hoće, kao što stoji u riječima Uzvišenog:

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٢١﴾

"I, zaista, On može, kada nešto hoće, samo za to rekne: 'Budi!' - i ono bude."¹

¹ Jasin, 82.

Ovim ajetom potvrđujemo Allahovu osobinu volje, što znači da se ništa ne dešava bez Njegove volje, odnosno sve se događa Njegovom univerzalnom voljom. Tako je Allahov govor vezan za Njegovu volju, tj. Njegov govor dolazi nakon Njegove volje, htijenja, da nešto kaže. Svako svojstvo koje je vezano za Allahovu volju podliježe Njegovoj mudrosti koja nam može biti poznata, a nekada nismo u mogućnosti da je dokučimo, ali pouzdano znamo da On, Uzvišeni, ne želi nešto a da to nije u skladu sa mudrošću, kao što nam to dokazuju Njegove riječi:

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿١٠٠﴾

“A vi ćete htjeti samo ono što Allah hoće – Allah, uistinu, sve zna i mudar je”¹, tj. sve što se događa biva Njegovom voljom, koja proizlazi iz Njegovog apsolutnog znanja i potpune mudrosti.

Ovim ajetom se odgovara svima onima koji Allahu, tebareke ve te'ala, negiraju osobinu mudrosti, poput eš'arija i filozofa, a riječi: “Svako svojstvo koje je vezano za Allahovu volju podliježe Njegovoj mudrosti”, predstavljaju odgovor mu'tezilima, koji su potvrdili mudrost, ali su negirali da kao svojstvo pripada Allahu, već smatraju da je stvorena i da se pod tim misli na Allahovu dobrotu i dobročinstvo prema stvorenjima.

¹ El-Insan, 30.

ŠESTO PRAVILO

POTVRĐIVANJE SVOJSTAVA NALAŽE OBAVEZU ODRICANJA OD DVIJE VELIKE OPASNOSTI: ET-TEMSILA (ANTROPOMORFIZMA, POISTOVJEĆIVANJA SA STVORENJIJIMA) I ET-TEKJIFA (KVALIFIKACIJE)

ET-TEMSIL

Et-temsil (poistovjećivanje) predstavlja uvjerenje onoga koji potvrđuje Allahova, tebareke ve te'ala, svojstva, da su ta Allahova svojstva koja je potvrdio ista kao svojstva stvorenja, a ovo vjerovanje je neispravno i na to ukazuju i šerijatski i razumski dokazi. Od šerijatskih dokaza su riječi Uzvišenog:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١١﴾

“Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi.”¹

أَفَمَنْ يَخْلُقُ كَمَنْ لَا يَخْلُقُ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٢٠﴾

“Pa da li je onda Onaj koji stvara kao onaj koji ne stvara?! Urazumite se!”² Ovdje Uzvišeni Allah, postavljajući pitanje, negira sličnost sa onima koje Mu drugi smatraju ravnim.

هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٣٠﴾

“Znaš li da ime Njegovo ima iko!”³, tj. da li poznaješ ijedno stvorenje slično Njemu? Ovakav način postavljanja pitanja od strane Allaha, azze ve dželle, ima značenje negacije. Dakle, ne postoji niko ko je sličan Allahu:

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿٤١﴾

“...i niko Mu ravan nije!”⁴

Razumski dokaz zasnovan je na nekoliko aspekata:

¹ Eš-Šura, 11.

² En-Nahl, 17.

³ Merjem, 65.

⁴ El-Ihlas, 4.

Prvo: Opće je poznato da između Tvorca i stvorenja postoji razlika u biću, a to obavezno znači da među njima postoji razlika i u svojstvima, jer svako biće odlikuje se odgovarajućim svojstvima, što je očito i vidljivo u svojstvima stvorenja koja se razlikuju u svojoj biti. Tako, naprimjer, snaga deve razlikuje se od snage sitnoga mrava. Shodno tome, ako je vidljiva razlika između stvorenja i pored njihovih zajedničkih osobina i porijekla, onda je postojanje razlike između njih i Tvorca mnogo izraženije i jače.

Drugo: Tvrdnja o sličnosti Tvorca, koji je savršen sa svih aspekata, sa stvorenjem koje je potčinjeno, nepotpuno i zavisno od Onoga koji ga upotpunjava, predstavlja umanjivanje Allahove, subhanehu ve te'ala, biti, jer poređenje Onoga koji je savršen sa nepotpunim stvorenjem čini njega manjkavim.

Treće: Svojstva stvorenja, iako imaju zajednički naziv, razlikuju se u suštini i kakvoći.

Tako naprimjer, čovjek ima noge koje se razlikuju od slonovih nogu, ima snagu, ali se ona razlikuje od devine snage i izdržljivosti. Dakle, iako svojstva ovih stvorenja imaju zajedničke nazive, među njima postoje suštinske razlike u kakvoći i opisu, što ukazuje na činjenicu da zajednički naziv za neko svojstvo ne znači nužno i istovjetnost u biti.

ET-TEŠBIH

Et-tešbih (antropomorfizam) i *et-temsil* označavaju poistovjećivanje, a razlikuju se u tome što *et-temsil* predstavlja poistovjećivanje u svim svojstvima, dok je *et-tešbih* poistovjećivanje u većini svojstava, ali je negiranje *et-temsila* preče, shodno tekstu Kur'ana:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٥٦﴾

“Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi.”¹

ET-TEKJIF

Et-tekjif (kvalifikacija) predstavlja uvjerenje onoga koji potvrđuje Allahova, dželle dželaluhu, svojstva da je kakvoća Allahovih svojstava takva i takva, bez upoređivanja sa nečim sličnim. Ovo uvjerenje je neispravno i na to ukazuju šerijatski i razumski dokazi.

¹ Eš-Šura, 11.

Šerijatski dokazi:

وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا ﴿١٠﴾

“...a oni znanjem ne mogu Njega obuhvatiti.”¹

وَلَا تَقِفْ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ

مَسْئُولًا ﴿١١﴾

“Ne povodi se za onim što ne znaš! I sluh, i vid, i razum, za sve to će se, zaista, odgovarati.”²

Poznato je da mi ne posjedujemo znanje o kakvoći svojstava našeg Gospodara, jer nas je Uzvišeni obavijestio o svojstvima, a nije nas obavijestio o njihovoj kakvoći.

Stoga, naše određivanje kakvoće svojstava predstavlja zalazak u sferu o kojoj nemamo znanja i govor o onome što nismo u stanju obuhvatiti našim razumom.

Razumski dokaz je zasnovan na činjenici da se kakvoća svojstva ne može spoznati osim na jedan od tri načina:

1. poznavanjem kakvoće njegove biti,
2. poznavanjem onoga ko je istovjetan sa njim,
3. istinitom viješću od njega.

Kada je u pitanju kakvoća Allahovih, dželle šanuhu, svojstava, nijedan od ovih načina se ne prihvata jer takvo određivanje kakvoće Allahovih svojstava u potpunosti je neispravno.

Ovu činjenicu ilustrirat ćemo sljedećim primjerom: Kada kažemo da “Allah čuje”, mi nismo u mogućnosti da to čulo sluha opišemo, ulazeći u kakvoću čula, jer mi ne poznajemo kakvoću Allahovog veličanstvenog i uzvišenog Bića, te shodno tome ne poznajemo ni čulo sluha. Ne postoji niko ko je istovjetan Allahu, tebareke ve te’ala, kako bismo mogli kazati da je Njegov sluh poput sluha tog i tog. Također, ni Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nije nas obavijestio o kakvoći svojstva sluha koje

¹ Taha, 110.

² El-Isra, 36.

posjeduje Uzvišeni Allah, kao ni o kakvoći drugih savršenih svojstava. Allah, tebareke ve te'ala, kaže:

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى

“Milostivi koji se uzdigao iznad Arša.”¹

U ovom slučaju znamo da se Uzvišeni uzdigao iznad Arša, ali nije nam poznato kako se uzdigao, dakle ne znamo kakvoću svojstva uzdignuća iznad Arša, jer ne poznajemo Allahovo Biće. Kako ne postoji neko čije su osobine istovjetne osobini “uzdignuća” na nešto poput Arša, tako ne možemo znati ni način ni kakvoću Allahovog uzdignuća. Allah, tebareke ve te'ala, nije nas obavijestio o tome kako se uzdigao iznad Arša i zato neki učenjaci kažu: Kada te džehmija upita: “Kako se Allah uzdigao iznad Arša?”, odgovori mu: “Allah nas je obavijestio o uzdignuću, a nije nas obavijestio o kakvoći Svoga uzdignuća”.

Drugi kažu: “Ako budeš upitan kako se uzdigao”, ti njega upitaj: “Kakvo je Allahovo Biće?”, ako ti kaže: “Ja ne znam kakvo je Allahovo Biće”, onda mu reci: “Također ne poznajemo ni kakva su Njegova savršena svojstva!” Govoriti o kakvoći Allahovih savršenih osobina isto je kao govoriti o Njegovom uzvišenom Biću.

Također, skupinama koje ulaze u kakvoću Allahovog uzdignuća, postavljamo pitanje: „Koku kakvoću možeš odrediti Allahovim svojstvima?“

- Koku god im kakvoću odrediš u svome mozgu, Allah je veći i uzvišeniji od toga.

Dakle, Allah, dželle ve 'ala, opisao se svojstvom uzvišenosti i potvrdio da se uzdigao iznad Arša, i kako god to predstavili u svom mozgu, Allah, tebareke ve te'ala, je uzvišeniji i veći od toga, Njemu pripada savršenstvo u svakom pogledu. Ovako ćemo kazati i za sva ostala Allahova svojstva.

- Koku god kakvoću odrediš Allahovim svojstvima, reći ćeš neistinu, jer nemaš znanja o tome. Uzvišeni Allah nije nas obavijestio o kakvoći Svojih svojstava, tako da određivanje njihove kakvoće predstavlja laž i neistinu.

¹ Taha, 5.

Kako bismo to potvrdili, navest ćemo primjer svojstva Allahovog veličanstvenog govora.

Mi znamo i čvrsto vjerujemo da Allah govori, ali kako i na koji način – to ne znamo.

Čovjek posjeduje moć govora, a isto tako i ptica posjeduje svoju moć govora. Allah, dželle ve ‘ala, kaže:

وَوَرِّثَ سُلَيْمَنُ دَاوُدَ ۖ وَقَالَ يَتَأْتِيهَا النَّاسُ عَلِمْنَا مَنْطِقَ الطَّيْرِ وَأُوتِينَا مِنْ كُلِّ شَيْءٍ ۚ

إِنَّ هَذَا هُوَ الْفَضْلُ الْمُبِينُ ﴿١٦﴾

“I Sulejman naslijedi Davuda i reče: ‘O ljudi, dato nam je da razumijemo ptičije glasove i svašta nam je dato; ovo je, zaista, prava blagodat!’”¹

Postavlja se pitanje da li su ptičiji glasovi i govor poput govora razumnih bića – ljudi?

Mi nismo u mogućnosti odrediti, ni znati, niti razumjeti način komuniciranja ptica, čak i u domenu ljudske komunikacije postoje razlike, naprimjer i Arap i nearap govore, ali se razlikuju jezici, način izražavanja i ishodišta glasova. Kada je tolika razlika između svojstava stvorenja, kako onda možemo znati kakvoću i oblik Allahovog govora?! Shodno tome, obaveza je uzdržati se od bilo kakvog određivanja kakvoće Allahovih svojstava. Najbolje pojašnjenje u vezi sa kakvoćom Allahovih svojstava dao je imam Malik, rahimehullah. Naime, kada su ga upitali o Allahovim riječima:

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ﴿٢٠﴾

“Milostivi koji se uzdigao iznad Arša”²:

“Kako se uzdigao?”, on je oborio glavu dok mu se znoj slijevao niz čelo od uzbuđenja zbog takvog pitanja, i ljutito odgovorio: “Uzdizanje je poznato, a kako se desilo (kakvoća), to je za nas nedokučivo, vjerovanje u to je obaveza, a pitanje o tome je novotarija.”³ Također, ovu predaju je

¹ En-Neml, 16.

² Taha, 5.

³ Ez-Zehebi u *El-Uluuv*, Ebu Nu’ajm u *El-Hil’jetu*, Ed-Darimi u *Er-Redu alel-džehmije*, El-Laleka’i u *Šerh usuli i’tikadi ehli sunneh*, Es-Sabuni u *Akidetus-selef*,

imam Malik prenio od svog učitelja Er-Rebi'e koji je o pitanju Allahovog uzdizanja iznad Arša rekao: "Uzdizanje je poznato, a njegova kakvoća je nepojmljiva."¹

Ispravni islamski učenjaci iz generacija poslije Er-Rebi'e i imama Malika slijedili su ovo mjerilo ukazujući na nepojmljivost Allahovog uzdizanja i jasno naglašavajući da o tom pitanju u šerijatu nije ništa navedeno, te da je u slučaju izostanka valjanog šerijatskog dokaza, obaveza suzdržati se od davanja mišljenja o kakvoći Allahovih svojstava. Otuda je neophodno da se svaki musliman suzdrži od zalaženja u kakvoću Allahovih svojstava ili njenog određivanja, jer razmatranje ovog pitanja vodi ka zalaženju u opasno područje iz kojeg se poslije teško izvući. Ako šejtan u tvoje srce ubaci misli o kakvoći Allahovih imena, znaj da te navraća na zlo, pa potraži zaštitu kod svog Gospodara, jer je On tvoje utočište, i radi ono što ti je naredio, jer je On taj koji ti daje lijek, kao što Uzvišeni kaže:

وَمَا يَنْزَعَنَّكَ مِنَ الشَّيْطَانِ تَرَفٌّ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٦٦﴾

"A kad šejtan pokuša da te na zle misli navede, ti zatraži utočište u Allaha, jer On, uistinu, sve čuje i zna sve."²

El-Bejheki u *Esmā'i ves-sifat*. Imam Ez-Zehebi predaju je ocijenio vjerodostojnom, a šejh Albani smatra je jakom. Hafiz Ibn Hadžer rekao je da je lanac predaje dobar.

¹ Ez-Zehebi u *El-Uluvv*, El-Laleka'i, Ibn Kudame u *Isbatu sifetil-'Uluvv*, El-Bejheki u *Esmā'i ves-sifat*.

Šejh Ibn Tejmiije, rekao je u *El-Hemevi*ji: "Sened je vjerodostojan."

² Fussilet, 36.

SEDMO PRAVILO

ALLAHOVA SVOJSTVA SU OBJAVLJENA I NISU PODLOŽNA RAZUMSKOM TUMAČENJU

Ovo pravilo podrazumijeva da se Allahu ne pripisuju nikakva svojstva izuzev svojstava koja su objavljena u Kur'anu ili sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Imam Ahmed, rahimehullah, rekao je: "Allah se ne opisuje osim onim čime je opisao Sebe ili čime ga je opisao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i nema izlaska izvan okvira Kur'ana i sunneta."

Ibn Tejmije, rahimehullah, rekao je: "Osnova ovog poglavlja (Allahovih lijepih imena i savršenih osobina) jeste da se Allah, tebareke ve te'ala, opisuje samo onim osobinama kojima se On opisao i kojima ga je opisao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i potvrđujućim i negirajućim. Allahu potvrđujemo one osobine koje je On potvrdio za Sebe, a negiramo one koje je On negirao, odbacio od Sebe. Poznato je da se metodologija selefa – ispravnih, dobrih prethodnika – temeljila na potvrđivanju potvrđenih osobina, bez poistovjećivanja (sa osobinama stvorenja) i ulaska u kakvoću istih, kao i bez negiranja, iskretanja i izvrtanja značenja. Također su negirali one osobine koje je Allah odbacio od Sebe (negirao), uz potvrđivanje onoga što je za Sebe potvrdio, bez činjenja *ilhada* (nevjerstva, iskretanja, izvrtanja i negiranja) u lijepim imenima ili ajetima."¹

Kur'an i sunnet utvrđuju neko Allahovo svojstvo na tri načina:

Prvi: Da je to svojstvo u njima jasno spomenuto, poput moći, snage, milosti, odmazde, lica, dvije ruke i sl.

Svojstvo moći:

فَإِنَّ الْعِزَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا ﴿٢٠٠﴾

"...a sva moć pripada samo Allahu."²

Svojstvo snage:

¹ *Medžmu'u fetava.*

² En-Nisa, 139.

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿٥٨﴾

“Opskrbu daje jedino Allah, Moćni i Jaki!”¹

Svojstvo milosti:

وَرَبُّكَ الْغَفُورُ ذُو الرَّحْمَةِ

“Gospodar tvoj mnogo prašta i neizmjereno je milostiv.”²

Svojstvo odmazde:

إِنَّ نَظْمَ رَبِّكَ لَشَدِيدٌ ﴿١٢﴾

“Odmazda Gospodara tvoga će, zaista, žestoka biti!”³

Svojstvo lica:

وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿١٧﴾

“A ostaje Lice tvoga Gospodara, veličanstveno i plemenito.”⁴

Svojstvo dvije ruke:

بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ

“Ne, obje su ruke Njegove pružene, On udjeljuje koliko hoće!”⁵

Drugi: Da je svojstvo sadržano u Allahovom imenu. Onaj koji oprašta posjeduje svojstvo oprosta, Onaj koji čuje posjeduje sluh i sl.

Treći: Jasno spominjanje radnje ili opisa koji ukazuje na svojstvo, poput uzdizanja na Arš ili silaska na najbliže nebo, ili dolaska radi razdvajanja stvorenja na Sudnjem danu ili kažnjavanja zlikovaca. Na ova svojstva ukazuju sljedeći dokazi:

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ﴿٢٠﴾

“Milostivi koji se uzdigao iznad Arša.”¹

¹ Ez-Zarijat, 58.

² El-Kehf, 58.

³ El-Burudž, 12.

⁴ Er-Rahman, 27.

⁵ El-Maide, 64.

Ako neko kaže: "Ti potvrđuješ svojstvo silaska, a ne postoji šerijatski tekst koji potvrđuje izraz *en-nuzul*", odgovorit ćemo: "Tačno, ne postoji taj izraz, ali postoji radnja koja ukazuje na tu osobinu, odnosno sadrži tu osobinu, poput riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Naš Gospodar u zadnjoj trećini noći (*jenzilu*) spušta se na zemaljsko nebo i govori: -Ko Me zove – odazvat ću se, ko nešto traži – dat ću mu, ko Me zamoli za oprost – oprostit ću mu.'"² Također i svojstvo dolaska (*el-medži'u*) ili kažnjavanja (*el-intikam*) i dr., proizlaze iz opisa radnji.

وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿٦٠﴾

"I kada dođe Gospodar tvoj, a meleki budu sve red do reda."³

إِنَّا مِنَ الْمُجْرِمِينَ مُنتَقِمُونَ ﴿٦١﴾

"Mi ćemo, zaista, kazniti zlikovce!"⁴

Četvrto: Svojstvo savršenstva koje proizlazi iz negirajućih osobina:

لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ ﴿٦٢﴾

"Ne obuzima Ga ni drijemež ni san!"⁵

Nije dovoljno vjerovati samo da Uzvišeni Allah ne spava, već tome treba dodati da On ne spava zbog savršenosti Svog potpunog života.

وَلَا يَظِلُّ رَبُّكَ أَحَدًا ﴿٦٣﴾

"Gospodar tvoj neće nikome nepravdu učiniti."⁶

Negiranje nepravde Allahu, dželle ve 'ala, sadrži savršenstvo Njegove pravde. O ovome smo govorili u trećem pravilu vezanom za Allahova svojstva. Ovo su četiri načina putem kojih možemo potvrditi neko Allahovo svojstvo.

¹ Taha, 5.

² El-Buhari, Muslim, Ebu Davud, Et-Tirmizi, Ibn Madže, Ahmed i dr.

³ El-Fedžr, 22.

⁴ Es-Sedžde, 22.

⁵ El-Bekare, 255.

⁶ El-Kehf, 49.

PRAVILA O DOKAZIMA KOJIMA SE POTVRĐUJU ALLAHOVA IMENA I SVOJSTVA

PRVO PRAVILO

DOKAZI KOJIMA SE POTVRĐUJU ALLAHOVA IMENA I
SVOJSTVA SU KUR'AN I SUNNET POSLANIKA, SALLALLAHU
ALEJHI VE SELLEM

Sukladno tome, Allahova imena i svojstva ne potvrđuju se osim Kur'anom i sunnetom. Dakle, obaveza je potvrditi Allahova imena i svojstva koja su potvrđena u Kur'anu i sunnetu i negirati imena i svojstva koja su negirana u Kur'anu i sunnetu, uz potvrđivanje potpunosti njegove suprotnosti. Što se tiče riječi kojima se aludira na Allahova imena i svojstava za koja nije navedena ni potvrda ni negacija, u tom slučaju obaveza je zastati na tim riječima, odnosno neće se ni potvrđivati ni negirati zbog nepostojanja njihove potvrde ili negacije u Kur'anu i sunnetu. Međutim, u pogledu značenja tih riječi, može se ući u detalje, pa ako se njima želi istina koja dolikuje Allahu, tebareke ve te'ala, onda su one prihvatljive, a ako se želi aludirati na značenje koje ne dolikuje Allahu, tebareke ve te'ala, onda je obavezno odbacivanje takvih riječi. Također, u ovu kategoriju ulazi i svako svojstvo na koje upućuje neko od Allahovih djela, poput uzdizanja iznad Arša, ili silaska na najbliže nebo, ili dolaska radi razdvajanja Njegovih robova na Sudnjem danu ili Njegovih drugih sličnih djela kojima se ni vrste ne mogu nabrojati, a da ne govorimo o pojedinačnim djelima. Kaže Uzvišeni:

وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ ^ع

“A Allah radi što hoće.”¹

Neka od potvrđenih svojstava su da ima lice, dva oka, dvije ruke i slično tome.

Zatim, Allahov govor i Allahova volja, sa svoje dvije vrste: *el-kevnij* (kosmička volja) i *eš-šer'ijj* (šerijatska volja). Kosmička je u

¹ Ibrahim, 27.

značenju opće volje, a šerijatska u značenju onoga što Allah, tebareke ve te'ala, voli.¹

Šejhul-islam Ibn Tejmijje, rahimehullah, rekao je: "Kur'an ukazuje da postoje dvije vrste Allahove volje: šerijatska (vjerska) volja i kosmička (opća odredba). Dokazi za prvu vrstu su riječi Uzvišenog;

يُرِيدُ اللَّهُ بِكُمْ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمْ الْعُسْرَ

"Allah želi da vam olakša, a ne da poteškoće imate."²

وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٦١﴾

"...već želi da vas učini čistim i da vam blagodat Svoju upotpuni, da biste bili zahvalni."³

يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ الَّذِي فِيكُمْ وَيُطَهِّرَ الَّذِينَ آمَنُوا وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ وَلَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٦٢﴾

حَكِيمٌ ﴿٦٣﴾

"Allah želi da vam objasni i da vas putevima kojima su išli oni prije vas uputi, i da vam oprost. A Allah sve zna i mudar je."⁴

Volja u navedenim ajetima je volja zadovoljstva, ljubavi (ono što Allah voli i čime je zadovoljan), a to je vjerska vrsta volje, odnosno šerijatska volja.

Poput ajeta u kojem kaže:

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥١﴾

"Džinne i ljude stvorio sam samo zato da Me obožavaju."⁵

Primjer kosmičke volje (općenite volje) nalazi se u riječima Uzvišenog Allaha:

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ، يَشْرَحْ صَدْرَهُ، لِلْإِسْلَامِ، وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ، يُضَيِّعْ صَدْرَهُ،

¹ Sva navedena svojstva detaljno ćemo, inšallah, pojasniti u nastavku knjige.

² El-Bekare, 185.

³ El-Maide, 6.

⁴ En-Nisa, 26.

⁵ Ez-Zarijat, 56.

ضَيْقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ

“Onome koga Allah želi da uputi – On srce njegovo prema islamu raspoloži, a onome koga želi da u zabludi ostavi – On srce njegovo stegne i umornim učini kao da čini napor da na nebo uzleti.”¹

Ili primjer govora muslimana: “Ono što Allah hoće, to biva, a ono što neće, to ne biva“, tako da sve stvoreno potpada pod ovu vrstu kosmičke volje, svaka vrsta dobra i zla potpada pod ovu vrstu kosmičke volje. Ova vrsta volje obuhvata ono što ne obuhvata šerijatska volja.”²

Također, Allahova potvrđena svojstva su i zadovoljstvo, ljubav, srdžba, prezir i slično tome.

Svojstva za koja je u odnosu na Allaha, tebareke ve te’ala, navedena negacija, zbog odbacivanja tog svojstva i potvrđivanja potpunosti njegove suprotnosti, jesu: smrt, san, drijemež, nemoć, umor, nepravda, nepoznavanje ljudskih djela, da postoji neko sličan ili ravan Njemu, i slično tome.

U svojstva za koja nije navedena ni potvrda ni negacija spada riječ *el-džiha* – mjesto (pravac). Otuda, ako neko upita da li treba potvrditi Allahu, subhanehu ve te’ala, mjesto, odgovaramo:

“Za riječ *mjesto* u Kur’anu i sunnetu nije navedena ni potvrda ni negacija, i umjesto toga dovoljno je ono što se u njima navodi –³ da je Uzvišeni Allah na nebu.

Što se tiče značenja riječi *mjesto*, njome se može ukazivati na nisko mjesto, ili na visoko mjesto koje Ga ograničava, ili na visoko mjesto koje Ga ne ograničava.

Prvo značenje je neispravno zbog toga što se time negira Allahova uzvišenost koja je potvrđena Kur’anom, sunnetom, razumom, urođenom sklonošću prema vjeri i idžma’om (konsenzusom).

Drugo značenje također je neispravno, jer je Allah, subhanehu ve te’ala, iznad toga da Ga ograničava nešto od onoga što je stvorio.

¹ El-En’am, 125.

² *Medžmu’u Fetava*.

Treće značenje je ispravno i istinito, jer je Allah uzvišen iznad Svojih stvorenja i ne ograničava Ga ništa od onoga što je stvorio. Dokaz za ovo pravilo nalazimo u šerijatskim izvorima i razumu.

Od šerijatskih dokaza su riječi Uzvišenog Allaha:

وَهَذَا كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ مَبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ ﴿٣١﴾

“A ova Knjiga koju objavljujemo blagoslovljena je, zato je slijedite i grijeha se klonite da bi vam se milost ukazala.”¹

فَتَأْمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ الْنَّبِيُّ الْأُمِّيَّ الَّذِي يَأْتِيكُمُ الْكِتَابُ وَاللَّهُ وَلِيُّ الْمُؤْمِنِينَ وَأَتَّبِعُوهُ

لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ ﴿٣٢﴾

“I zato vjerujte u Allaha i Poslanika Njegova, vjerovjesnika, koji ne zna da čita i piše, koji vjeruje u Allaha i riječi Njegove; njega slijedite – da biste na Pravom putu bili!”²

وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

“Ono što vam Poslanik kao nagradu da – to uzmite, a ono što vam zabrani – ostavite; i bojte se Allaha jer Allah, zaista, strahovito kažnjava.”³

مَنْ يُطِيعِ الرَّسُولَ فَقَدْ أَطَاعَ اللَّهَ وَمَنْ تَوَلَّى فَمَا أَرْسَلْنَاكَ عَلَيْهِمْ حَفِظًا ﴿٣٣﴾

“Onaj ko se pokorava Poslaniku, pokorava se i Allahu, a onaj ko glavu okreće – pa, Mi te nismo poslali da im čuvar budeš.”⁴

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَأُولَى الْأَمْرِ مِنْكُمْ فَإِنْ تَنَازَعْتُمْ فِي

شَيْءٍ فَرُدُّوهُ إِلَى اللَّهِ وَالرَّسُولِ إِنْ كُنْتُمْ تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ۚ ذَٰلِكَ خَيْرٌ

وَأَحْسَنُ تَأْوِيلًا ﴿٣٤﴾

¹ El-En'am, 155.

² El-A'raf, 158.

³ El-Hašr, 7.

⁴ En-Nisa, 80.

“O vjernici, pokoravajte se Allahu i pokoravajte se Poslaniku i predstavnicima vašim. A ako se u nečemu ne slažete, obratite se Allahu i Poslaniku, ako vjerujete u Allaha i u onaj svijet, to vam je bolje i za vas rješenje ljepše.”¹

وَأَنِ احْكُم بَيْنَهُم بِمَا أَنزَلَ اللَّهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ

“I sudi im prema onome što Allah objavljuje i ne povodi se za prohtjevima njihovim.”²

Postoji još mnogo drugih tekstova koji ukazuju na obavezu vjerovanja u ono što je objavljeno u Kur'anu i sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Svaki tekst koji ukazuje na obavezu vjerovanja u ono što objavljeno u Kur'anu, ujedno ukazuje i na obavezu vjerovanja u ono što je navedeno u sunnetu, jer je u Kur'anu izrečena naredba o obaveznosti slijeđenja i vraćanja Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom spora i neslaganja. Dok je Poslanik bio živ, ovo vraćanje realiziralo se ličnim obraćanjem njemu u svim pitanjima, a nakon njegove smrti vraćamo se na njegov sunnet. Shodno tome, kakvo to vjerovanje u Kur'an ispoljava onaj ko se oholi nad Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, onaj ko se ne vrati Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, prilikom neslaganja, onaj ko ne prihvata ono što je objavljeno u njegovom sunnetu?! Allah, dželle dželaluhu, kaže:

وَنَزَّلْنَا عَلَيْكَ الْكِتَابَ تِبْيَانًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَهُدًى وَرَحْمَةً وَبُشْرَىٰ لِلْمُسْلِمِينَ

“Mi tebi objavljujemo Knjigu kao objašnjenje za sve i kao uputu i milost i radosnu vijest za one koji jedino u Njega vjeruju.”³

Poznato je da se objašnjenje za mnoge naučne i praktične šerijatske odredbe nalazi u sunnetu, stoga se njihovo pojašnjenje sunnetom smatra kao pojašnjenje Kur'anom.

Što se tiče razuma, kažemo da detaljan govor o tome šta je obavezno, zabranjeno ili dozvoljeno u odnosu na Allaha spada u područje gajba, koje se ne može dokučiti razumom, te je u tome obavezno vraćanje na ono što je došlo u Kur'anu i sunnetu.

¹ En-Nisa, 59.

² El-Maide, 49.

³ En-Nahl, 89.

DRUGO PRAVILO

STROGA JE OBAVEZA PRIMJENJIVATI KUR'ANSKE I HADISKE TEKSTOVE U KONTEKSTU NJIHOVOG JASNOG ZNAČENJA, BEZ KRIVOG TUMAČENJA, POGOTOVO KADA SE RADI O TEKSTOVIMA KOJI GOVORE O SVOJSTVIMA, GDJE NEMA MJESTA ZA RACIONALNA TUMAČENJA

Dokaz za ovo pravilo nalazi se u šerijatskim tekstovima i razumu.

Šerijatski dokazi su Allahove riječi:

تَزَلْ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿١٣٧﴾ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ الْمُنذِرِينَ ﴿١٣٨﴾ بِلِسَانٍ عَرَبِيٍّ مُبِينٍ ﴿١٣٩﴾

“Donosi ga povjerljivi Džibril, na srce tvoje, da opominješ, na jasnom arapskom jeziku”¹

إِنَّا أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٠٤﴾

“Objavljujemo je kao Kur'an na arapskom jeziku da biste razumjeli.”²

إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿١٠٥﴾

“Mi je objavljujemo kao Kur'an na arapskom jeziku, da biste razumjeli.”³

Sve ovo su dokazi koji ukazuju na strogu obavezu razumijevanja Kur'ana prema onome na što ukazuje njegovo vanjsko značenje na arapskom jeziku, osim ako ne dođe neki šerijatski dokaz koji to sprečava. Allah, tebareke ve te'ala, ukorio je jevreje zbog njihovog iskrivljivanja značenja i pojasnio da su oni zbog toga najudaljeniji ljudi od vjerovanja, rekavši:

﴿ أَفَتَطْمَعُونَ أَنْ يُؤْمِنُوا لَكُمْ وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ تُحَرَّفُونَ ۖ

¹ Eš-Su'ara, 193-195.

² Jusuf, 2.

³ Ez-Zuhruf, 3.

مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ يَعْلَمُونَ

“Zar se vi nadate da će vam se jevreji odazvati i vama za ljubav vjernici postati, a neki među njima su Allahove riječi slušali, pa su ih, pošto su ih shvatili, svjesno izvrnuli.”¹

مِنَ الَّذِينَ هَادُوا يُخَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا

“Ima jevreja koji izvrću smisao riječima i govore uvijajući jezicima svojim i huleći pravu vjeru: ‘Čujemo, ali se ne pokoravamo!’”²

Što se tiče razumskih dokaza, kažemo da Onaj koji je objavio ove tekstove najbolje zna ono što je htio da kaže, a On nam se obraća na jasnom arapskom jeziku, te je obavezno njihovo prihvatanje u skladu sa jasnim vanjskim značenjem. Suprotno postupanje dovelo bi do podjele u mišljenjima, a time i do podjele ummeta.

¹ El-Bekare, 75.

² En-Nisa, 46.

TREĆE PRAVILO

JASNO, VANJSKO ZNAČENJE TEKSTOVA KOJI GOVORE O
SVOJSTVIMA POZNATO JE SA JEDNOG ASPEKTA,
A NEPOZNATO SA DRUGOG ASPEKTA

Vanjsko značenje tekstova koji govore o svojstvima poznato je sa aspekta značenja, ali je nepoznato sa aspekta kakvoće.

Dokazi za ovu tvrdnju nalaze se u šerijatskim tekstovima i razumu:

كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُوا الْأَلْبَابِ ﴿٢٩﴾

“Knjiga koju ti objavljujemo blagoslovljena je, da bi oni o riječima njezinim razmislili i da bi oni koji su razumom obdareni pouku primili.”¹

إِنَّا جَعَلْنَاهُ قُرْءَانًا عَرَبِيًّا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ﴿٣٠﴾

“Mi je objavljujemo kao Kur'an na arapskom jeziku, da biste razumjeli.”²

وَأَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٣١﴾

“A tebi objavljujemo Kur'an da bi objasnio ljudima ono što im se objavljuje, i da bi oni razmislili.”³

U ovom ajetu spominje se razmišljanje, a poznato je da se može razmišljati samo o onome što se može shvatiti. Otuda se čovjeku sugerira da razmišlja o onome što je shvatio iz objave. Objavljivanje Kur'ana na arapskom jeziku, da bi ga razumjeli oni koji poznaju arapski jezik, ukazuje na to da je njegovo značenje poznato i jasno, jer da nije tako, ne bi bilo razlike između objavljivanja na arapskom ili nekom drugom jeziku. Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, pojašnjenje Kur'ana ljudima obuhvata pojašnjenje kur'anskih riječi i njihovog značenja.

Razumski dokazi:

¹ Sâd, 29.

² Ez-Zuhruf, 3.

³ En-Nahl, 44.

Nemoguće je da Uzvišeni Allah objavi Knjigu, ili da Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izrekne riječi, i da se tom Knjigom i tim riječima želi uputa ljudi a da one ostanu nejasne i neshvatljive u najvažnijim i najpotrebnijim stvarima, kao što su nejasna slova (na početku pojedinih sura), iz kojih se ne može ništa shvatiti. Takvo nešto predstavljalo bi glupost koju odbacuje Allahova mudrost, a On Uzvišeni rekao je u Svojoj Knjizi:

الرَّكَتِ كِتَابٌ أَحْكَمَتْ آيَاتُهُ ثُمَّ فُصِّلَتْ مِنْ لَدُنْ حَكِيمٍ خَبِيرٍ ﴿١﴾

“Elif-lam-ra. Ovo je Knjiga čiji se ajeti pomno nižu i od vremena do vremena objavljuju, od Mudrog i Sveznajućeg.”¹

Ovo su bili šerijatski i razumski dokazi o našem poznavanju značenja tekstova koji govore o svojstvima.

Što se tiče dokaza o našem nepoznavanju tih tekstova sa aspekta kakvoće tih svojstava, njih smo prethodno već naveli u šestom pravilu vezanom za Allahova svojstva. Ovim je postala jasna neispravnost pravca *el-mufevida* (onih koji znanje o značenju tekstova koji govore o svojstvima pripisuju samo Allahu), koji tvrde da je to pravac prvih generacija muslimana. Oni, naprotiv, nemaju ništa sa ovakvim pravcem i od njih je prenesen veliki broj tekstova koji potvrđuju znanje o značenju ovih tekstova, nekada uopćeno, a nekada pojedinačno, a kakvoću tih svojstava pripisivali su i prepuštali samo Allahovom znanju. Šejhul-islam Ibn Tejmije, rahimehullah, kazao je: “Što se tiče *et-tefvida* (pripisivanja znanja o značenju tekstova koji govore o Allahovim svojstvima isključivo Allahu), poznato je da nam je Allah, dželle ve ‘ala, naredio da proučavamo Kur’an i podstakao nas na njegovo razumijevanje i shvatanje, pa kako nakon toga da se od nas traži okretanje od njegovog shvatanja, poznavanja i razumijevanja?! Ako bi bilo tako, onda vjerovjesnici ne bi znali značenje onoga čime je Allah Sebe opisao u Kur’anu, ili većinu onoga čime je Sebe opisao, štaviše, to bi značilo da su govorili riječi čije značenje nisu razumjeli!” Također je rekao: “Poznato je da ovo predstavlja prigovarane na Kur’an i poslanike, pošto je Allah objavio Kur’an i obavijestio nas da je to uputa i pojašnjenje za ljude, te je Svome Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, naredio da ga dostavi na najbolji način i da pojasni ljudima ono što im se objavljuje, i naredio je da

¹ Hud,1.

se Kur'an proučava i razumijeva. Pored toga, najčasnije u njemu predstavljaju obavijesti o Njegovim svojstvima o kojima nas je On sam obavijestio. Pa ako niko ne zna značenje toga, onda ga niko nije razumio, niti može prodrijeti u njegovu suštinu, niti je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pojasnio ljudima ono što im je objavljeno i nije im dostavio objavu u potpunosti! Po toj pretpostavci, svaki nevjernik i novotar govorio bi istinu po ovom pitanju, rekavši da je to spoznao svojim mišljenjem i razumom, a u tekstovima nema ništa što se suprotstavlja tome, jer su ti tekstovi nejasni i dvosmisleni i niko ne zna njihovo značenje, a ono čije značenje ne poznaje niko, nije dozvoljeno uzimati kao dokaz. Tako bi ovakvo mišljenje zatvorilo vrata uputi i objašnjenju od strane Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a otvorilo vrata onima koji im se suprotstavljaju, i oni bi rekli: 'Uputa i pojašnjenje je naš način, a ne način poslanika, jer mi znamo ono što govorimo i to pojašnjavamo razumskim dokazima, a poslanici ne znaju ono što govore, a kamoli da objasne ono što su željeli reći!' Iz ovoga nam je svima jasno da su riječi onih koji pozivaju u *et-tefvid* i tvrde da su sljedbenici sunneta i ispravnih generacija muslimana jedne od najgorih riječi koje su izgovorili sljedbenici novotarije i nevjerstva!"¹ Ovo mišljenje Ibn Tejmije, rahimehullah, potpuno je ispravno i na to se nema šta dodati, da mu se Allah smiluje i sastavi nas s njim u Džennetu!

¹ *El-'Akl ven-nakl.*

ČETVRTO PRAVILO

JASNO (VANJSKO) ZNAČENJE JE ZNAČENJE KOJE SE ODMAH
NAMEĆE RAZUMU, A ONO SE RAZLIKUJE ZAVISNO OD
KONTEKSTA I ONOGA ČEMU SE GOVOR PRIPISUJE

Jedna riječ može imati jedno značenje u jednoj formi, a drugo u drugoj formi.

Tako naprimjer riječju *el-karjetu* jednom se označava “narod”, a drugi put njihova naselja.

Primjer za prvo značenje je u riječima Uzvišenog:

وَأَنَّ مِنْ قَرْيَةٍ إِلَّا نَحْنُ مُهْلِكُوهَا قَبْلَ يَوْمِ الْقِيَمَةِ أَوْ مُعَذِّبُوهَا عَذَابًا شَدِيدًا كَانَ
ذَٰلِكَ فِي الْكِتَابِ مَسْطُورًا ﴿٥٨﴾

“I ne postoji nijedno naselje (njegovi stanovnici) koje Mi prije Sudnjeg dana nećemo uništiti ili ga teškoj muci izložiti; to je u Knjizi zapisano.”¹

Izraz *el-karjetu* ovdje se odnosi na stanovnike tog mjesta, jer kažnjavanje se odnosi na živa bića, a ne na neživa.

Primjer za drugo značenje je u riječima Uzvišenog:

وَلَمَّا جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَىٰ قَالُوا إِنَّا مُهْلِكُوا أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ إِنَّ أَهْلَهَا
كَانُوا ظَالِمِينَ ﴿٦١﴾

“I kad izaslanici naši Ibrahimu radosnu vijest donesoše: ‘Mi ćemo uništiti stanovnike onoga grada, jer su njegovi stanovnici nevjernici.’”² Izraz *el-karjetu* ovdje ima značenje mjesta, grada ili sela.

Također se kaže: “Napravio sam ovo svojom rukom“, ali ta ruka nije poput ruke u riječima Uzvišenog:

قَالَ يٰٓإِبْرٰهٖمُ مَا مَنَعَكَ اَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِیَدَیْ اَسْتَکْبَرْتَ اَمْ کُنْتَ مِنَ الْغٰلِیْنَ ﴿٦٢﴾

¹ El-Isra, 58.

² El-Ankebut, 31.

(Allah) reče: “O Iblisu! Šta te je spriječilo da padneš na sedždu onome što sam stvorio rukama Svojim? Jesi li se uzoholio ili si od uzvišenih?”¹

U prvom slučaju ruka se veže za stvorenje, što mu i odgovara, a u ajetu se ruka veže za Tvorca, što Mu priliči, ali niko zdrave prirode i uma ne smatra da je ruka Tvorca poput ruke stvorenja i obrnuto. Ako je ovo utvrđeno, onda se vanjska značenja tekstova o svojstvima odmah nameću razumu.

U PITANJU VANJSKOG ZNAČENJA TEKSTOVA O SVOJSTVIMA, LJUDI SE DIJELE NA TRI VRSTE

Prva vrsta: Oni koji su potvrdili istinitim vanjsko značenje svojstava koje se odmah nameće razumu i koje priliči Allahu, tebareke ve te’ala, te su se na tome zadržali. To su ispravne generacije muslimana (selefi), koje su se okupile oko Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, prakse i smjernica, i njegovi ashabi i oni za koje se uistinu može kazati da su pripadnici ehli-sunneta vel-džemata.

Oni su u tome postigli konsenzus – *idžma*, kao što je prenio Ibn Abdul-Berr, rekavši: “Svi pripadnici ehli-sunneta složni su u potvrđivanju svih svojstava navedenih u Kur’anu i sunnetu i vjerovanju u njih, te njihovom prihvatanju u pravom značenju, a ne u prenesenom, a da pri tome nisu zalazili u njihovu kvalifikaciju (kakvoću), niti Ga ograničavaju ograničenim svojstvima.”

El-Kadi Ebu Ja’la je u knjizi *Ibtalut-te’vil* rekao: “Nije dozvoljeno odbacivanje ovih obavijesti (o svojstvima), niti zanimanje njihovim tumačenjem, i dužnost je njihovo prihvatanje u vanjskom značenju, te uvjerenje da su to Allahova svojstva koja nisu slična svojstvima kojima se opisuju stvorenja, a nikako uvjerenje u njihovu sličnost. Nego se u tome postupa na način koji je prenesen od imama Ahmeda i ostalih imama.”

Druga vrsta: Oni koji su vanjskom značenju teksta (o svojstvima), koje je uočljivo na prvi pogled, dali neispravno značenje, koje ne priliči Allahu, subhanehu ve te’ala, a to je poistovjećivanje Njegovih svojstava sa ljudskim, te su njihova značenja zadržali na tome. To su *el-mušebbihi*, i njihov pravac je neispravan.

¹ Sâd, 75.

Treća vrsta: Oni koji su vanjskom značenju svojstava, koje se odmah nameće, dali neispravno značenje, smatrajući da ne priliči Allahu. To su sljedbenici *et-ta'tila* (opovrgavanja i nijekanja Allahovih svojstava), svejedno da li se njihovo poricanje odnosi na sva imena i svojstva, ili je ograničeno na neka od njih, ili samo na jedno od ovo dvoje. Oni su vanjska značenja tekstova izmijenili u značenja koja su sami izmislili pri čemu su se mnogo zapetljali i napravili zbrku. To su nazvali tumačenjem svojstava, a u stvarnosti to je njihovo opovrgavanje. I njihov pravac je neispravan.

ALLAHOVA SVOJSTVA

وَمَنْ يُطِيعِ اللَّهَ وَالرَّسُولَ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّدِيقِينَ
وَالشَّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ ۖ وَحَسُنَ أُولَٰئِكَ رَفِيقًا ﴿١١﴾

“Oni koji su poslušni Allahu i Poslaniku bit će u društvu vjerovjesnika, i pravednika, i šehida, i dobrih ljudi, kojima je Allah milost Svoju darovao. A kako će oni divni drugovi biti!”¹

SVOJSTVO ŽIVOTA

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْحَيِّ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَسَبِّحْ بِحَمْدِهِ ۚ

“Ti se pouzdaj u Živog, koji ne može umrijeti, i veličaj Ga, i hvali!”²

tj. u svim segmentima života budi onaj koji se oslanja na Vječnog, Živog, Gospodara svih stvari i njihovog Posjednika. U životu se postavi tako da On bude tvoje najveće blago i tvoje utočište, On ti je, zaista, dovoljan i tvoj je pomagač.

“...i veličaj Ga, i hvali!”, tj. istodobno Ga hvali i veličaj. Zato je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govorio: “Slava Tebi, o moj Bože, Gospodaru naš, Tebi hvala!”, tj. iskreno Njega obožavaj i na Njega se oslanjaj.³

Jedna od definicija oslanjanja na Allaha – *tevekkula* jeste: “Istinsko oslanjanje srca na Allaha, tebareke ve te’ala, prilikom pribavljanja koristi ili izbjegavanja štete, u svim dunjalučkim i ahiretskim stvarima, prepuštajući sve stvari Allahu – čvrsto vjerujući da niko ne može dati korist, niti otkloniti nedaću osim Allaha.” Imam Ahmed, rahimehullah, rekao je: “*Tevekkul* je aktivnost srca.”

Tevekkul, oslonac na Allaha, je jedna vrsta ibadeta, koji je vadžib, obaveza svakog pojedinca. Primjena *tevekkula* nije u oprečnosti sa uzrocima preko kojih je Allah, dželle ve ‘ala, odredio da se odvijaju

¹ En-Nisa, 69.

² El-Furkan, 58.

³ Ibn Kesir, *Tefsir*.

Allahovi zakoni, jer Allah je naredio da se ti uzroci uzmu u obzir zajedno sa tevekkulom. Ukazivanje na činjenicu da Allahu, subhanehu ve te'ala, pripada savršeno svojstvo vječnog života, jasno upućuje na to da je On jedini zaslužan da se na Njega, dželle dželaluhu, oslanjaju stvorenja. Ne postoji stvorenje vječnog života. Svakom stvorenju određena je smrt, tako da nakon njihove smrti i nestanka, propada i onaj koji se na oslanjao na stvorenja.

- Ajet potvrđuje svojstvo Allahovog savršenog života, a odbacuje i negira svojstvo smrti.
- U ajetu je spomenuta potvrda i negacija osobina (života i smrti).

SVOJSTVO ZNANJA

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣١﴾

“On je Prvi (El-Evvel) i Posljednji (El-Ahir), Očevidni (Ez-Zahir) i Skriveni (El-Batin), i On sve zna.”¹

El-Evvel – Prvi, Onaj koji je prije svih stvorenja i koji je Tvorac svega što postoji, On je prije svih stvari, a ništa nije prije Njega.

El-Ahir – Onaj koji je na kraju svega, Zadnji, On je nakon svake stvari i ništa nije nakon Njega.

Ez-Zahir – Onaj koji se otvoreno pokazuje sa svom Svojom moći, snagom, veličinom i veličanstvenošću, Očevidni, Onaj koji očito vlada svim stvarima.

El-Batin – Skriveni, Onaj koji je nevidljiv, Onaj koji se ne pokazuje, Onaj koji je skriven osjetilima, Onaj koji poznaje sve skrivene stvari.

Riječi Uzvišenog Allaha:

هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ۖ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٣٢﴾

“On je Prvi (El-Evvel) i Posljednji (El-Ahir), Očevidni (Ez-Zahir) i Skriveni (El-Batin), i On sve zna”²,

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, protumačio je rekavši:

“Allahu, Gospodaru nebesa, Zemlje i veličanstvenog Arša! Naš Gospodaru i Gospodaru svega! Ti si Onaj koji daje da pucaju sjemenke i košpice! Ti si spustio Tevrat, Indžil i Kur'an! Utječem Ti se od svega što je u Tvojjoj vlasti!

Ti si Prvi i prije Tebe nema ništa! Ti si Posljednji i poslije Tebe nema ništa! Ti si Ez-Zahir, iznad svega i iznad Tebe nema ništa! Ti si Skriveni, a Tebe ništa ne sprečava od nadziranja Tvojih stvorenja! Otkloni od nas dug i sačuvaj nas siromaštva!” (Ovo Ebu Salih prenosi

¹ El-Hadid, 3.

² El-Hadid, 3.

preko Ebu Hurejre, radijallahu anhu, od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem)¹

- Hadis upućuje na Allahovo savršenstvo, kojem nema kraja, te govori o Njegovoj sveobuhvatnosti u svakom pogledu.

Naime, imena El-Evvel i El-Ahir upućuju na Njegovu vremensku, a Ez-Zahir i El-Batin na prostornu sveobuhvatnost.

- Zatim je obznanio da Njegovo znanje obuhvata sve, kako u prošlosti tako i u sadašnjosti i budućnosti.

Njegovo znanje obuhvata kako viši tako i niži te vidljivi i nevidljivi svijet. Njemu ništa nije skriveno, čak ni zrno gorušice u zemlji ili na nebu. Allah, tebareke ve te'ala, kaže:

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَلَهُ الْحَمْدُ فِي الْآخِرَةِ وَهُوَ
الْحَكِيمُ الْحَكِيمُ ﴿١﴾

“Neka je hvaljen Allah čije je sve ono na nebesima i sve ono na Zemlji! Hvaljen neka bude i na onom svijetu! On je Mudri i o svemu obaviješteni, Sveznajući.”²

Uzvišeni, govoreći o Svom plemenitom Biću, obavještava da Njemu pripada apsolutna zahvalnost i na dunjaluku i na ahiretu.

On je Davalac blagodati žiteljima nebesa i Zemlje, jer On je Vladar koji jedini njima upravlja, nema sudruga, sve je Njegovo vlasništvo i Njemu pokorno, pod Njegovom upravom i vlašću, jer nema Gospodara mimo Njega, niti nekoga kome bi trebalo robovati osim Njemu. On je mudar u Svojim riječima i djelima, propisima i odredbama, obaviješten o Svojim stvorenjima i ništa Mu nije skriveno.

Allahovo ime El-Hakīm ima dva značenja:

Prvo, da je On El-Hākīm, Sudija, koji presuđuje među Svojim robovima Svojom šerijatskom i kosmičkom odredbom, i na dunjaluku i na ahiretu.

¹ Muslim.

² Sebe', 1.

Drugo, da je mudar u Svojim riječima i djelima, propisima i odredbama.

Ništa nije stvorio bez svrhe i cilja, niti je propisao išta drugo osim ono u čemu je opća i pojedinačna korist za čovjeka i društvo.

El-Habīr je Onaj koji je Sveznajući, koji poznaje svaku stvar i njenu suštinu. Sveznajući, o onome što je bilo, što će biti, ništa Mu od toga nije skriveno, niti Njegovom savršenom znanju nešto može promaći, ma koliko bilo sićušno i malo. Ova savršena osobina pripada samo Allahu koji u tome nema saučesnika.

- Ajet potvrđuje dva imena kojima se Uzvišeni opisao: *El-Hakīm* i *El-Habīr*, kao i dva savršena svojstva koja proizlaze iz navedenih imena: Allahova savršena mudrost i apsolutno znanje.

Allah, tebareke ve te'ala, kaže:

يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ
مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١﴾

“On zna šta u zemlju ulazi i šta iz nje izlazi i šta s neba silazi i šta se prema Njemu diže, On je s vama gdje god bili, i sve što radite, Allah vidi.”¹

Allahovo znanje obuhvata svaku stvar, sve stvoreno. Uzvišeni Allah kaže:

وَعِنْدَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ
مِنْ وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٌ فِي ظُلْمَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا رَطْبٌ وَلَا يَابِسٌ إِلَّا فِي كِتَابٍ
مُبِينٍ ﴿٢﴾

“U Njega su ključevi svih tajni, samo ih On zna, i On jedini zna šta je na kopnu i šta je u moru, i nijedan list ne opadne a da On za njega ne zna; i nema zrna u tminama Zemlje, niti ičega svježeg niti ičega suhog, ničega što nije u jasnoj Knjizi”²,

¹ El-Hadid, 4.

² El-En'am, 58.

tj. On zna svaki pokret, čak i biljaka i mrtve prirode, a pogotovo pokrete životinjskog svijeta, a svakako i pokrete šerijatskih obaveznika, bili džinni ili ljudi.¹

- Ajet potvrđuje da Uzvišeni Allah posjeduje savršenu osobinu znanja koje obuhvata svaku vidljivu i nevidljivu stvar.
- Ajet potvrđuje da niko ne poznaje gajb (nevidljivo) osim Allaha.
- Ajet potvrđuje kader – Allahovu odredbu, i da je sve predodređeno i zapisano, kao i potvrdu Levhul-Mahfuza (Čuvana Ploča, Knjiga sudbine), ploče na kojoj je zapisana odredba.

وَمَا تَحْمِلُ مِنْ أُنْثَىٰ وَلَا تَضَعُ إِلَّا بِعِلْمِي^٢

“I nijedna žena ne zanese niti rodi, osim s Njegovim znanjem”²,

tj. zna za njenu trudnoću i plod koji nosi, ništa ne izlazi iz okvira Njegovog sveobuhvatnog znanja. Allah je znao dan i trenutak začeća, zna trenutak kada će ga roditi, kao i ono što će roditi (muško ili žensko, živo ili mrtvo i sl.). Znanje o tome je imao i prije nego se bilo šta od toga desilo.

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ سَبْعَ سَمَوَاتٍ وَمِنَ الْأَرْضِ مِثْلَهُنَّ يَتَنَزَّلُ الْأَمْرُ بَيْنَهُنَّ لِتَعْلَمُوا

أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا ﴿٣﴾

“Allah je sedam nebesa i isto toliko zemalja stvorio; Njegovo naređenje do svih njih dopijeva da biste vi znali da je Allah kadar sve i da Allah znanjem Svojim sve obuhvata!”³

- Allah traži od nas da znamo i prihvatimo da Njegovo znanje sve obuhvata, da ne postoji stvar, bila mala ili velika, da izlazi iz okvira Njegovog sveobuhvatnog znanja.
- Ajet potvrđuje da je Allah svemoćan, da posjeduje savršenu moć i snagu.

¹ Ibn Kesir, *Tefsir*.

² Fatir, 11.

³ Et-Talak, 12.

SVOJSTVO OPSKRBE

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥١﴾ مَا أُرِيدُ مِنْهُمْ مِنْ رِزْقٍ وَمَا أُرِيدُ أَنْ يُطْعَمُوا ﴿٥٢﴾ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿٥٣﴾

“Džinne i ljude stvorio sam samo zato da Me obožavaju, Ja ne tražim od njih opskrbu niti želim da Me hrane. Opskrbu daje jedino Allah, Moćni i Jaki!”¹

Ovim ajetom Uzvišeni Allah obavještava nas da je stvorio stvorenja kako bi robovala isključivo Njemu, Jedinom. Onoga ko Mu bude pokoran, nagradit će najljepšom nagradom, a onoga koji bude nepokoran, kaznit će žestokom kaznom.

Također napominje kako Njemu, tebareke ve te‘ala, ni u čemu nisu potrebni Njegovi robovi, On je neovisan od Svojih stvorenja, jer su oni uvijek siromašni u odnosu na Njega, zato što ih je On stvorio i On im opskrbu daje.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prenoseći od Uzvišenog Gospodara, rekao: “O čovječe, mnogo Mi ibadet čini, napunit ću ti dušu bogatstvom, a otkloniti od tebe siromaštvo, u protivnom, ako ne budeš tako radio, okupirat ću ti dušu brigom i prepustiti te siromaštvu.”²

Navedeni ajet potvrđuje dva Allahova lijepa imena, a to su *Er-Rezzak* (Opskrbitelj) i *El-Metm* (Jaki, Čvrsti, Onaj čija je moć bez granica), kao što negira i odbacuje određene nedostatke od Allaha, tebareke ve te‘ala. Sve što posjeduju stvorenja i do čega dopijevaju, poput raznih vrsta hrane i pića, imetka, znanja i drugih potrepiština, sve je to od Uzvišenog Allaha, koji je *Er-Rezzak*, Istinski Opskrbitelj svih njih.

وَكَايْنٍ مِّنْ دَابَّةٍ لَا تَحْمِلُ رِزْقَهَا اللَّهُ يَرْزُقُهَا وَإِيَّاكُمْ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٥٤﴾

“A koliko ima životinja koje ne sakupljaju hranu sebi, Allah ih hrani, a i vas! On sve čuje i sve zna”³,

¹ Ez-Zarijat, 58.

² Et-Tirmizi i Ibn Madže, Ahmed, Ibn Hibban, a šejh Albani kaže da je vjerodostojan.

³ El-Ankebut, 60.

tj. nisu u stanju da je sakupljaju i stječu, niti da gomilaju bilo šta za sutra. "...Allah ih hrani, a i vas!", tj. Allah im određuje opskrbu shodno njihovoj nemoći, te svakom živom stvorenju šalje opskrbu koja mu odgovara, čak i malom mravu koji boravi u zemlji, i ptici u zraku, i ribi u vodi.¹ Mnogo je kur'anskih ajeta koji tumače ovo veličanstveno Allahovo ime *Er-Rezzak*. Uzvišeni Allah kaže:

وَمَا بِكُمْ مِّنْ نِّعْمَةٍ فَمِنَ اللَّهِ

“Od Allaha je svaka blagodat koju uživate”²,

tj. svaka blagodat u kojoj rob uživa dolazi od Allaha, Allah je Taj koji mu je podario tu blagodat i njeno trajanje. Allah je Istinski Opskrbitelj, a stvorenja su samo uzrok (sebeb) onoga što dođe preko njihovih ruku. Shodno tome, musliman čvrsto vjeruje da je Uzvišeni Allah Opskrbitelj koji stvara opskrbu Svojim stvorenjima i njima je šalje, a stvorio im je i uzroke koji joj vode.

Čovjek se brine o porodici, ulaže u njih, hrani ih i odgaja djecu, kao što Allah, dželle ve ‘ala, kaže:

وَلَا تُؤْتُوا السُّفَهَاءَ أَمْوَالَكُمُ الَّتِي جَعَلَ اللَّهُ لَكُمْ قِيَمًا وَارْزُقُوهُمْ فِيهَا وَاكْسُوهُمْ وَقُولُوا لَهُمْ قَوْلًا مَعْرُوفًا ﴿٢٥﴾

“I maloumnicima ne dajite imetke koje vam je Allah povjerio na upravljanje, nego ih njima opskrbite i obucite. I lijepe riječi im govorite!”³

“Opskrbite” u ajetu ima značenje: i trošite na njih od imetka, jer Istinski Opskrbitelj je Allah, tebareke ve te‘ala.

POSTOJE DVIJE VRSTE RIZKA (OPSKRBE)

- **Opća opskrba (rizkul-‘ām):** Sve ono što koristi tijelu čovjeka i od čega ima korist, bilo da se radi o halalu ili haramu, bio on vjernik ili nevjernik.

¹ Ibn Kesir, *Tefsir*.

² En-Nahl, 53.

³ En-Nisa, 5.

Jer, kada bi kazao da je opskrba samo ono što je halal, to bi značilo da sve one koji konzumiraju haram-proizvode ne opskrbljuje Allah, tebareke ve te'ala.

Zato postoje dvije vrste opće opskrbe:

▪ Tajjib, halal-opskrba, koja obuhvata zdrave proizvode i namirnice, odnosno lijepa jela.

▪ Habis, haram-opskrba, koja obuhvata zabranjene i štetne proizvode i namirnice, odnosno ružna jela.

Zato Uzvišeni kaže:

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِينَةَ اللَّهِ الَّتِي أَخْرَجَ لِعِبَادِهِمُ وَالطَّيِّبَاتِ مِنَ الرِّزْقِ

“Reci: ‘Ko je zabranio Allahove ukrase, koje je On za robove Svoje stvorio, i ukusna jela?’”¹

- Posebna opskrba (rizkul-hās): to je opskrba koja je vezana za vjersko (duševno) stanje čovjeka, poput imana, zatim korisnog znanja, dobrog djela itd.

A halal opskrba je samo pomagač na tom putu, kako bi čovjek ustrajao na istini i pokornosti Uzvišenom Allahu. Zato je u navedenom ajetu spomenuto ime *Er-Rezzak*, što znači: Onaj koji Svoja stvorenja mnogo snabdijeva svime što je potrebno, i u duhovnom i u materijalnom smislu. To snabdijevanje ne može se pobrojati po vrstama opskrbe, a kamoli pojedinačnim prebrojavanjem onoga čime ih opskrbljuje! Allahu ekber! Allah, subhanehu ve te'ala, kaže:

وَمَا مِنْ دَابَّةٍ فِي الْأَرْضِ إِلَّا عَلَى اللَّهِ رِزْقُهَا وَيَعْلَمُ مُسْتَقَرَّهَا وَمُسْتَوْدَعَهَا كُلٌّ فِي

كِتَابٍ مُبِينٍ

“Na Zemlji nema nijednog živog bića a da ga Allah ne hrani. On zna gdje će koje boraviti i gdje će sahranjeno biti. Sve to ima u jasnoj Knjizi.”²

Uzvišeni Allah obavještava da je opskrba svih živih bića, na kopnu, moru i u zraku – Njegova obaveza. On, neka je uzvišen, zna gdje se nastanjuju i gdje umiru. Sve je to zapisano u Njegovoj jasnoj Knjizi.¹

¹ El-A'raf, 32.

² Hud, 6.

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنْتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾

“O ljudi, vi ste siromasi, vi trebate Allaha, a Allah je nezavisan i hvale dostojan.”²

قُلْ أَغْنِيَ اللَّهُ عَنْكُمْ وَلِيًّا فَاطِرَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُهُ وَلَا يُطْعَمُ

“Reci: ‘Zar da za zaštitnika uzmem nekog drugog osim Allaha, Stvoritelja nebesa i Zemlje? On hrani, a Njega niko ne hrani!’”³

Ebu Zerr Džundub ibn Džunade, radijallahu anhu, pripovijeda daje čuo od Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, sljedeći hadis-ikudsij: “O Moji robovi, Ja sam Sebi zabranio nasilje (zulum), a i vama sam ga učinio zabranjenim, pa nemojte jedan drugom nepravdu činiti! O robovi Moji, svako koga Ja nisam uputio je u zabludi, pa od Mene uputu tražite, a Ja ću vas uputiti! O robovi Moji, svi ste vi gladni dok vas Ja ne nahranim, pa tražite od Mene hranu da bih vas nahranio! O robovi Moji, svi ste vi neodjeveni, dok vas Ja ne odjenem, pa tražite od mene odjeću, kako bih vas obukao! O robovi Moji, vi griješite noću i danju, a Ja opraštam sve grijehe, pa tražite od Mene oprost da bih vam Ja oprostio! O robovi Moji, šta god vi uradili, niste u stanju Meni štetu nanijeti, niti Mi kakvu korist učiniti! O robovi Moji, kada bi svi ljudi i džinni, od prvog do posljednjeg, bili toliko pobožni kao što je najbogobojazniji među vama, sve to nimalo ne bi uveličalo Allahovo carstvo! O robovi Moji, kada bi svi ljudi i džinni, od prvog do posljednjeg, bili toliko pokvareni, kao što je najpokvareniji među vama, to ništa ne bi umanjilo Allahovu vlast! O robovi Moji, kada bi se svi ljudi i džinni, od prvog do posljednjeg, iskupili na jednom mjestu, i od Mene zatražili sve što žele, zatim Ja svakom od njih dao ono što je tražio, to ne bi umanjilo ono što Ja posjedujem ni onoliko koliko bi umočena igla u more umanjila vodu! O robovi Moji, samo se radi o vašim djelima; Ja ću ih sva zabilježiti, a zatim ću svakom dati ono što je zaslužio, pa ko nađe dobro (hajr), neka bude zahvalan Allahu, subhanehu ve te‘ala, a ko nađe loše (šerr), neka ne kori nikog drugog osim sebe.”⁴

¹ Ibn Kesir, *Tefsir*.

² Fatir, 15.

³ El-En‘am, 14.

⁴ Muslim.

SWOJTWO SNAGE

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ﴿٥٨﴾

“Opskrbu daje jedino Allah, Moćni i Jaki!”¹

Ovaj ajet potvrđuje svojstvo savršene snage kojim se Uzvišeni Allah opisao.

To je snaga kojoj ne sličl snaga stvorenja. Mi znamo da stvorenja posjeduju određenu vrstu snage. Allah, tebareke ve te'ala, na to ukazuje:

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَهُوَ الْعَلِيمُ الْقَدِيرُ﴾

“Allah je Taj koji vas nejakim stvara, i onda vam, poslije nejakosti, snagu daje, a poslije snage iznemoglost i sijede vlasl; On stvara što hoće; On sve zna i sve može.”²

Uzvišeni ukazuje na faze razvoja čovjeka u njegovom stvaranju. Stvoren je od zemlje, zatim je bio kap sjemena, pa ugrušak, te gruda mesa. Nakon toga su nastale kosti zaodjenute mesom, poslije čega je u njega udahnut život (ruh). Nakon što izađe iz majčinog stomaka sa slabašnom snagom, raste da bi postao dječak, zatim momčić, pa punoljetan, i na kraju zreo mladić. Nakon nejakosti – dobija snagu. Poslije toga počinje da slabi. Dostlže muževno doba da bi nakon toga ostario i oronuo. Nakon snage dolazi nejakost. Slabi mu volja, pokret i snaga, osijedi mu kosa i promijene se vanjska i unutrašnja svojstva. Zbog toga je Uzvišeni rekao:

ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ قُوَّةٍ ضَعْفًا وَشَيْبَةً

“...a poslije snage iznemoglost i sijede vlasl: On stvara što hoće”, tj. čini što želi i radi sa Svojim robovima kako želi:

يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ

“On stvara što hoće.”²

¹ Ez-Zarijat, 58.

² Er-Rum, 54.

Međutim, navedena vrsta snage nikako se ne može porediti sa snagom Uzvišenog Allaha. Snaga je jedna od Njegovih savršenih osobina, jer je jedno od Njegovih veličanstvenih imena i *El-Kavijju* – Snažni, Onaj koji je jak i moćan:

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً

“A zar nisu znali da je Allah, koji ih je stvorio, jači od njih.”²

Velika je važnost i značaj spoznati ova Allahova lijepa imena i savršene osobine. Onoga trenutka kada rob shvati da je svaki hajr u Allahovoj ruci, da niko nije u stanju spriječiti ono što On odredi Svom robu, niti dati ono što On spriječi i uskrati robu, on okreće srce Uzvišenom Stvoritelju u svim svojim potrebama. Takav čvrsto vjeruje da samo od Njega dolazi svaka vrsta dobra, da je On Taj koji sprečava i otklanja nedaću. Na Njega, subhanehu ve te‘ala, se oslanja, od Njega traži i dunjalučku i ahiretsku korist. Kada rob istinski spozna snagu i moć Gospodara, još više mu ta spoznaja poveća strahopoštovanje i veličanje Veličanstvenog Stvoritelja. Iz spoznaje navedenih imena i savršenih osobina, proizlazi i to da ni opskrbu ni snagu ne tražimo od nekog drugog mimo Uzvišenog, Moćnog, Jakog Allaha, da čvrsto vjerujemo da su sve vrste snaga koje stvorenja posjeduju, ma koliko se činile velikim, beznačajne u poređenju s Allahovom moći i snagom.

¹ Ibn Kesir, *Tefsir*.

² Fussilet, 15.

SVOJSTVO SLUHA I VIDA

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿١١﴾

“Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi.”¹

Ovaj ajet potvrđuje dva velika Allahova imena: *Es-Semi'* i *El-Basir* (Onaj koji sve čuje i vidi), kao i savršene osobine koje proizlaze iz navedenih imena, osobina sluha i vida. Allah, tebareke ve te'ala, čuje i vidi onako kako to priliči Njegovoj veličini i ugledu. Ovim ajetom se odgovara mu'atillima (onima koji negiraju Allahova lijepa imena i savršena svojstva).

Allahov govor:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ

“Niko nije kao On!”

je opća negacija postojanja nekoga sličnog Njemu, tako da ovim dijelom ajeta odgovaramo antropomorfistima – onima koji Allahova svojstva poistovjećuju sa svojstvima stvorenja (*ehlut-temsil*). Ne postoji neko ko je sličan Allahu u Njegovom veličanstvenom Biću, znanju, vidu, sluhu, moći, snazi, opskrbi, veličini i svim drugim savršenim osobinama koje Mu pripadaju.

Imam Eš-Ševkani, rahimehullah, u komentaru ovog ajeta, rekao je:

“Ko shvati i razumije ovaj plemeniti ajet istinskim i pravim razumijevanjem, zatim razmisli o njemu na pravi način, takav će moći ići stazom upute koja je kristalno jasna, njemu neće naškoditi oni koji se suprotstavljaju tom jasnom putu u poglavlju Allahovih osobina.

Njegova pronicljivost i oštroumnost povećat će se onoga trenutka kada razmisli o dijelu ajeta:

وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ

‘On sve čuje i sve vidi.’ Ovo je potvrda koja je došla nakon opće negacije *mumasele* (poistovjećivanja Allahovih osobina sa osobinama stvorenja), koja sadrži jekin – čvrsto ubjeđenje, *šifa* – lijek za dušu i

¹ Eš-Šura, 11.

grudi, i život srca. Obrati pažnju, ti koji tragaš za istinom, i razmisli o ovom jasnom i jakom dokazu! S njim ćeš polomiti i zdrobiti mnoge novotarije, smrviti ćeš vođe zablude, suprotstaviti ćeš se svim frakcijama *ehlul-kelama* – apologetičara. Još kad tome dodaš ajet u kojem Uzvišeni Allah kaže:

وَلَا تُحِيطُونَ بِهٖ عِلْمًا ﴿١٠٠﴾

‘...a oni znanjem ne mogu Njega obuhvatiti’¹ itd.”²

Allah, tebareke ve te’ala, kaže:

إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴿١٠١﴾

“Uistinu je divan Allahov savjet! A Allah doista sve čuje i vidi.” (En-Nisa, 58)

﴿ إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا وَإِذَا حَكَمْتُمْ بَيْنَ النَّاسِ أَنْ تَحْكُمُوا بِالْعَدْلِ إِنَّ اللَّهَ نِعِمَّا يَعِظُكُمْ بِهِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ سَمِيعًا بَصِيرًا ﴾

“Allah vam zapovijeda da odgovorne službe onima koji su ih dostojni povjeravate i kada ljudima sudite da pravično sudite. Uistinu je divan Allahov savjet! A Allah doista sve čuje i vidi.”³

Prenosi se da je Ebu Hurejre, radijallahu anhu, proučio ovaj ajet: “Allah vam doista naređuje da povjerenje dajete onima koji su ga dostojni...”, do riječi: “Uistinu je divan Allahov savjet! A Allah doista sve čuje i vidi”, stavljajući palac na uho, a prst do njega na oko, rekavši: “Čuo sam da ga je ovako učio i Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, stavljajući prste ovako!”⁴

Šejh Ibn Usejmin, rahimehullah, rekao je: “Ovaj hadis potvrđuje osobine sluha i vida, a ne oka i uha. Postoje druge predaje koje potvrđuju

¹ Taha, 110.

² Eš-Ševkani, *Fethul-kadir*.

³ En-Nisa, 58.

⁴ Ebu Davud, Ibn Hibban u svom *Sahihu*, Ibn Huzejme u *Kitabu-Tevhid*, Ibn Betta u *El-Ibani*, Ibn Kesir u *Tefsiru*, Ibn Ebu Hatim u *Tefsiru*, a Ibn Hadžer u *Fethul-bariju* kaže da lanac prenosilaca odgovara uvjetima Muslima.

oko, a što se tiče uha, stav ehli-sunneta je da ga niti negiraju, a niti potvrđuju, jer nije došlo jasno u šerijatskim tekstovima.”¹

Shodno ovom Ebu Hurejrinom postupku, nameće se pitanje: Da li ćemo mi ovako postupiti, staviti palac u uho?

Šejh Ibn Usejmin, rahimehullah, kaže: “Jedan dio učenjaka smatra da se može tako postupiti, jer mi nismo upućeniji, niti bolji od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, zato treba raditi ono što je on, sallallahu alejhi ve sellem, radio.

Također, nismo oprezniji od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da ne dodamo ili opišemo Allaha, tebareke ve te’ala, onim što Mu ne dolikuje.

Drugo mišljenje učenjaka jeste da nema potrebe da se to čini, kada znamo da je cilj takvog postupka bio potvrđivanje navedenih Allahovih osobina išaretom.

Posebno to ne treba raditi ako će to kod prisutnih prouzrokovati pomisao na *temsil* (poistovjećivanje Allahovih osobina sa osobinama stvorenja).

Shodno tome, kada se obraćamo običnim masama, koje bi mogle takvo nešto pomisliti, treba biti na oprezu, jer svako mjesto ima svoj način obraćanja, odnosno ono što priliči da se kaže na dotičnom mjestu. Isti je slučaj i sa hadisom koji bilježi imam Muslim u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže:

‘Allah će uzeti nebesa i Zemlju Svojom rukom, i kazati: ‘Ja sam Allah’ – skupljajući i pružajući prste Svoje ruke – ‘Ja sam Vladar’.” Nakon toga prenosilac hadisa je rekao: ‘Zatim se zatresao minber sa Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, pa smo pomislili da će se srušiti sa njim.’”^{2 3}

Navedeni ajeti potvrđuju Allahova savršena svojstva sluha i vida koja proizlaze iz navedenih veličanstvenih imena *Es-Semi’* i *El-Basir*, i to je stav ehli-sunneta vel-džemata.

Iz navedenog zaključujemo:

¹ Šerhu Akidetul-Vasitije.

² Muslim.

³ Šerhu Akidetul-Vasitije.

▪ Mu'tezili smatraju da je Allah *Es-Semi'*, bez *sem'a* (svojstva sluha), da je *El-Basir*, bez *besara* (svojstva vida) i sl. Ovakva tvrdnja je veliki džehl, neznanje, zabluda i *ilhad* (nevjerstvo, iskretanje i izvrtnje Allahovih imena i savršenih osobina).

▪ Ispravno je da je Allah opisao Sebe imenima *Es-Semi'*, *El-Basir*, koji posjeduje savršene osobine sluha, vida i dr. Allah, subhanehu ve te'ala, kaže:

أَمْ يَحْسَبُونَ أَنَّا لَا نَسْمَعُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ ۚ بَلَىٰ وَرُسُلْنَا لَدَيْهِمْ يَكْتُبُونَ ﴿٨٠﴾

“Zar oni misle da Mi ne čujemo šta oni nasamo razgovaraju i kako se među sobom dogovaraju? Čujemo Mi, a izaslanici Naši, koji su uz njih, zapisuju.”¹

مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَىٰ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرَ إِلَّا هُوَ مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ۖ ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٨١﴾

“Nema tajnih razgovora među trojicom a da On nije četvrti, niti među petericom a da On nije šesti, ni kad ih je manje ni kad ih je više, a da On nije s njima gdje god oni bili; On će ih na Sudnjem danu obavijestiti o onome što su radili, jer Allah sve dobro zna.”²

Ma koliko tiho i na tajnom mjestu izgovorio i prikrrio se od pogleda stvorenja, Stvoritelj čuje i vidi.

- Njegovo svojstvo sluha nije poput sluha stvorenja.
- Svojstvo stvorenja je ograničeno i poklonjeno od strane

Stvoritelja.

- Svojstva Allahovog sluha i vida su vječna svojstva koja su uvijek pri Njemu, od osobina Njegovog veličanstvenog Bića, oduvijek i zauvijek.

Vjerovanje u navedena Allahova savršena svojstva ostavlja trag na čovjeka, jer kada čvrsto vjeruje da Allah sve vidi i da sve čuje, ostvaruje svijest da Allah motri i prati njegovo stanje. Jer, onaj koji čvrsto vjeruje, koji je svjestan navedenih osobina, vodit će računa o svom govoru i

¹ Ez-Zuhruf, 80.

² El-Mudžadele, 7.

postupcima. Međutim, ova svijest slabi onoga trenutka kada oslabi svijest o navedenim svojstvima. Mnogo je ajeta u Kur'anu koji pojašnjavaju navedene Allahove osobine:

قَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّتِي تُجَادِلُكَ فِي زَوْجِهَا وَتَشْتَكِي إِلَى اللَّهِ وَاللَّهُ يَسْمَعُ خَوَائِدُكُمْ
إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ بَصِيرٌ

“Allah je čuo riječi one koja se s tobom o mužu svome raspravljala i Allahu se jadala – a Allah čuje razgovor vaš međusobni, jer Allah, uistinu, sve čuje i sve vidi.”¹

لَقَدْ سَمِعَ اللَّهُ قَوْلَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ فَقِيرٌ وَنَحْنُ أَغْنِيَاءُ سَنَكْتُبُ مَا قَالُوا
وَقَتْلُهُمُ الْآنبيَاءَ بِغَيْرِ حَقٍّ وَقَوْلُ ذُوقُوا عَذَابَ الْحَرِيقِ ﴿١٦﴾

“Allah je čuo riječi onih koji su rekli: ‘Allah je siromašan, a mi smo bogati!’ Naredit ćemo Mi da se pribilježi ono što su oni rekli.”²

قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأَرَى ﴿١٧﴾

“Ne bojte se!”, reče On, ‘Ja sam s vama, Ja sve čujem i vidim.’”³

أَلَمْ يَعْلَم بِأَنَّ اللَّهَ يَرَى ﴿١٨﴾

“Zar on ne zna da Allah sve vidi?”⁴

الَّذِي يَرْنَكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٢٠﴾ وَتَقْلُبُكَ فِي السَّجْدِ ﴿٢١﴾

“...Koji te vidi kada ustaneš, da sa ostalima molitvu obaviš.”⁵

وَقُلْ أَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلْمِ الْغَيْبِ
وَالشَّهَادَةِ فَيُنْشَرُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ

“I reci: ‘Trudite se! Allah će trud vaš vidjeti, a i Poslanik Njegov i vjernici, i vi ćete biti vraćeni onome koji zna nevidljivi i vidljivi svijet, pa će vas o onome što ste radili obavijestiti.’”¹

¹ El-Mudžadele, 1.

² Ali Imran, 181.

³ Taha, 46.

⁴ El-‘Alek, 14.

⁵ Eš-Šu‘ara, 218-219.

SVOJSTVO HTIJEJENJA, ŽELJE I VOLJE

U suri El-Kehf, Uzvišeni Allah kazuje:

وَلَوْلَا إِذْ دَخَلْتَ جَنَّتَكَ قُلْتَ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ ۚ إِنَّ تَرَنُّنًا أَقَلَّ مِنْكَ مَلًا

وَوَلَدًا ﴿٢٠﴾

“A zašto nisi, kad si u vrt svoj ušao, rekao što Allah htjedne! Istinska moć je samo u Allahu! Ako vidiš da je u mene manje blaga i manje roda nego u tebe”²,

tj. kada si ušao u vrt, vidio ga i zadivio se, zašto se nisi zahvalio Allahu, subhanehu ve te’ala, na blagodatima, Onome koji ti je, mimo drugih, podario imetak i djecu. Zašto tada nisi rekao: “Mašallah! Što Allah hoće to biva, istinska moć je samo u Allaha!”, tj. ako Allah htjedne, vrt će da potraje, a ako htjedne, nestat će, odnosno bit će uništen. To ukazuje na nemoć i slabost stvorenja, a da sva moć pripada Allahu, tebareke ve te’ala.

Šejh Ibn Usejmin, rahimehullah, rekao je: “U ajetu se navodi opća negacija snage, osim Allahove snage i moći, odnosno da snaga i moć pripadaju samo Allahu, tebareke ve te’ala. Kako onda pomiriti prividnu koliziju između ovih ajeta i ajeta u kojima Allah potvrđuje određenu snagu ljudima:

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَكُمْ مِنْ ضَعْفٍ ثُمَّ جَعَلَ مِنْ بَعْدِ ضَعْفٍ قُوَّةً﴾

“Allah je taj koji vas nejakim stvara, i onda vam, poslije nejakosti, snagu daje.”³

﴿فَأَمَّا عَادٌ فَاسْتَكْبَرُوا فِي الْأَرْضِ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَقَالُوا مَنْ أَشَدُّ مِنَّا قُوَّةً ۖ أَوَلَمْ يَرَوْا

أَنَّ اللَّهَ الَّذِي خَلَقَهُمْ هُوَ أَشَدُّ مِنْهُمْ قُوَّةً ۖ وَكَانُوا بِآيَاتِنَا يَجْحَدُونَ﴾ ﴿٢١﴾

¹ Et-Tevbe, 105.

² El-Kehf, 39.

³ Er-Rum, 54.

“Ad se bez ikakva osnova bio na Zemlji uzoholio. ‘Ko je od nas jači?’ – govorili su. A zar nisu znali da je Allah, koji ih je stvorio, jači od njih – a i znamenja Naša su poricali.”¹

Vidimo da Allah nije negirao posjedovanje određenog vida snage kod ovih stvorenja, što znači da je to potvrdio.

Tako da spoj među navedenim ajetima može biti na jedan od dva načina:

- Snaga koju posjeduje stvorenje je snaga koju mu je podario Uzvišeni Allah, a da mu Allah nije podario tu snagu, ne bi bio jak, što znači da snaga koju posjeduju stvorenja dolazi od Allaha, tebareke ve te‘ala, odnosno ne postoji prava i istinska snaga mimo Allahove snage.
- Riječi koje su došle u ajetu: لَا قُوَّةَ (Nema moći, snage) imaju značenje: Nema potpune i savršene snage osim Allahove snage i moći.²

Ibn Kesir, rahimehullah, navodi da su neki dobri prethodnici (selefi) imali običaj govoriti: “Kada se zadiviš nekom svom stanju, ili imetku, ili djeci, kaži: ‘Mašallah, la kuvete illa billahi.’”³

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “O Abdullah ibn Kajs, hoćeš li da te uputim na jednu od džennetskih riznica?” Abdullah je rekao: “Svakako, Allahov Poslaniče !” “Reci: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ

‘La havle ve la kuvvete illa billahi’ - ‘Moć i snaga je samo u Allaha.’”⁴

Allah, tebareke ve te‘ala, kaže:

وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلَ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ
أَخْتَلَفُوا فَمِنْهُمْ مَنْ ءَامَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَقْتَلُوا وَلَكِنْ اللَّهُ يَفْعَلُ مَا

¹ Fussilet, 15.

² Ibn Usejmin, *Šerhu Akidetul-Vasitije*.

³ Ibn Kesir, *Tefsir*.

⁴ Muslim.

“Da je Allah htio, ne bi se međusobno oni poslije njih ubijali, kad su im jasni dokazi već došli, ali oni su se razišli; neki od njih su vjerovali, a neki su poricali. A da je Allah htio, oni se ne bi međusobno ubijali, ali Allah radi ono što On želi”¹,

tj. da je Uzvišeni Allah htio da ne dođe do sukoba između njih, ne bi ni došlo, jer se u Njegovoj univerzalnoj vlasti ne dešava ništa osim ono što On, tebareke ve te‘ala, hoće. Ne postoji nešto ili neko ko se može suprotstaviti Njegovim odlukama ili izmijeniti odredbu. To znači da je sve to Allahova odredba i zapovijed, pa zato i kaže nakon svega:

وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

“Ali Allah radi ono što On želi!”

إِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ

“Allah radi ono što hoće!”²

وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ

“A Allah radi ono što hoće!”³

أُحِلَّتْ لَكُمْ بَهِيمَةُ الْأَنْعَامِ إِلَّا مَا يُتْلَى عَلَيْكُمْ غَيْرِ مُحِلِّي الصَّيْدِ وَأَنْتُمْ حُرْمٌ إِنَّ اللَّهَ

يُحْكُمُ مَا يُرِيدُ

“Dopušta vam se stoka, ali ne ona koja će vam se navesti; dok obrede hadždža obavljate, nije vam dopušteno da lovite. Uistinu, Allah propisuje što On hoće.”⁴

U ovom ajetu Allah, tebareke ve te‘ala, ukazuje da Njemu pripada apsolutno pravo da propisuje šta On želi, da određuje šta je halal, a šta

¹ El-Bekare, 253.

² El-Hadždž, 14.

³ Ibrahim, 27.

⁴ El-Maide, 1.

haram, i da taj sud pripada isključivo Njemu, dželle dželaluhu. U navedenim ajetima nalazi se potvrda za određene savršene osobine kojima se opisao Uzvišeni Allah: svojstvo htijenja (želje), volje, snage, suda, onako kako to dolikuje Uzvišenom Allahu.

فَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ كَذَلِكَ تَجْعَلُ اللَّهُ أَلْرَجْسَ عَلَى

الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٢٠﴾

“Onome koga Allah hoće da uputi – On srce njegovo prema islamu raspoloži, a onome koga hoće da u zabludi ostavi – On srce njegovo stegne i umornim učini kao da čini napor da na nebo uzleti.”¹

Allah, azze ve dželle, kaže: “Onome koga Allah želi uputiti – On srce njegovo prema islamu raspoloži”, tj. On njegovo srce okrene prema islamu, u tome ga podrži i to mu olakša.² Zbog toga su ovi znakovi nagovještaji dobra.

Ibn Abbas, radijallahu anhu, tumačeći ovaj ajet: “Onome koga Allah želi uputiti – On srce njegovo prema islamu raspoloži”, rekao je: “Allah, tebareke ve te’ala, njegovo srce širi i čini spremnim za prihvrat tevvida i imana u Njega.”

Ibn Džerir, rahimehullah, prenosi od Ibn Mes’uda da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Koga Allah hoće uputiti, njegovo srce oraspoloži za islam.”

“Ima li za to kakav znak, o Allahov Poslaniče?”, upitaše ashabi. “Izbjegavanje ovog varljivog svijeta, a žudnja za vječnim boravištem, i pripremanje za smrt prije nego što dođe”, reče on.

Ibn Kesir, rahimehullah, rekao je: “Ovaj hadis ima više rivajeta, od kojih su neki spojenih seneda, a neki ne, ali oni jedni druge jačaju. A Allah najbolje zna.”³

¹ El-En’am, 125.

³ Ibn Kesir, *Tefsir*.

Šejh Ibn Usejmin, rahimehullah, rekao je: "Ako osjetiš ovo kod sebe, znaj da ti Allah želi dobro i uputu, a onaj koji osjeti tjeskobu, da Allah sačuva, to je znak da mu Allah ne želi uputu, jer da želi, raširio bi njegove grudi i srce prema islamu. Zato primjećuješ da je namaz najteže djelo munaficima, a najveća radost i sreća iskrenim vjernicima."¹

Uzvišeni Allah kaže:

وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ، سَجَّلَ صَدْرُهُ ضَيْقًا حَرَجًا

"...a onome koga želi u zabludi ostaviti – On srce njegovo stegne i umornim učini."

Es-Suddi kaže: "To je srce u kojem nema nimalo mjesta za uputu i do kojeg ne može doprijeti niti stići ništa od imana koji bi mu vrijedio."

كَأَنَّمَا يَصْعَدُ فِي السَّمَاءِ

"...kao kad čini napor da na nebo uzleti",

tj. ne nalazi drugog izlaza nego da krene prema gore, zbog prevelike tjeskobe u grudima.

كَذَلِكَ سَجَّلُ اللَّهُ الرَّجْسَ عَلَى الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ

"Eto, tako Allah one koji ne vjeruju bez podrške ostavi."

Kao što Allah, tebareke ve te'ala, tjeskobnim i tegobnim učini grudi onoga koga želi u zabludu odvesti, isto tako učini da šejtan zavlada njime i onima koji su kao i on odbili iman u Allaha i Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i da ih zavede i odvrati od Allahovog puta. Dokaz u navedenom ajetu je utvrđivanje osobine Allahove univerzalne volje koja obuhvata uputu i zabludu, tj. želi i uputu, a i zabludu Svojom kosmičkom voljom i odredbom, koja sadrži vrhunac Allahove mudrosti i pravičnosti.

¹ Ibn Usejmin, Šerhu Akidetul-Vasitije

POSTOJE DVIJE VRSTE ALLAHOVE VOLJE

Postoje dvije vrste Allahove volje: kosmička i šerijatska volja.

- Neki od dokaza i primjera za kosmičku volju:

وَإِذَا أَرَدْنَا أَنْ نُهْلِكَ قَرْيَةً أَمَرْنَا مُتْرَفِيهَا فَفَسَقُوا فِيهَا فَحَقَّ عَلَيْهَا الْقَوْلُ فَدَمَرْنَاهَا تَدْمِيرًا ﴿٦٦﴾

“Kad hoćemo jedan grad da uništimo, onima koji su u njemu na raskoš navikli prepustimo da se razvratu odaju i da tako zasluže kaznu, pa ga onda do temelja razrušimo.”¹

وَإِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ سُوءًا فَلَا مَرَدَّ لَهُ ۖ وَمَا لَهُمْ مِنْ دُونِهِ مِنْ وَالٍ ﴿٦٧﴾

“A kad Allah hoće da jedan narod kazni, niko to ne može spriječiti; osim Njega nema mu zaštitnika.”²

وَمَنْ يُرِدْ أَنْ يُضِلَّهُ، تَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا

“...a onome koga želi u zabludi ostaviti – On srce njegovo stegne i umornim učini.”³

وَإِذَا ذُكِرَ اللَّهُ وَحْدَهُ اشْمَأَزَّتْ قُلُوبُ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ ۖ وَإِذَا ذُكِرَ الَّذِينَ مِنْ دُونِهِ إِذَا هُمْ يَسْتَبْشِرُونَ ﴿٦٨﴾

“I kad se spomene Allah – Jedini On, zgrče se srca onih koji ne vjeruju u ahiret, a kad se spomenu oni mimo Njega, gle! – oni se raduju.”⁴

Allah ukazuje blagodat kome hoće i On, tebareke ve te‘ala, upućuje koga hoće, u zabludi ostavlja koga On želi, daje kome hoće, uskraćuje onome kome On hoće, ponizuje i uzvisuje koga želi, i sve to radi isključivo iz Svoje velike i potpune mudrosti i pravednosti. Allah, dželle ve ‘ala, kaže:

¹ El-Isra, 16.

² Er-Ra’d, 11.

³ El-En’am, 25.

⁴ Ez-Zumer, 45.

قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُؤْتِي الْمَلِكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمَلِكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦٦﴾

“Reci: ‘O Allahu, koji svu vlast imaš, Ti vlast onome kome hoćeš daješ, a oduzimaš je od onoga od koga hoćeš; Ti onoga koga hoćeš uzvisuješ, a onoga koga hoćeš unizuješ; u Tvojim ruci je svako dobro, Ti, uistinu, sve možeš!’¹

Primjeri za drugu vrstu, Allahovu šerijatsku volju, htijenje:

وَاللَّهُ يُرِيدُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْكُمْ

“Allah želi da vam oprostí.”²

يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ

“Allah želi da vam olakša.”³

مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُمْ مِنْ حَرَجٍ وَلَكِنْ يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ

لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٦٧﴾

“Allah ne želi da vam pričiní poteškoće, već želi da vas učini čistim i da vam blagodat Svoju upotpuni, da biste bili zahvalni.”⁴

RAZLIKA IZMEĐU OVE DVIJE VRSTE VOLJE

- Kosmička volja može biti nekada ono što Allah voli i čime je On zadovoljan, a nekada što ne voli i čime nije zadovoljan, dok je šerijatska volja samo ono što Uzvišeni Allah voli i čime je zadovoljan. Griješenje se dešava Allahovom kosmičkom (univerzalnom) voljom, ali to Allah ne voli i nije zadovoljlon time Svojom šerijatskom voljom.
- Allahova kosmička univerzalna volja mora da se desi, a šerijatska ne mora, nekada se desi, a nekada ne.

¹ Ali Imran, 26.

² En-Nisa, 27.

³ En-Nisa, 28.

⁴ El-Maide, 26.

Naprimjer, od nevjernika se traži da bude vjernik, ali se to ne desi, ne ostvari. To znači da Allah želi da on bude vjernik (šerijatskom voljom), a to što se nije desilo i ostvarilo je Njegova univerzalna, kosmička volja. Jer, da je Allah htio, on bi bio upućen. Allah, dželle džellahu, kaže:

وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ لَأَمَنَّ مَنْ فِي الْأَرْضِ كُلَّهُمْ جَمِيعًا

“Da Gospodar tvoj hoće, na Zemlji bi doista bili svi vjernici.”¹

Napomena:

- Ove dvije vrste Allahove volje (šerijatska i kosmička) mogu da se nađu u isto vrijeme kod iskrenog i pokornog Allahovog roba, dok kosmička volja može da se nađe samo kod grješnika.
- Onaj koji ne potvrdi ove dvije vrste Allahove volje i ne pravi razliku među njima, kao što to potvrđuju sljedbenici ehli-sunneta, zalutao je poput sekti džebrija i kaderija.

Džebrije² su potvrdili samo kosmičku (univerzalnu) Allahovu volju, a kaderije³ šerijatsku Allahovu volju. Ehli-sunnet potvrđuje dvije navedene Allahove volje i pravi razliku među njima.

¹ Junus, 99.

² Džebrije su pretjerale u potvrđivanju Allahovog kadera tvrdeći da je rob primoran na svoje djelo, poput perke u zraku, koja nema ni udjela, niti snage, niti svoje volje. Allah, subhanehu ve te'ala, uputio je ehli-sunnet na istinit govor i sredinu u ovom poglavlju. Oni potvrđuju da su robovi ti koji, uistinu, izvršavaju djela i da se ta djela pripisuju njima, ali da je postupak roba stvarnost koju je odredio Allah, tebareke ve te'ala, Svojom voljom i Svojim stvaranjem. (op. a.)

³ Kaderije negiraju određenje (kadr), pa kažu: “Djela robova i njihova pokornost, kao i nepokornost, ne ulaze u Allahovu odredbu.” Njihovo mišljenje je da Allah nije stvorio djela robova, niti je to tražio od njih, naprotiv, oni su neovisni od djela. Tako je rob, po njihovom mišljenju, sam tvorac svojih djela. Time su Allahu pripisali još jednog stvoritelja, a taj postupak je širk u rububijetu, pa su tako postali slični međžusijama (obožavateljima vatre), koji smatraju da svemir ima dva Gospodara. (op. a.)

DA LI STVORENJE POSJEDUJE SVOJU VOLJU?

Odgovor na ovo pitanje je potvrđan, tj. stvorenja imaju svoju volju, kao što kaže Uzvišeni Allah:

تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ ﴿٦٧﴾

“Vi želite prolazna dobra ovog svijeta, a Allah želi onaj svijet. Allah je silan i mudar.”¹

وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا حَكِيمًا ﴿٦٨﴾

“A vi ćete htjeti samo ono što Allah, hoće. Allah, uistinu, sve zna i mudar je.”²

Treba znati da je volja stvorenja stvorena poput samih stvorenja i ona potpada pod Allahovu univerzalnu, kosmičku volju i slijedi je. Čovjekova volja nekada se obistini, a nekada ne, i svi smo svjedoci da mnoge stvari želimo, ali se one ne dese, a nekada se dese stvari koje mi uopće ne želimo. Ovakvo je stanje stvorenja.

A što se tiče Stvoritelja, sve što On želi (univerzalnom voljom) mora da se desi, a ono što On ne želi, to se nikako ne može desiti. Njegovu odluku ništa ne može spriječiti, ono što želi da uradi – to i uradi:

وَمَا كَانَ لِلَّهِ لِيُعْجِزَهُ مِنْ شَيْءٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا ﴿٦٩﴾

“Allahu ne može ništa umaći ni na nebesima ni na Zemlji; On, uistinu, sve zna i sve može.”³

Na kraju možemo zaključiti:

Nema sumnje da niko nije u stanju spriječiti ono što Allah želi. Ono što On ne želi, sigurno neće biti, a ono što On želi, sigurno biva.

Onaj ko povjeruje – povjerovao je Allahovom, dželle ve ‘ala, voljom, a ko postane nevjernik, postao je nevjernik Njegovom voljom.

¹ El-Enfal, 68.

² El-Insan, 31.

³ Fatir, 44.

Međutim, iz ovoga se ne bi trebalo razumjeti da ta volja primorava nekoga na dobro ili loše djelo, i da čovjek nema nikakvu volju, te da je, ukoliko uradi kakvo dobro, bio na to primoran, kao i kakvo loše. Ne, jer je Allahova, dželle šanuhu, volja nešto drugo, različito od Njegovih naređenja. Allah, subhanehu ve te'ala, nešto želi, ali ne naređuje. Želi, jer se ništa ne može desiti bez Njegove želje, ali ne naređuje, jer On ne naređuje loša djela i nije zadovoljan nevjerstvom Svojih robova. On je šerijatskom obavezniku podario razum pomoću kojeg razlikuje dobro od zla, pa ako uradi dobro, uradio ga je zbog toga što je to htio, jer da on to nije uradio po svom izboru, ne bi zaslužio Džennet. Ko Mu se bude pokoravao, nagradit će ga Džennetom, a ko Mu bude neposlušan – kaznit će ga Džehennemom. A ako uradi loše, uradio ga je zbog toga što je to htio, jer da on to nije uradio po svom izboru, ne bi zaslužio Džehennem. Ako je slobodan u izboru i ako bude radio dobro, zaslužuje Džennet, a ako bude radio loše, zaslužuje Džehennem svojim radom i izborom.

A ako bi bio prinuđen na to, kako bi onda zaslužio nagradu ili kaznu?!

Allah, tebareke ve te'ala, dao je ljudima mogućnost slobodnog biranja, kako oni ne bi imali dokaz protiv Njega u onome što čine od dobra ili zla.

Ova mogućnost slobodnog biranja nalazi se u okviru *teklifa* (šerijatskih obaveza), koji je uvjetovan razumom i punoljetnošću, jer se obaveze temelje na razumu, a ono što razum nije u stanju shvatiti i razumjeti i što izlazi iz okvira *teklifa*, u tome čovjek nema slobodnog izbora, nego je podvrgnut određenim zakonitostima. A Allah upućuje onoga koga On, subhanehu ve te'ala, hoće!

SVOJSTVO LJUBAVI

وَأَحْسِنُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

“... i dobro činite, Allah, zaista, voli one koji dobra djela čine.”¹

Nakon spominjanja ajeta koji potvrđuju svojstvo htijenja i volje, šejhul-islam Ibn Tejmijje, rahimehullah, navodi ajete kojima se potvrđuje svojstvo ljubavi.

Na ovaj način jasno je odgovorio onima koji tvrde da nema razlike između svojstva volje i svojstva ljubavi, poput *mu'atila* (onih koji negiraju Allahova svojstva) u koje spadaju: džehmije, mu'tezili, eš'arije, koji Allahu negiraju svojstvo istinske i prave ljubavi, odnosno ne prave razliku između volje i ljubavi, tvrdeći da su ta dva svojstva usko vezana, identična, tj. da sve što Allah hoće i želi, to u isto vrijeme i voli. Već je bilo riječi o tome da Uzvišeni Allah nekada nešto hoće, ali to On, tebareke ve te'ala, ne voli, poput nevjerstva ili grijehanja, a nekada nešto hoće, i u isto vrijeme to voli, poput imana, vjerovanja, dobročinstva, pokornosti.

Uzvišeni Allah u navedenom ajetu kaže:

وَأَحْسِنُوا

“... i dobro činite.”

U ovom ajetu Allah, dželle ve 'ala, naređuje činjenje dobročinstva, što znači da je neophodno upotpuniti djelo koje se čini, odnosno uraditi ga na najljepši način, jer je *el-ihsan* – dobročinstvo, najveći stupanj pokornosti. Uzvišeni Allah u nastavku navedenog ajeta kaže:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

“Allah, zaista, voli one koji dobra djela čine.”

Čovjekovo činjenje dobročinstva rezultira Allahovom ljubavlju prema njemu. Uzvišeni Allah voli dobročinitelje i zato čovjek treba nastojati da bude jedan od njih, da se natječe u dobročinstvu, kako bi stekao Allahovu ljubav. Nekada je ovo dobročinstvo vadžib (obavezno),

¹ El-Bekare, 195.

a nekada mustehab (pohvalno), nekada se odnosi na ibadete (robovanje Allahu), a nekada na dobročinstvo prema stvorenjima. *El-ihsan* (dobročinstvo) u ibadetu, najbolje nam je pojasnio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je odgovorio Džibrilu, alejhis-selam, na njegov upit o *el-ihsanu*: “Dobročinstvo je da obožavaš Allaha kao da Ga vidiš, jer ako ti Njega ne vidiš, On tebe vidi.”¹ Ovo je najveći stepen imana koji obuhvata kako područje ibadeta tako i područje svih životnih aspekata: obožavanje Allaha iz straha i nade, dobročinstvo u kupoprodaji, braku, pa čak i domen izvršenja šerijatskih sankcija nad prijestupnikom. Dobročinstvo prema ljudima podrazumijeva: spremnost na pomoć u svakom trenutku, činjenje dobročinstva u svakom pogledu, fizičko i psihičko neuznemiravanje i svakako prijaznost i vedrinu prilikom susreta. Svaki postupak popraćen iskrenošću i lijepim ophođenjem prema drugima, strpljenje na poteškoćama, davanje prava onima kojima pravo pripada, ubraja se u dobročinstvo. Shodno tome, svaka prevara, pronevjera, laž, predstavlja jedan vid narušavanja dobročinstva. Otuda je neophodno da svaki vjernik u svom životu primijeni ovo pravilo. Zato, cijenjeni čitaoc, nastoj da činiš dobročinstvo u obožavanju Allaha i prema Allahovim robovima.

وَأَقْسِطُوا إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿٢٠٨﴾

“...i budite pravedni; Allah, zaista voli pravedne.”²

وَأَقْسِطُوا

“...i budite pravedni”

– ovo je naredba Uzvišenog Allaha kojom nam naređuje pravednost u međusobnim odnosima, bez obzira radilo se o članovima uže ili šire porodice. Kada dajemo sud o nekome ili nečemu, trebamo biti pravedni, jer Allah voli pravedne.

القسط U ovome ajetu upotrijebljen je izraz *el-kist* koji ima značenje: *pravičnost, pravda*, što je suprotno značenju riječi القاسط (*el-kāsīt*), što znači: *tiranin, zulumčar* i sl.

¹ El-Buhari, Muslim.

² El-Hudžurat, 9.

Jedne prilike Hadždžadž b. Jusuf upitao je prisutne: “Šta mislite o meni?” Oni su kazali: “أنت أمير قاسط (Ente emīrun kāsītun) Ti si vladar – kasit.” Tada se Hadždžadž obratio svojim pratiocima i upitao ih šta to zapravo znači, a oni su kazali: “Pohvalu, pohvaljuju te, o vođo naš!” Ali, Hadždžadž je na to kazao: “Ne, ovim riječima me kude. Zar nisi čuo Allahove riječi:

وَأَمَّا الْقَاسِطُونَ فَكَانُوا لِجَهَنَّمَ حَطَبًا ﴿١٥﴾

‘A oni koji su nepravnični – pa bit će ogrjev u Džehennemu.’¹

Dakle, riječ *kasit* suprotna je značenju riječi: المقسط (el-muksit) pravedan, što je i Hadždžadž shvatio i tako prozreo namjeru onoga koji ga je opisao ovim riječima, dok drugi nisu uočili razliku. Shodno tome, značenje navedene rečenice je: “Ti si nepravedni vladar“, a ne kako su drugi shvatili: “Ti si pravedni vladar”. Svako razuman i pametan voli pravdu, a mrzi i prezire nepravdu. Uzvišeni Allah ukazuje da voli pravedne, a da ne voli zulumčare, one koji čine nepravdu i zulum. U hadisi-kudsijju, od Ebu Zerra, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Rekao je Allah: ‘O Moji robovi, Ja sam Sebi nepravdu zabranio, a zabranio sam je i među vama, pa nemojte jedni drugima nepravdu činiti...’”²

وَمَا رَبُّكَ بِظَلَمٍ لِّلْعَبِيدِ ﴿١٦﴾

‘A Gospodar tvoj nije nepravedan prema robovima Svojim.’³

Postoje dvije vrste pravednosti: pravednost u odnosu prema Allahu i pravednost u odnosu prema Njegovim stvorenjima.

Pravednost u odnosu stvorenja prema Allahu, tebareke ve te‘ala, podrazumijeva zahvalnost Allahu na blagodati kojom te obaspe, zatim slijeđenje istine na koju ti ukaže i izbjegavanje svega što je On označio kao zabranjeno itd.

Pravednost u odnosu prema stvorenjima temelji se na zlatnom pravilu da se prema drugima ophodiš onako kako želiš da se oni ophode prema tebi.

¹ El-Džinn, 15.

² Muslim.

³ El-Fussilet, 46.

Na ovo pravilo ukazao je Poslanik u hadisu koji Abdullah b. Amr b. 'As, radijallahu anhu, prenosi se od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: "Ko voli da bude sačuvan od Vatre i da uđe u Džennet, neka smrtni čas dočeka vjerujući u Allaha i Sudnji dan i ophodeći se prema ljudima onako kako voli da se oni ophode prema njemu."¹ Otuda, kada god pomisliš da se prema nekome poneseš na neki način, pomisli da li bi ti volio da oni tako postupe prema tebi: ako ti sviđa da se drugi tako odnose prema tebi, onda se i ti tako ophodi prema drugima, a u suprotnom ne.

U ovu vrstu pravednosti ulazi i pravednost u ophođenju prema djeci i ostalim članovima porodice, u domenu nasljednog prava, pa čak i pravednost prema samome sebi, tako što se nećeš opteretiti onim što nisi u stanju podnijeti.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِينَ ﴿١٠٠﴾

"Allah, zaista, voli pravedne."²

Allahova ljubav prema pravednima rezultira nagradom za njihova učinjena djela. Jer, koga Allah voli, zadovoljan je njime, a onoga kime je zadovoljan, takvoga će uvesti u Džennet. Drugi ajet kojim utvrđujemo svojstvo Allahove ljubavi je:

كَيْفَ يَكُونُ لِلْمُشْرِكِينَ عَهْدٌ عِنْدَ اللَّهِ وَعِنْدَ رَسُولِهِ إِلَّا الَّذِينَ عَاهَدْتُمْ
عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فَمَا اسْتَقِيمُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا هُمْ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿١٠١﴾

"Kako će mnogobošci imati ugovor sa Allahom i Poslanikom Njegovim?! - Ali, s onima s kojima ste ugovor kod Časnog hrama zaključili, sve dok se oni ugovora budu pridržavali, pridržavajte se i vi, jer Allah zaista voli pobožne."³

Allahove riječi:

فَمَا اسْتَقِيمُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا هُمْ

"Sve dok se oni ugovora budu pridržavali, pridržavajte se i vi",

¹ Muslim.

² El-Hudžurat, 9.

³ Et-Tevbe, 7.

tj. sve dok se mušrici budu pridržavali ugovora i ne budu kršili ugovorne odredbe, i vi se pridržavajte i ne napadajte ih, odnosno ne borite se protiv njih.

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ ﴿٥٧﴾

“...jer Allah zaista voli pobožne.”¹

Oni koji se pridržavaju ugovora nagrađeni su Allahovom ljubavlju, jer poštuju Njegovu naredbu, a ovakvo postupanje specifično je za bogobožne koje Allah, tebareke ve te'ala, voli. Ovo je ujedno i dokaz da ispunjavanje zaključenih ugovora predstavlja jedno od djela mutekija (istinskih, pravih vjernika). Uzvišeni Allah kaže:

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ التَّوَّابِينَ وَيُحِبُّ الْمُتَطَهِّرِينَ ﴿٥٨﴾

“Allah zaista voli one koji se često kaju i voli one koji se mnogo čiste.”²

Et-tevabin u ajetu znači: oni koji se mnogo kaju, a riječ *et-tevba* u jeziku ima značenje: povratak, dok u šerijatskoj terminologiji ima značenje: povratak od grijeha ili ostavljanje grijeha. Navedeno značenje ove riječi odnosi se na stvorenja. Međutim, *Et-Tevvab* je jedno od lijepih imena Uzvišenog Allaha. Tako se za čovjeka kaže *tevvab*, a i za Allaha *Tevvab*, s tim da postoji ogromna razlika u tome. Pokajanje roba, stvorenja, ima značenje povratka roba Stvoritelju, ili povratka roba pokornosti, nakon učinjene nepokornosti.

Kada se termin *tevvab* odnosi na Allaha, tada ima dva značenja:

- Allah je Taj koji daje *tevfik* – nadahnuće u srcu roba za činjenje tevbe (pokajanja Allahu, dželle ve 'ala).
- On je Taj koji oprašta i Svoju milost, dobrotu i blagodat usmjerava na roba onoga trenutka kada se rob iskreno pokaje, ostavi grijeh i čvrsto odluči biti pokoran Uzvišenom Allahu. U ovom slučaju neće mu uskratiti nagrade koje je obećao Svojim pokornim robovima.

¹ Et-Tevbe, 7.

² El-Bekare, 222.

Da bi tevba bila primljena kod Allaha, postoje određeni uvjeti (šarti):

1. Iskrenost – da se učini iskreno radi Allaha, iz straha od Njegove kazne i priželjkivanja Njegove nagrade;
2. Kajanje za učinjeni grijeh – a to se ogleda u osjećaju žaljenja zbog učinjenog grijeha;
3. Ostavljanje grijeha;
4. Čvrsta odluka da se neće vratiti učinjenom grijehu;
5. Da tevba bude u vremenu kada se pokajanje prima, a to je prije nastupanja smrtnog časa ili izlaska Sunca sa zapada.

El-mutetahhirin u ajetu su oni koji se mnogo čiste. Taharet ima značenje čišćenja od prljavštine i nereda, u fizičkom i duhovnom pogledu.

U fizičkom pogledu ima značenje čišćenja tijela i odjeće od raznih vidova prljavštine, dok duhovno čišćenje ima značenje čišćenja duše od prohtjeva i svake vrste nereda: nevjerstva, licemjerstva i grijeha. Navedeni ajet nam dokazuje da Allah, tebareke ve te'ala, voli ove dvije navedene kategorije ljudi: one koji se mnogo kaju i one koji se mnogo čiste. Zatim Uzvišeni kaže:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ

رَحِيمٌ ﴿١٦٧﴾

“Reci: ‘Ako Allaha volite, mene slijedite, i vas će Allah voljeti i grijeha vam oprostiti!’ – a Allah prašta i samilostan je.”¹

Ovaj časni ajet donosi sud o svakom onom koji tvrdi da voli Allaha, subhanehu ve te'ala, a nije na Muhammedovom putu, navodeći da je njegova tvrdnja lažna sve dok verbalno i praktično ne počne slijediti Muhammedov šerijat. To je potvrđeno i u sahih-hadisima od Aiše, radijallahu anha, u kojem stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

«مَنْ عَمِلَ عَمَلًا لَيْسَ عَلَيْهِ أَمْرُنَا فَهُوَ رَدٌّ»

¹ Ali Imran, 31.

“Ko bude uradio neki posao koji nije u skladu sa islamom, on se odbacuje!”¹

U tom smislu i Uzvišeni Allah kaže:

قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ

“Ako vi Allaha volite, onda mene slijedite, pa će i vas Allah voljeti”,

tj. dobit ćete i više od toga što ste tražili svojom ljubavlju – zadobit ćete Allahovu ljubav koja je veća od vaše ljubavi prema Allahu. Neki mudraci govore: “Nije stvar u tome da ti voliš (misli se da voliš Allaha, jer to ti je obaveza), nego je stvar u tome da budeš voljen (od strane Allaha).”

Jer, koga Allah zavoli, zadovoljan je njime, a to znači da će ga uvesti u Džennet!

Svako je u mogućnosti kazati: “Volim Allaha”, međutim, poenta je u tome da nas voli Onaj koji je iznad nebesa, jer kada nas Allah zavoli, tada nas zavole i meleki, a Allah nam podari uspjeh na dunjaluku i učini da nas zavole i ostala svorenja. U tom smislu od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada Allah zavoli nekog od Svojih robova, On pozove meleka Džibrila pa mu kaže: ‘Ja sam zavolio tog i tog čovjeka pa ga zavoli i ti’, pa ga zavoli i Džibril. Zatim Džibril razglasi na nebesima da je Allah zavolio tog čovjeka pa ga zavole i stanovnici nebesa, a zatim se ta ljubav spusti i na Zemlju” (tj. podari mu lijep spomen među ljudima).²

U ovom ajetu, koji se naziva još i “ajet ispita” i “ajet ljubavi”, nalazi se odgovor svima onima koji smatraju da je vjerovanje dovoljno iskazati riječima i da je dovoljno samo potvrditi dobronamjernost bez praktične primjene vjerskih principa, onima koji iz okvira shvatanja i poimanja imana – vjerovanja, izvode djela, smatrajući da djela nisu sastavni dio imana. Tako je ovaj ajet odgovor mnogim zalutalim frakcijama, poput keramita, džehmija, ekstremnih murdžija, eš'arija i drugih zalutalih sekta, i svima onima koji jedno govore, a suprotno potvrđuju svojim djelima. U ovom ajetu nepobitno se potvrđuje da se pripadnost islam ne svjedoči pukim izgovaranjem riječi; islam je potpuni životni koncept, a pripadnost

¹ El-Buhari, Muslim.

² El-Buhari, Muslim.

ovoj vjeri iskazuje se kako verbalnom tako i praktičnom potvrdom. U suprotnom, da je za pripadnost islamu dovoljno samo verbalno potvrđivanje, tako bi postupili i Ebu Talib, Ebu Leheb, Ebu Džehl i njima slični. Uzvišeni Allah kaže:

يَتَأَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهَ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ
أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِينَ يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ
لَآئِمٍ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿١٠٠﴾

“O vjernici, ako neko od vas od vjere svoje otpadne – pa, Allah će sigurno umjesto njih dovesti ljude koje On voli i koji Njega vole, prema vjernicima ponizne, a prema nevjernicima ponosite (silne); oni će se na Allahovu putu boriti i neće se ničijeg prijekora bojati (neće se bojati ničijeg prigovora). To je Allahov dar koji On daje kome hoće – a Allah je Sveobuhvatni i zna sve (Znalac).”¹

U komentaru navedenog ajeta, šejh Salih Fevzan, Allah ga sačuvao, rekao je: “U ovom ajetu Uzvišeni obavještava o Svojoj velikoj moći, i da će svakog onog koji otpadne od vjere ili glavu okrene, ili odstupi od zalaganja za vjeru i potpomaganja vjere i ne radi na uspostavi vjere i njenih propisa – zamijeniti boljim od njega. To je narod koji je opisan veličanstvenim osobinama, a jedna od najvećih osobina svakako je ta da ih Allah voli i da oni Allaha vole. Ovdje se prvenstveno misli na Ebu Bekra, radijallahu anhu, i njegovu vojsku iz reda ashaba i tabiina, radijallahu anuhum, koji su se borili protiv otpadnika, zatim na svakog onog koji je došao nakon njih i borio se protiv otpadnika i svakog onog koji će doći i boriti se protiv otpadnika do Sudnjega dana.”²

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَ فِي سَبِيلِهِ صَفَا كَانَتْهُمْ بَيْنَيْنِ مَرَّصُوصٌ ﴿١٠١﴾

“Allah voli one koji se na Njegovu putu bore u redovima kao da su bedem čvrsti.”³ Također, u navedenom ajetu Uzvišeni Allah obavještava nas da voli one koji se čvrsto bore na Njegovom putu, imecima i životima, ne uzmičući pred neprijateljima. Bore se na Allahovom putu

¹ El-Maide, 54.

² Šerhu Akidetul-Vasitije.

³ Es-Saff, 4.

protiv onih koji ne vjeruju u Allaha, da bi Allahova riječ bila dominirajuća, a Njegova jedina ispravna vjera iznad ostalih iskrivljenih vjera.

Ovi ajeti su dokazi kojima utvrđujemo i potvrđujemo savršeno svojstvo ljubavi kojim se Uzvišeni Allah opisao, i ovim ajetima potvrđuje da iskreni robovi vole Allaha i da Allah Uzvišeni voli Svoje iskrene robove. Također su odgovor onima koji su negirali da Allah biva voljen i da On sam nekog voli: *يُحِبُّ وَيُحَبُّ (Juhibu ve juhabbu)*, poput džehmija i mu'tezila, koji su pogrešno protumačili navedeno svojstvo, tvrdeći da se pod ljubavlju robova misli na to da oni vole pokornost Njemu i činjenje ibadeta, a Allahovu ljubav prema robovima protumačili su kao Njegovu dobrotu prema njima i nagradu. Njihova tvrdnja je netačna, jer je Allahova ljubav prema robovima istina i onako kako to dolikuje Njegovoj veličanstvenosti, poput ostalih savršenih osobina, koje ne sliče osobinama stvorenja.

SVOJSTVO ZADOVOLJSTVA

إِنَّ الَّذِينَ ءَامَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ هُمْ خَيْرُ الْبَرِيَّةِ ﴿٧٠﴾ جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّتٌ عَدْنٌ تَجْرَى مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ۚ ذَٰلِكَ لِمَنْ حَشِيَ رَبَّهُ ﴿٧١﴾

“A oni koji vjeruju i čine dobra djela – oni su, zbilja, najbolja stvorenja, njih nagrada u Gospodara njihova čeka; edenski vrtovi kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno i zauvijek boraviti; Allah će biti njima zadovoljan, a i oni će biti Njime zadovoljni. To će biti za onoga koji se bude bojava Gospodara svoga.”¹

Ovaj ajet ukazuje na jedno od Allahovih savršenih svojstava radnji. Poznato je da se Allahova savršena svojstva dijele na:

- lična svojstva, *sifatuz-zatijje*;
- svojstva radnji i djela, *sifatul-fi'lijje*.

Razlika između ovih svojstava ogleda se u tome što se lična svojstva odnose na Njegovo uzvišeno Biće i neodvojiva su od Njega, tebareke ve te'ala, poput svojstva lica, sluha, vida, ruku, govora, života, znanja, snage i sl., dok su svojstva radnji, djela, svojstva Njegovog uzvišenog Bića koja podrazumijevaju ono što Allah čini i radi kada hoće, a kada ne želi, to ne radi, poput svojstva spuštanja, silaska, uzdizanja, dolaska, zadovoljstva, srdžbe i sl. Navedeni ajet potvrđuje Allahovo savršeno svojstvo zadovoljstva riječima: “Allah će biti njima zadovoljan.” Što se tiče ove osobine kod stvorenja, ona se opisuje kao radost srca, odnosno ushićenost i sreća koja se osjeća u srcu. U vezi s tim Abbas b. Abdul-Muttalib prenosi da je čuo Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: “Slast imana će osjetiti onaj ko bude zadovoljan Allahom kao Gospodarom, islamom kao vjerom i Muhammedom kao vjerovjesnikom.”² Prenosi se od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “O Ebu Seide, ko bude zadovoljan Allahom kao Gospodarom, islamom kao vjerom i Muhammedom kao vjerovjesnikom, obavezan mu je Džennet!” Ebu

¹ El-Bejjine, 7-8.

² Muslim

Seida su zadivile te riječi, te je rekao: “Ponovi ih, Allahov Poslaniče!”, pa ih je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ponovio.¹ Od Enesa, radijallahu anhu, prenosi se da je čuo Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Onaj kod koga se nađe troje, osjetit će slast imana: da su mu Allah i Njegov Poslanik draži od svih ljudi, da svoga brata (muslimana) voli isključivo u ime Allaha i da prezire povratak u nevjerstvo, nakon što ga je Allah izbavio iz njega, kao što mrzi da bude bačen u Vatru.”² Ovo je nagrada od Allaha, subhanehu ve te‘ala, svakom onom ko Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, dadne prednost nad samim sobom, svojim strastima i ostalim stvorenjima.

Kada se ovo svojstvo odnosi na Uzvišenog Allaha, to je stvarno zadovoljstvo, onako kako to priliči i dolikuje Moćnom Allahu, s tim da njegovu kakvoću ne poznaje niko osim Njega, tebareke ve te‘ala. Dokaz koji upućuje da je to stvarna osobina jeste povezanost ove osobine zadovoljstva, kojom se opisao Uzvišeni, sa osobinom zadovoljstva kod stvorenja, i njeno spominjanje odmah nakon Allahovog zadovoljstva, u više ajeta. Jedan od njih je i navedeni ajet iz sure El-Bejjine:

رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ

“Allah će biti njima zadovoljan, a i oni će biti zadovoljni Njime”³, ili ajet iz sure Et-Tevbe:

وَالسَّابِقُونَ السَّابِقُونَ مِنَ الْمُتَحَرِّينَ وَالْأَنْصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُمْ بِإِحْسَانٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ وَأَعَدَّ لَهُمْ جَنَّاتٍ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
ذَٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ

“Allah je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, a i oni su zadovoljni Njime: za njih je On pripremio džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, i oni će vječno i zauvijek u njima boraviti. To je veliki uspjeh.”⁴

¹ Muslim.

² El-Buhari.

³ El-Bejjine, 3.

⁴ Et-Tevbe, 100.

Uzvišeni obavještava da je zadovoljan prvim muslimanima, muhadžirima i ensarijama, i svima onima koji ih slijede dobra djela čineći, i da su oni zadovoljni Njime, što im je pripremio džennetske bašče i ugodan boravak. On, tebareke ve te'ala, zadovoljan je njima, njihovom pokornošću, iskrenošću i dobrim djelima. Njihovo zadovoljstvo Allahom je zadovoljstvo sa nagradama koje im je pripremio, kao što se navodi u hadisu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu: "Allah će, zaista, pozvati džennetlije: 'O stanovnici Dženneta!'", i oni će Mu se odazvati: 'Odazivamo Ti se, Gospodaru naš, i stojimo Ti na usluzi.' 'Jeste li zadovoljni?', upitat će ih On, a oni će odgovoriti: 'Kako ne bismo bili zadovoljni kad si nam dao ono što nisi nijednom drugom od Svojih stvorenja?' 'Ja ću vam', reći će On, 'dati nešto još bolje od toga.' 'A šta ima bolje od ovoga, Gospodaru?', upitat će oni. 'Spustit ću na vas Svoje zadovoljstvo i poslije toga se nikada više na vas neću naljutiti', reći će On."¹

Allahovo zadovoljstvo sa vjernicima predstavlja najveći stepen blagodati. Uzvišeni Allah kaže:

وَعَدَ اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ جَنَّاتٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا وَمَسْكِنٍ طَيِّبَةٍ فِي جَنَّاتٍ عَدْنٍ وَرِضْوَانٌ مِنَ اللَّهِ أَكْبَرُ ذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ

الْعَظِيمُ

"Allah obećava vjernicima i vjernicama džennetske bašče kroz koje će rijeke teći, u kojima će vječno boraviti, i divne dvorove u vrtovima edenskim. A zadovoljstvo Allahovo veće je od svega toga; to će, doista, uspjeh veliki biti!"²

Zadovoljstvo stvorenja ogleda se u tome da će svaki od njih biti zadovoljan sa nagradom i mjestom u Džennetu koje mu Allah dodijeli, smatrajući da niko nije dobio bolje od njega!

• لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي

¹ El-Buhari.

² Et-Tevbe, 72.

قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿١٨﴾

“Allah je zadovoljan onim vjernicima koji su ti se pod drvetom na vjernost zakleli. On je znao šta je u srcima njihovim, pa je spustio smirenost na njih, i nagradit će ih skorom pobjedom.”¹

Uzvišeni Allah ističe i potvrđuje Svoje zadovoljstvo vjernicima koji su se zavjetovali Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pod stablom u području Hudejbije. Shodno tome, pripadnici ehli-sunneta, kako smo već ranije naveli, po pitanju Allahovih osobina, imaju sljedeći stav:

- Potvrđuju sve osobine koje je Uzvišeni Allah potvrdio Sebi, odnosno kojima je Sebe opisao ili kojima Ga je opisao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem;
- Negiraju poistovjećivanje Allahovih osobina sa osobinama stvorenja;
- Negiraju znanje o kakvoći tih osobina, jer niko ne zna kakve su Allahove osobine i kakva je njihova kakvoća.

Međutim, neophodno je istaći da kakvoća postoji i mi ne negiramo postojanje te kakvoće, već negiramo znanje o toj kakvoći.

Naravno da postoje i oni koji negiraju ovu vrstu Allahovih osobina (svojstva radnji i djela) ili ih pojašnjavaju na svojstven način, udaljavajući se od stvarnog značenja, poput kulabija², džehmija i mu'tezila, koji tvrde da su ove osobine odvojene i stvorene. Tako mu'tezili tvrde da je Allahov Govor stvoren, a to isto kažu i za ove osobine koje se vezuju za Allahovu volju. Allahovu srdžbu pojašnjavaju metaforično, tvrdeći da je to Njegova kazna, a da je zadovoljstvo Njegova dobrota i dobročinstvo prema robovima, i da su takve osobine stvorene i odvojene od Njega.

¹ El-Feth, 18.

² Frakcija u islamu koja se pripisuje Abdullahu b. Seidu b. Kulabu, koji je naginjao pravcu učenjaka hadisa, ali kada je spoznao da učenjaci ne upotrebljavaju razumski dokaz u dokazivanju postojanja Allaha i Njegovih savršenih osobina, ostavio je pravac ehli-hadisa, nakon toga je izmiješao pravac ehli-hadisa i pravac Džehma b. Safvana, potvrđujući neke osobine i tumačeći ih na svojstven način.

Tako je, razumskim dokazivanjem, potvrdio sedam osobina, a u tome su ga slijedile eš'arije i maturidije, dodajući osmu osobinu.

Ibn Kulab je želio da odgovori ovim zabluđelim sektama, potvrđujući Allahu osobine radnji i djela, te je rekao: "Ovo nisu lične Allahove osobine (osobine Njegovog Bića), koje su uvijek pri Njemu, ali su te osobine oduvijek pri Allahu." Međutim, osobine poput osobine zadovoljstva, srdžbe, prijezira i sl., Ibn Kulab krivo tumači osobinom Njegove volje (iradeta).

Shodno tome, njegov govor je identičan govoru eš'arija i maturidija koji Allahovo zadovoljstvo tumače kao Njegovu nagradu i dobrotu prema stvorenjima, a srdžbu kao Njegovu strašnu kaznu.

Ovakvim tumačenjem odstupaju od pravca ehli-sunneta u pogledu ovih osobina, sa više aspekata:

- Prije svega što ne smatraju da te osobine opstoje pri Uzvišenom Allahu Njegovom voljom i izborom.
- Smatraju da Uzvišenom Allahu ne priliči da bude opisan ovim osobinama i zbog toga ih tumače općom Allahovom voljom (iradetom).

Iz navedenog ajeta zaključujemo:

- Potvrđivanje Allahove osobine zadovoljstva;
- Potvrđivanje Allahovih osobina radnji (kada nešto hoće, to i radi, a kada neće, to ne radi);
- Odgovor onima koji negiraju navedenu osobinu ili je tumače metaforično, udaljavajući se od stvarnog vanjskog značenja;
- Potvrđivanje da robovi posjeduju slobodnu volju – izbor u svojim postupcima;
- Potvrđivanje *uluhijjeta* (da Allahu pripada apsolutno pravo da bude obožavan).

SVOJSTVO GNJEVA, SRDŽBE, MRŽNJE, ALLAHOVOG PROKLINJANJA

وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ

وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا ﴿٩٣﴾

“Onome ko hotimično ubije vjernika kazna će biti – Džehennem, u kojem će vječno ostati; Allah će na njega gnjev Svoj spustiti i proklet će ga i patnju mu veliku pripremiti.”¹

Ajet potvrđuje Allahovo savršeno svojstvo gnjeva, srdžbe, i proklinjanja, onako kako to dolikuje Uzvišenom Allahu. Navedena svojstva potpadaju pod svojstva radnji, tj. djela. Bitno je kazati da su Allahova svojstva – svojstva savršenstva, da u njima nema nikakvog vida manjkavosti. Uzvišeni Allah se srdi samo na one koji svojim riječima i djelima zaslužuju Njegovu srdžbu.

Allahovi vjerovjesnici su poslani kako bi potvrdili navedena svojstva i ukazali da je Allah, tebareke ve te'ala, zadovoljan i da voli određene postupke vjernika, ali isto tako su ukazivali da neka djela robova srde Uzvišenog Gospodara, izazivaju Njegov gnjev, mržnju i prokletstvo, kao što je naznačeno u navedenom ajetu. Otuda je veoma bitno da vjernik nauči i sazna koja su to djela koja Allah voli i kojima je zadovoljan, a koja su to djela koja Allah mrzi, prezire i koja izazivaju Njegovu srdžbu i prokletstvo, kako bi se sačuvao toga i bio pravi vjernik.

U ajetu je naznačeno da onome ko ubije hotimično vjernika koji vjeruje u Allaha i Njegova Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, slijedi ovakva kazna i navedena prijetnja. Međutim, nije isti slučaj ako je ubijen nevjernik koji je pod ugovorom ili šticećenik, ili ima neki vid garancije od strane muslimanskog vladara. U ovakvom slučaju ubica ima grijeh za učinjeno djelo, ali na njega se ne odnosi prijetnja koja je izrečena u ovom ajetu. Također, ako je munafik (licemjer), koji ispoljava svoje licemjerstvo (nifak) javno, njegovo ubistvo ne potpada pod navedeni ajet, osim onoga koji ne ispoljava nifak javno, jer je u osnovi njegov život zaštićen.

¹ En-Nisa, 93.

U okvire navedene prijetnje također ne ulaze djeca i ludaci, jer oni ne posjeduju stvarnu namjeru. Isto tako ajet ne obuhvata kategoriju nenamjernog, nehitičnog ubistva.

Dakle, onaj koji namjerno ubije vjernika ima sljedeću kaznu:

- Džehennem, koje je jedno od imena Vatre;
- Dug boravak u njemu;
- Allahov gnjev (ajet potvrđuje Allahovo svojstvo gnjeva, srdžbe, onako kako to dolikuje Njegovoj veličanstvenosti);
- Allahovo prokletstvo (navedeno prokletstvo ima značenje udaljavanja od Njegove milosti);
- Velika patnja.

Ovo je pet navedenih kazni koje se spominju u ajetu, a pametnom je dovoljna i jedna navedena prijetnja.

Sljedbenicima ehli-sunneta u shvatanju i razumijevanju ovog ajeta predstavlja poteškoću dio navedenog ajeta koji upućuje na to da ubici vjernika nije ostavljena mogućnost pokajanja – tevbe, a da je kazna za počinjeno djelo vječna Vatra:

فَجَزَاءُ ۙ جَهَنَّمَ خَالِدًا فِيهَا

“...kazna će biti – Džehennem, u kojem će vječno ostati.”

Opće je poznato da sljedbenici ehli-sunneta tvrde da ubistvo nije grijeh koji izvodi čovjeka iz vjere, a vječni boravak u Džehennemu pripada samo onima koji umru u nevjerstvu – kufru. Pa kako onda ispravno shvatiti navedeni ajet? Allah, tebareke ve te’ala, kaže:

إِنَّ اللَّهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ وَيَغْفِرُ مَا دُونَ ذَلِكَ لِمَنْ يَشَاءُ

“Allah neće oprostiti da Mu se neko drugi smatra ravnim, a oprostiti će manje grijehe od toga...”¹

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ ﴿٢٠٠﴾

“On prima pokajanje od robova Svojih i prašta rđave postupke i zna šta radite...”¹

¹ En-Nisa, 48.

Zbog bitnosti ovog pitanja, navest ćemo neke odgovore sljedbenika ehli-sunneta:

Prvo mišljenje: Ovo se odnosi na nevjernika kada ubije vjernika.

Međutim, ovaj odgovor ne znači ništa, jer je kazna za nevjernika svakako Džehennem, u kojem će vječno ostati, iako nije ubio vjernika.

إِنَّ اللَّهَ لَعَنَ الْكُفْرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ﴿١﴾ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۖ لَا يَخْرُجُونَ وَلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ﴿٢﴾

“Allah je nevjernike prokleo i za njih oganj razbuktali pripremio, u njemu će vječno i zauvijek boraviti, ni zaštitnika ni pomagača neće naći.”²

Drugo mišljenje: Navedena prijetnja odnosi se na onoga ko ohalali ubistvo vjernika, jer je takav postupak kufr (nevjerstvo).

Imam Ahmed, rahimehullah, izrazio je svoje čuđenje zbog ovakvog odgovora, rekavši: “Kako je ovo moguće! Kada ohalali njegovo ubistvo, on postaje nevjernik, makar ga i ne ubio. Takav će biti vječno u Vatri, iako ga on lično nije ubio. Tako da ni ovo nije pravi odgovor.”

Treće mišljenje: Ovakva će biti kazna ako ga Uzvišeni kazni, jer je učinio tako veliki grijeh da zasluhuje da bude kažnjen ovakvom kaznom, što znači da ako ga ne bude kaznio, neće je ni dobiti. Onaj ko je u mogućnosti da kazni ovakvom kaznom, u mogućnosti je i da oprost, odnosno da ne kazni. Također, i ovaj odgovor je daleko od pravog, jer koja bi bila korist od spominjanja da će kazna biti – Džehennem, u kojem će vječno ostati, ako ga neće kazniti. A ako ga bude kažnjavao, opet slijedi isti problem. “...kazna će biti – Džehennem, u kojem će vječno ostati”. Tako se stvar ponavlja.

Prema tome, ova navedena tri odgovora nemaju jaku potporu u dokazivanju.

Četvrto mišljenje: Ovakav postupak je sebeb (uzrok) ulaska i boravka u Vatri, ali nekad postoji određena prepreka koja sprečava da se desi posljedica tog uzroka.

¹ Eš-Šura, 25.

² El-Ahzab, 64-65.

Kao što se kaže: "Postojanje porodice uzrokuje nasljedstvo. Znači, porodica je uzrok nasljedstva, ali ako je određen rođak rob, a ne slobodan čovjek, onda takav ne nasljeđuje umrlu osobu, zbog postojanja prepreke u nasljednom pravu, a to je ropstvo. Tako da se na osnovu navedenog pravila može kazati: Ovakav postupak (namjerno ubistvo vjernika) je uzrok vječnog boravka u Vatri, ali ako je počinitelj ubistva vjernik, onda takav neće boraviti vječno u Vatri. Ali i dalje nam ostaje djelimični problem s druge strane, a to je: koja je korist od navedene prijetnje? Zato kažemo da je korist to da je počinitelj ubistva već uradio uzrok koji ga vodi u vječnu Vatru, u tom trenutku može postojati prepreka, a i ne mora, međutim, jasno je da je počinitelj u velikoj opasnosti. Od Ibn Omera, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Vjernik će u svojoj vjeri imati širinu (lagodnost) sve dok bespravno ne prolije krv (tj. dok ne počini ubistvo)."¹ Dakle, ako počini bespravno ubistvo, tada će mu srce obuzeti tjeskoba koja će se povećavati sve dok ga ne izvede iz okvira vjere.

Shodno navedenom, iskazana prijetnja može se protumačiti kao da takav postupak vodi u nevjerstvo (odnosno da je jedan od uzroka koji vode u nevjerstvo), pa ako takav umre u nevjerstvu, imat će vječnu kaznu.

Peto mišljenje: Da se pod riječima "...u kojem će vječno ostati",

خَالِدًا فِيهَا

misli na duži boravak u Džehennemu, a ne na vječni ostanak, jer u arapskom jeziku الخلود – *el-hulud*, ima značenje: dugo ostati. Naprimjer, kaže se:

فلان خالد في الجحيم ili فلان خالد خلود الجبال

"Taj i taj ostaje pritvoren *hālidun* – vječno (na duži period)", ili: "Taj i taj je *hālidun* – vječan poput vječnosti brda", a mi znamo da će sva brda nestati kada Allah odluči da ih poravna sa zemljom.

Također, ovaj odgovor je jednostavan i ne zahtijeva poseban intelektualni napor, jer Gospodar nije spomenuo *et-te'bid*, koji ima značenje: zauvijek. Naprimjer, nije kazao: *hāliden fiha ebeda*, već je rekao: *hāliden fiha*, što znači da će takav dugo ostati u Vatri.

¹ El-Buhari.

Drugo pitanje: Da li za ubicu vjernika postoji mogućnost pokajanja – tevbe, odnosno da li nakon učinjene tevbe zasluđuje navedenu kaznu?

Odgovor je da ne zasluđuje, jer tako je potvrđeno u određenim kur'anskim ajetima, i zato je veoma bitno prilikom davanja odgovora na neko pitanje poznavati sve šerijatske tekstove koji su došli na tu temu, da bi se dao adekvatan odgovor. Allah, subhanehu ve te'ala, kaže:

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ^١ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿١٧﴾ يُضَاعَفْ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخَلَّدْ فِيهِ مُهْنًا ﴿١٨﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ^٢ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿١٩﴾

“I oni koji ne prizivaju uz Allaha boga drugog, i koji one koje je Allah zabranio ne ubijaju, osim kada pravda zahtijeva, i koji ne bludniče; - a ko to radi, iskusit će kaznu, patnja će mu na onom svijetu udvostručena biti i vječno će u njoj ponižen ostati; ali onima koji se pokaju i dobra djela čine, Allah će njihova rđava djela u dobra promijeniti, a Allah prašta i samilostan je.”¹

Iz navedenog ajeta jasno se zaključuje da će Allah oprostiti i loša djela zamijeniti dobrim onome koji nakon ubistva učini pokajanje. Ovo potvrđuje i poznata priča iz Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, hadisa o jednom čovjeku iz naroda Benu Israil, koji je ubio stotinu ljudi, da bi mu na kraju, nakon pokajanja, Uzvišeni Allah oprostio.

Veoma je važno napomenuti da je ovaj čovjek bio iz Benu Israila, naroda na koji je Allah spustio teret i poteškoću, pa i pored toga, Allah je oprostio navedenoj osobi. Poznato je da je Uzvišeni Allah od Poslanikovog, sallallahu alejhi ve sellem, ummeta otklonio teškoće kojima je bio iskušan Benu Israil, što znači da je propis pokajanja puno lakši u ummetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Međutim, postoji mišljenje koje je preneseno od Ibn Abbasa, radijallahu anhu, da ubici vjernika nije ostavljena mogućnost pokajanja (tevbe). Od Seida b. Džubejra, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Učenjaci Kufe razišli

¹ El-Furkan, 68-70.

su se o pitanju (namjernog) ubistva vjernika, pa sam otišao kod Ibn Abbasa, radijallahu anhu, (i upitao ga o tome), a on je rekao: 'Objavljen je među ajetima koji su objavljeni na kraju.'¹ El-Buhari bilježi od Seida b. Džubejra, radijallahu anhu, da je upitao Ibn Abbasa, radijallahu anhu, o Allahovim riječima:

فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ

“...kazna će biti – Džehennem“,

pa je rekao: “Ne prima mu se pokajanje.”² Imam Et-Taberi, rahimehullah, navodi više predaja koje potvrđuju da je Ibn Abbas smatrao da ubici vjernika nije ostavljena mogućnost pokajanja i da je ajet iz sure En-Nisa objavljen nakon ajeta iz sure El-Furkan, a znamo da ajet iz sure El-Furkan dokazuje da je ubici ostavljena mogućnost pokajanja, a ovog je stava većina islamskih učenjaka. Nakon što je naveo sva mišljenja po pitanju namjernog ubistva vjernika, imam Et-Taberi, rahimehullah, kazao je: “Mišljenje koje je najbliže ispravnom jeste da će onome ko namjerno ubije vjernika, ako takvog Allah kazni, kazna biti vječna Vatra. Ali, iz Svoje neizmjerne milosti i dobrote, Allah oprašta vjernicima, onima koji vjeruju u Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, tako da takve neće kazniti vječnim boravkom u Džehennemu. Ako bude htio, takvom će oprostiti iz Svoje neizmjerne milosti i neće ga uvesti u Vatru, ili će ga kazniti određenim periodom boravka u Vatri, a nakon toga će ga izvesti iz nje, iz Svoje neizmjerne milosti, jer je On obećao Svojim robovima – mu’minima:

﴿ قُلْ يَاعِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِن رَّحْمَةِ اللَّهِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ
الذُّنُوبَ جَمِيعًا ۚ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

‘Reci: O robovi Moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehе oprostiti; On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.’”³

¹ El-Buhari.

² El-Buhari.

³ Ez-Zumer, 53.

Šejh Ibn Usejmin, rahimehullah, rekao je da se Ibn Abbasove, radijallahu anhu, riječi o nemogućnosti pokajanja ubice vjernika, mogu razumjeti na dva načina:

Prvi: Da je smatrao da takav neće imati tevrika – nadahnuća od Allaha, za pokajanje (neće mu biti olakšano da učini tevbu), a ako se ne pokaje, bit će kažnjen za učinjeni grijeh.

Drugi: Da je Ibn Abbas, radijallahu anhu, smatrao da za takvog nema oprosta od strane ubijenog, jer ubijeni zadržava pravo na oprost, tj. da li će oprostiti svome ubici ili ne.

Za namjerno ubistvo vjernika vežu se tri prava:

1. Pravo Allaha,
2. Pravo ubijenog,
3. Pravo rodbine ubijenog.

Što se tiče Allahovog prava, nema sumnje da iskreno pokajanje poništava grijeh, odnosno Uzvišeni Allah takvom oprašta.

﴿ قُلْ يٰٓعِبَادِيَ الَّذِيْنَ اَسْرَفُوْا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوْا مِنْ رَّحْمَةِ اللّٰهِ ۚ اِنَّ اللّٰهَ يَغْفِرُ
الذُّنُوْبَ جَمِيْعًا ۚ اِنَّهٗ هُوَ الْغَفُوْرُ الرَّحِيْمُ

“Reci: ‘O robovi Moji koji ste se prema sebi ogriješili, ne gubite nadu u Allahovu milost! Allah će, sigurno, sve grijehе oprostiti; On, doista, mnogo prašta i On je milostiv.’”¹

Ovaj ajet se odnosi na one koji se pokaju.

Pravo rodbine ubijenog spada onoga trenutka kada ubica dođe kod njih i prizna počinjeni grijeh, a zatim kaže: ‘Postupite sa mnom kako želite: ako želite *kisas* – odmazdu, ja sam spreman, ako želite *diju* – krvarinu (obaveza da se za ubijenu osobu plati otkup), spreman sam, ili ako želite da mi oprostite, oprostite. Vi imate pravo na sve navedeno, pa uradite ono što želite.’

Kada je pravo ubijenog u pitanju, nema načina da se čovjek oslobodi na dunjaluku. Otuda se riječi Ibn Abbasa, radijallahu anhu, odnose na pravo ubijenog, a ovog stava je i imam Ibn Kajjim,

¹ Ez-Zumer, 53.

rahimehullah. Zatim je šejh Ibn Usejmin, rahimehullah, rekao: "Ono što smatram ispravnim jeste da iskreno učinjena tevba briše čak i ovaj vid grijeha, a to je pravo ubijenog."¹

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ اتَّبَعُوا مَا أَصْحَبَ اللَّهَ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَلَهُمْ ﴿٢٧﴾

"To će biti zato što su ono što izaziva Allahovu srdžbu slijedili, a ono čime je On zadovoljan prezirali."²

To su oni koji su slijedili sve ono što izaziva Allahovu srdžbu: pogrešna uvjerenja, pogrešno vjerovanje, djela ili riječi, prohtjeve i strasti, i ne samo to, takvi su prezirali, mrzili ono što Allah voli i čime je zadovoljan, tako da su zaslužili ovu sramnu i žestoku kaznu prilikom smrti, odnosno uzimanja duše. Tada će im meleki nasilu duše čupati, uz velike bolove i udarce. Uzvišeni Allah kaže:

كَيْفَ إِذَا تَوَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ يَضْرِبُونَ وُجُوهَهُمْ وَأَدْبَارَهُمْ ﴿٢٨﴾ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ

اتَّبَعُوا مَا أَصْحَبَ اللَّهَ وَكَرِهُوا رِضْوَانَهُ فَأَحْبَطَ أَعْمَلَهُمْ ﴿٢٩﴾

"A kako će tek biti kada im meleki budu duše uzimali udarajući ih po obrazima i po leđima njihovim! To će biti zato što su ono što izaziva Allahovu srdžbu slijedili, a ono čime je On zadovoljan prezirali; On će djela njihova poništiti."

فَلَمَّا ءَاسَفُونَا أَنْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٣٠﴾

"A kad izazvaše Naš gnjev, Mi ih kaznismo i sve ih potopismo."³

Ovaj ajet je odgovor eš'arijama i njihovim sljedbenicima koji su svojstvo *es-suht* i *el-bugd* (mržnju i gnjev) protumačili kao *el-intikam* (kaznu). Ehli-sunnet tvrdi da su mržnja, gnjev i kazna različite osobine i svaku od ovih osobina potvrđuju pojedinačno. Navedeni ajet potvrđuje osobinu gnjeva i osobinu kazne. Navedeni ajet ukazuje na Allahovu odmazdu zbog njihovog ustrajavanja u jasnom grijehu i potpunog odbijanja upute nakon što im je potanko razjašnjena. Kazna koja ih je snašla bila je kolektivni potop! I neka nikako ne zavede čovjeka to što mu je dato što želi, iako neprestano griješi. Ovdje se očito ogleda Allahova postupnost u kažnjavanju.

¹ Ibn Usejmin, *Šerhu Akidetul-Vasitije*.

² Muhammed, 27-28.

³ Ez-Zuhruf, 55.

﴿ وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلَكِنْ كَرِهَ اللَّهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ وَقِيلَ

أَقْعُدُوا مَعَ الْفَاعِلِينَ ﴾

“A da su željeli izlazak, sigurno bi za to spremili opremu. Međutim, Allah je mrzio da (licemjeri u boj) idu, pa ih je zadržao, i rečeno je: ‘Sjedite sa onima koji sjede!’”¹

U navedenom ajetu Allah, tebareke ve te'ala, govori o munaficima koji nisu izašli s Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u vojni pohod zbog Allahove mržnje prema njihovom izlasku sa vjernicima, znajući, iz Svog savršenog znanja, da bi u muslimanske redove unosili samo smutnju i razdor. Uzvišeni Allah znao je da njihova djela nisu iskrena, radi Njega, pa ih je zadržao i odredio njihovo izostajanje iz džihada, jer je znao da su oni nevjernici i licemjeri i prije nego što ih je stvorio, jer je sve to prethodilo Njegovom savršenom znanju. Navedena osobina se potvrđuje i u hadisima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem:

“إِنَّ اللَّهَ كَرِهَ لَكُمْ ثَلَاثًا: قِبَلَ وَقَالَ، وَإِضَاعَةَ الْمَالِ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ ”

“Allah prezire, mrzi, kod vas tri stvari: rekla-kazala, uništavanje (rasipanje) imovine i mnogo zapitkivanja.”²

﴿ كُلُّ ذَٰلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِنْدَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا ﴾

“Sve je to ružno, Gospodaru tvome mrsko.”³

Iz navedenih primjera vidimo da Uzvišeni Allah prezire i mrzi neka djela, kao što mrzi i prezire određene kategorije ljudi. U prilog tome govori i hadis od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kada Allah zavoli nekog od Svojih robova, On pozove meleka Džibrila pa mu kaže: ‘Ja sam zavolio tog i tog čovjeka pa ga zavoli i ti’, pa ga zavoli i Džibril. Zatim Džibril razglasi na nebesima da je Allah zavolio tog čovjeka pa ga zavole i stanovnici nebesa, a zatim se ta ljubav spusti i na Zemlju” (tj. podari mu lijep spomen među ljudima). A kada Allah zamrzi nekog Svog roba, pozove Džibrila i kaže mu: ‘Ja mrzim tog i tog, pa

¹ Et-Tevbe, 46.

² El-Buhari.

³ El-Isra, 37.

ga zamrzi i ti!’ Džibril ga zamrzi, pa razglasi na nebesima: ‘Allah mrzi tog i tog, pa zamrzite ga i vi!’ Oni ga zamrže, a zatim se ta mržnja spusti i na Zemlju (tj. zamrže ga i na Zemlji).¹

Zatim hadis o šefatu u kojem se navodi da će na Sudnjem danu vjerovjesnici odbijati svoj narod govoreći: “Gospodar moj se danas rasrdio kao nikada prije, a niti će se ikada poslije tako rasrditi.”²

كَبُرَ مَقْتًا عِنْدَ اللَّهِ أَنْ تَقُولُوا مَا لَا تَفْعَلُونَ ﴿١٠٠﴾

“Veoma je prezreno kod Allaha da govorite ono što ne činite!”³

U navedenom ajetu se spominje osobina *el-maktu*, koja ima značenje velikog prezira ili velike mržnje. Isto tako, na drugom mjestu u Kur'anu stoji:

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يُنَادُونَ لِمَقْتُ اللَّهِ أَكْبَرُ مِنْ مَقْتِكُمْ أَنْفُسَكُمْ إِذْ تُدْعَوْنَ

إِلَى الْإِيمَنِ فَتَكْفُرُونَ ﴿١٠١﴾

“Onima koji nisu vjerovali, doviknut će se: ‘Allahov prezir prema vama kad ste, pozivani da vjerujete, ostali nevjernici – bio je, doista, veći od vašeg prezira sada prema sebi.’”⁴

U ovom ajetu Uzvišeni obavještava da će nevjernici, nakon što se suoče sa kaznom koju niko neće moći izbjeći, prezirati i mrziti sami sebe zbog djela koja su radili i zbog kojih su ušli u Džehennem. Meleki će im govoriti da je prezir Uzvišenog Allaha prema njima na dunjaluku, dok ih je pozivao u iman, a oni to odbijali, bio mnogo veći od njihovog prezira koji danas osjećaju prema samima sebi.

Vjerovanje u navedene Allahove savršene osobine: ljubavi, gnjeva, mržnje, srdžbe i prokletstva, uzrokuje kod vjernika strah od Allaha, tebareke ve te'ala, i Njegove žestoke kazne, ali isto tako budi nadu u Allahovu milost. Iskreni vjernik traži od Allaha da bude zadovoljan njime, jer čvrsto vjeruje da je Allahova najveća blagodat prema čovjeku – Njegovo zadovoljstvo, kako smo već ranije navodili. Strah od Allaha

¹ Muslim.

² El-Buhari.

³ Es-Saff, 3.

⁴ Mu'min, 10.

iziskuje da se vjernik utječe Allahu od Njegove srdžbe i gnjeva, i da izbjegava djela koja srde Uzvišenog Gospodara.

Zato, dragi čitaocē, u namazu, na sedždi, traži utočište u Allahovom zadovoljstvu od Njegove srdžbe, u Allahovom oprostima od Njegove kazne, jer se u hadisu od Aiše, radijallahu anha, prenosi da je rekla: "Jedne noći ustala sam iz postelje i tražila Poslanika, pa sam u mesdžidu napipala vanjski dio njegovih stopala koja su bila uspravljena. Bio je na sedždi i učio je:

اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ لَا أَخْصِي ثَنَاءً عَلَيْكَ أَنْتَ كَمَا أَتْنَيْتَ عَلَى نَفْسِكَ»

'Allahu moj, utječem se Tvojim zadovoljstvom od Tvoje srdžbe, Tvojim oprostom od Tvoje kazne, (utječem se) Tobom od Tebe! Ja nisam u stanju da pobrojim Tvoje blagodati i na njima se zahvalim, Ti si onakav kako si sam Sebe pohvalio!"¹

Navedena svojstva, koja potvrđuju sljedbenici ehli-suneta, eš'arije, maturidije i mu'tezili tumače kao nagradu ili kaznu, odstupajući od učenja ehli-sunneta, što smo prethodno pojasnili.

Neke koristi navedenih ajeta:

- Oštra prijetnja svakom onom ko namjerno ubije vjernika;
- Potvrđivanje svojstva srdžbe, mržnje, Allahovog proklinjanja, kazne i gnjeva;
- Zabrana namjernog ubijanja muslimana, kao i iz neprijateljstva prema njemu;
- Postojanje Džehennema, odnosno da je stvoren i pripremljen za nevjernike i one grješnike koje Allah bude htio kazniti;
- Dobra djela su uzrok sreće i uspjeha vjernika;
- Loša djela su uzrok nesreće i belaja;
- Ajetima se kritiziraju postupci onoga ko voli ono što Allah ne voli;
- Korenjenje onoga ko prezire ono što Allah, tebareke ve te'ala, voli;
- Odgovor zalutalim frakcijama: džehmijama, mu'tezilima, eš'arijama, maturidijama i drugima, koji su ili negirali ova svojstva ili iskrivili njihova stvarna, vanjska značenja, tumačeći ih na svojstven način;
- Potvrđivanje stepena Allahove srdžbe.

¹ Muslim.

SVOJSTVO MILOSTI, OPROSTA

إِنِّي أَلْقَىٰ إِلَىٰكَ كِتَابَ كَرِيمٍ ﴿١﴾ إِنَّهُ مِن سُلَيْمَانَ وَإِنَّهُ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿٢﴾

“Meni je dostavljeno jedno poštovanja vrijedno pismo od Sulejmana i glasi: ‘U ime Allaha, Milostivog, Samilosnog...’”¹

I pored mnogih ajeta koji potvrđuju Allahovu savršenu osobinu milosti i oprosta, postoje novotari koji negiraju navedene osobine, poput džehmija, eš'arija, mu'tezila i njihovih sljedbenika, tvrdeći da je ovim osobinama nemoguće opisati Uzvišenog Allaha, jer je osobina milosti mehkoća srca, a to ukazuje na slabost, nemoć, nježnost, a sve navedeno ne dolikuje Uzvišenom Allahu, jer je Allah uzvišen od samog značenja izraza milost. Oni smatraju da zdrav razum ne može prihvatiti vanjsko značenje ovih svojstava te da se pod svojstvom milosti misli na *el-ihsan* (dobročinstvo) – Njegovu blagodat koju pruža stvorenjima, ili : *iradetul-ihsan* – Njegovu volju za pružanjem i davanjem blagodati stvorenjima.

Ehli-sunnet ovu osobinu potvrđuje prvenstveno šerijatskim tekstovima Kur'ana i sunneta, ali se može potvrditi i razumskim dokazom.

S obzirom na to da ove zalutale sekte ne priznaju Allahu svojstvo milosti, postavljamo im pitanje: “Kako ste onda Allahu potvrdili svojstvo volje, htijenja?”

Na ovo pitanje, oni odgovaraju: “Kada pogledamo dvije osobe, primjećujemo da se razlikuju po nekim pitanjima, jedna je naprimjer, upućena, dok druga nije, jedna je zdrava, druga nije, jedna je bogata, dok druga nije, tako da sve to upućuje da je tako Allah htio. Na osnovu toga potvrđujemo Allahu svojstvo volje, htijenja. “

Ovu pogrešnu tvrdnju opovrgava sljedeća činjenica na koju ih upućujemo: Isto kao što htijenje ima tragove koji upućuju na svojstvo Allahovog htijenja, također i milost ima svoje tragove koji upućuju na svojstvo Allahove milosti. Kada pogledamo u stvorenja, vidimo da Allah vodi brigu o njima, daje im opskrbu, snagu, pomaže ih protiv neprijatelja, a sve navedeno ukazuje nam da je prema njima milostiv, ili da je srdit na one koje kazni i uništi. Tako je jedan od tragova Njegove milosti to da je

¹ En-Neml, 30.

spasio Svoje iskrene robove, poput Nuha i onih koji su bili s njim na lađi, zatim Huda, Saliha, Šuajba, i onih koji su s njima povjerovali, potom našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kojeg je potpomagao i osnažio protiv neprijatelja, a njegove neprijatelje ponizio.

Sve ovo upućuje na to da je Allah milostiv prema njima, čim ih je pomogao i uputio na Pravi put.

Zato razmisli, kako su pogrešno protumačili ovo Allahovo veliko savršeno svojstvo, za kojim žude svaki vjernik i vjernica i žele da ih Uzvišeni Allah obaspe Svojom neizmjernom milošću i oprostom. Jer, kada upitaš bilo kojeg vjernika šta želi, odgovorit će da želi da mu se Allah smiluje.

إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٥٦﴾

“Milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine.”¹

Iz navedenog se zaključuje da nije ni dozvoljeno, ni ispravno tvrditi da *er-rahme* ima značenje *el-ihsana*, dobročinstva ili *iradetul-ihsana*, Allahove volje da podari blagodati stvorenjima. Ova zabrana proizlazi iz tri razloga:

1. Što se to jasno suprotstavlja samom značenju riječi u Kur'anu i sunnetu;
2. Takav postupak je odstupanje od konsenzusa učenjaka zdrave tradicije (*selefa*);
3. Za takvu tvrdnju ne postoji nikakav dokaz.

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ
لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا
سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

“Meleki koji drže prijesto i oni koji su oko njega veličaju i hvale Gospodara svoga i vjeruju u Nj i mole se da budu oprošteni grijesi vjernicima: ‘Gospodaru naš, Ti sve obuhvataš milošću i znanjem; zato

¹ El-A'raf, 56.

oprosti onima koji su se pokajali i koji slijede Tvoj put i sačuvaj ih patnje u Vatri!”¹

Značenje ovog ajeta je sljedeće: Tvoja je milost veća od njihovih grešaka i grijeha, a Tvoje znanje obuhvata sva njihova djela i riječi.

Poznato je da postoje dvije vrste Allahove milosti – opća i posebna. Opća je milost koja obuhvata i vjernike i nevjernike, dok posebna obuhvata samo vjernike.

Milost koja se spominje u ajetu je opća milost, koja obuhvata i vjernike i nevjernike, a na to ukazuje i sam ajet: “Gospodaru naš, Ti sve obuhvataš milošću i znanjem.”

U ovom ajetu Allah je Svoje apsolutno znanje spomenuo odmah nakon Svoje milosti, a poznato je da Allah Svojim znanjem obuhvata sve, odnosno da Njegovom savršenom nadzoru ništa ne promiče, pa tako isto i Njegova savršena opća milost obuhvata sva stvorenja. Shodno tome, milost koja obuhvata nevjernike ogleda se u njihovim tjelesnim, zdravstvenim stanjima, zatim u hrani, piću, odjeći, u dunjalučkim nasladama i uživanjima.

Dakle, taj vid Allahove milosti prema nevjernicima odnosi se samo na dunjalučki život, dok na ahiretu neće potpasti pod kategoriju posebne milosti, koja obuhvata samo vjernike. Allahova posebna milost koja obuhvata vjernike na dunjaluku je uputa, vjerovanje, dobročinstvo. Uzvišeni Allah kaže:

مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ أَوْ أُنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ

أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿٧٧﴾

“Onome ko čini dobro, bio muškarac ili žena, a vjernik je, Mi ćemo dati da proživi lijep život i, doista, ćemo ih nagraditi boljom nagradom nego što su zaslužili.”²

Ovaj “lijep život” znači da je zadovoljan i u obilju i u oskudici, da iskazuje zahvalnost na svim Allahovim blagodatima, da se ne žali na stanje u kojem se nalazi, da je zadovoljan Allahovom odredbom, a sve navedeno može tvrditi i osjetiti samo iskreni Allahov rob, koji je svakom

¹ El-Mu'min, 7.

² En-Nahl, 97.

stanju sretan i radostan. S druge strane, karakteristika nevjernika je vječito nezadovoljstvo u svim segmentima života.

Allah, dželle ve 'ala, kaže:

وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ ط

“A milost Moja obuhvata sve.”¹

كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَىٰ نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ ط

“Gospodar vaš je sam Sebi propisao da bude milostiv.”²

Allah, tebareke ve te'ala, iz Svoje neizmjerne milosti, blagosti, dobrote i darežljivosti, propisao je Sebi da će biti milostiv, odnosno da Njegova milost preovladava srdžbu.

وَلَوْ يُؤَاخِذُ اللَّهُ النَّاسَ بِمَا كَسَبُوا مَا تَرَكَ عَلَىٰ ظَهْرِهَا مِن دَابَّةٍ وَلَٰكِن يُؤَخِّرُهُمْ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى ط فَإِذَا جَاءَ أَجْلُهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِعِبَادِهِ بَصِيرًا ﴿٥٦﴾

“Da Allah kažnjava ljude prema onome što zasluže, ništa živo na površini Zemljinoj ne bi ostavio; ali, On ih ostavlja do roka određenog, i kad im rok dođe – pa Allah dobro zna robove Svoje.”³

U ovim ajetima jasno je naznačeno da Allahova blagost i milost prema ljudima sprečava Njegovo trenutačno kažnjavanje koje su zaslužili svojim postupcima, pružajući im tako mogućnost pokajanja i popravka sve do roka određenog.

Zatim Uzvišeni kaže:

أَنَّهُ مَن عَمِلَ مِنكُم سُوْءًا۟ لَّيَجْهَلَنَّ۟ ثُمَّ تَابَ مِنۢ بَعْدِهِۦ وَأُصْلَحَ۟ فَأَنَّهُۥ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ط

“Ako neko od vas kakvo ružno djelo iz lahkomislenosti učini, pa se poslije pokaje i popravi – pa, Allah će doista oprostiti i samilostan biti.”

¹ El-A'raf, 156.

² El-En'am, 54.

³ Fatir, 54.

U komentaru Allahovih riječi: “Ako neko od vas kakvo ružno djelo iz neznanja učini”, neki pripadnici zdrave tradicije rekli su: “Svako ko griješi prema Allahu, taj je neznalica (džahil).”

“...pa se poslije pokaje¹ i popravi”, tj. ko napusti grijehe koje je činio, potpuno ih se kloni, čvrsto odluči da ih više nikada neće činiti, i popravi svoje stanje čineći ubuduće dobra djela.

“...pa, Allah će doista oprostiti i milostiv biti.” Tako da navedena riječ džehale spomenuta u ajetu, ne znači “ko uradi u neznanju”, već ko uradi iz lahkomislenosti, nerazumnosti, površnosti, nepromišljenosti. Na kraju ajeta Uzvišeni Allah obećava da će iskrenom pokajniku oprostiti njegove grijehe, a da nije Njegovog obećanja, snašla bi ga pravda koja se ogleda u tome da bi počinilac grijeha trebao biti kažnjen, a za dobro djelo nagrađen. Naprimjer, čovjek griješi 50 dana, zatim se pokaje i počne raditi dobra djela 50 dana. U ovom slučaju pravda je da bude kažnjen za nepokornost koju je činio 50 dana, zatim da bude nagrađen za pokornost koju je činio 50 dana. Ali, Uzvišeni Allah se obavezao da će biti milostiv, tako da svih 50 dana nepokornosti oprašta u jednom trenutku, i ne samo to, već kaže:

إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ
وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٧﴾

“Ali onima koji se pokaju i dobra djela čine, Allah će njihova rđava djela u dobra promijeniti, a Allah prašta i samilostan je”², tako da će grijesi iz prošlosti postati dobra djela.

وَكَانَ بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ﴿٥٨﴾

“On je prema vjernicima samilostan.”³

Ovo je posebna vrsta milosti koja obuhvata samo vjernike i na dunjaluku i na ahiretu. Na dunjaluku se ova milost ogleda u tome što ih je uputio ka Istini, koju drugi ne poznaju, pokazao im put sa kojeg su

¹ Ovo je dokaz da neznanje nije opravdanje, jer, da se ovaj džahil – neznalica nije pokajao za svoja loša djela, njegovo neznanje ne bi bilo opravdanje kod njegovog Gospodara.

² Furkan, 70.

³ El-Ahzab, 43.

zalutali i skrenuli zagovornici nevjerovanja i novotarija, a na ahiretu ih je poštedio velikog straha. Naredio je melekima da ih dočekaju radosnim vijestima o ulasku u Džennet i spasenju od Vatre, što je sve odraz Njegove ljubavi i samilosti prema njima. O Allahovoj samilosti prema vjernicima govori se i u hadisu koji prenosi Omer b. El-Hattab, radijallahu anhu, a u kojem stoji da je "Vjerovjesniku, sallallahu alejhi ve sellem, dovedeno roblje među kojima je bila žena, dojlja, koja je tražila svoje dijete, pa kad ga je našla, privla ga je na grudi i zadojila. Tada nas Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, upita: 'Šta mislite, da li bi ova majka bacila svoje dijete u vatru?' Odgovorili smo: 'Ne bi, osim ako je neko ne bi prisilio', a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: 'Allah je milostiviji Svojim robovima od ove majke prema svome djetetu.'"¹

وَهُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ ﷻ

"On prašta i milostiv je."²

El-Gafur je Onaj koji prikriva počinioca grijeha, ne razotkriva ga i ne iznosi njegov postupak na vidjelo, i prašta njegov grijeh.

Od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Činite dobro cijelog svoga života i izložite se Allahovim mirisima, jer Allah ima mirise Svoje milosti, koje daje kome hoće od Svojih robova. I molite Ga da sakrije vaša ružna djela i da vas sačuva od straha."³

Od Safvana b. Mihreza, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Bio sam u društvu Ibn Omera kad se pojavi neki čovjek, a on mu reče: 'Šta si čuo da Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, govori o tajnom razgovoru na Sudnjem danu?', a ovaj odgovori: 'Čuo sam da govori: 'Allah, subhanehu ve te'ala, će na Sudnjem danu približiti vjernika i staviti na njega Svoju koprenu i sakriti ga od svijeta. Zatim će ga onda upoznati sa njegovim grijesima i reći mu: 'Znaš li za taj grijeh? Znaš li za taj grijeh?' Pa kada mu iznese njegove grijehe i on vidi da je propao, Allah, subhanehu ve te'ala, reći će: 'Ja sam te grijehe sakrio od ljudi na dunjaluku, a danas ti ih praštam!' Zatim će mu se dati knjiga

¹ El-Buhari.

² Junus, 107.

³ El-Bejheki, El-Hakim, Ibn Asakir, a šejh Albani na jednom mjestu ga ocjenjuje kao daif u knjizi *Da'iful-džami'*, i u djelu *Silsiletul-ehadisid-da'ifa*, dok ga u djelu *Silsiletul-ehadisid-sahiha* smatra dobrim, odnosno lanac jakim.

njegovih dobrih djela. Što se, pak, tiče nevjernika i munafika (licemjera), njima će reći: 'Ovi su izmišljali laži na Gospodara svoga! Neka Allahovo prokletstvo stigne zulumčare.'"¹

فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا ۖ وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٦﴾

"... ali, Allah je najbolji čuvar i On je Najmilostiviji!"²

وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا ۚ أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ ۗ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ ﴿١٧﴾

"Zar vam ne bi bilo drago da i vama Allah oprostí? A Allah prašta i samilostan je",³

tj. vaše opraštanje onima koji su vam učinili neki vid nepravde ili nasilja uzrok je da i Allah oprostí vama. Allah je opisao Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ovim plemenitim svojstvom milosti:

لَقَدْ جَاءَكُمْ رَسُولٌ مِّنْ أَنْفُسِكُمْ عَزِيزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيصٌ عَلَيْكُمْ

بِالْمُؤْمِنِينَ رَءُوفٌ رَّحِيمٌ ﴿١٨﴾

"Došao vam je Poslanik, jedan od vas, teško mu je što ćete na muke udariti, jedva čeka da pravim putem pođete, a prema vjernicima je blag i milostiv."⁴

Uzvišeni Allah je iskrene vjernike opisao svojstvom samilosti:

مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ۚ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ

"Muhammed je Allahov poslanik, a njegovi sljedbenici su strogi prema nevjernicima, a samilosni među sobom."⁵

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opisao je vjernike općenito kao milostive prema svim stvorenjima. Od Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: Onima koji su milostivi, smilovat će se Milostivi! Smilujte se onima na Zemlji, smilovat će vam se Onaj sa nebasa!"⁶

¹ El-Buhari, Muslim.

² Jusuf, 64.

³ En-Nur, 22.

⁴ Et-Tevbe, 128.

⁵ Feth, 29.

⁶ Et-Tirmizi, a šejh Albani ga smatra vjerodostojnim.

إِنْ تَبَدُّوا خَيْرًا أَوْ تَخَفُوهُ أَوْ تَعْفُوا عَنْ سُوءٍ فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُورًا قَدِيرًا ﴿١١﴾

“Bilo da vi dobro djelo javno učinite ili ga sakrijete ili nepravdu oprostite – pa, Allah mnogo prašta i sve može.”¹

Dakle, svako dobro koje učinite tajno ili javno, oproštaj onome ko vam je zlo nanio, približava vas Allahu, a On vas obilato nagrađuje za vaša dobra djela. Jedno od svojstava Uzvišenog Allaha jeste da oprašta Svojim robovima iako ih može kazniti. Stoga Uzvišeni Allah kaže: “...mnogo prašta i sve može.”

Sufjan b. Husejn rekao je: “El-Hasan je često ponavljao ovu dovu: ‘Allahu moj, hvala Ti na blagosti poslije Tvoga znanja, i hvala Ti na oprostima poslije Tvoje moći.’”² Postoje određene predaje u kojima se navodi da ovu dovu uče meleki nosioci Arša.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Sadaka ne umanjuje imetak, a Allah čovjeku koji oprašta samo uvećava ugled, a onoga ko je ponizan Allahu – Allah uzdigne.”³ U drugoj predaji je kazao: “Sadaka ne umanjuje imetak, a čovjeku koji oprašta učinjenu mu nepravdu, Allah samo uvećava ugled, zato praštajte, Allah će vam povećati ugled...”⁴ Sadaka umnogostručuje dobra djela, čisti čovjeka od škrtosti i grijeha.

Od Ebu Kebše el-Enmarija prenosi se da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada je kazao: “Na troje ću vam se zakleti, a ispričat ću vam i hadis, pa ga upamtite. Čovjekov imetak neće umanjiti sadaka. Svakoj će osobi, kojoj bude učinjena nepravda, pa je strpljivo podnese, Allah povećati ugled. Nijedna osoba neće otvoriti vrata prosjačenja a da joj Allah neće otvoriti vrata siromaštva – ili je kazao slično tome...”⁵

Napomena:

¹ En-Nisa, 149.

² Hvala Ti što si blag prema meni i ne kažnjavaš me, a znaš šta je pri meni. Hvala Ti što si mi se smilovao i oprostio moje grijeha za koje slijedi Tvoja kazna iako si bio moćan, istog momenta i poslije, da me za njih kazniš.

³ Muslim.

⁴ Et-Taberani.

⁵ Et-Tirmizi, a šejh Albani ga smatra vjerodostojnim.

Nije dozvoljeno da čovjek svjesno griješi i u tome ustrajava tvrdeći kako je Allah milostiv, kako će oprostiti i sl. Ovo iz nekoliko razloga :

- Ustrajnost u činjenju malih grijeha prelazi u veliki grijeh, jer takav postupak sadrži potcjenjivanje i smatranjem nevažnim Allahove prijetnje, kao i sigurnost od Njegove kazne.
- Ustrajnost u malim grijesima vodi ka velikim grijesima. Onaj koji ustrajava u malim grijesima, olahko shvata i grijehe i prijetnju koja je izrečena za njihovo činjenje. Kada osoba ustrajava u činjenju malih grijeha samo je pitanje vremena kada će preći na činjenje velikih grijeha, a osnovni razlog koji vodi ka tome jeste potcjenjivanje i omalovažavanje određenih grijeha, što je postupak koji ukazuje na nifak – licemjerstvo.

Istinski vjernik svaki grijeh smatra velikim, jer ima izgrađenu svijest o veličini Gospodara, a licemjer svaki grijeh smatra malim i nevažnim zbog slabosti i slabe svijesti o veličini Gospodara.

- Griješenje vodi ka nevjerstvu: mali grijesi otvaraju vrata velikim, a veliki otvaraju vrata nevjerstvu. Svaki grijeh na čovjekovom srcu ostavlja tamnu mrlju koja se vremenom proširi i prekrije svjetlo upute i u potpunosti oslabi iman. Na taj način čovjek postaje lahak plijen šejtanu da ga zavede u potpunosti.
- Allah, tebareke ve te'ala, kaznit će određene grješnike, posebno one koji su svjesno olahko činili prijestupe. Jer, kad čovjek zna da je nešto zabranjeno, a to ipak čini, takvim postupkom se povećava i grijeh.
- Uzvišeni Allah nakon Svoje milosti spominje i Svoju kaznu:

﴿يَا عِبَادِيَ أَنِّي أَنَا الْغَفُورُ الرَّحِيمُ﴾ وَأَنَّ عَذَابِي هُوَ الْعَذَابُ الْأَلِيمُ ﴿٥٠﴾

“Kaži robovima Mojim da sam Ja, zaista, Onaj koji prašta i da sam milostiv, ali da je i kazna Moja, doista, bolna kazna!”¹

Iz navedenih ajeta možemo zaključiti:

- Potvrđivanje Allahovih osobina milosti i oprosta;
- Odgovor džehmijama, mu'tezilima, eš'arijama i svima onima koji ih slijede;
- Potvrda Allahove jednoće i gospodarstva (uluhiyyet i rububijjet).

¹ El-Hidžr, 49-50.

SVOJSTVO DOLASKA

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَى
اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

“Čekaju li oni da im Allah dođe u tminama oblaka i meleki, i da svemu bude kraj?! – A Allahu se sve vraća.”¹

U ovom ajetu Allah, subhanehu ve te‘ala, prijeti nevjernicima ovim Velikim danom, koji će biti strašan, mučan i tegoban svima onima koji nisu vjerovali, svima onima koji su poricali i u laž utjerivali Allahove poslanike, svima onima koji su glave okretali od Istine, svima onima koji su se borili protiv istinite vjere i njenih sljedbenika, svima onima koji su tlačili prave vjernike, onima koji su bili nasilnici, oholnici! Kakav će biti njihov hal i stanje tog dana!

Kada na Sudnjem danu dođe do razdvajanja prvih i posljednjih, onda će svako biti nagrađen prema svojim djelima, dobrim za dobro, a lošim za zlo. Tog dana nevjernici će doživjeti poniženje, propast i izgubiti i najmanju nadu u spas! Stoga Allah Uzvišeni kaže:

وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

“...i da bude svemu kraj?! A Allahu se sve vraća!”

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem , u hadisu poznatom kao Sūr (rog) rekao: “...Kada se nebesa rascijepe, tada će sići meleki koji su na njemu bili (na prvom nebu), a zatim će sići meleki sa drugog, trećeg, sve do sedmog neba.

Sići će nosioci Arša i Kerubijjuni. Uzvišeni i Silni Allah doći će u sjenama oblaka, a meleki će glasno slaviti i veličati Allaha riječima: ‘Slava Onome čija je vlast ovoga i drugog svijeta! Slava Onome kome pripada uzvišenost i svaka sila! Slava Živom koji umrijeti neće! Slava Onome koji smrt daje stvorenjima, a ne umire, Onome koji je nadasve slavljen, Presvetom Gospodaru meleka i duha, Onome koji je nadasve

¹ El-Bekare, 210.

slavljen i svet! Slava Gospodaru našem Uzvišenom! Slava Onome kome pripadaju vlast i veličina! Slava, slava Njemu, za vijeke vjekova!”¹

U komentaru ovoga hadisa šejh Abdullah b. Muhammed el-Gunejman, Allah ga sačuvao, rekao je: “Iako je hadis slab (daif), imam Et-Taberi ovim hadisom dokazuje (dolazak Allaha na Sudnjem danu), jer postoje i mnogi drugi tekstovi koji ukazuju na ispravnost njegovog stava, stoga je obaveza tekstove prihvatiti i čvrsto vjerovati u njih.”²

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ ءَامَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انْتَضَرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ

“Zar oni čekaju da im meleki dođu, ili da im Gospodar tvoj dođe ili neki predznaci od Gospodara tvoga? Onoga dana kada neki predznaci od Gospodara tvoga dođu, nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati, ako prije nije vjerovao ili ako nije, kao vjernik, kakvo dobro uradio. Reci: ‘Samo vi čekajte, i mi ćemo, doista, čekati!’”³

Allah, tebareke ve te’ala, prijeti onima koji ne vjeruju u Njega i Njegove poslanike i onima koji odvrćaju od Njegovog puta: “Zar oni čekaju da im meleki dođu, ili da im Gospodar tvoj dođe”, a to će se desiti na Sudnjem danu, “ili neki predznaci od Gospodara tvoga? Onoga dana kada neki predznaci od Gospodara tvoga dođu, nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati”. To će se desiti prije Kijametskog dana, kada ljudi ugledaju neke od predznaka Sudnjeg dana. Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Sudnji dan neće nastupiti sve dok Sunce ne izađe sa zapada, pa kada to ljudi vide – svi će, do jednoga, povjerovati.’ To će biti onda kada nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati, ako prije nije vjerovao.”⁴

¹ Et-Taberi, *Tefsir*, Ibn Kesir, *Tefsir*. Ibn Kesir, rahimehullah, za predaju je rekao da je jako poznata.

² *Šerh Kitābul-tevhid min Sahihul-Buhari*.

³ El-En’am, 158.

⁴ El-Buhari.

Takođe od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada se pojave tri predznaka Sudnjeg dana, nikome neće koristiti vjerovanje ukoliko do tada nije bio vjernik, ili kao vjernik kakvo dobro uradio: izlazak Sunca sa zapada, pojava Dedždžala i izlazak životinje iz zemlje.”¹

كَلَّا إِذَا دُكَّتِ الْأَرْضُ دَكًّا دَكًّا ﴿١٧﴾

“Nikako! Kad se zdrobi Zemlja, u mrvice, komadiće”,

tj. kada se Zemlja i brda poravnaju, tako da će moći stati oni prvi i posljednji od džinna i ljudi. Zemlja će biti poput ravne ploče:

لَا تَرَى فِيهَا عِوَجًا وَلَا أَمْتًا ﴿١٨﴾

“Ni udubina ni uzvisina na Zemlji nećeš vidjeti.”²

وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا ﴿١٩﴾

“I kada dođe Gospodar tvoj, a meleki budu sve red do reda.”³

“...i kad dođe Gospodar tvoj”⁴ da presudi, kako On hoće među Svojim stvorenjima, dok se meleki ispred Njega budu postrojavali, sve red do reda.

وَيَوْمَ تَشْقَى السَّمَاءُ بِالْغَمِّمْ وَتُزَلَّ الْمَلَائِكَةُ تَزِيلًا ﴿٢٠﴾

“A na Dan kada se nebo rastvori i samo tanak oblak pojavi i kada se meleki sigurno spuste.”⁵

Ovaj ajet ne ukazuje jasno na Allahov dolazak, ali je pojašnjen drugim ajetom u kojem se jasno spominje Allahov dolazak. Uzvišeni obavještava o strahotama i velikim događajima koji će se zbiti na Sudnjem danu. Jedan od velikih događaja je raspuknuće i cijepanje nebesa, njihovo razdvajanje od oblaka. To će biti sjene ogromnog svjetla koje će zaslijeptiti vid. Zatim spuštanje i silazak meleka toga dana, koji će

¹ Muslim, Ahmed.

² Taha, 108.

³ El-Fedžr, 22.

⁴ Dolazak Gospodara je poznat, a način dolaska nepoznat, tj. On će zaista doći, ali Njegov dolazak neće sličiti dolasku stvorenja.

⁵ El-Furkan, 25.

okružiti stvorenja na mjestu *Mahšera*, sakupljanja, a zatim će doći Uzvišeni Gospodar, slava Njemu, da presudi Svojim stvorenjima. Spuštati će se meleki sa prvog neba, zatim sa drugog i tako sve do sedmog. Ovi ajeti potvrđuju Allahovo svojstvo dolaska, koje je jedno od svojstava Njegovih djela i radnji. Mi čvrsto vjerujemo u navedenu osobinu, bez ulaska u njenu kakvoću i poređenje sa osobinama stvorenja. Dakle, nije dozvoljeno ni razmišljati ni pokušavati pojmiti kakvoću Allahove osobine dolaska, jer naš ograničeni razum nije u stanju ni pojmiti ni pretpostaviti način Njegovog dolaska. Ispravno razumijevanje Allahovog svojstva dolaska nalazimo u sljedećim riječima: Allah, tebareke ve te'ala, doći će na Sudnjem danu onako kako On bude htio da dođe, kako to dolikuje Njegovoj uzvišenosti i veličanstvu.

Također, potvrđivanje Allahove osobine dolaska ne obavezuje nas da kažemo da će Arš ostati prazan ili da neće ostati prazan, ili da će Arš u tom trenutku možda biti iznad Njega, tebareke ve te'ala. Neispravno je, također, kazati da će u trenutku Svoga dolaska Allah biti okružen nekima od stvorenja i sl.

Allah, dželle ve 'ala, kaže:

وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ¹

“...a ne obuhvataju ništa od znanja Njegovog, izuzev šta htjedne.”¹

وَلَا يَحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا

“...a oni znanjem ne mogu Njega obuhvatiti.”²

Stvorenja nisu u stanju obuhvatiti svojim znanjem Uzvišenog Allaha, niti Ga pojmiti, a On, tebareke ve te'ala, Svojim znanjem sve obuhvata.

وَأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَاطَ بِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمًا

“...i da Allah znanjem Svojim sve obuhvata!”³

Sljedbenici ehli-sunneta potvrđuju Allahu osobinu sveobuhvatnosti, dok sljedbenici novotarije, poput eš'arija, mu'tezila, šiija

¹ El-Bekare, 225.

² Taha, 110.

³ Et-Talak, 12.

i dr., negiraju osobinu na koju ukazuju i upućuju kur'anski ajeti. Naime, ove zabludjele sekte smatraju da Allah, subhanehu ve te'ala, neće doći, jer kada bi potvrdili osobinu dolaska, to bi jasno potvrdilo da On ima tijelo (oblik), a znamo da među tijelima postoji sličnost, tako da je to nemoguće potvrditi. Oni tvrde da se pod pojmom dolaska misli na dolazak Allahove kazne ili Njegove odredbe (emra), pa tako ajete:

أَوْ يَأْتِي رَبُّكَ

“...ili da im Gospodar tvoj dođe”¹

وَجَاءَ رَبُّكَ

“I kada dođe Gospodar tvoj...”²,

tumače drugim ajetom u kojem Uzvišeni Allah kaže:

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ تَأْتِيَهُمُ الْمَلَائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ أَمْرُ رَبِّكَ

“Zar mnogobošci čekaju da im dođu meleki, ili da dođe kazna Gospodara tvoga”³,

tj. tvrde da se pod Allahovim dolaskom misli na Allahovu kaznu ili odredbu (emr).

Mi kažemo da je ovaj ajet jasan i da se njime želi ukazati na kaznu ili odredbu Uzvišenog Allaha, jer Allah, dželle ve ‘ala, nekada šalje meleke sa kaznom, ili da uzmu dušu, a nekad šalje kaznu u obliku strašnog glasa, jakog i silovitog vjetrova, zemljotresa i sl. Međutim, u prvim ajetima Uzvišeni Allah jasno ukazuje na Svoj uzvišeni dolazak na Sudnjem danu, tako da nikako nije dozvoljeno to pojasniti emrom (odredbom ili kaznom). Takva tvrdnja je oprečna prvim generacijama muslimana, našim dobrim prethodnicima. Ibn Kesir, rahimehullah, u komentaru sljedećih ajeta:

وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا

“I kada dođe Gospodar tvoj, a meleki budu sve red do reda”,

¹ El-En'am, 125.

² El-Fedžr, 22.

³ En-Nahl, 33.

وَجَائِءٌ يَوْمَئِذٍ بِجَهَنَّمَ

“...i kad se tog Dana primakne Džehennem”,

prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Džehennem će toga Dana biti primaknut (predočen), a imat će sedamdeset hiljada povodaca, a svaki povodac će vući sedamdeset hiljada meleka.”¹

يَوْمَئِذٍ يَتَذَكَّرُ الْإِنْسَانُ

“...tada će se čovjek sjetiti”, tj. svojih svih svojih djela.

وَأَنِّي لَهُ الذِّكْرَى

“...a rašta mu je sjećanje?!”,

tj. tada mu sjećanje neće biti ni od kakve koristi.

يَقُولُ يَلِّتَنِي قَدَّمْتُ حَيَاتِي

“...i reći: ‘Kamo sreće da sam se za ovaj život pripremio!’”,

tj. ako je bio grješnik, pokajat će se zbog učinjenih grijeha, a ako je bio pokoran, zažalit će što nije bio još pokorniji. Od Muhammeda b. Umreta se prenosi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

“Kad bi neko sve vrijeme od rođenja do smrti proveo na sedždi, u pokornosti Allahu, učinilo bi mu se na Sudnjem danu da je to malo i poželio bi vratiti se na ovaj svijet da bi još više zaradio nagrade.”²

فَيَوْمَئِذٍ لَا يُعَذِّبُ عَذَابَهُ أَحَدٌ

“Toga Dana niko neće kao On kažnjavati”,

tj. niko od Allaha neće strožije kažnjavati one koji su bili nepokorni.

وَلَا يُوثِقُ وَثَاقَهُ أَحَدٌ

¹ Muslim.

² Ahmed; šejh Šuajb Arnaut smatra ga vjerodostojnim.

“...i niko neće kao On u okove okivati”,

tj. niko od zebanija neće teže i jače okivati one koji budu poricali svoga Uzvišenog Gospodara. Ovako će se postupati sa nepravednim i grješnim stvorenjima, dok će se čistim, smirenim dušama, istrajnim u Istini, reći:

يَا أَيُّهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ۖ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ﴿٢٤﴾

“A ti, o dušo smirena, vrati se Gospodaru svome zadovoljna”,

tj. vrati se u Njegovu blizinu i vrati se nagradi u Njegovom Džennetu, potpuno zadovoljna”, a i “On tobom zadovoljan”, tj. ti zadovoljna Njime i On zadovoljan tobom.

فَادْخُلِي فِي عِبَادِي ﴿٢٥﴾

“...pa uđi među robove Moje”, tj. zajedno s njima.

وَادْخُلِي جَنَّتِي ﴿٢٦﴾

“...i uđi u Džennet Moj!”¹

Ovo će biti rečeno dva puta: na samrti i na Sudnjem danu, kao što meleki donose radosnu vijest vjernicima kad umiru i kad budu proživljeni iz svojih grobova.²

Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je nekom čovjeku:

“قُلِ اللَّهُمَّ، إِنِّي أَسْأَلُكَ نَفْسًا بِكَ مُطْمَئِنَّةٌ، تُؤْمِنُ بِقَوْلِكَ، وَتَرْضَىٰ بِفِعْلِكَ، وَتَفْنَىٰ بِعَطَائِكَ”

“Reci: ‘Gospodaru moj, molim Te da moja duša s Tobom bude smirena, da vjeruje u susret s Tobom, da bude zadovoljna Tvojim određenjem i zadovoljna Tvojim davanjem.”³

Hafiz Muhammed b. El-Munzir el-Hervijju, u knjizi *El-Adža'ib*, lancem koji seže do Kubasa b. Rezina Ebu Hašima, navodi da je rekao: “Bio sam zarobljen s jednom grupom muslimana na području Bizantije, pa smo dovedeni pred tamošnjeg kralja koji nam je predložio da ostavimo islam i prihvatimo njegovu vjeru, zaprijetivši da će odrubiti glavu onome

¹ El-Fedžr, 22- 30.

² Ibn Kesir, *Tefsir*.

³ Et-Taberani, Hafiz Ibn Asakir.

ko to odbije. Nakon toga dovedena su trojica koji su prihvatili njegovu vjeru i ostavili islam, učinivši takvim postupkom otpadništvo u vjeri (*riddet*). Nakon njih doveden je četvrti koji je odbio da prihvati nevjeru, pa je kralj naredio da mu se odrubi glava i baci u obližnju rijeku.

Kada su mu odrubili glavu, a zatim bacili u rijeku, glava je potonula, a zatim isplivala ponovo na površinu rijeke, okrećući lice prema onoj trojici koji su primili nevjeru i ostavili vjeru islam, pa je u tom stanju progovorila, dozivajući njih trojicu poimenično, a zatim je citirala kur'anske ajete:

يَا أَيَّتُهَا النَّفْسُ الْمُطْمَئِنَّةُ ﴿٢٧﴾ ارْجِعِي إِلَىٰ رَبِّكِ رَاضِيَةً مَّرْضِيَّةً ﴿٢٨﴾ فَأَدْخُلِي فِي عِبَادِي ﴿٢٩﴾ وَأَدْخُلِي جَنَّتِي

‘A ti, o dušo smirena, vrati se Gospodaru svome zadovoljna, a i On tobom zadovoljan, pa uđi među robove Moje, i uđi u Džennet Moj!’¹

Nakon toga ponovo je nestala u dubini rijeke. Ovaj prizor toliko se dojmio prisutnih da su zamalo kršćani prihvatili islam, pa i sam kralj, a ona trojica su se ponovo vratila vjeri. Nedugo nakon toga stigao je otkup koji je za nas poslao halifa Ebu Džafer el-Mensur, i tako smo bili oslobođeni.”²

Koristi iz navedenog:

- Navedenim ajetima sljedbenici ehli-sunneta potvrđuju Allahovo svojstvo dolaska, onako kako to dolikuje Allahu, te‘ala;
- Prijetnja i zastrašivanje svakog nevjernika, oholnika, ako ustraje u nevjerstvu i umre u takvom stanju;
- Dokaz da je Allah, subhanehu ve te‘ala, iznad stvorenja, iznad Arša;
- Odgovor onima koji negiraju ili pogrešno tumače navedeno svojstvo;
- Ajeti potvrđuju proživljenje i obračun, dolazak i spuštanje meleka, njihovo redanje u saffove;
- Ajeti podstiču svakog pojedinca na tevbu (pokajanje) i pripremanje za Dan povratka Allahu, tebareke ve te‘ala.

¹ El-Fedžr, 27-30.

² Ibn Kesir, *Tefsir*.

SVOJSTVO LICA

وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٢٧﴾

“Ostaje samo lice Gospodara tvoga, Veličanstvenog i Plemenitog.”¹

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ

“Sve će, osim Njegova lica, propasti!”²

Ehli-sunnet, sljedbenici Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, potvrđuju Allahu, dželle ve ‘ala, svojstvo veličanstvenog lica i svojstvo dvije ruke, onako kako to dolikuje Uzvišenom Allahu i Njegovom veličanstvenom Biću. Na mnogo mjesta u Kur’anu spominje se Allahovo veličanstveno lice:

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ ۚ مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِنْ شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِمْ مِنْ شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ

الظَّالِمِينَ ﴿٢٨﴾

“I ne tjeraj od sebe one koji se ujutro i navečer Gospodaru svome mole želeći lice Njegovo – ti nećeš za njih odgovarati, a ni oni neće odgovarati za tebe, jer bi, ako bi ih ti otjerao, nasilnik bio.”³

وَأَصْبِرْ نَفْسَكَ مَعَ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُمْ بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ ۚ

“Budi čvrsto (strpi se) uz one koji se Gospodaru svome mole ujutro i navečer želeći lice Njegovo.”⁴

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kazao je: “U dva dženneta bit će sve od srebra – posuđe i ostalo, a u druga dva dženneta sve od zlata – posuđe i ostalo. U Edenu ništa neće sprečavati ljude da vide svoga Gospodara, osim zastora veličanstvenosti na Njegovom licu.”⁵

¹ Er-Rahman, 27.

² El-Kasas, 88.

³ El-En’am, 52.

⁴ El-Kehf, 28.

⁵ El-Buhari, Muslim.

Od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhu, prenosi se da je kazao: "Kada je objavljen ajet: 'Reci: On je kadar protiv vas poslati kaznu iznad vaših glava...', Vjerovjesnik je rekao: 'Utječem se Tvome licu!'. '...ili ispod vaših nogu...', Vjerovjesnik je rekao: 'Utječem se Tvome licu', '... ili da vas u stranke podijeli, i učini da silu jedni drugih iskusite', Vjerovjesnik je rekao: 'Ovo je lakše.'"¹ Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je u dovi:

وَأَسْأَلُكَ لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ، وَالشُّوْقَى إِلَى لِقَائِكَ

"Tražim od Tebe slast gledanja u Tvoje Lice i želju da Te sretnem."²

Potvrđivanjem svojstva lica istovremeno se negira znanje o kakvoći Allahovog lica, jer to nije poznato i niko ne posjeduje znanje o tome. Također negiramo sličnost ili istovjetnost Allahovih osobina sa osobinama stvorenja. Stvorenja posjeduju lice, ali njihova lica nisu poput lica Uzvišenog Stvoritelja.

Nasuprot sljedbenicima istine, postoje sljedbenici zablude čiji su akaidski temelji u osnovi pogrešni i neispravni: neki u potpunosti negiraju sva Allahova svojstva, smatrajući da je Allaha nemoguće opisati bilo kojom osobinom te da potvrđivanje takvih osobina vodi poistovjećivanju Uzvišenog Allaha sa Njegovim stvorenjima. Tako negiraju i navedeno svojstvo Allahovog lica, tj. tvrde da Allah, dželle ve 'ala, ne posjeduje lice. Ovakva mišljenja i stavovi predstavljaju jasno odbijanje i negiranje onoga sa čime je došao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

S druge strane, neke zalutale sekte znanje o Allahovim svojstvima prepuštaju Uzvišenom Allahu (*ehlul-tefvid* ili *mufevvide*), tvrdeći da samo Allah, subhanehu ve te'ala, zna šta je mislio pod tim izrazima kojima se opisao, te da se iz tih izraza ništa ne može shvatiti, odnosno da su bez značenja, ne ukazuju na potvrdu osobina, već su to samo izrazi koji se uče i čitaju.

Postoje i oni koji ove ajete tumače na pogrešan način, udaljavajući se od vanjskog značenja, pa za Allahove riječi:

¹ El-Buhari.

² Zabilježio Nesai, a Ibn Hibban ga smatra vjerodostojnim. Šejh Albani također ga smatra sahihom.

وَبَقِيَ وَجْهُ رَبِّكَ

“Ostaje samo lice Gospodara tvoga...”¹,

kažu da je riječ *vedžhu* (lice) višak u rečenici, tako da bi značenje bilo: “Ostaje samo Gospodar tvoj “. Neki od njih pojašnjavaju da se izraz *vedžhu* odnosi na Allahovo Biće, tako da bi značenje ajeta bilo: “Ostaje samo Allahovo Biće”, ili kažu: “Ostaje samo Allahova nagrada ili kazna”.

Sva ova značenja su neispravna i neprihvatljiva jer se suprotstavljaju shvatanju i razumijevanju kur'anskog teksta onako kako su to shvatale prve generacije muslimana.

Sasvim je očito da ovi ajeti potvrđuju svojstvo Allahovog lica, međutim, nije ispravno kazati da ajet potvrđuje samo svojstvo lica, već da ovaj ajet potvrđuje svojstvo lica i Allahovog veličanstvenog Bića. Sve mimo Njega je prolazno, svako stvorenje će smrt okusiti, samo Allah, dželle ve 'ala, ostaje, samo On, tebareke ve te'ala, živi vječnim životom, samo je On oduvijek i zauvijek. On je Veličanstveni, Plemeniti, koji je plemenit prema Svojim stvorenjima. On, tebareke ve te'ala, jedini zaslužuje da bude obožavan, da se slavi i veliča, da Mu se čini pokornost. Učenjaci kažu da ovi ajeti također ukazuju na to da svako djelo koje nije urađeno u ime Allaha i radi Allaha, takvo djelo se odbija i neispravno je.

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ

“Sve će propasti, nestati...”

Ovo jasno ukazuje na to da je sve osim Allaha prolazno, sve ima svoj kraj, a Allah je Jedini Istinski Bog koji je zaslužuje da se obožava. Djela koja učinimo u ime Njega, ona ostaju, za njih ćemo imati nagradu, u protivnom sve će nestati i upropašteno biti.

Allah, tebareke ve te'ala, kaže:

وَقَدِمْنَا إِلَىٰ مَا عَمِلُوا مِنْ عَمَلٍ فَجَعَلْنَاهُ هَبَاءً مَّنْثُورًا

“I Mi ćemo pristupiti djelima njihovim koja su učinili i u prah i pepeo ih pretvoriti.”²

¹ Er-Rahman, 27.

² Furkan, 23.

Tj. činili su djela za koja su smatrali da nešto predstavljaju, međutim, kada dođu pred Vladara, Pravednog Sudiju koji neće nepravedno postupiti, niti će bilo kakvu nepravdu učiniti, oni, dakle, neće imati ništa od svega toga što su radili. Neće im ostati ništa osim onoga što su uradili iskreno, radi Allaha, tebareke ve te'ala.

وَالْبَقِيَّةُ الصَّالِحَةُ خَيْرٌ عِنْدَ رَبِّكَ ثَوَابًا وَخَيْرٌ أَمَلًا ^ط

“A dobra djela, koja vječno ostaju, bit će od Gospodara tvoga bolje nagrađena i ono u što se čovjek može pouzdati.”¹

¹ El-Kehf, 46.

SVOJSTVO DVIJE RUKE

قَالَ يٰٓإِبْلِيسُ مَا مَنَعَكَ أَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِإِيدِي ۖ أَسْتَكْبَرْتَ ۖ أَمْ كُنْتَ مِنَ الْغَالِينَ

“Šta te navelo (o Iblise) da se ne pokloniš onome koga sam sa Svoje dvije ruke stvorio?”¹

وَقَالَتِ الْيَهُودُ يَدُ اللَّهِ مَغْلُولَةٌ ۚ غُلَّتْ أَيْدِيهِمْ وَلُعِنُوا بِمَا قَالُوا ۚ بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ يُنفِقُ كَيْفَ يَشَاءُ

“Jevreji govore: ‘Allahova je ruka stisnuta!’ Stisnute bile ruke njihove i prokleti bili zbog toga što govore! Ne, obje su ruke Njegove pružene, On udjeljuje koliko hoće!”²

Uzvišeni Allah u prvom ajetu kaže: “Šta te navelo (o Iblise) da se ne pokloniš onome koga sam sa Svoje *dvije ruke* stvorio?”³ Ovdje Allah, subhanehu ve te‘ala, ukazuje na određene vrijednosti i odlike Adema, alejhis-selam, kojim ga je odlikovao nad ostalim stvorenjima.

Jedna od posebnih odlika jeste i ta da ga je stvorio Svojim dvjema rukama, zatim mu udahnuo život, podučio ga imenima svih stvari i naredio melekima da mu učine sedždu.

Sve stvoreno, Uzvišeni Allah je stvorio Svojom moći, odredbom i voljom.

إِنَّمَا قَوْلُنَا لِشَيْءٍ إِذَا أَرَدْنَاهُ أَنْ نَقُولَ لَهُ ۖ كُنْ فَيَكُونُ

“Ako nešto hoćemo, Mi samo za to reknemo: ‘Budi!’ – i ono bude.”⁴

Međutim, Allah, tebareke ve te‘ala, ukazuje da je Adema stvorio Svojom voljom i odredbom i da ga je stvorio Svojim dvjema rukama. Uzvišeni Allah čini Svojim rukama šta On, tebareke, hoće i želi. Međutim, ima onih koji Allahovo savršeno svojstvo dvije ruke tumače svojstvom Allahove snage. Naravno, ovakva vrsta tumačenja je neprihvatljiva i netačna, jer se to suprotstavlja akidi ehli-sunneta, zatim

¹ Sâd, 75.

² El-Maide, 4.

³ Sâd, 75.

⁴ En-Nahl, 40.

takvo tumačenje ne potvrđuje ni arapski jezik, niti postoji neki šerijatski dokaz iz Kur'ana i sunneta. Na osnovu njihovog pogrešnog i neispravnog tumačenja, navedeni ajet:

قَالَ يٰٓإِبْرٰهِيْمُ مَا مَنَعَكَ اَنْ تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتَ بِيْـدَيَّ ۚ اَنْتَ كَبِّرْتَ اَمْ كُنْتَ مِنَ

الْعٰلِيْنَ ﴿٧٥﴾

“Šta te navelo (o Iblise) da se ne pokloniš onome koga sam sa Svoje dvije ruke stvorio?”¹,

značio bi: "...koga sam sa Svoje *dvije moći* stvorio". Ovo tumačenje je neispravno, jer nije ispravno kazati da Uzvišeni Allah posjeduje dvije snage ili moći, već je općepoznato da Allah posjeduje apsolutnu moć i snagu, nemoć Ga ne obuzima ni u kojem slučaju, niti nešto utječe na Njegovu savršenu snagu.

Drugo mišljenje o značenju svojstva "Svoje dvije ruke" jeste da to upućuje na Allahovu blagodat, što opet nije ispravno, jer Allah ne posjeduje samo dvije blagodati, već mnogo blagodati, kojima nema broja.

وَاَتٰنَكُمْ مِّنْ كُلِّ مَا سَأَلْتُمُوهُ ۚ وَاِنْ تَعَدُّوا نِعْمَتَ اللّٰهِ لَا تُحْصُوْهَا ۚ اِنَّ الْاِنْسَانَ

لَظٰلِمٌ كَفّٰرٌ ﴿٧٦﴾

“...i daje vam svega onoga što od Njega tražite, i ako biste Allahove blagodati brojali, ne biste ih nabrojali. Čovjek je, uistinu, nepravedan i nezahvalan.”²

Od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Allah će smotati nebesa na Sudnjem danu, zatim će ih uzeti u Svoju desnu ruku, pa će reći: ‘Ja sam Vladar, gdje su silnici, gdje su oholnici?’ Zatim će smotati Zemlju u ljevicu, pa će reći: ‘Ja sam Vladar, gdje su silnici, gdje su oholnici?’”³

Navedeni hadisi se spominju prilikom komentara Allahovih riječi:

¹ Sâd, 75.

² Ibrahim, 34.

³ Muslim.

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمَوَاتُ

مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٦٧﴾

“Oni nisu veličali Allaha onako kako Ga treba veličati; a čitava će Zemlja na Sudnjem danu u šaci Njegovoj biti, a nebesa će u desnici Njegovoj smotana ostati. Čist neka je On i uzvišen iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!”¹

Enes b. Malik, radijallahu anhu, prenosi hadis o velikom zauzimanju, u kojem Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: “Sakupit će se vjernici na Sudnjem danu, pa će tražiti nekoga da se zauzme za njih kod Gospodara, da im olakša stanje u kojem su se našli tog dana. Tako će doći Ademu i reći mu: ‘O Ademe! Vidiš li u kakvom su stanju ljudi? Allah je tebe stvorio Svojom rukom, tebi su meleki sedždu učinili, Allah te je svim imenima podučio, pa se zauzmi za nas kod svoga Gospodara...’”² Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Allahova ruka je puna, i njenu puninu nimalo neće umanjiti danonoćno obilno davanje. Jeste li primijetili koliko je Allah udijelio otkako je stvorio nebesa i Zemlju? Ipak, to nimalo nije umanjilo ono što se nalazi u Njegovoj ruci.”³

Od Ibn Omera, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Zaista će Allah, kada nastupi Sudnji dan, šakom uhvatiti Zemlju, a nebesa će biti u Njegovoj desnici, pa će reći: ‘Ja sam Vladar.’”⁴

Prenosi se od Zuhejra, radijallahu anhu, da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Zaista su pravedni kod Allaha na osvijetljenim minberima; s desne strane Er-Rahmana (Milostivog) – a obje Allahove ruke su desnice – oni koji provode pravdu u svojim presudama, u svojim porodicama i među onima koji su im potčinjeni.”⁵ S obzirom na to da se u nekim hadisima navodi da su obje Allahove ruke desnice, a u drugim hadisima ukazuje se na desnu i lijevu ruku, postavlja

¹ Ez-Zumer, 67.

² El-Buhari.

³ El-Buhari.

⁴ El-Buhari.

⁵ Muslim.

se pitanje kako izmiriti prividnu oprečnost između navedenih hadisa? U vezi s ovim pitanjem postoje dva mišljenja učenjaka.

Prvo mišljenje, koje zastupa jedan od najpoznatijih učenjaka ehli-sunneta Osman b. Seid ed-Darimi, rahimehullah, koji u svome djelu *Reddu ala Bišr el-Merisi* potvrđuje Allahu svojstvo lijeve i desne ruke, zatim Ebu Ja'la Muhammed b. Husejn el-Fera, u djelu *Ibtalul-te'vilāt*, Muhammed b. Abdul-Vehhab, u *Kitabut-tevhid*, i šejh Abdullah Gunejman.

Drugo mišljenje, koje zastupaju poznati učenjaci Ibn El-Huzejme, rahimehullah (*Kitabut-tevhid*), imam Ahmed b. Hanbel, El-Bejhaki, šejh Albani, koji tvrde da su Allahove obje ruke desne.

Mnogi učenjaci su pokušali pomiriti prividnu oprečnost između navedenih predaja, poput šejha Ibn Usejmina, rahimehullah, koji je rekao: "Uzvišeni Allah posjeduje desnu i lijevu ruku, ali obje Njegove ruke su desne, tj. blagoslovljene i obiluju svakim dobrom. To iz razloga kako neko ne bi pomislio da Uzvišeni posjeduje lijevu ruku, koja ima nedostatke i mahane naspram Njegove desnice, kao što je slučaj sa osobinama desne i lijeve ruke kod stvorenja. Shodno tome, vidjet ćemo da je čovjek najodlikovanije stvorenje, koje posjeduje desnu i lijevu ruku, ali je desna ruka u odnosu na lijevu odlikovanija. Čovjeku je zabranjeno da jede i pije lijevom rukom, uzima i daje lijevom rukom. Dakle, kada je ovakav opis lijeve ruke kod ljudi, koji sadrži manjkavost, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izrekao je hadis u kojem kaže: 'Obje Allahove ruke su desnice', kako bi otklonio pogrešno mišljenje kod ljudi o osobinama dvije ruke Uzvišenog Allaha."¹ Imam El-Begavi, rahimehullah, navodi riječi Ebu Sulejmana el-Hattabija, rahimehullah, koji kaže: "Dvije ruke su svojstvo koje nam je potvrđeno Objavom (et-tevkif), i mi ga prihvatamo onako kako nam je spomenuto, ne zalazeći u njihovu kakvoću (*la nukejjifuha*), i stajemo na granici na kojoj je stao Kur'an, kao i sahih-predaje – to je mezheb ehli-sunneta vel-džemata!"² Čvrsto vjerujemo da Uzvišeni Allah ima dvije ruke, njima stvara, radi, uzima ono što On, tebareke ve te'ala, hoće, i ne ispitujemo kakvoću Njegovih savršenih ruku, niti ih pokušavamo pojmiti, niti zamisliti!

¹ *Lika'u babul-meftuh*.

² Pogledati: *Šerhus-Sunne*.

SVOJSTVO DVA OKA MILOSTIVOG

U prethodnim poglavljima pojasnili smo da sljedbenici zablude negiraju Allahu, tebareke ve te'ala, uzvišena i savršena svojstva, shodno tome i svojstvo dva oka, smatrajući da potvrđivanje ovog svojstva predstavlja poistovjećivanje Uzvišenog Stvoritelja sa stvorenjima. Tako mu'atilli, poput džehmija i mu'tezila, negiraju svojstvo vida i svojstvo dva oka i tvrde da Allah, subhanehu ve te'ala, ne posjeduje dva oka. Allah je čist i uzvišen od ovakve tvrdnje zulumčara i novotara! S druge strane, eš'arije su otišle u krajnost i kontradiktornost tvrdeći da Allah posjeduje svojstvo vida, ali ne zbog šerijatskih tekstova, već što na tu činjenicu ukazuje razum. Svojstvo vida tumače Njegovim apsolutnim znanjem, dok u isto vrijeme negiraju da posjeduje svojstvo dva oka. Ovakvom tvrdnjom oni jasno odbacuju i negiraju šerijatske tekstove u kojima Allah, dželle ve 'ala, opisuje Sebe određenim savršenim osobinama.

Ehli-sunnet, sljedbenici ispravne metodologije, pravca Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, potvrđuju ona svojstva koja je Uzvišeni Allah potvrdio Sebi u Svojoj plemenitoj Knjizi i sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Uzvišeni kaže:

وَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا ۖ وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿١﴾

“A ti strpljivo čekaj presudu Gospodara svoga, Ti si pod Našim očima (tj. Mi tebe vidimo i štitimo)”¹,

odnosno, Muhammede, izdrži njihove izazove i ne sekiraj se, jer Mi pazimo na tebe (Našim očima), čuvamo te i štitimo.

Postoje dvije vrste Allahove odredbe: kosmička odredba (*hukmu kevnî*) i šerijatska odredba (*hukmu šer'î*).

Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, naređeno je da bude strpljiv i na kosmičkoj, univerzalnoj Allahovoj odredbi, ali i na šerijatskoj odredbi.

Kosmička odredba – *hukmu kevnî*, obuhvata Allahovu kosmičku univerzalnu odredbu u čije okvire ulaze sva iskušenja, poteškoće, nedaće, uvrede kojima je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio izložen od strane neprijatelja iz reda mnogobožaca i drugih. Ovom odredbom Allah, tebareke ve te'ala, zahtijevao je od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem,

¹ Et-Tur, 48.

da iskaže strpljivost i izdržljivost u podnošenju teškoća i nedaća kojima ga je iskušao.

Šerijatska odredba – hukmu šer’i, obuhvata sabur u pokornosti Allahu, dželle ve ‘ala, i strpljivost u suzdržavanju od nepokornosti, odnosno onome što je Uzvišeni naredio ili zabranio šerijatom (vjerozakonom).

Ovaj ajet obuhvatio je tri vrste sabura na Allahovoj odredbi:

1. Sabur na univerzalnoj, kosmičkoj odredbi;
2. Sabur u pokornosti Allahu;
3. Sabur u izbjegavanju nepokornosti.

قَالَ لَا تَخَافَا إِنِّي مَعَكُمْ أَسْمَعُ وَأَرَى ﴿١١﴾

“Ne bojte se’ - reče On - ‘Ja sam s vama, Ja sve čujem i vidim.”¹

وَقُلِ اْعْمَلُوا فَسَيَرَى اللَّهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عِلِّيِّمٍ

وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿١٢﴾

“I reci: ‘Trudite se! Allah će trud vaš vidjeti, a i Poslanik Njegov i vjernici, i vi ćete biti vraćeni onome koji zna nevidljivi i vidljivi svijet, pa će vas o onome što ste radili obavijestiti.”²

U ovom ajetu Allah, tebareke ve te‘ala, potvrđuje svojstvo sluha kojim čuje i vida kojim vidi. Shodno tome, ajeti obuhvataju univerzalni Allahov nadzor i ukazuju na to da On vidi, gleda Svojim savršenim očima, prati i nadzire Svoja stvorenja. Uzvišeni Allah također je Sebi potvrdio svojstvo vida i gledanja – er-ru’ja:

الَّذِي يَرْنٰكَ حِيْنَ تَقُوْمُ ﴿٢١٨﴾

“....Koji te vidi (gleda) kada ustaneš.”³

Ovaj, ali i drugi ajeti koje ćemo navesti potvrđuju da Uzvišeni Allah posjeduje dva oka. Ova činjenica potvrđena je u Poslanikovom,

¹ Taha, 46.

² Et-Tevbe, 105.

³ Eš-Su‘ara, 218.

sallallahu alejhi ve sellem, sunnetu koji pojašnjava Kur'an, odnosno sunnet je tumač Kur'ana. U sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, potvrđeno je da Allah, tebareke ve te'ala, posjeduje dva oka.

Od Ibn Omera, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Jednom je Allahov Poslanik ustao pred okupljenima, zahvalio se Allahu, pohvalivši Ga onako kako Mu dolikuje, zatim je spomenuo Dedždžala i rekao: 'Upozoravam vas na njega (na Dedždžala), a nije bilo nijednog poslanika prije mene a da svoj narod nije upozorio na njega. Bez sumnje, Nuh je upozorio svoj narod na njega, ali ja ću vam reći nešto što nijedan poslanik prije mene nije rekao svom narodu:

تَعْلَمُونَ أَنَّهُ أَعْوَرُ، وَأَنَّ اللَّهَ ثَلَاثِينَ بَأَعْوَرَ

Znajte da je on ćorav, a Allah nije ćorav."¹

U hadisu se spominje riječ *a'ver*, koja u arapskom jeziku označava onoga ko nema jedno oko. Poznato je da stvorenja (ljudi i životinje) posjeduju dva oka, zato se u arapskom jeziku izraz *a'ver* koristi za opis ljudi koji nemaju jedno oko, dok se ovaj izraz ne koristi za onoga koji je slijep na jedno oko ili onoga ko izgubi vid. Shodno tome, hadis u kojem stoji da je Dedždžal jednook jedan je od najvećih dokaza sljedbenicima ehli-sunneta u potvrđivanju svojstva dva oka Allahu, tj. da Uzvišeni Allah posjeduje dva oka.

وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ الْوُحِّ وَدُسِّرَ ﴿١٧﴾ تَجْرَى بِأَعْيُنِنَا جَزَاءَ لِمَن كَانَ كُفِرَ ﴿١٨﴾

"A njega (Nuha) smo nosili na onoj od dasaka i klinaca sagrađenoj koja je plovila pod Našim očima – nagrada je to bila za onoga ko je odbačen bio."²

Ajeti kazuju o Nuhu, alejhis-selam, kada je, po Allahovoj naredbi, napravio lađu, a zatim je Allah Nuhu, alejhis-selam, i njegovim sljedbenicima naredio da se ukrcaju i zaplove, a On, tebareke ve te'ala, je Taj pod čijim nadzorom će ploviti, On je Taj koji će ih spasiti i sigurnost im podariti, On je Taj koji ih gleda i prati.

Kada mufessiri u tumačenju ovog ajeta kažu: "...koja je plovila pod Našim očima, tj. Mi smo je nadgledali i čuvali", to ne znači da negiraju svojstvo dva oka ili da odstupaju od spoljašnjeg značenja ajeta. Na ovaj

¹ El-Buhari.

² El-Kamer, 13-14.

način samo komentiraju ono na što ajet upućuje, tako da se ovim tumačenjem ne negira svojstva dva oka, nego se sintagmom Allahov nadzor – Allahov pogled, potvrđuje svojstvo dva oka. Također ajet u kojem Allah, subhanehu ve te'ala, kaže:

وَأَصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾

“A ti strpljivo čekaj presudu Gospodara svoga, Ti si pod Našim očima (tj. Mi tebe vidimo i štitimo)”¹,

znači: Izdrži njihove izazove i ne sekiraj se, jer Mi pazimo na tebe (Našim očima), čuvamo te i štitimo.

Ovaj ajet podstiče Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, na strpljivost i izdržljivost na vrijeđanjima i nedaćama koje je doživljavao od mušrika (mnogobožaca), te ulijevaju sigurnost u Poslanikovo, sallallahu alejhi ve sellem, srce.

“A ti strpljivo čekaj presudu Gospodara svoga, Ti si pod Našim očima”, što znači: Allah te vidi, prati, zna tvoje stanje, On, tebareke ve te'ala, će te štititi, čuvati i paziti, a koga Allah štiti i pazi, taj ne treba da se plaši stvorenja, kao što Uzvišeni kaže:

وَتَوَكَّلْ عَلَى الْغَزِيرِ الرَّحِيمِ ﴿٤٩﴾ الَّذِي يَرَنكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٥٠﴾ وَتَقْلَبُ فِي السَّجْدَيْنِ ﴿٥١﴾ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٥٢﴾

“I pouzdaj se u Silnoga i Milostivog, koji te vidi kada ustaneš da sa ostalima molitvu obaviš, jer On, doista, sve čuje i sve zna.”²

Neophodno je istaći da u Kur'anu ne postoji ajet u kojem se spominju dva oka, niti vjerodostojan hadis Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ibn Kajjim, rahimehullah, u djelu Es-Savaikul-mursele navodi hadis od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada čovjek stane na namaz, Milostivi ga gleda sa dva oka...”

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: " إِنْ الْعَبْدُ إِذَا قَامَ فِي الصَّلَاةِ فَإِنَّمَا هُوَ بَيْنَ عَيْنَيِ الرَّحْمَنِ ...

¹ Et-Tur, 48.

² Eš-Šu'ara, 218-220.

Ovaj hadis bilježi imam El-Bezar, a šejh Albani ga smatra slabim, kao i drugi učenjaci.

Međutim, učenjaci ehli-sunneta potvrđuju dva oka Uzvišenom Allahu na osnovu razumijevanja određenih hadisa i kur'anskih ajeta, poput navedenog hadisa ili hadisa koji prenosi Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu: "Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spomenuo je dan kada će među ljudima biti Dedždžal, pa je rekao: 'Uzvišeni Allah nije ćorav (jednook), a El-Mesihud-Dedždžal je ćorav u desno oko koje je kao ispupčena grožđica.'" ¹ Učenjaci kažu: "Kada bi Allah posjedovao više od dva oka, Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne bi navodio jednookog Dedždžala kao primjer i isticao činjenicu da je on jednook (a'ver), a da naš Gospodar nije jednook, već bi kazao da Gospodar ima više očiju (a'jun), tj. upotrijebio bi riječ oko u množini.

Shodno tome, nije dozvoljeno odstupati od puta selefa i njihovog razumijevanja šerijatskih tekstova. Ovakvo vjerovanje prenose nam imami ehli-sunneta vel-džemata, poput imama Ed-Darimija, u djelu *Reddu 'ala Bišr el-Merisi*, imama Ibn Huzejme u knjizi *Kitabut-tevhid*, koji su naveli da je postignut konsenzus učenjaka sunneta (idžma') po ovom pitanju. Ovu tvrdnju zastupao je i Ebul-Hasan el-Eš'ari u svojoj poznatoj knjizi *El-Ibane*, te Ebu Bekr el-Bakalani, rahimehumallahu džemi'a.

وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ حَبَّةً مِّنِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَى عَيْنِي ۖ

"...i Ja sam učinio da te (o Musa) svako voli i da rasteš pod okom Mojim"²,

tj. Ja ću te paziti, čuvati, nadzirati Svojim očima i dati da živiš, uživaš i hraniš se u carskom dvoru (faraonovoj palači) sve dok ne porasteš.

U ovom ajetu Allah, tebareke ve te'ala, obećava Musau, alejhis-selam, da će ga nadgledati, paziti i čuvati od spletki spletkaroša, a također ajet potvrđuje da Allah, subhanehu ve te'ala, posjeduje oko. Međutim, nije ispravno kazati da Allah ima samo jedno oko ili da ne posjeduje više od jednog oka, jer je takvo shvatanje pogrešno i ono ne potiče osim od neznalice (džahila), koji ne poznaje šerijatske tekstove i

¹ El-Buhari

² Taha, 39.

njihovo razumijevanje. Ovo je poput ajeta u kojem Allah, tebareke ve te'ala, kaže:

تَبَرَّكَ الَّذِي بِيَدِهِ الْمُلْكُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١﴾

“Uzvišen je Onaj u čijoj je ruci vlast – On sve može!”¹

Ovaj ajet ne ukazuje na to da Uzvišeni Allah posjeduje samo jednu ruku, odnosno da ne posjeduje drugu, jer je općepoznato da se za čovjeka koji ima dvije ruke kaže: “Osoba je uzela rukom”, ili: “Uzela je u ruku” i sl. Tako da ni ajet u kojem Allah, subhanehu ve te'ala, kaže:

وَلِتُصْنَعَ عَلَى عَيْنِي ﴿٢﴾

“...da rasteš pod okom Mojim”²,

ne ukazuje, niti potvrđuje da Uzvišeni Allah posjeduje samo jedno oko. Takvo shvatanje suprotno je razumijevanju sahih-hadisa:

تَعْلَمُونَ أَنَّهُ أُغْوِرُ، وَأَنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِأُغْوِرَ

“Znajte da je on (Dedždžal) jednook, a Allah nije jednook”³, ili hadisa:

إِنَّهُ أُغْوِرُ، وَإِنْ رَبُّكُمْ لَيْسَ بِأُغْوِرَ

“On (Dedždžal) je jednook, a vaš Gospodar nije jednook”.⁴

إِنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِأُغْوِرَ، أَلَا إِنَّ الْمَسِيحَ الدَّجَالَ أُغْوِرُ الْعَيْنِ الْيُمْنَى، كَأَنَّهُ عَيْنُهُ عَيْنَةُ طَافِيَةٍ،

“Uzvišeni Allah nije ćorav, a Dedždžal je ćorav u desno oko, kao da mu je oko ispučena groždica.”⁵

Shodno tome, osoba koja nije zaprljala svoje vjerovanje šubhama (sumnjama), vesvesama i šejtanovim došaptavanjem, nikada neće kazati, niti shvatiti iz ajeta da Allah posjeduje samo jedno oko. Također, iz riječi Uzvišenog:

تَجَرَّى بِأَعْيُنِنَا

¹ El-Mulk, 1.

² Taha, 39.

³ El-Buhari.

⁴ El-Buhari.

⁵ El- Buhari. .

“...koja je plovila pod Našim očima...”¹,

neće shvatiti da se ovo odnosi na množinu, odnosno da Allah posjeduje mnogo očiju, tj. više od dva oka. Isto tako, ajet u kojem Uzvišeni Allah kaže:

أَوَلَمْ يَرَوْا أَنَّا خَلَقْنَا لَهُمْ مِمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا أَنْعَمًا فَهُمْ لَهَا مَلَكَونَ ﴿٧١﴾

“Kako oni ne vide da Mi sami, od onoga što su Naše ruke učinile, njima stoku stvaramo i da oni njome raspolažu kao vlasnici!”²,

nikako ne ukazuje na to da Allah posjeduje više ruku, odnosno mnogo ruku. Arapska gramatika dozvoljava da se oblikom množine označava dvojina, što je uočljivo u riječima Allaha, tebareke ve te‘ala:

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا

“Kradljivcu i kradljivici odsijecite ruke njihove”.³

S obzirom na to da je u ovom ajetu navedena množina riječi ruka (ejd), nameće se pitanje da li to znači da kradljivcu i kradljivici treba odsjeći obje ruke? Odgovor je odričan, odnosno kradljivcu jednu ruku i kradljivici jednu ruku.

Drugi primjer nalazimo u riječima Uzvišenog Allaha, subhanehu ve te‘ala, koji kaže:

إِنْ تَتُوبَا إِلَى اللَّهِ فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا وَإِنْ تَظَاهَرَا عَلَيْهِ فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ مَوْلَاهُ وَجِبْرِيلُ وَصَلْحُ الْمُؤْمِنِينَ وَوَالْمَلَائِكَةُ بَعْدَ ذَلِكَ ظَهِيرٌ ﴿٧٢﴾

“Ako vas dvije učinite pokajanje Allahu, pa, doista su nagela srca vaša (tj. vi ste učinile ono zbog čega je trebalo da se pokajete). A ako se protiv njega udružite, pa, Allah je zaštitnik njegov, i Džibril, i čestiti vjernici; najposlije, i svi meleki će mu na pomoći biti.”⁴

¹ El-Kamer, 14.

² Jasin, 71.

³ El-Maide, 38.

⁴ Et-Tahrīm, 4.

Ibn Džerir prenosi da je Ibn Abbas, radijallahu anhu, pitao Omera b. El-Hattaba: "Ko su žene o kojima se govori u navedenom ajetu?", a on je rekao: "Aiša i Hafsa."

Ovi ajeti, prema mišljenju jednog dijela učenjaka, objavljeni su povodom Marije, Ibrahimove majke, ropkinje s kojom je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, spavao u Hafsinoj kući u vremenu kada je bio red da spava sa Hafsom. Hafsu je to pogodilo i tada je rekla: "Allahov Poslaniče, učinio si mi što nisi nijednoj drugoj svojoj supruzi, u mom danu, kada je na mene red i na mojoj postelji!" "Hoćeš li biti zadovoljna ako je sada učinim sebi zabranjenom i više joj se nikada ne približim?" "Naravno!", odgovorila je Hafsa, pa je to Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učinio i tada joj je još rekao: "Ne spominji ovo nikome!" (tj. nemoj nikome spominjati da je smatram sebi zabranjenom).

Hafsa je to ipak ispričala Aiši, radijallahu anha, a Uzvišeni Allah je Svoga Poslanika upoznao s tim.¹ Nama je ovdje bitno kazati da Allah, tebareke ve te'ala, izraz "srca" spominje u množini (*kulub*):

فَقَدْ صَغَتْ قُلُوبُكُمَا

"...pa doista su se priklonila srca vaša (srca vas dvije)".

Otuda se nameće pitanje: Da li ove dvije žene, majke vjernika, posjeduju dva srca ili više srca? Naravno da posjeduju po jedno srce, odnosno, ukupno dva srca, ali je srce spomenuto u obliku množine, jer je to gramatički ispravno u arapskom jeziku i ovaj oblik množine nikako ne upućuje na to da njih dvije posjeduju više od dva srca. Tvrdnju da posjeduju više od dva srca može izreći samo neznalica koji se suprotstavlja razumijevanju puta selefa (ispravnih prethodnika).

Obaveza je svakom vjerniku da potvrdi Allahova svojstva koja je Uzvišeni Allah potvrdio Sebi i Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, onako kako to dolikuje Uzvišenom Allahu, bez poistovjećivanja sa svojstvima stvorenja i razmatranja njihove kakvoće.

Koristi iz navedenih kur'ansko-hadiskih tekstova:

- Podsticaj na strpljivost i izdržljivost na Allahovom putu i podnošenje teškoća;

¹ Ibn Kesir, *Tefsir*.

- Potvrda da Allahu, subhanehu ve te'ala, pripada sud i konačna odluka;
- Potvrda rububijeta (Allahovog gospodarstva);
- Potvrda svojstva dva oka;
- Utvrđivanje Allahovog prisustva sa Njegovim stvorenjima: Svojim znanjem, moći, pomoći i podrškom;
- Odgovor onima koji negiraju navedena svojstva ili ih tumače na svojstven način, iskrećući njihovo značenje;
- Podsticaj na svijest o tome da Allah motri i pazi na robove Svoje;
- Upozorenje na nepokornost Allahu, dželle ve 'ala, i na to da je nepokornost razlog kazne i uništenja naroda;
- Pomoć i pobjeda koju je Uzvišeni Allah podario Svojim poslanicima i onima koji su ih slijedili.

SVOJSTVO LUKAVSTVA I SPLETKE

وَهُوَ شَدِيدُ الْحَالِ ﴿١٣﴾

“...i On posjeduje veliko lukavstvo.”¹

وَمَكْرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِينَ ﴿١٤﴾

“I nevjernici počеше smišljati spletke, ali je i Allah spletke kovao! A Allah to najbolje umije!”²

وَمَكْرُوا مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٥﴾

“I smišljali su spletke, pa i Mi smo pleli spletke, a oni to nisu osjećali.”³

U ovim ajetima nalazi se potvrda Allahovog svojstva radnji (djela): lukavstva (*el-kejdu*) i spletke (*el-mekru*). Ova dva svojstva su približnog značenja kao i *el-mihāl*, kao što je u ajetu:

وَهُوَ شَدِيدُ الْحَالِ ﴿١٦﴾

“...i On posjeduje veliko lukavstvo”⁴,

tj. On posjeduje veliko lukavstvo prema Svojim neprijateljima (nevjernicima, licemjerima), prema onima koji neprijateljuju protiv vjernika, onih koji se bore protiv Njegove vjere, a kome Uzvišeni Allah iskaže Svoje lukavstvo, takav je već poražen, pobijeđen i ponižen. Rekao je Allah, tebareke ve te‘ala:

وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا ﴿١٧﴾

“A kazna za zlo jeste zlo slično tome.”⁵

¹ Er-Ra’d, 13.

² Ali Imran, 54.

³ En-Neml, 50.

⁴ Er-Ra’d, 13.

⁵ Eš-Šura, 40.

Ova svojstva su svojstva Allahovih radnji i uvjetovana su Allahovom voljom, On čini i radi nešto kada hoće, a kada neće, to se i ne dešava.

Sljedbenici ehli-sunnet vel-džemata ove osobine ne spominju pojedinačno, jer neispravno je reći: "Allah spletkari", ili: "Allah obmanjuje", nego uvijek treba navesti prema kome ili na koga se odnose Njegove spletke.

Dakle, kada je u pitanju Allahovo svojstvo spletke i lukavstva, ispravno je reći da On posjeduje veliko lukavstvo protiv Svojih neprijatelja.

Ibn Kajjim, rahimehullah, rekao je: "Allah, dželle šanuhu, Sebe opisuje ovakvim svojstvima samo u kontekstu kažnjavanja onih koji se služe tim podlim stvarima. Svi ajeti koji o tome govore moraju se ovako razumjeti. Nije isto pripisati ova svojstva stvorenjima i pripisati ih Allahu, dželle šanuhu. Pribjeći ovim podlim sredstvima kada je u pitanju uzvratanje ili kažnjavanje onoga ko se njima služi, pozitivna je i opravdana stvar među stvorenjima, a šta onda reći za Uzvišenoga Stvoritelja?!

Međutim, nije dopušteno iz takvih radnji izvoditi imena i njima nazivati Allaha, dželle šanuhu, jer su sva Njegova imena lijepa:

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا

‘Allah ima najljepša imena i vi Ga zovite njima’¹.

Nije dopušteno reći da je Uzvišeni Allah Onaj koji vara, koji spletkari, koji se ismijava, koji obmanjuje..."²

Uzvišeni Allah se opisao ovim svojstvima i nije dozvoljeno pogrešno ih tumačiti, iskretati njihovo značenje, niti kazati da je to metaforično rečeno. Uzvišeni Allah posjeduje svojstva lukavstva i spletke, istinska svojstva koja obuhvataju vrhunac pravednosti i mudrosti, onakva kako dolikuje Uzvišenom Allahu, bez poistovjećivanja sa svojstvima stvorenja i ulaska u njihovu kakvoću.

¹ El-A'raf, 180.

² Ibn Kajjim, *Muhtesarus-sava'ikil-mursele*. Halid b. Abdullah Muslih, *Šerhul-Akidetul-Vasitije*.

Iz osobina lukavstva i spletke (*el-kejdū i el-mekru*) nije dozvoljeno izvoditi imena, pa naprimjer kazati da je od Allahovih lijepih imena El-Mākir, ili El-Ka'id, Onaj koji spletkari i sl., jer smo već detaljno pojasnili da se Allahova imena izvode iz onih osobina koje su u potpunosti osobine pohvale i savršenstva. Također, Allahova svojstva radnji daleko su opsežnija od Njegovih lijepih imena. Navedene osobine nekada su pohvalne, a nekada nisu, što se primjećuje iz Allahovog govora o nevjernicima:

وَإِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُثْبِتُوكَ أَوْ يَقْتُلُوكَ أَوْ يُخْرِجُوكَ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ
وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكْرِينَ

"I kad su ti nevjernici zamke razapinjali da bi te u tamnicu bacili ili da bi te ubili, ili da bi te prognali; oni su zamke pleli pa je i Allah njima zamke pleo, jer Allah to najbolje umije."¹

U komentaru riječi Uzvišenog: "...oni su zamke pleli pa je i Allah njima zamke pleo, jer Allah to najbolje umije", Urve ibn Ez-Zubejr je rekao: "To jest, Ja sam njima pravio Svoju čvrstu zamku, pa sam te tako spasio od njih."²

Kada su kurejšijski mnogobošci odlučili izvršiti još jači pritisak na misiju Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, održali su zatvoreni sastanak u svojoj vijećnici gdje su iznosili prijedloge o poduzimanju određenih mjera protiv Poslanika. Jedan od prisutnih Kurejšija predložio je da Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, okuju i bace u doživotni zatvor. Kada je izložen ovaj prijedlog, oglasio se Iblis koji je, kako se prenosi, prisustvovao sastanku u liku nekog starijeg čovjeka iz Nedžda³, te je rekao: "Ovaj prijedlog je nikakav!" Zatim je drugi čovjek predložio da protjeraju Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, iz Mekke i da će onda biti mirni od njega, ali Iblis je odbio i taj prijedlog. Kada su svi izneseni prijedlozi bili su odbijeni, ustao je Ebu Džeħl, Allah ga prokleo, koji je predložio da ubiju Poslanika tako što će iz svakog plemena

¹ El-Enfal, 30.

² Ibn Kesir, Tefsir.

³ Još od tog vremena stanovnici Nedžda bili su poznati po mudrim stavovima i dobrim savjetima. Zato se šejtan prikazao u liku jednog od njih, kako bi obmanuo Kurejšije da im on daje dobre savjete i kako bi prihvatili njegov prijedlog.

odabrati i u svrhu izvršenja atentata na Poslanika angažirati po jednog snažnog i sposobnog mladića, da oni zajednički ubiju Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, čime bi odgovornost za njegovu prolivenu krv snosila sva plemena i u tom slučaju izbjegla bi se osveta Hašimija.

Tada je Iblis – u liku starca iz Nedžda – rekao: "Tako mi Boga, ovo je dobar prijedlog! Treba uraditi ovako kako je ovaj čovjek rekao, nema nam druge!"

Vijeće je usvojilo ovaj prijedlog i plan realizacije. Međutim, Džibril je obavijestio Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, o kurejšijskim namjerama i o Allahovoj dozvoli činjenja hidžre u Medinu.¹

Kada je Poslanik došao u Medinu, Allah mu je objavio suru El-Enfal kako bi ga podsjetio na tu nevolju i na blagodati koje mu je On podario.

Također, Uzvišeni je o onima koji su splotkarili da ubiju Isaa, alejhis-salam, rekao:

وَمَكْرُوا وَمَكَرَ اللَّهُ ۖ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَكِرِينَ ﴿٥١﴾

"I nevjernici počеше smišljati spletke, ali je i Allah spletke kovao! A Allah to najbolje umije!"²

Uzvišeni Allah govori o jednoj grupi Israelćana (jevreja) koji su skovali plan o ubistvu Isaa, alejhis-salam, ali kada su opkolili njegovu kuću odlučni da u djelo sprovedu svoje namjere, Allah ga je spasio od njih, uzdigao ga Sebi, zamijenivši ga jednim mladićem koji je nalikovao na Isaa, alejhis-salam. Uvjereni da je to Isa, alejhis-salam, Israelćani su uhvatili tog mladića, ponižavali, raspeli i stavili mu na glavu bodljikavu krunu. To je bila Allahova intriga prema njima, jer On je spasio Svog roba i poslanika uzdignuvši ga Sebi, a njih je ostavio da lutaju u zabludi."³

وَقَوْلِهِمْ إِنَّا قَتَلْنَا الْمَسِيحَ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ رَسُولَ اللَّهِ وَمَا قَتَلُوهُ وَمَا صَلَبُوهُ وَلَٰكِن شُبِّهَ هُمْ

¹ Ibn Kesir, *Tefsir*.

² Ali Imran, 54.

³ Ibn Kesir, *Tefsir*.

“I zbog riječi njihovih: ‘Mi smo ubili Mesiha, Isaa, sina Merjemina, Allahovog poslanika...’, a nisu ga ubili ni raspeli, već im se pričinilo.”¹

Također je kazao za narod Saliha, alejhis-selam:

وَمَكْرُوا مَكْرًا وَمَكْرَنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠﴾

“I smišljali su spletke, pa i Mi smo (pleli spletku), a oni to nisu osjećali.”²

U ovim ajetima Uzvišeni nas obavještava o bezbožništvu i okrutnosti naroda Semud i njihovih vođa koji su pozivali narod u zabludu i nevjerstvo i poricali poslanstvo Saliha, alejhis-selam. Njihovo bezbožništvo kulminiralo je u trenutku kada su zaklali devu i skovali plan o ubistvu poslanika Saliha, alejhis-selam. Naime, odlučili su se prikrasti Salihovoj kući pod okriljem noći i izvršiti iznenadni napad na njega, a zatim zataškati svoje nedjelo tako što će pred njegovom porodicom i najbližim krvnim srodnikom poricati počinjenje ubistva i tvrditi da govore govore istinu. Dok su se oni prikradali Salihu da ga mučki ubiju i unište, Allah je na njih poslao stijenu koja ih je poubijala. Tako je Allah, subhanehu ve te'ala, spasio Saliha i njegove sljedbenike, te zbog toga Uzvišeni kaže:

وَمَكْرُوا مَكْرًا وَمَكْرَنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿٢٠﴾

“I smišljali su spletke, pa i Mi smo, a oni to nisu osjećali.

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ مَكْرِهِمْ أَنَا دَمَرْنَاهُمْ وَقَوْمَهُمْ أَجْمَعِينَ ﴿٢١﴾

Pa pogledaj kakva je bila posljedica spletkarenja njihova: uništili smo sve – i njih i narod njihov.

فَإِنَّكَ بَيْنَهُمْ خَاوِيَةٌ بِمَا ظَلَمُوا إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَةً لِّقَوْمٍ يَعْلَمُونَ ﴿٢٢﴾

Eno kuća njihovih, puste su zbog nepravde koju su činili – to je, zaista, pouka narodu koji zna.

¹ En-Nisa, 157.

² En-Neml, 50.

وَأُنَجِّنَا الَّذِينَ ءَامَنُوا وَكَانُوا يَتَّقُونَ ﴿١١﴾

A spasili smo one koji su vjerovali i koji su se grijeha klonili.“¹

Opisujući spletkaroše koji se bore protiv Njegove vjere i vjernika, Uzvišeni Allah kaže:

إِنَّهُمْ يَكِيدُونَ كَيْدًا ﴿١٢﴾ وَأَكِيدُ كَيْدًا ﴿١٣﴾

“Oni zbilja prave spletkke, a i Ja pravim spletkke onima koji to Meni rade”,

tj. nevjernici svojim lažima odvrćaju od Allahovog puta i ljudima prave spletkke, pozivajući ih da se suprotstavljaju Kur'anu. “...a i Ja pravim spletkke onima koji to Meni rade”, tj. dopuštam da čine nepravdu, kako bih ih zaveo a da to i ne znaju, a onda ih iznenada žestoko kaznim, kako to samo Silni i Moćni može i zna.

أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ ۚ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ﴿١٤﴾

“Zar oni mogu biti sigurni od Allahove kazne? Allahove kazne ne boji se samo narod kome propast predstoji”²,

tj. od Njegove sile, snage, osvete i kažnjavanja u momentima njihovog zaborava i nemara. Zato je Hasan el-Basri rekao:

“Vjernik radi dobra djela i opet se plaši i strahuje, a pokvarenjak čini zlodjela, pa se i pored toga osjeća sigurnim.”³

Svojsvo lukavstva i spletkarenja također posjeduju stvorenja, međutim nekada je to pohvalno, a nekada pokuđeno tj. zabranjeno.

Shodno tome, lukavstvo i spletkarenje postaje pohvalno (dozvoljeno) onog trenutka kada se radi o pravdi, ili iz pravednih razloga, a kada se radi o nepravdi (zulumu), postaje pokuđeno, odnosno zabranjeno.

Primjer pohvalne odnosno dozvoljene vrste spletkarenja jeste skrivena taktička strategija u borbi protiv neprijatelja, kako bi došli do njega i uništili ga, odnosno kako bi ga nadmudrili.

¹ En-Neml, 51-53.

² El-A'raf, 99.

³ Ibn Kesir, *Tefsir*.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Rat je varka."¹ Treba napomenuti da je bilo koji vid lukavstva i spletkarenja prema vjernicima, bez opravdanog razloga, velika nepravda i neprijateljstvo.

Allahovo lukavstvo i spletkarenje prema nevjernicima, Njegovim neprijateljima, u svakom pogledu je pohvalno, potpuno pravedno i vrhunac Allahove mudrosti. Allah, tebareke ve te'ala, kaže:

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِّنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ﴿١٧٢﴾

"A one koji Naše riječi poriču Mi ćemo malo-pomalo, a da oni neće ni znati, u propast voditi."²

U ajetu se spominje riječ *el-istidradž*, koja ima značenje obmane i lukavstva, tj. dat će da potraje stanje u kojem se nalaze:

وَأَمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ﴿١٧٣﴾

"I davat ću im vremena; obmana je Moja, doista žestoka", odnosno jaka i opasna.

Učenjaci su kazali da *el-istidradž* ima značenje: da čovjek smatra nešto lijepim i korisnim, ali u suštini to nije dobro za njega. Allah, tebareke ve te'ala, kaže:

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُطَمِّلُ لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنفُسِهِمْ إِنَّمَا نُمَلِّئُهُمْ لِيُزَادُوا إِثْمًا ۚ وَهُمْ عَذَابٌ مُّهِينٌ ﴿١٧٤﴾

"Neka nevjernici nikako ne misle da je dobro za njih to što im dajemo dug život! Mi im dug život dajemo samo zbog toga kako bi ogrezli u grijehu i njima pripada patnja sramna!"³

Ovaj dug život koji im je Uzvišeni Allah podario je Allahovo lukavstvo prema nevjernicima.

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهِ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا

¹ El-Buhari, Muslim.

² El-A'raf, 183.

³ Ali Imran, 178.

أَتُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿١٤﴾

“I kada bi zaboravili ono čime su opominjani, Mi bismo im kapije svega otvorili; a kada bi se onome što im je dato obradovali, iznenada bismo ih kaznili i oni bi odjednom svaku nadu izgubili”¹,

tj. otvorili bismo im vrata svake vrste opskrbe koju bi izabrali. To je, svakako, samo postepeno navođenje na još veću kaznu i njeno odgađanje samo za neko vrijeme. Zato Allah, dželle ve ‘ala, dalje kaže:

حَتَّىٰ إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ﴿١٥﴾

“...a kada bi se onome što im je dato obradovali”, tj. od imetka, djece i nafake, “...iznenada bismo ih kaznili i oni bi odjednom svaku nadu izgubili”,

tj. svaku nadu u bilo kakav hajr.

فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِينَ ظَلَمُوا ۗ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٦﴾

“...i zameo bi se trag narodu koji je činio zlo, i neka je hvaljen Allah, Gospodar svjetova!”²

Od Ukbe b. Amira, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ako vidiš nekog čovjeka da mu Allah daje ono što želi, i pored njegovih grijeha, znaj da je to samo privremeno zavođenje”, a zatim je proučio riječi: “I kada bi zaboravili ono čime su opominjani” – do riječi Allaha: “i oni bi odjednom svaku nadu izgubili”.³ Shodno značenju ajeta, vidimo Allahovo savršeno lukavstvo i spletke prema nevjernicima i obmanu u kojoj žive.

U komentaru navedenih ajeta, šejh Abdurrahman b. Nasir el-Berrak, hafizehullahu, rekao je: “Kada danas pogledamo u nevjerničke civilizacije, u sva njihova uživanja, njihova dostignuća u tehnologiji, njihovu dominaciju nad ostalim narodima na Zemlji, tako mi Allaha, sve to nije ništa drugo osim Allahovo savršeno lukavstvo i spletke prema njima. Oni žive u obmani od strane Allaha, tebareke ve te‘ala, jer su ih

¹ El-En’am, 44.

² El-En’am, 45.

³ Imam Ahmed, Et-Taberi u *Tefsiru*, Et-Taberani, El-Bejheki, Šejh Albani ga smatra vjerodostojnim.

sva materijalna, tehnička i znanstvena dostignuća dovela do vrhunca oholosti, nepravde, uobraženosti, arogancije, dominacije i prevlasti....

S obzirom na to, sasvim je logično postaviti pitanje: Da li im koristi ova razvijenost i naučna dostignuća?

Ne, tako mi Allaha, već su tim dostignućima povećali svoje grijehenje i nepokornost prema Allahu, tebareke ve te'ala. U dva *Sahiha* se navodi predanje od Ebu Musaa el-Eš'arija, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Allah daje nasilniku određeni rok, pa kad ga uzme (kada ga želi kazniti), onda Mu ne može umaći', a zatim je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, proučio ajet:

وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقَرْيَ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ ﴿١٢﴾

'Eto tako Gospodar tvoj kažnjava, kad kažnjava sela i gradove, koji su nasilje učinili...' ¹ Shodno tome, muslimanima je zabranjeno povoditi se za načinom života nevjernika i iskazivati divljenje njihovoj prividnoj moći, snazi i naučnim i tehnološkim dostignućima.

Dakle, muslimani se trebaju usredsrediti na ono što će im koristiti i ulagati napor na tom polju, a ne smiju sebi dozvoliti zadivljenost, uzdizanje i slijepo oponašanje i slijedenje nevjernika u onome što će im štetiti, tj. što im neće donijeti nikakvu korist." ²

¹ Hud, 102.

²Šerhu Akidetul-Vasitije.

SVOJSTVO ALLAHOVE UZVIŠENOSTI (EL-'ULUVV) I SVOJSTVO UZDIZANJA IZNAD ARŠA (EL-ISTIVA)

Allahovo, tebareke ve te'ala, uzdizanje iznad stvorenja (el-'uluvv) potvrđuju kur'ansko-hadiski tekstovi, kao i mišljenja ispravnih prethodnika.

Jezičko značenje:

Učenjaci su kazali da je jezičko značenje izraza 'Arš: serirul-mulk ili serilul-melik, tj. vladarev, kraljev prijesto. U sedam ajeta u Kur'anu, u kojima se spominje Arš, misli se na Aršur-Rahman, Prijestolje Milostivog. Učenjaci ehli-sunneta, naši ispravni prethodnici, opisuju Uzvišenog Allaha onako kako se On, tebareke ve te'ala, opisao u Kur'anu ili sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a jedna od utvrđenih Allahovih osobina jeste i osobina 'uluvva – Allahove uzvišenosti iznad stvorenja, koja je jedna od Allahovih ličnih osobina, tj. osobina Njegovog veličanstvenog Bića. Također, utvrđena Allahova osobina jeste i osobina Allahovog uzdizanja iznad Arša (*el-istiva*), koja je jedna od Allahovih, tebareke ve te'ala, savršenih osobina djela, radnji. Naravno, ovakvoj tvrdnji se suprotstavljaju određene frakcije – sekte u islamu, poput džehmija i mu'tezila, koji negiraju Allahovu uzvišenost iznad stvorenja i Njegovo, tebareke ve te'ala, uzdizanje iznad Arša. Iskrivili su značenje šerijatskih tekstova, pogrešno ih tumačeći, tako da su izraz *el-istiva* (uzdizanje, uzvisivanje) protumačili izrazom *el-istila* ili *istevla* – zagospodariti, što je u osnovi pogrešno, neispravno i neprihvatljivo. Nije ispravno kazati za Uzvišenog da je zagospodario Aršom, jer se taj izraz (*istevla*) koristi samo kada postoji suparnik, rival, kojeg savladaš, kojim ovladaš i nad kojim zagospodariš. Uzvišeni Allah je iznad svih Svojih stvorenja:

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ

“I On je Pokoritelj nad robovima Svojim.”¹

Kada je u pitanju dozvoljenost opisivanja stvorenja ovom osobinom – *el-istiva*, tj. uzdizanja iznad nečeg, možemo ustvrditi da je to dozvoljeno, s tim da je potrebno istaći da uzdizanje stvorenja iznad nečega nikada nije isto kao Allahovo uzdizanje iznad Arša. Allahovo uzdizanje iznad

¹ El-En'am, 18.

Arša je onako kako to dolikuje Njegovoj uzvišenosti i veličanstvenosti, čiju kakvoću stvorenja ne poznaju. Shodno tome, obaveza je potvrditi Allahovo svojstvo uzdizanja, uz negaciju znanja o kakvoći uzdizanja. Najbolji primjer za to nalazimo u odgovoru imama Malika, rahimehullah, koji je na pitanje o značenju ajeta:

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ﴿٢٠٠﴾

“Milostivi, iznad Arša se uzvisio”¹,

odgovorio: “Uzdizanje (*isteva*) je poznato, a kako se desilo (kakvoća), to je za nas nedokučivo, vjerovanje u to je obaveza, a pitanje o tome je novotarija.”² Pored imama Malika, ovo mišljenje potvrdili su mnogi učenjaci.

Imam Ez-Zehebi, rahimehullah, rekao je: “Pogledaj kako su potvrdili značenje *el-istiva* (Allahovog uzdizanja iznad Arša), kazujući da je to značenje poznato i da sam izraz ne zahtijeva neku vrstu pojašnjenja, a u isto vrijeme su negirali kakvoću tog uzdizanja.”³ Imam Ez-Zehebi, rahimehullah, rekao je: “Negiranje Allahovog uzdizanja iznad Arša prvi put se pojavilo u vremenu Džada b. Dirhema koji je zastupao to mišljenje. Također, on je negirao sva svojstva Allaha, tebareke ve te’ala. Zbog njegovih nevjerničkih i otpadničkih tvrdnji, ubio ga je Halid b. Abdullah el-Kasri 124. h.g., u Iraku, Kufi. Džad b. Dirhem također je prvi plasirao mišljenje o stvorenosti Kur’ana, a priča o tome je veoma poznata.

El-Kasim b. Muhammed el-Ma’merijj el-Bagdadi prenosi da je Halid b. Abdullah el-Kasri jedne prilike održao bajramsku hutbu, a zatim rekao: “O ljudi, zakoljite svoje kurbane u ime Allaha! Molim Allaha da primi vaša djela! A ja kao svoj kurban Allahu prinosim Džada b. Dirhema, jer on smatra da Uzvišeni Allah nije uzeo Ibrahima za prijatelja i da nije razgovarao sa Musaom, alejhis-selam.” Zatim je sišao sa minbera i zaklao Džada b. Dirhema.⁴ Naravno, ovako je postupio po fetvi

¹ Taha, 5.

² *Šerhu usuli i’tikad ehlis-sunneti vel-džema’a*, *Šerhu el-Akideti et-Tahavijje*. Ovu predaju bilježi imam Ez-Zehebi.

³ *Tenbihatu es-sunneti ‘ala Akidetil-Vasitijje*.

⁴ Imam El-Buhari u *Eḥḥalul-ibad*, Ed-Darimi u *Reddu ala el-Džehmije*, El-Bejheki u *Esma’u ves- sifāt*, Ez-Zehebi u *El-‘Uluvv*.

(pravnom mišljenju) tadašnjih učenjaka iz reda tabiina. Nakaradno učenje Džada b. Dirhema naslijedio je Džehm b. Safvan kojem se pripisuje sekta džehmija. Džehma b. Safvana ubio je Selm b. Ahvez, emir (namjesnik) Horosana. Džehmovo učenje naslijedili su mu'tezili koji se pripisuju Amru b. Ubejdu i koji su bili posebno jaki tokom vladavine Me'muna. Kada se Džehmovo učenje, utemeljeno na mnogim nejasnoćama – šubhama, raširilo, žestoko su mu se suprotstavili učenjaci ehli-sunneta u njegovom vremenu, poput imama El-Evzaija, Ebu Hanife, Malika, Lejsa b. Sa'da, imama Es-Sevrija, Hamada b. Zejda, Hamada b. Seleme, Ibn Mubareka i svi ostali učenjaci ehli-sunneta koji su došli nakon njih.

Dakle, neispravno je *istiva* (uzdizanje) protumačiti riječju *istevla* (zagospodariti). Allah, tebareke ve te'ala, uzdigao se iznad Arša, koji je krov svega stvorenog, najuzvišenije i najveće Allahovo stvorenje, a Allah je iznad svih Svojih stvorenja.

Allah , tebareke ve te'ala, kaže:

لَتَسْتَوُوا عَلَى ظُهُورِهِ ثُمَّ تَذْكُرُوا نِعْمَةَ رَبِّكُمْ إِذَا اسْتَوَيْتُمْ عَلَيْهِ وَتَقُولُوا سُبْحَنَ
الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿١٢﴾

“Da se na leđima njihovim smjestite (popnete) i da se, potom, kada se smjestite na njih, sjetite blagodatni Gospodara svoga i da reknete: ‘Slavljen neka je Onaj koji nam je ovo potčinio, mi to sami ne bismo mogli postići.’”¹

فَإِذَا اسْتَوَيْتَ أَنْتَ وَمَنْ مَعَكَ عَلَى الْفُلْكِ فَقُلِ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي نَجَّيْنَا مِنَ الْقَوْمِ
الظَّالِمِينَ ﴿١٣﴾

“Pa kad se popneš na lađu, ti i oni koji su uz tebe – reci: ‘Hvala Allahu koji nas je spasio naroda koji ne vjeruje!’”²

Sam Arš je jedno od Allahovih stvorenja, stvoren je poput ostalih stvorenja, a on je najveće i najsveobuhvatnije Allahovo stvorenje. Uzvišeni Allah opisuje Arš sa tri veličanstvena svojstva:

¹ Ez-Zuhruf, 13.

² El-Mu'minun, 28.

- Prvo svojstvo je veličina, veličanstvenost:

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ ﴿١﴾

“Allah je – nema boga osim Njega – Gospodar Arša veličanstvenog.”¹

- Drugo svojstvo je *kerim*, plemeniti:

فَتَعَالَى اللَّهُ الْمَلِكُ الْحَقُّ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ ﴿٢﴾

“Pa uzvišen neka je Allah, Vladar istinski! Nema boga osim Njega, Gospodara Arša plemenitog!”²

Opisuje ga riječju *kerim*, tj. da je lijepog izgleda i blistavog oblika.

- Uzvišeni Allah ga je opisao kao *medžid* (slavni):

ذُو الْعَرْشِ الْحَمِيدُ ﴿٣﴾

“Vlasnik Arša slavnog.”³

Riječi Uzvišenog: “Gospodar Arša”, znače da je Gospodar velikog Prijestolja visoko iznad svih stvorenja. Riječ “slavnog, uzvišenog”, može se učiti na dva načina: u nominativu, kao atribut Uzvišenog Gospodara, i u genitivu kad se odnosi na prijestolje. I jedno i drugo značenje je tačno.

- Arš je opisan da ima svoje nosioce:

وَيَحْمِلُ عَرْشَ رَبِّكَ فَوْقَهُمْ يَوْمَئِذٍ مَلَكِيَّةٌ ﴿٤﴾

“A Arš (prijesto) Gospodara tvoga će tog dana iznad njih osmerica držati.”⁴

Od Džabira, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: ‘Dozvoljeno mi je da vam kažem o melekima koji nose Prijestolje. Razdaljina između resice uha jednog od njih do njegovog vrata je sedamsto godina ptičijeg leta.’”⁵

- Opisan je da su meleki oko njega:

¹ En-Neml, 26.

² El-Mu'minun, 116.

³ El-Burudž, 15.

⁴ El-Hakka, 17.

⁵ Ebu Davud, Et-Taberani, a šejh Albani smatra ga vjerodostojnim.

الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ يُسَبِّحُونَ بِحَمْدِ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَغْفِرُونَ
لِلَّذِينَ ءَامَنُوا رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَّحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا
سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ

“Oni koji nose Arš i oni koji su oko njega, slave i hvale Gospodara svoga i vjeruju u Nj, i mole se da budu oprosteni grijesi vjernicima: ‘Gospodaru naš, Ti sve obuhvataš milošću i znanjem; zato oprosti onima koji su se pokajali i koji slijede Tvoj put i sačuvaj ih patnje u Vatri!’”¹

U Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, sunnetu prenesen je još jedan opis Arša, a to su stubovi Arša (*kavaimul-arš*):

“Ne smatrajte me boljim od ostalih vjerovjesnika. Na Sudnjem danu ljudi će pasti u agoniju, i ja ću biti prvi nad kojim će se Zemlja raspuknuti i odmah ću ugledati Musaa, kako se već drži za jedan stub Arša...”²

KUR'ANSKI DOKAZI O ALLAHOVOM UZDIZANJU

- Na sedam mjesta u Kur'anu izričito se spominje Allahovo uzdizanje iznad Arša, i to su najjači i najveći dokazi da Allah jeste iznad Arša, jer ajeti jasno i precizno to potvrđuju. Kaže Uzvišeni:

الرَّحْمَنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَى ﴿٢٠﴾

“Milostivi, iznad Arša se uzvisio.”³

إِنَّ رَبَّكُمْ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ

“...Gospodar vaš je Allah, koji je nebesa i Zemlju u šest dana stvorio, a onda se iznad Arša uzvisio.”¹

¹ El-Mu'min, 7.

² El-Buhari.

³ Taha, 5.

Ibn Kesir, rahimehullah, rekao je: "Ovdje Uzvišeni govori da je On u šest dana stvorio svijet: nebesa, Zemlju i ono što se nalazi između njih. Tih šest dana su: nedjelja, ponedjeljak, utorak, srijeda, četvrtak i petak. U petak je dovršeno stvaranje i tada je stvoren i Adem, alejhis-selam. Što se tiče tih dana, postoji razilaženje na mišljenje da su ti dani ovi obični dani – što odmah pada na pamet – i na mišljenje da je svaki taj dan bio dug hiljadu godina – što je stav Mudžahida i Ahmeda b. Hanbela, a preko Ed-Dahhaka prenosi se i od Ibn Abbasa."²

إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ

"Gospodar vaš je Allah, koji je nebesa i Zemlju za šest dana stvorio, a onda se nad Aršom uzvisio."³

اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ

"Allah je nebesa, vidite ih, bez stubova podigao, i onda se nad Aršom uzvisio..."⁴

الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ

"Onaj koji je za šest dana nebesa i Zemlju i ono što je među njima stvorio, a onda se nad Aršom uzvisio..."⁵

اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ

"Allah je nebesa i Zemlju i ono što je između njih u šest dana stvorio, a zatim se nad Aršom uzvisio..."⁶

الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ

¹ El-A'raf, 54.

² Ibn Kesir, Tefsir.

³ Junus, 3.

⁴ Er-Ra'd, 2.

⁵ El-Furkan, 59.

⁶ Es-Sedžde, 4.

“On je Onaj koji je i nebesa i Zemlju za šest dana stvorio, a zatim se nad Aršom uzvisio.”¹

Ajeti potvrđuju da se Uzvišeni Allah uzvisio iznad Arša. Međutim, o vremenu ovog uzdignuća ne možemo govoriti jer to nije poznato, odnosno u vezi sa ovim pitanjem možemo reći da Allah najbolje zna kada se to dogodilo. Dakle, ne postoji jasan dokaz o redoslijedu događaja ili vremenu uzdizanja, ali postoje navedeni ajeti koji govore o početku stvaranja, u kojima se Allahovo uzdizanje iznad Arša spominje nakon stvaranja nebesa i Zemlje. Važno je kazati da je Arš stvoren prije stvaranja nebesa i Zemlje. Od Abdullaha b. Amra, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Allah je Svojom voljom odredio (zapisao) sve odredbe za stvorenja pedeset hiljada godina prije nego što je stvorio nebesa i Zemlju, a Njegov Arš bio je na vodi.”²

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Allah je postojao, a ništa drugo osim Njega nije bilo, a Njegov Arš je bio na vodi. U Levhi-mahfuzu je sve zapisano, i stvorio je nebesa i Zemlju.”³

Učenjaci zdrave tradicije imaju dva mišljenja u vezi sa pitanjem šta je prije stvoreno: Arš (prijesto) ili Kalem (pero). Ibn Kajjim, rahimehullah, u djelu *Kasida Nunija* navodi da su se učenjaci po ovom pitanju razišli na dva mišljenja: jedni tvrde da je prvo stvoreno pero, a druga skupina da je prvo stvoren Arš. U vezi s tim Ibn Kajjim kaže: “Ispravno je da je Arš stvoren prije, jer je postojao prije zapisivanja.”⁴

- U mnogim ajetima Allah, tebareke ve te’ala, obavještava nas da se Džibril, alejhis-selam, a i ostali meleki, spuštaju, silaze od Njega, subhanehu ve te’ala, a isto tako da se Njemu, subhanehu ve te’ala, uzdižu.

مِنْ آلِهِ ذِي الْمَعَارِجِ

“Da to Allah, Gospodar nebeskih stepeni ne učini”, tj. Gospodar uzvišenosti i stepeni. Mudžahid je rekao da “el-me’aridž znači: mjesta uspinjanja na nebesima”.

¹ El-Hadid, 4.

² Muslim.

³ El-Buhari.

⁴ Ibn Kajjim, *Kasida Nunija*.

تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ ﴿٤﴾

“K Njemu se penju meleki i Džibril, u danu koji pedeset hiljada godina traje.”¹

تَنْزِلُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ فِيهَا بِإِذْنِ رَبِّهِمْ مِنْ كُلِّ أَمْرِ ﴿٥﴾

“Meleki i Džibril, s dozvolom Gospodara svoga, spuštaju se u njoj zbog odluke svake.”²

Poznato je da se spuštanje ostvaruje samo sa uzvišenijeg mjesta na niže.

- Allah, subhanehu ve te'ala, obavijestio nas je da je On spustio meleke s objavom (*vahj*) onome kome je htio od Svojih robova:

يُنَزِّلُ الْمَلَائِكَةَ بِالرُّوحِ مِنْ أَمْرِهِ عَلَى مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ أَنْ أَنْذِرُوا أَنَّهُ لَا إِلَهَ

إِلَّا أَنَا فَاتَّقُونِ ﴿٦﴾

“On spušta meleke s Objavom po volji Svojoj, onim robovima Svojim kojima hoće: ‘Opominjte da nema drugog istinskog boga osim Mene i bojte Me se!’”³

“On spušta meleke sa Objavom”, tj. riječ *ruh* ovdje znači objava, pa Uzvišeni veli: “...onim robovima Svojim kojima hoće”, a to su poslanici.⁴

وَإِنَّهُ لَتَنْزِيلُ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٧﴾ نَزَلَ بِهِ الرُّوحُ الْأَمِينُ ﴿٨﴾ عَلَى قَلْبِكَ لِتَكُونَ مِنَ

الْمُنذِرِينَ ﴿٩﴾

“I Kur'an je sigurno objava Gospodara svjetova, spušta ga povjerljivi Džibril, na srce tvoje, da opominješ.”⁵

- Allahu, dželle ve 'ala, uzdižu se dobra djela i lijepe riječi:

¹ El-Me'aridž, 3-4.

² El-Kadr, 4.

³ En-Nahl, 3.

⁴ Ibn Kesir, *Tefsir*.

⁵ Eš-Šu'ara, 192-194.

إِلَيْهِ يَصْعَدُ الْكَلِمَ الطَّيِّبُ وَالْعَمَلُ الصَّالِحُ يَرْفَعُهُ.

“Njemu se uzdiže riječ lijepa; a dobro djelo – uzvisuje ga.”¹

Mudžahid je rekao: “Dobro djelo uzdiže lijepe riječi”, a El-Kadi kaže: “Da nije dobrih djela, ne bi se digle riječi.”

El-Hasan i Katade kažu: “Ne prihvataju se riječi bez djela.”

Imam Ed-Darimi, rahimehullah, u jednom od odgovora džehmijama koji negiraju da je Allah iznad stvorenja, rekao je: “Kome se podižu djela!? Po vašem mišljenju, Allah je lažov u pogledu svakog trudbenika u njegovoj kući ili mesdžidu, u odlasku i povratku! Hvaljen neka je On i vrlo visoko iznad onoga što oni govore!”²

- Allahovo, tebareke ve te'ala, obraćanje Isau, alejhis-selam, jeste dokaz Allahove uzvišenosti:

إِذْ قَالَ اللَّهُ يَٰعِيسَىٰ إِنِّي مُتَوَفِّيكَ وَرَافِعُكَ إِلَيَّ وَمُطَهِّرُكَ مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا

“I kada Allah reče: ‘O Isa, dušu će ti uzeti (i tijelo i dušu) i k Sebi te uzdignuti i spasit ću te od nevjernika.”³

وَمَا قَتَلُوهُ يَقِينًا ﴿٥٧﴾ بَل رَّفَعَهُ اللَّهُ إِلَيْهِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿٥٨﴾

“...a sigurno je da ga nisu ubili, već ga je Allah uzdigao Sebi, Allah je silan i mudar.”⁴

- Uzvišeni Allah obavještava nas da On spušta ajete Knjige koju objavljuje:

تَزَّلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ وَأَنزَلَ التَّوْرَةَ وَالْإِنْجِيلَ ﴿١٠٠﴾ مِن قَبْلُ هُدًى لِّلنَّاسِ وَأَنزَلَ الْفُرْقَانَ ۚ

“On tebi spušta Knjigu, pravu istinu, koja prethodne potvrđuje, a Tevrat i Indžil objavio je još prije, kao putokaz ljudima, a spustio je i Furkan.”¹

¹ Fatir, 10.

² Reddu alel-džehmijje.

³ Ali Imran, 155.

⁴ En-Nisa, 157-158.

سُورَةٌ أَنْزَلْنَاهَا وَفَرَضْنَاهَا وَأَنْزَلْنَا فِيهَا آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لَّعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ﴿١٠﴾

“Spuštamo suru i njezine propise činimo obaveznim! U njoj objavljujemo jasne dokaze da biste pouku primili.”²

Ebu Seid ed-Darimi, rahimehullah, u odgovoru džehmijama, rekao je: “(Na spuštanje ajeta) ukazuje i spoljašnjost i unutrašnjost Kur’ana. U prilog tome dovoljno je navesti činjenicu da je spušten (*tenzil*), i dalje nije potreban nikakav tefsir. Ovo čak zna i običan svijet. U ovom pitanju nema mjesta za bilo kakvo mišljenje i tumačenje (*te’vil*), a oni koji plasiraju razna mišljenja o tome, nastoje samo iznijeti laži i prikriti se *te’vilom* (neispravnim tumačenjem). Teško vama! Ashabi, tabiini, mufessiri, poznavaoči *faraida* (nasljednog prava) i ostali učenjaci usaglasili su stavove (konsenzus) o ovom pitanju i rekli: ‘Ajet je spušten povodom toga i toga’, ‘Sura je spuštena povodom toga i toga’. Nismo čuli da je iko kazao da se pojavila ispod zemlje, ili da je došla s desne ili lijeve strane, ili sprijeda ili odzada, već su svi kazali da je došla, sišla odozgo (*nezele*). Onaj koji spušta te ajete neće ih spustiti ako je u istom trenutku na svakom mjestu! (...) Onaj koji svojim imanom i ibadetima ne traži (ne cilja) Allaha koji se uzdigao iznad Arša, iznad nebesa, koji je udaljen od Svojih stvorenja, takav obožava nekog drugog mimo Allaha, takav ne poznaje gdje je Allah.”³

- Govor Allaha, azze ve dželle, koji prenosi faraonove riječi, također je dokaz:

وَقَالَ فِرْعَوْنُ يَهْمَنُ ابْنُ لِي صَرَخًا لَعَلِّي الْأَسْبَبَ ﴿١١﴾ أَسْبَبَ السَّمَوَاتِ فَأَطَّلَعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى وَإِنِّي لأُظَنُّهُ كَذِبًا ۖ وَكَذَلِكَ زُيِّنَ لِفِرْعَوْنَ سُوءُ عَمَلِهِ وَصُدَّ عَنِ السَّبِيلِ ۚ وَمَا كَيْدُ فِرْعَوْنَ إِلَّا فِي تَبَابٍ

“O Hamane’ – reče faraon – ‘sagradi mi jedan toranj ne bih li stigao da staza, staza nebeskih, ne bih li se popeo do Musaova Boga, a ja smatram da je on, zaista, lažac.’ I eto tako su se faraonu njegova

¹ Ali Imran, 3-4.

² En-Nur, 1.

³ Reddu ‘alel-džehmi je.

ružna djela učinila lijepim i on je bio odvrćen od Pravog puta, a lukavstvo faraonovo završilo se na njegovu štetu.”¹

Ovo je dokaz da su Musa, alejhis-selam, i ostali poslanici pozivali i pojašnjavali narodima da je Allah iznad nebesa, jer faraonove riječi to potvrđuju.

DOKAZI IZ SUNNETA

- Muavija b. El-Hakem es-Sulemi, radijallahu anhu, pripovijeda: “Imao sam robinju koja mi je čuvala stado na području Uhuda el-Dževaniji. Jednoga dana vuk se obreo među stadom i uzeo jednu ovcu, a ja, čovjek kao i svi Ademovi sinovi, žalio sam, pa sam je ošamario, nakon čega sam otišao Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, koji me zbog toga ukorio. Rekao sam: ‘Allahov Poslaniče, da li da je oslobodim?’ On reče: ‘Dovedi je’ pa je upita: ‘Gdje je Allah?’ ‘Na nebu’, odgovori ona. Reče: ‘A ko sam ja?’, a ona odgovori: ‘Ti si Allahov poslanik.’ Tada Poslanik reče: ‘Oslobodi je, ona je vjernica.’”²

Ebu Said ed-Darimi, rahimehullah, u odgovoru džehmijama, rekao je: “U ovom Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, hadisu je dokaz da čovjek nije vjernik ako ne zna da je Allah iznad neba, a da nije na Zemlji. U slučaju da je bio rob, a zatim oslobođen, ne bi se ispunio propis o puštanju (oslobađanju roba muslimana) ako takav ne zna da je Allah iznad neba.”³

- Hadisi koji govore o Poslanikovom, sallallahu alejhi ve sellem, Israu i Miradžu oko kojih su se složili svi učenjaci islama. Značenje Miradža je: ispeti se na visinu, uzdignuti se uvis.
- Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Allahu se u toku noći podižu djela koja su ljudi činili u toku dana, a djela koja su činili u toku noći podižu se u toku dana.*”⁴
- Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “*Kod vas se smjenjuju meleki noći i*

¹ El-Mu’min, 36-37.

² Muslim, Ebu Davud.

³ Reddu 'alel-džehmijje.

⁴ Muslim.

dana, a sastanu se (i jedni i drugi) u vrijeme klanjanja sabaha i ikindija-namaza. Potom se penju oni koji su kod vas prenoćili i On ih (Allah) pita, a On ih najbolje zna: 'U kakvom ste stanju ostavili Moje robove?' 'Ostavili smo ih', kazat će oni, 'pri klanjanju namaza, a i zatekli smo ih kako klanjaju namaz.'"¹

- Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada neko od vas pozove svoju supругu u postelju, a ona mu se ne odazove, tada se Onaj koji je na nebesima ljuti na nju sve dok njen muž ne bude zadovoljan njome."²
- Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: "Zar nemate povjerenja u mene, ja sam povjerenik Onoga koji je iznad nebesa..."³
- Hadis od Enesa, radijallahu anhu, u kojem se navodi da je Zejneba, radijallahu anha, s ponosom govorila pred Poslanikovim drugim suprugama, sallallahu alejhi ve sellem: "Vas su udale vaše porodice, a mene je udao Uzvišeni Allah iznad sedam nebesa."⁴

عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ: «مَنْ اشْتَكَى مِنْكُمْ شَيْئًا، أَوْ اشْتَكَاهُ أَخٌ لَهُ فَلْيَقُلْ رَبَّنَا اللَّهُ الَّذِي فِي السَّمَاءِ، تَقَدَّسَ اسْمُكَ، أَمْرُكَ فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ، كَمَا رَحِمْتَكَ فِي السَّمَاءِ فَاجْعَلْ رَحِمَتَكَ فِي الْأَرْضِ، اغْفِرْ لَنَا حَوْبَنَا وَخَطَايَانَا، أَنْتَ رَبُّ الطَّيِّبِينَ، أَنْزِلْ رَحْمَةً مِنْ رَحْمَتِكَ وَشِفَاءً مِنْ شِفَائِكَ عَلَى هَذَا الْوَجَعِ، فَيَبْرَأَ»

- Od Ebu Derdaa, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada se neko od vas požali na nešto (poput bolesti), ili mu se neko od braće požali, neka kaže: 'Naš Gospodar je Allah, koji je iznad nebesa, sveto je ime Tvoje! Tvoja odredba se sprovodi i na nebu i na Zemlji, učini Svoju milost na Zemlji kao što si je učinio na nebu, oprosti nam naše velike i male grijehe, Ti si Gospodar dobrih, spusti Svoju milost i svoj lijek na ovog bolesnika, kako bi bio izliječen.'"⁵

Šejh Abdullah b. Abdurrahman el-Džibrin, rahimehullah, rekao je: "U hadisu je jasan dokaz da je Allah iznad neba: رَبَّنَا اللَّهُ الَّذِي فِي السَّمَاءِ 'Naš Gospodar je Allah koji je iznad nebesa'." Izraz hūb koji se navodi u

¹ El-Buhari.

² Muslim.

³ Muslim.

⁴ El-Buhari.

⁵ Ebu Davud, En-Nesai, El-Hakim, Et-Taberani, šejh Abdullah b. Abdurrahman el-Džibrin u komentaru *Akidetul-Vasitijje* navodi da je hadis dobar.

hadisu označava veliki grijeh, odnosno hūbenā, veliki grijesi, kao što se navodi u kur'anskom ajetu:

إِنَّهُ كَانَ حُوبًا كَبِيرًا ﴿٢٠﴾

“To bi, zaista, bio veliki grijeh”¹.

“Tvoja odredba se sprovodi i na nebesima i na Zemlji“, što obuhvata i prošlost i sadašnjost i budućnost.

فَأَجْعَلْ رَحْمَتَكَ فِي الْأَرْضِ – “kao što si učinio, spustio potpunu milost (stotinu milosti) na stanovnike nebesa, meleke i duše vjerovjesnika i odabranih evlija, spusti Svoju milost i na stanovnike Zemlje”.

أَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ – “Ti si Gospodar dobrih, plemenitih robova”, tj. Gospodar onih koji izbjegavaju da čine ružna i odvratna djela, riječi i postupke, poput svake vrste širka, kufra i griješenja. Također se kaže da je Allah Gospodar dobrih, tj. meleka, vjerovjesnika. Tako da je ova genitivna veza došla kao *tešvīf*, tj. iskazivanje posebne počasti takvim robovima.

- Od Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Između sedmog neba i Kursijja² je udaljenost petsto godina, a udaljenost između Kursijja i vode je petsto godina, a Arš je iznad vode, Allah je iznad Arša, On zna šta činite.”³

¹ En-Nisa, 2.

² Postoji više tumačenja značenja riječi *Kursijj*. Neki tumači Kur'ana tvrde da se to odnosi na Allahovo savršeno znanje, drugi tvrde da se misli na Arš – Allahov veličanstveni prijesto. Treći tvrde, a ujedno je to i najispravnije mišljenje, da je to mjesto Allahovih uzvišenih stopala, kako su protumačili mnogi komentatori Kur'ana. Ibn Abbas, radijallahu anhu, rekao je: “Kursijj je mjesto dva Allahova stopala. Pa, niko ne može obuhvatiti njegovu veličinu osim Allah, Moćni i Plemeniti.” El-Hakim bilježi ovaj govor u *Mustedreku* i kaže: “(Hadis je) ispravan, u skladu je i prema uvjetima dvojice šejhova (El-Buharija i Muslima). Zabilježen je i kao merfu-predaja, ali je ustvari mevkuf (govor ashaba).” Ovo značenje koje spominje Ibn Abbas, radijallahu anhu, vezano za Kursijj, je dobro poznato ehli-sunnetu. To je sačuvano od njega i zapamćeno. A za prva dva mišljenja ne postoji valjan i prihvatljiv dokaz. (op. a)

³ Ibn Huzejme u *Kitabu Tevhid*, Ed-Darimi u *Reddu ala el-džehmije*, El-Laleka'i u *Šerhus-sunne*, Ibn Kajjim u *Idžtima'u edždžejšu el-islamije*, Ez-Zehebi u *El-Arš* i dr. Predaja je vjerodostojna.

MIŠLJENJA SELEFA

Hafiz Ebu Nu'ajm el-Asbehani, rahimehullah, rekao je: "Naš put je put slijeđenja Kur'ana i sunneta Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i idžma'a, konsenzusa ummeta. Ono u što su oni vjerovali, i mi vjerujemo, a jedna od stvari u koje su čvrsto vjerovali su hadisi koji potvrđuju Arš i Allahovo uzdizanje iznad njega. To su potvrđivali bez ulaska u kakvoću toga ili sličnosti i poređenja. Allah je daleko od stvorenja, a stvorenja su udaljena od Gospodara, On nije u njima, niti se miješa s njima. Uzdignut je visoko iznad Arša, iznad nebesa, a nije na Zemlji."¹

Ebu Nasir es-Sidži, u knjizi *El-Ibane*, rekao je: "Naši učenjaci – poput Sufjana es-Sevrija, Malika b. Enesa, Sufjana b. Ujejne, Hamada b. Zejda, Hamada b. Seleme, Abdullaha b. Mubareka, Fudajla b. Ijada, Ahmeda b. Hanbela, Ishaka b. Ibrahima el-Hanzalija – bili su složni da je Allah sa Svojim Bićem (*zatom*) iznad Arša, a Njegovo znanje je na svakom mjestu, i da će se moći vidjeti na Sudnjem danu, i da se Allah spušta na dunjalučko nebo."²

U PITANJU ALLAHOVOG UZDIGNUĆA IZNAD ARŠA NIJE DOZVOLJENO RAZILAŽENJE

U ovom pitanju (*mes'eli*) nije dozvoljeno razilaženje, jer to nije pitanje u kojem je dozvoljen idžtihad, već je obaveza prihvatiti jasne šerijatske tekstove koji govore o ovom pitanju.

Ibn Tejmije, rahimehullah, rekao je: "Kod njih ovo pitanje nije bilo među pitanjima u kojima je bio dozvoljen idžtihad. Ovo pitanje čak nije bilo vezano ni za novotare koji su bili poznati po novotarijama u ummetu, poput havaridža, šiija (onih prvih), kaderija i murdžija. Oni su ovo osuđivali više od bilo koje druge novotarije, a njihova mišljenja po ovom pitanju su poznata i mutevatir.

Ebu Bekr b. Huzejme, rahimehullah, poznatiji kao Imamul-e'imme (Imam učenjaka), rekao je: 'Onaj ko ne kaže da je Allah iznad nebesa, iznad Arša, daleko od Svojih stvorenja, obaveza je tražiti od njega da se pokaje, a ako se ne pokaje, odsijeca mu se glava, zatim se baca na

¹ *Teblisu Džehmije*.

² *Nakdu te'sisul-džehmije*.

smetlišće, kako njihovom smrad ne bi uznemiravao sljedbenike Kible, a ni *zimmije*.¹”²

IZVOĐENJE DŽEHMIJA IZ OKVIRA ISLAMA (TEKFIR) PRENESENO JE U KNJIGAMA SELEFA

Hasan b. Isa, štićenik Abdullaha b. Mubareka, rahimehullah, rekao je: “Ibn Mubarek je imao običaj govoriti: ‘Džehmije su nevjernici.’”³

Hasan b. Isa je rekao: “Džehmije – ko sumnja u njihovo nevjerstvo!”⁴

Abdur-Rahman b. Mehdi je rekao: “Džehmije će se pozvati na pokajanje, a ako odbiju da se pokaju, onda im se odsijeca glava.”⁵

Ibn Kajjim, rahimehullah, u svojoj *Nuniji*, spominje da je preko petsto učenjaka proglasilo džehmije nevjernicima. Također je na četrnaest načina odgovorio zalutalim frakcijama, onima koji negiraju Allahovu uzvišenost iznad stvorenja i svega stvorenog, poput filozofa, džehmija, mu’tezila, eš’arija, koji su ostavili stvarno značenje, a pribjegli metaforičnom (prenesenom) značenju.⁶

¹ *Zimmija*, ili štićenik je sljedbenik svete Knjige (Tevrata ili Indžila), koji živi u islamskoj državi pod zaštitom i garancijom.

² *Teblistu Džehmije*.

³ Bilježi Abdullah b. Hanbel u *Es-Sunne*.

⁴ *Ibidem*.

⁵ *Ibidem*.

⁶ *Savaikul-mursele*.

SVOJSTVO ALLAHOVE PRISUTNOSTI I BLIZINE (MA'IJJE)

Uzdignutost Uzvišenog Allaha potvrđivale su sve nebeske knjige i svi poslanici i vjerovjesnici, bez ikakvog razilaženje ili derogiranja u vjer zakonima.

Ovom konsenzusu svih vjerovjesnika, na čelu sa Muhammedom b. Abdullahom, posljednjim poslanikom, i njegovim ispravnim sljedbenicima – suprotstavile su se mnogobrojne sekte, koje Allahu negiraju svojstvo uzvišenosti – ‘uluv, tj. da je iznad stvorenja, a ujedno Ga opisuju svojstvima koja Mu ne dolikuju, neka je čist i uzvišen Allah od toga čime Ga opisuju.

Neke od tih sekti su:

- *Džehmijje*, koji tvrde da je Allah na svakom mjestu, Svojim Bićem;
- *Sufije hululijje* (panteistička sufijska sekta koja vjeruje u utjelovljenje Boga ili Njegovo sjedinjenje sa pojavnim svijetom), koji vjeruju da je Allah fizički pomiješan u svim stvarima, poput psa, svinje, majmuna, leoparda i sl.

Treba napomenuti da je ovakvo vjerovanje u *hulul*, tj. da se Allah utjelovljuje u svakom biću, odnosno da je prisutan u svakoj stvari fizički, gore i ružnije od vjerovanja kršćana.

- *Sufije itihadijje* (panteistička sufijska sekta), koji vjeruju da je Allah prisutan u svim stvorenjima, poput svinja i ostalih životinja, i da se nalazi u njihovim organima za reprodukciju.

Njihovo nevjerstvo veće je od nevjerstva jevreja, kršćana, međusija (obožavalaca vatre), hindusa i ostalih mnogobožaca.

- *Mu'tezili* i svi oni koji ih u tome slijede iz reda hanefija, maturidija, eš'arija i kelabija, koji tvrde da:

“Allah nije ni iznad svijeta, ni ispod, ni s desne, a ni s lijeve strane, niti ispred svijeta, a ni iza”¹, “da nije na Aršu, a niti iznad Arša, niti iznad svijeta”², te da je “onaj koji kaže da je Allah na nebu ili iznad – nevjernik”.³

¹ *Šerhul-akaid, Šerhul-mevakit, Hašijetul-kestejli, Bed'ul-emali me'a šerhi du'il-me'ali.*

² *El-Bezdevi, Usulud-din; El-Karij, Du'ul-me'ali.*

³ *El-Bahru-raik.*

Međutim, pripadnici ehli-sunneta, sljedbenici ispravne metodologije na kojoj je bio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i njegovi ashabi, potvrđuju da je Allah, dželle ve 'ala, iznad Arša, Svojim veličanstvenim Bićem. Imam Ebu Hanife, rahimehullah (u. 150. h.g.), rekao je: "Ko kaže: 'Ja ne znam da li je moj Gospodar na nebu ili na Zemlji', takav je nevjernik."¹

Imam El-Evzai, rahimehullah (u. 157. h.g.), rekao je: "Mi i tabiini govorili smo da je Allah iznad Arša."² Imam Malik, rahimehullah (u. 179. h.g.), rekao je: "Allah je iznad neba, a Svojim savršenim znanjem na svakom mjestu."³ Imam Abdur-Rahman b. Mehdi, rahimehullah (u. 197. h.g.), rekao je: "Džehmijje žele opovrći činjenicu da je Allah razgovarao s Musaom, alejhis-selam, i da je On, subhanehu ve te'ala, iznad Arša. Takvi će se pozvati na pokajanje, a ako odbiju, odsijeca im se glava."⁴ Imam Šafija, rahimehullah, rekao je: "Moja akida (vjerovanje) i akida mojih prijatelja iz reda učenjaka hadisa, na kojoj su bili i od kojih sam je uzeo, poput Sufjana, Malika, i drugih, temelji se na potvrđivanju i izgovaranju dva šehadeta, da je Uzvišeni Allah iznad Arša, iznad nebesa, približava se stvorenjima kako On, tebareke ve te'ala, hoće, i da se On, subhanehu ve te'ala, spušta na dunjalučko nebo kako On hoće."⁵

Imam Alijj b. Abdullah el-Medini, rahimehullah (u. 234. h.g.), upitan je: "Šta tvrde pripadnici ehli-sunneta vel-džemata?", pa je odgovorio: "Vjeruju u viđenje Uzvišenog Allaha na ahiretu, da je Allah govorio s Musaom, da se On, tebareke ve te'ala, uzvisio na Arš iznad sedam nebesa."⁶

Rečeno je imamu Ahmedu, rahimehullah (u. 241. h.g.): "Allah je iznad sedam nebesa, iznad Arša, daleko udaljen od stvorenja, a Njegova moć i znanje su prisutni na svakom mjestu", pa je potvrdno kazao: "Da, On je iznad Arša, a Njegovo savršeno znanje prisutno je na svakom mjestu."⁷

¹ *Fikhul-ebzat.*

² *El-Bejheki, Esma'u ves-sifat.*

³ *Ibn Abdul-Ber, Et-Temhid.*

⁴ *Ebu Davud, Mesa'il.*

⁵ *El-Uluw, Idžtima' u džujušil-islami.*

⁶ *El-Hamevijje.*

⁷ *Es-Sunne.*

Kada je imam Ahmed, rahimehullah, upitan o onima koji tvrde da Allah nije iznad Arša, odgovorio je: "Njihov govor se vrti oko kufra – nevjerstva (*jeduru 'alel-kufri*)."¹ Imam Ebu Zur'a (u. 264. h.g.) i imam Ebu Hatim (u. 277. h.g.), rahimehumullah, rekli su: "Konsenzus sljedbenika islama temelji se na potvrđivanju Allahovih savršenih svojstava, i da je On, tebareke ve te'ala, iznad Arša, daleko od stvorenja, a Allahovo savršeno znanje je na svakom mjestu, pa ko bude drugačije tvrdio, neka je na njega Allahovo prokletstvo."²

Ajeti u kojima se govori o prisustvu Allaha s Njegovim stvorenjima navest ćemo u ovom poglavlju, jer je sasvim prikladno da se navedu nakon ajeta koje smo citirali u poglavlju Allahove uzvišenosti iznad stvorenja.

U vezi sa Allahovom uzvišenosti i blizinom, nametnulo se pitanje: Kako je moguće da Allah, dželle šanuhu, bude iznad stvorenja, a istovremeno zajedno s njima, u njihovoj blizini?

Kako bi odgovorio na ovo pitanje, šejh Ibn Tejmijje, rahimehullah, naveo je ovo poglavlje odmah nakon poglavlja Allahove uzvišenosti iznad stvorenja.

Spomenuo je vjerovanje u Allahovu uzvišenost, zatim Njegovu blizinu i prisutnost, kako neko ne bi pomislio da ta svojstva sliče svojstvima stvorenja. Upravo ovakav redoslijed je odgovor onome koji negira i poriče Allahovu uzvišenost iznad stvorenja. Većina onih koji negiraju da je Allah iznad stvorenja, iznad Arša, svoju tvrdnju dokazuju ajetima ma'ijeta, Allahovog prisustva sa stvorenjima, odbijajući jasne ajete koji ukazuju na Allahovu uzvišenost iznad stvorenja. Zato je veoma bitno da se ovi ajeti shvate na način kako su to shvatile prve generacije muslimana. Također odgovor za to nalazimo u Kur'anu, sunnetu i konsenzusu učenjaka, a on glasi:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٥٦﴾

“Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi.”³

¹ Idžtimaul-džujuš.

² El-Lalekai, *Es-Sunne*.

³ Eš-Šura, 11.

Ništa nije kao On, ništa Mu nije slično u pogledu svojstava. Shodno tome, sljedbenici selefus-saliha, naših dobrih prethodnika, dijele ma'ijje – Allahovo prisustvo sa Njegovim stvorenjima, na dvije vrste:

1. opći ma'ijje, koji obuhvata sva stvorenja,
2. posebni ma'ijje.

Neki od dokaza općeg Allahovog prisustva sa Njegovim stvorenjima su ajeti:

وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١٠٠﴾

“On je s vama gdje god bili, i sve što radite Allah vidi.”¹

إِلَّا هُوَ مَعَهُمَ أَيْنَ مَا كَانُوا

“...a da On nije s njima gdje god oni bili.”²

وَهُوَ مَعَهُمْ إِذْ يُبَيِّتُونَ مَا لَا يَرْضَىٰ مِنَ الْقَوْلِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطًا ﴿١٠١﴾

“A On je s njima i kada noću smišljaju riječi kojima On nije zadovoljan! A Allah doista obuhvaća sve što oni rade!”³, i slični ajeti.

Dokazi za posebni ma'ijje:

لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا

“Ne brini se, Allah je s nama!”⁴

إِنِّي مَعَكُمْ مَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ ﴿١٠٢﴾

“Ja sam s vama, Ja sve čujem i vidim.”⁵

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ ﴿١٠٣﴾

“Allah je s onima koji se Njega boje i grijeha klone i koji dobra djela čine.”⁶

¹ El-Hadid, 4.

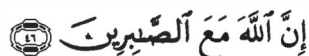
² El-Mudžadela, 7.

³ En-Nisa, 108.

⁴ Et-Tevbe, 40.

⁵ Taha, 46.

⁶ En-Nahl, 128.

“...jer Allah je, zaista, s izdržljivim!”¹

Tako opće Allahovo prisustvo obuhvata i sadrži Allahovo univerzalno znanje o Njegovim stvorenjima i obaviještenost o njima, gledanje i nadzor, dok je u isto vrijeme Uzvišeni Allah Svojim Bićem iznad Arša. Posebno Allahovo prisustvo obuhvata Allahovu pomoć, pobjedu, čuvanje, pažnju, blagodat.

Nakon spominjanja dokaza o Allahovoj uzvišenosti iznad stvorenja, šejhul-islam Ibn Tejmijje, rahimehullah, rekao je: “Primjer koji pobija nakaradno tumačenje prethodnog ajeta² jeste Mjesec, jedno od mnogih Allahovih, dželle šanuhu, znamenja, relativno malo stvorenje; uvijek je s putnikom, ma gdje išao, kao i s onim koji nije na putu. Allah, dželle šanuhu, je iznad Arša, motri i bdije nad Svojim stvorenjima, upravlja njima i radi ostale stvari vezane za *rububijet*. Prethodno spomenute stvari istina su i stvarnost, nema ih potrebe krivo tumačiti niti pogrešno shvatiti.”³

Učenjaci ehli-sunneta kao potvrdu posebnog Allahovog prisustva navode primjer Mjeseca u poznatoj izreci Arapa: “Sve dok smo putovali i Mjesec je putovao s nama.” Poznato je da je Mjesec na nebu, a da su putnici na Zemlji, ali njihov govor ima značenje: Mi ga vidimo, koristimo njegovu svjetlost u toku noći, pa shodno tome kao da je s nama.

Drugi primjer: Nekada dijete plače, njegov otac koji se nalazi sprat iznad, poviče: “Ne plači, tu je babo, uz tebe!”, što ima značenje: “Vidim te, blizu sam, ne boj se!”

Allahovo svojstvo *općeg prisustva* ukazuje da je Allah, subhanehu ve te’ala, sa Svojim stvorenjima Svojim apsolutnim znanjem, moći, univerzalnim nadzorom i Svojim gospodarstvom, tako da je ova vrsta prisustva jedno od Allahovih ličnih svojstava, dok je Njegovo svojstvo *posebnog prisustva* jedna od osobina Allahovih radnji i djela, koje su vezane za Njegovu volju, tj. čini ta djela kada hoće, a kada neće, to i ne biva. Allah, subhanehu ve te’ala, kaže:

¹ El-Enfal, 46.

² El-Hadid, 4.

³ Akidetul-Vasitijje.

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿١٠١﴾

“On je Onaj koji je i nebesa i Zemlju za šest dana stvorio, a zatim se nad Aršom uzvisio: On zna šta u zemlju ulazi i šta iz nje izlazi i šta s neba silazi i šta se prema njemu diže, On je s vama gdje god bili, i sve što radite Allah vidi.”¹

U ajetu je spomenuto opće značenje ma'ijjeta (Allahove prisutnosti s Njegovim stvorenjima), što znači: On zna šta činite i radite, tj. bdije nad vama i vidi vaša djela – Svojim savršenim osobinama – kako god bili i gdje god bili, na kopnu ili vodi, u noći ili danu, u kući ili pustinji – sve Mu je jednako poznato, On sve vidi i čuje, čuje vaš govor i vidi vaše mjesto, zna vaše tajne i sašaptavanje. On poznaje tajne, bez obzira da li su se otkrile ili ostale skrivene.

Nijedno djelo nije Mu skriveno ni nepoznato.

Shodno tome, čovjekova spoznaja o prisutnosti njegovog Stvoritelja, koji ga vidi, motri i zna njegovo stanje, rezultirat će njegovom brigom o riječima i postupcima.

Takav čovjek osjetit će strahopoštovanje prema Uzvišenom Stvoritelju, nastojat će da radi ono što je Uzvišeni naredio, a klonit će se stvari koje je zabranio. Njegova duša će ga koriti: “Kako možeš činiti nepokornost, a On, tebareke ve te'ala, te gleda, zna tvoje stanje, vidi te i prati”, i tako će ova svijest utjecati na poboljšanje njegovog stanja općenito.

Rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: “Najbolji iman je da znaš da je Allah s tobom gdje god bio.”² Allah, tebareke ve te'ala, kaže:

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ وَلَا خَمْسَةٍ إِلَّا هُوَ سَادِسُهُمْ وَلَا أَدْنَى مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْثَرُ إِلَّا هُوَ

¹ El-Hadid, 4.

² El-Hakim, Et-Taberani, a šejh Albani ga smatra slabim.

مَعَهُمْ أَيْنَ مَا كَانُوا ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۚ إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٧﴾

“Zar ne znaš da Allah zna što je na nebesima i što je na Zemlji? Nema tajnih razgovora među trojicom a da On nije četvrti, niti među petericom a da On nije šesti, ni kad ih je manje ni kad ih je više, a da On nije s njima gdje god oni bili; On će ih na Sudnjem danu obavijestiti o onome što su radili, jer Allah sve dobro zna.”¹

Kada razmislimo o ovom ajetu, vidjet ćemo da je Uzvišeni Allah i počeo i završio ajet govoreći o Svom apsolutnom i sveobuhvatnom znanju.

Imam Ahmed, rahimehullah, rekao je: “Ajet je počeo riječima o znanju i tim riječima i završava.”²

أَلَمْ تَرَ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ

“Zar ne znaš da Allah zna što je na nebesima i što je na Zemlji?”

Ajet je počeo ukazujući na Svoje sveobuhvatno znanje.

مَا يَكُونُ مِنْ نَجْوَى ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ

“Nema tajnih razgovora među trojicom a da On nije četvrti...”

tj. nadzire ih, sluša njihove razgovore, tajne i sašaptavanja, a povrh toga Njegovi izaslanici pišu njihove tajne razgovore uz Allahovo znanje i slušanje. Ajet je završio riječima:

إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٨﴾

“... jer Allah sve dobro zna.”

Ibn Kesir, rahimehullah, rekao je: “Na osnovu ovoga mnogi iznose konsenzus da se pod ovim ajetom mislilo na prisutnost Allahovog znanja i nesumnjivo je da se to željelo istaći.”

Shodno tome, Allah, tebareke ve te'ala, u navedenim ajetima obavještava o tome da Svojim znanjem obuhvata sve stvoreno, o

¹ El-Mudžadele, 7.

² Ibn Kesir, Tefsir.

nadziranju, slušanju govora i viđenju svih stvorenja, u svakom vremenu i na svakom mjestu. Shodno tome, nije Mu strano, niti skriveno ništa.

U narednim ajetima Uzvišeni Allah ukazuje na drugu vrstu Svoje prisutnosti, prisutnosti s vjernicima, koja se ogleda u Njegovoj pomoći vjernicima, davanju pobjede, čuvanju, iskazivanju posebne vrste pažnje i blagodati prema njima.

إِلَّا تَنْصُرُوهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللَّهُ إِذْ أَخْرَجَهُ الَّذِينَ كَفَرُوا ثَانِيَ اثْنَيْنِ إِذْ هُمَا فِي الْغَارِ إِذْ يَقُولُ لِصَاحِبِهِ لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا¹

“Ako ga vi ne pomognete, pa – pomogao ga je Allah onda kad su ga oni koji ne vjeruju prisilili da ode, kad je s njim bio samo drug njegov, kada su njih dvojica bila u pećini i kada je on rekao drugu svome: 'Ne brini se, Allah je s nama!'”¹

قَالَ لَا تَخَافَا إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَى²

“Ne bojte se!”, reče On, ‘Ja sam s vama, Ja sve čujem i vidim.’”²

إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ³

“Allah je s onima koji se Njega boje i grijeha klone i koji dobra djela čine.”³

وَأَصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ⁴

“... i budite izdržljivi, jer Allah je, zaista, s izdržljivim!”⁴

كَمْ مِنْ فِئَةٍ قَلِيلَةٍ غَلَبَتْ فِئَةً كَثِيرَةً بِإِذْنِ اللَّهِ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ⁵

“Koliko su puta malobrojne čete, nadjačale mnogobrojne čete! A Allah je s izdržljivim.”⁵

¹ Et-Tevbe, 40.

² Taha, 46.

³ En-Nahl, 128.

⁴ El-Enfal, 46.

⁵ El-Bekare, 249.

وَمَا تَكُونُ فِي شَأْنٍ وَمَا تَتْلُوا مِنْهُ مِنْ قُرْآنٍ وَلَا تَعْمَلُونَ مِنْ عَمَلٍ إِلَّا كُنَّا عَلَيْكُمْ
شُهُودًا إِذْ تُفِيضُونَ فِيهِ وَمَا يَعْزُبُ عَنْ رَبِّكَ مِنْ مِثْقَالِ ذَرَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي
السَّمَاءِ وَلَا أَصْغَرَ مِنْ ذَلِكَ وَلَا أَكْبَرَ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُبِينٍ ﴿١١﴾

“Što god ti činio i što god iz Kur’ana kazivao i kakav god vi posao radili, Mi nad vama bdijemo dok god se time zanimате. Gospodaru tvome nije ništa skriveno ni na Zemlji ni na nebu, ni koliko trun jedan, i ne postoji ništa, ni manje ni veće od toga, što nije u Knjizi jasnoj.”¹

Rekao je Ibn Kesir, rahimehullah: “Uzvišeni Allah iznosi Svome Poslaniku da On zna cjelokupno njegovo stanje, stanje njegovog ummeta i svih živih bića u svakom trenutku, te da Njegovom znanju i pogledu nije ništa skriveno, ni koliko trun jedan, čak ni manje, a ni više od toga, na nebesima i na Zemlji, a da nije zapisano u jasnoj Knjizi.

On zna kretanje ovih stvari, pa tako zna i pokrete onih koji su zaduženi i kojima je naređeno da Mu ibadet čine, kao što On kaže: ‘Što god preduzimate i činite, Mi vas pratimo gledajući i slušajući.’ Stoga je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada ga je Džibril upitao za *ihsan* (dobročinstvo), rekao je: ‘Da budeš u ibadetu Allahu kao da Ga vidiš, pa ako ti Njega ne vidiš, On vidi tebe.’”²

DA LI POSTOJI KONTRADIKTORNOST IZMEĐU DOKAZIVANJA ALLAHOVE UZVIŠENOSTI I OSOBINE ALLAHOVOG PRISUSTVA SA NJEGOVIIM STVORENJIJIMA?

Šejh Muhamed Salih el-Usejmin, rahimehullah, odgovorio je na ovo pitanje: “Ne postoji kontradiktornost iz tri razloga:

Prvi razlog: Allah, tebareke ve te’ala, opisao je Sebe sa obje navedene savršene osobine, a da postoji neki vid kontradiktornosti između navedenih osobina, Uzvišeni Allah ne bi se opisivao njima.

Drugi razlog: U osnovi ne postoji kontradiktornost, jer nekada nešto može biti visoko iznad tebe, a u isto vrijeme i s tobom. Najbolji primjer za to nalazimo u izreci Arapa, koji su imali običaj govoriti: ‘Sve

¹ Junus, 61.

² Ibn Kesir, *Tefsir*.

dok smo putovali i Mjesec, Sunce, je putovalo s nama.‘ Poznato je da je Sunce, a i Mjesec, visoko iznad stvorenja. Stoga, kada je moguć spoj između osobine uzvišenosti i osobine prisutnosti kod stvorenja, takva mogućnost u pogledu Stvoritelja je preča. Naprimjer, nekada se nadređena osoba popne na neko brdo ili uzvišicu, zatim se obrati vojnicima: ‘Idite tamo na poprište bitke, ja sam s vama’, tj. odavde vidim šta se dešava, iako je udaljen i uzvišen iznad njih. Ali, zbog toga što ih vidi i motri, kao da je s njima. Kada je ovo moguće kod stvorenja, mogućnost toga je preča kod Stvoritelja stvorenja!

Treći razlog: Kada bismo pretpostavili da kod stvorenja nije moguć spoj između ove dvije osobine, kažemo da takav slučaj nije sa Stvoriteljem. Naš Gospodar je uzvišen, veličanstven, Njegove se osobine ne mogu porediti sa osobinama stvorenja, jer postoji ogromna razlika između stvorenja i Stvoritelja. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, imao je običaj učiti sljedeću dovu prilikom putovanja:

اللَّهُمَّ أَنْتَ الصَّاحِبُ فِي السَّفَرِ، وَالْخَلِيفَةُ فِي الْأَهْلِ

‘...Allahu moj, Ti si moj Saputnik na putu i Čuvar u porodici..’

Es-Sahib ima značenje *El-Hafiza* i *El-Mu’īna*, tj. Tvom nadzoru ništa ne promiče, Tvoja odredba sve obuhvata, i putnika na putovanju, čuvaš ga, opskrbljuješ ga, na pomoći si mu i daješ mu uspjeh. U isto vrijeme, na Tebe se oslanjam u stvarima moje porodice, Ti se brineš o mojoj porodici, čuvaš je, niko nije u stanju ni na Zemlji, ni na nebu nešto slično uraditi. Tako vidimo da je moguće da se Allah, tebareke ve te’ala, opiše ovim savršenim svojstvima, dok to stvorenja nisu u stanju. Nijedno stvorenje nije u stanju da bude tvoj saputnik na putu, a u isto vrijeme da je pazitelj tvoje porodice u mjestu gdje živiš. Također, u vjerodostojnoj¹ predaji je preneseno da kada klanjač kaže:

¹ Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Uzvišeni Allah je rekao: ‘Podijelio sam namaz između Sebe i Svoga roba na dva dijela, Mome robu pripada sve ono za što Me zamoli. Kada rob kaže: ‘Hvala Allahu, Gospodaru svih svjetova’,

Allah rekne: ‘Moj rob Mi zahvaljuje.’

A kada kaže: ‘Milostivom, Samilosnom’,

Allah rekne: ‘Moj rob Me pohvaljuje.’

A kada kaže: ‘Vladaru Dana sudnjega’,

Allah rekne: ‘Moj rob Me veliča.’

A kada kaže: ‘Samo Tebe obožavamo i samo od Tebe pomoć tražimo’,

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٢﴾

‘Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo’¹, Allah rekne: ‘Moj rob Mi zahvaljuje.’

Koliko postoji klanjača koji izgovaraju: ‘Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo’?

Njihov broj niko ne zna, niti je u stanju pobrojati. Zatim, koliko klanjača izgovara:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٣﴾

‘Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo’, dok drugi izgovaraju:

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٤﴾

‘Samo Tebe obožavamo i od Tebe pomoć tražimo!?’ a svakome od njih Allah odgovara! Onome koji izgovara:

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿٥﴾

‘Tebe, Allaha, Gospodara svjetova, hvalimo’, Allah rekne: ‘Moj rob Mi zahvaljuje’, a onome koji kaže:

إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿٦﴾

‘Samo Tebe obožavamo i od Tebe pomoć tražimo!’,

Allah rekne: ‘Ovo je između Mene i Moga roba, a Mome robu pripada sve ono za što Me moli.’

Shodno navedenom, možemo kazati da je Allah, tebareke ve te‘ala, svojstvom prisutnosti sa stvorenjima, a da je u isto vrijeme iznad Arša, iznad neba. Niko neće shvatiti da su ove riječi kontradiktorne osim

Allah rekne: ‘Ovo je između Mene i Moga roba, a Mome robu pripada sve ono za što Me moli.’

A kada kaže: ‘Uputi nas na pravi put, na put onih kojima si milost Svoju darovao, a ne na put onih koji su protiv sebe srdžbu izazvali, niti onih koji su zalutali!’, Allah rekne: ‘Ovo je Mome robu, a Mome robu pripada sve ono za što Me moli.’” (Bilježi ga Muslim)

¹ El-Fatiha, 1.

onoga koji želi poistovjetiti Uzvišenog Allaha sa stvorenjima, tako što će za svojstvo Allahove prisutnosti ustvrditi da je poput svojstva prisutnosti stvorenja. Mi smo pojasnili mogućnost kombinovanja tekstova koji govore o Allahovoj uzvišenosti i osobini prisutnosti, onaj ko je shvatio, dobro je, a onaj ko nije, treb da kaže: 'Vjerujem u Allaha i Njegovog Poslanika, potvrđujem sve ono što je rekao Allah o Sebi i što je rekao Njegov Poslanik', a ne smije reći: 'Kako je to moguće?!', negirajući to.

Ako upita: 'Kako je to moguće?', odgovorit ćemo: 'Tvoje pitanje je novotarija, ashabi ga nisu postavljali, a oni su mnogo bolji od tebe, a onaj kojeg su mogli pitati mnogo je učeniji i jezgrovitijeg je govora, ljepšeg i preciznijeg objašnjenja od onoga koga ti pitaš, zato je na tebi da čvrsto vjeruješ i potvrđuješ, bez zapitkivanja kako, ni zašto. Već to prihvati i tome se pokori.'"¹

Imam Ed-Darimi, rahimehullah, rekao je: "Abdullah b. Mubarek, rahimehullah, rekao je: 'Draže mi je da prenosim i govorim govor jevreja i kršćana nego da prenosim govor džehmijja.'"² Imam Ed-Darimi, rahimehullah, također je rekao: "Napisao mi je Alijj b. Hušrum da je čuo Isaa b. Junusa kako kaže: 'Ne sjedite sa džehmijjama, i pojašnjavajte i ukazujte narodu na njihovo stanje kako bi znali ko su oni i kako bi se sačuvali od njih.'"³

Resulullah, sallallahu alejhi ve sellem, povezao je vjerovanje u Allahovu, dželle šanuhu, uzvišenost iznad Arša, iznad svih stvorenja, i vjerovanje u sveobuhvatnost Njegovog znanja. Također, u mnogima je ajetima zajedno spomenuta Allahova uzvišenost iznad stvorenja i Njegova blizina, tako da je obaveza vjerovati da je Allah, dželle šanuhu, uzvišen i da je blizu, i u tome nema nikakve kontradiktornosti.

¹ *Šerhu Akidetul-Vasitije.*

² *Reddu ala Bišr el-Merisi'.*

³ *Reddu ala Bišr el-Merisi'.*

SVOJSTVO ALLAHOVE BLIZINE

Ovo poglavlje upotpunjava prethodna poglavlja o osobinama Allahove uzvišenosti i Allahove prisutnosti. Allah, tebareke ve te‘ala, opisao se svojstvom uzvišenosti, uzdignutosti iznad stvorenja, kao i osobinom prisutnosti i osobinom blizine.

Sve navedene osobine potvrđene su u Kur'anu i sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Ovo poglavlje povezano je sa poglavljem Allahove uzvišenosti iznad Arša, iznad stvorenja i Njegove prisutnosti sa stvorenjima. Ehli-sunnet vjeruje da je Uzvišeni Allah, tebareke ve te‘ala, iznad stvorenja, kao što je rekao u Kur'anu:

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ ۚ وَهُوَ الْحَكِيمُ الْخَبِيرُ ﴿١٨﴾

“I On je Pokoritelj, iznad robova Svojih, a On je Mudri, Obaviješteni (On je Mudri i Sveznajući).”¹

سَبِّحْ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى ﴿١﴾

“Slavi ime Gospodara svog Svevišnjeg.”²

لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢﴾

“Njegovo je ono što je na nebesima i ono što je na Zemlji, i On je Svevišnji, Veličanstveni!”³

إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ ﴿٥١﴾

“On je, zaista, uzvišen i mudar!”⁴

إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا كَبِيرًا ﴿١١﴾

“Allah je, zaista, uzvišen i velik!”⁵

Također, ehli-sunnet vjeruje da je Allah, dželle ve ‘ala, blizu Svojih robova i da se odaziva dovi nevoljnika kada Ga pozove:

¹ El-En‘am, 18.

² El-A‘la, 1.

³ Eš-Šura, 4.

⁴ Eš-Šura, 51.

⁵ En-Nisa, 34.

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾

“A kada te robovi Moji za Mene upitaju, Ja sam, sigurno, blizu: odazivam se molbi molitelja kad Me zamoli. Zato neka oni pozivu Mome udovolje i neka vjeruju u Mene, da bi bili na pravom putu.”¹

Muavija b. Hajde el-Kušejri navodi: “Neki Arapin je rekao: ‘Allahov Poslaniče! Je li naš Gospodar blizu, pa da Ga šapatom prizivamo, ili je daleko, pa da Ga glasno zovemo?!’ Na to je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, šutio, a zatim je Allah objavio ajet: ‘A kada te Moj rob upita za Mene, Ja sam blizu: odazivam se molbi molitelja kada Me zove...’, tj. ako sam im naredio da Me zovu, pa neka Me zovu, Ja se odazivam.”² Allah, tebareke ve te‘ala, rekao je:

إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿٢١٦﴾

“Milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine.”³

Od Ebu Musaa, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Bili smo sa Allahovim Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem, u jednoj bitki. Kad god smo se uspinjali uz brdo ili bili na vrhu brda ili se spuštali u dolinu, uvijek bismo gromoglasno izgovarali tekbire. Tada nam je prišao Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: ‘O ljudi! Stišajte svoje glasove! Doista vi ne dozivate gluhog i odsutnog, već dozivate Onoga koji sve čuje, koji sve vidi! Onaj koga dozivate bliži vam je od vrata vaše jahalice.’”⁴

Ashabi su u toku putovanja, kada god bi se popeli na brdo, izgovarali: “Allahu ekber!”, a kada bi se spuštali u dolinu, izgovarali su: “Subhanallah!”, pa im je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “O ljudi! Stišajte svoje glasove. Doista vi ne dozivate gluhog i odsutnog, već dozivate Onoga koji sve čuje, koji sve vidi! Onaj koga dozivate bliži vam je od vrata vaše jahalice.”

¹ El-Bekare, 186.

² Ibn Ebi Hatim, Ibn Kesir u *Tefsiru*, Ibn Džerir, Ed-Darekutni.

³ El-A'raf, 56.

⁴ El-Buhari, Muslim.

Gospodar je blizu Svojih robova, vidi ih, zna njihovo stanje, čuje njihov govor, zna za svačiju potrebu. Kada se ova spoznaja i ubjeđenje ulije u srce, onda vjernik vodi računa o svojim postupcima, riječima i svim ostalim poslovima. Svjestan je da ga Allah motri, da nadzire njegovo stanje i tajno i javno, da Mu ništa nije skriveno. Musliman čvrsto vjeruje da je njegov Gospodar uzvišen, visoko iznad stvorenja, a u isto vrijeme blizu Svojih stvorenja, osobinom savršenog znanja, sluha, moći, snage, nadziranja, što ukazuje na to da Gospodar nije odsutan od Svojih robova, kao što se spominje u Kur'anu:

وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ

“...jer Mi nismo odsutni bili”¹,

tj. Allah sve vidi, Njemu se ništa ne može sakriti, niti On ijednoga trena biva odsutan. On zna skrivene poglede i ono što grudi kriju.

Onda kada čovjek bude svjestan Allahovog, dželle šanuhu, prisustva, a posebno kada je u ibadetu, izgradit će kod sebe samokontrolu i tako se uzdići na najveće stupnjeve obavljanja ibadeta.

Od Abdullaha b. Omera, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada neko od vas bude klanjao, neka ne pljuje ispred sebe, jer je Allah ispred njega čim stupi u namaz.”²

Od Ubade b. Samita, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Najbolje je vjerovanje biti svjestan da je Allah s čovjekom ma gdje bio.”³

Ovaj hadis potvrđuje svojstvo Allahove prisutnosti s Njegovim stvorenjima, a sama spoznaja da je Uzvišeni Allah opisan ovim svojstvom predstavlja jedan vid najboljeg vjerovanja (imana). Ovo jasno ukazuje da je spoznaja o Allahovim lijepim imenima i savršenim svojstvima najbolji dio imana u Allaha, tebareke ve te’ala. Suština *imana* sastavljena je od riječi i djela. Govora srca i jezika, djela srca i jezika, i djela tjelesnih organa. U

¹ El-A’raf, 7.

² El-Buhari, Muslim

³ Et-Taberani. Šejhul-islam Ibn Tejmijje ocijenio ga je hasenom u *El-Akidetul-Vasitijje*.

prethodnom poglavlju detaljno smo govorili o Allahovom prisustvu i ustvrdili da se dijeli na dvije vrste:

- Opće Allahovo prisustvo, koje obuhvata sva stvorenja;
- Posebno Allahovo prisustvo, koje obuhvata samo vjernike.

Značenje hadisa je da budeš svjestan sveukupnog Allahovog nadzora, koji podrazumijeva da Allah vidi tvoje postupke i djela, čuje tvoj govor, zna gdje se nalaziš, jer Uzvišeni Allah je uz Svoja stvorenja Svojim savršenim znanjem o njima, kao što je rekao u Kur'anu:

الَّذِي يَرْنٰكَ حِيْنَ تَقُوْمُ ﴿١٧٦﴾ وَتَقْلُبُكَ فِى السُّجُوْدِ ﴿١٧٧﴾ اِنَّهٗ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيْمُ

“...Koji te vidi kada ustaneš, da sa ostalima molitvu obaviš, jer On, doista, sve čuje i sve zna.”¹

AJETI I HADISI KOJI GOVORE O SVOJSTVU ALLAHOVE, TEBAREKE VE TE'ALA, BLIZINE I PRISUTNOSTI NE OPONIRAJU ČINJENICI DA JE ON IZNAD STVORENJA

Ovo je moguće zato što Allahu ništa nije slično: On je blizu stvorenjima iako je iznad njih. Dakle, obaveza je vjerovati da je Allah, dželle šanuhu, uzvišen i da je blizu. Vjerovanje u Allahovu uzvišenost, Njegovu blizinu i prisutnost ne podrazumijeva vjerovanje u sličnost ovih svojstava svojstvima stvorenja. Ako neko upita kako je moguće da Allah, dželle šanuhu, bude iznad stvorenja, a istovremeno zajedno s njima, u njihovoj blizini, odgovor za to nalazimo u Kur'anu, sunnetu i konsenzusu učenjaka, a on glasi: “Ništa nije kao On, ništa Mu nije slično u pogledu svojstava”.

Jedno od Njegovih stalnih svojstava jeste opća uzvišenost, te opća i posebna prisutnost.

Njegova blizina i uzvišenost su spojivi zbog Njegove veličine i moći i Njegove sveobuhvatnosti. On je iznad, a istovremeno je blizu, i obrnuto. Od Allahovih lijepih imena jeste i ime *El-Karīb* – Onaj koji je blizu. Svojstvo Allahove blizine učenjaci dijele na dvije vrste:

1. Opća Allahova blizina, koja se odnosi na Allahovo savršeno znanje koje sve obuhvata, na što upućuju navedeni hadisi i ajeti.

¹ Eš-Šu'ara, 218-220.

2. Posebna Allahova blizina prema vjernicima, a pod ovu vrstu potpada:

- Njegova blizina onome koji Ga doziva i moli, tražeći i moleći za neku svoju potrebu, kao što kaže Uzvišeni:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي

“A kada te robovi Moji za Mene upitaju...”

Ovaj ajet je spušten povodom pitanja jednog ashaba, radijallahu anhu, koji je Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, upitao: “Allahov Poslaniče! Je li naš Gospodar blizu, pa da Ga šapatom prizivamo ili je daleko, pa da Ga glasno zovemo?!”

- Njegova blizina koja se ne odnosi na Njegovu opću sveobuhvatnost i znanje prema onima koji Mu općenito pokornost čine, poput riječi Allaha:

إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ

“Milost Allahova je doista blizu onih koji dobra djela čine.”¹

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Rob je najbliži Allahu kad je na sedždi.”²

«أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الرَّبُّ مِنَ الْعَبْدِ فِي جَوْفِ اللَّيْلِ الْآخِرِ، فَإِنْ اسْتَطَعْتَ أَنْ تَكُونَ مِمَّنْ يَذْكُرُ اللَّهَ فِي بَلَدِكَ السَّاعَةِ فَكُنْ»

Zatim hadis: “Gospodar je najbliži Svom robu u posljednjoj trećini noći. Ako si u mogućnosti u tom trenutku da budeš od onih koji Allaha spominju, budi!”³

Ebu Musa, radijallahu anhu, kazuje: “Bili smo sa Allahovim Poslanikom u jednom vojnom pohodu. Kad god smo se uspinjali uz brdo ili bili na vrhu brda ili se spuštali u dolinu, uvijek bismo gromoglasno izgovarali tekbire. Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, prišao nam je i rekao: ‘O ljudi! Stišajte svoje glasove. Doista vi ne dozivate

¹ El-A'raf, 56.

² Muslim.

³ Et-Tirmizi, En-Nesai, El-Hakim. Šejh Albani ga smatra vjerodostojnim.

gluhog i odsutnog, već dozivate Onoga koji sve čuje, koji sve vidi. Onaj koga dozivate bliži vam je od vrata vaše jahalice.”^{1, 2}

Ovaj hadis ukazuje na Allahovu blizinu onima koji Mu iskazuju pokornost, slave Ga i veličaju. Ova dva primjera ukazuju na posebnu Allahovu blizinu onima koji Ga dozivaju dovom traženja (taleb) ili dovom pohvale (sena).

Shodno tome, ovakvo shvatanje i vjerovanje nije u koliziji sa Allahovom uzvišenosti, jer Njegova blizina nije kao fizička blizina stvorenja.

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٠٠﴾

“Ništa nije kao On! On sve čuje i sve vidi.”³

“Ništa nije kao On”, tj. sva pravila koja se odnose na Allahovo, dželle šanuhu, Biće u domenu poistovjeđivanja, odnose se i Njegova svojstva: kao što Mu niko nije ravan i sličan u pogledu Bića, isto tako niko Mu nije ravan u pogledu svojstava. Kako bismo bolje shvatili svojstvo Allahove blizine sa Njegovim stvorenjima, dovoljno je navesti jedan ajet i hadis Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ ۚ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ ۚ وَالسَّمَوَاتُ

مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۚ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٢٠١﴾

“Oni ne veličaju Allaha onako kako Ga treba veličati; a čitava Zemlja će na Sudnjem danu u vlasti Njegovoj biti, a nebesa će u moći Njegovoj smotana ostati. Hvaljen neka je On i vrlo visoko iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!”⁴

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

¹ El-Buhari, Muslim.

² *Tarikul-hidžretejn*

³ Eš-Šura, 11.

⁴ Ez-Zumer, 67.

“Allah, subhanehu ve te‘ala, držat će Zemlju u Svojoj šaci, i smotati nebesa na Sudnjem danu Svojom desnicom, a zatim će reći: ‘Ja sam Vladar; gdje su zemaljski vladari?’”¹

U rivajetu se navodi: “Zatim će smotati Zemlju u svojoj ljevici, a zatim će reći: ‘Ja sam Vladar, gdje su silnici, gdje su oholnici?’”²

Šejh Ibn Usejmin, rahimehullah, nakon spominjanja hadisa:

«إِذَا كَانَ أَحَدُكُمْ يُصَلِّي، فَلَا يَنْصُقْ قَبْلَ وَجْهِهِ، فَإِنَّ اللَّهَ قَبْلَ وَجْهِهِ إِذَا صَلَّى»

“Kada neko od vas bude klanjao, neka ne pljuje ispred sebe, jer je Allah ispred njega čim stupi u namaz”³, navodi neke koristi iz hadisa: “Treba istaći da je onaj koji je rekao da je Allah, tebareke ve te‘ala, ispred klanjača također rekao i da je Allah iznad neba, i da nema kontradiktornosti između toga, jer je moguće kombinovanje i spoj s tri aspekta:

1. Kur'an i sunnet, tj. vjerovakon, spominju navedene osobine i ukazuju na spoj navedenih osobina, a ono što Kur'an i sunnet spoje, u tome ne može biti proturječnosti i kontradikcije. Da su oni kontradiktorni, ne bi bili spojeni u Kur'anu i sunnetu.

2. Moguće je da nekada nešto bude visoko iznad tebe, a u isto vrijeme ispred tebe. Kada u jutarnjim satima pogledamo izlazak sunca, možemo zaključiti da se nalazi ispred nas, ali sa sigurnošću znamo da je visoko iznad nas. Također ovo možemo zaključiti i na kraju dana kada sunce zalazi.

Stoga, kada je moguće kod stvorenja naći spoj između navedenih osobina, preče je da postoji spoj između savršenih osobina Uzvišenog Allaha, bez imalo sumnje i dvojbe.

3. Kada bismo pretpostavili da kod stvorenja nije moguće povezati ove dvije osobine, takav slučaj nije sa osobinama Stvoritelja. Jer, Gospodar nije poput stvorenja, ništa nije kao On, tebareke ve te‘ala, niti nešto sliči Njegovim osobinama.

Također, iz navedenog hadisa može se zaključiti da je obavezno lijepo ponašanje i lijep edeb prema Allahu, dželle dželaluhu.

¹ El-Buhari, Muslim.

² Muslim.

³ El-Buhari, Muslim.

Onog trenutka kada klanjač bude čvrsto vjerovao u navedenu osobinu (da je Uzvišeni Allah ispred klanjača), njegovo srce bit će ispunjeno strahopoštovanjem i poniznosti prema Allahu, tebareke ve te'ala.¹

Allahovo svojstvo prisustva i blizine istinito je u svom stvarnom značenju, ali je to prisustvo i blizina koje dolikuje Allahu, subhanehu ve te'ala, i ne nalikuje nikakvom prisustvu i blizini stvorenja sa stvorenjima, shodno riječima Uzvišenog o Sebi:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٠٠﴾

“Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi.”²

هَلْ تَعْلَمُ لَهُ سَمِيًّا ﴿٢٠١﴾

“Znaš li da ima neko Njemu sličan?”³

وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا أَحَدٌ ﴿٢٠٢﴾

“I niko Mu ravan nije!”⁴

Sljedbenici ehli-sunneta jednoglasno potvrđuju sva Allahova svojstva spomenuta u Kur'anu i sunnetu i obavezu vjerovanja u njih, i prihvataju ih u njihovom stvarnom značenju, a ne u prenesenom, bez ikakve kvalifikacije i bez ograničavanja nekog svojstva pri Njemu. Ovo prisustvo i blizina ne znači da se Allah, subhanehu ve te'ala, miješa sa stvorenjima, ili da se nalazi na njihovom mjestu. Ispravno poimanje svojstva prisustva i blizine ne ukazuje na to ni na bilo koji način, jer je to neispravno značenje i nemoguće u odnosu na Allaha, subhanehu ve te'ala.

Šejhul-islam Ibn Tejmije rekao je: “Allahovo svojstvo blizine i prisutnosti koje je spomenuto u Kur'anu i sunnetu nije u proturječnosti sa Njegovim svojstvima uzvišenosti i uzdignutosti, jer niko nije sličan Njemu Uzvišenom u svim Njegovim svojstvima i On je uzvišen kada se približi i On je blizu u Svojoj uzvišenosti.”⁵

¹ Šerhu Akidetul-Vasitije.

² Eš-Šura, 11.

³ Merjem, 65.

⁴ El-Ihlas, 4.

⁵ El-Akidetul-Vasitije.

SVOJSTVO GOVORA I GLASA

Svojstvo Allahovog uzvišenog govora potvrđuju mnogi kur'ansko-hadiski tekstovi i konsenzus selefa – ispravnih prethodnika.

Sljedbenici ehli-sunneta vel-džemata jedinstveni su u vjerovanju da Allah govori i da je taj govor stvaran, stvarno svojstvo potvrđeno Njemu na način kakav Njemu dolikuje.

Ibn Tejmije, rahimehullah, rekao je: "Naši dobri prethodnici i imami govorili su: 'Allah govori Svojim htijenjem i moći, Njegov govor je oduvijek, tj. ne prestaje govoriti ako to ne želi, jer svojstvo govora je savršena osobina. Onaj koji govori savršeni je od onoga koji ne govori. Onaj koji govori svojim htijenjem i moći savršeni je od onoga koji ne govori svojim htijenjem, a onaj koji nije prestao govoriti svojim htijenjem i moći savršeni je od onoga čiji je govor moguć nakon nemogućnosti.'"¹

Kao i ostale Allahove savršene osobine, i ova osobina potvrđena je Kur'anom i sunnetom. Svojstvo Allahovog govora je jedna od Njegovih ličnih stalnih osobina, a to je da On, tebareke ve te'ala, govori oduvijek i zauvijek i nije prestao govoriti, a s druge tačke gledišta, svojstvo Allahovog govora je jedna od osobina Njegovih radnjih i djela, koje su vezane za Njegovu volju i moć, odnosno Allah govori kada hoće, kome hoće i šta On, dželle dželaluhu, hoće. Na savršenstvo Allahovog govora upućuje ajet u kojem Allah, tebareke ve te'ala, kaže:

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِّكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا

"Reci: 'Kad bi more bilo mastilo da se ispišu riječi Gospodara moga, more bi presahlo, ali ne i riječi Gospodara moga, pa i kad bismo se pomogli još jednim sličnim.'" ²

Sljedbenici zdrave tradicije čvrsto vjeruje u svojstvo Allahovog govora, na što upućuju kur'ansko-hadiski tekstovi u kojima se jasno navodi da Allah govori i da nije prestao govoriti, Svojim savršenim govorom, kada On hoće, šta On hoće i gdje hoće. Oni potvrđuju Allahu

¹ Medžmu'ul-fetava.

² El-Kehf, 109.

svojstvo *el-munādāt*, što obuhvata da se On, tebareke ve te'ala, glasno i tiho (junādī i junādžī) obraća i doziva.

Allah govori Svojim savršenim govorom koji može čuti samo onaj Allahov rob kojeg On odabere za to. Njegov govor sadrži *huruf* – slova i *savt* – glas, jer govor se ne može realizirati osim glasom i slovom. Stoga je obaveza potvrditi svojstvo Allahovog govora koji nije kao govor stvorenja, a tako ni Njegov glas nije kao njihov:

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ﴿٢٠٠﴾

“Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi.”¹

Učenjaci ehli-sunneta tvrde da postoje dvije vrste Allahovog savršenog govora:

1. *Kelamul-kavni-kaderi, Allahov univerzalni govor, koji obuhvata kosmičku volju, na osnovu kojeg stvoreno nastaje u svijetu postojanja:*

إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ ﴿٢٠١﴾

“..i zaista On može, kada nešto hoće, samo za to rekne: ‘Budi!’ – i ono bude.”²

2. *Kelamuš-šer’i dini, Allahov govor koji obuhvata vjerozakone i propise*

Ovaj Allahov govor odnosi se na sve Svete knjige koje je Allah, tebareke ve te'ala, spuštao i objavljivao Svojim poslanicima, u kojima je Njegov veličanstveni i nestvoreni govor kojim je govorio. Jer, Njegov uzvišeni govor je Njegova lična stalna osobina, a Allahove savršene osobine nisu stvorene.

Allahovo obraćanje stvorenjima dijeli se na dvije vrste:

Prva vrsta: Bez posredništva, poput Allahovog razgovora sa Ademom, Musaom i našim poslanikom Muhammedom, sallallahu alejhi ve sellem, u noći Israa i Miradža.

وَنَادَاهُمَا رُبُّمَا أَلَمْ أَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ

“Zar vam to drvo nisam zabranio?!, zovnu ih Gospodar njihov.”¹

¹ Eš-Šura, 11.

² Jasin, 82.

وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ﴿١٧٤﴾

“...a Allah je sigurno s Musaom razgovarao.”²

Njegov uzvišeni govor moguće je čuti, a čuje ga samo onaj koga Allah odabere da ga čuje.

Druga vrsta: Preko posrednika, poput objave određenih vjerzakona nekim poslanicima, putem meleka ili slanjem meleka sa određenim uputstvima nekom od poslanika.

﴿وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللَّهُ إِلَّا وَحْيًا أَوْ مِنْ وَرَآيِ حِجَابٍ أَوْ يُرْسِلَ رَسُولًا فَيُوحِيَ

بِإِذْنِهِ مَا يَشَاءُ إِنَّهُ عَلَىٰ حَكِيمٍ مُّبِينٍ﴾

Allah kaže: “Nijednom čovjeku nije dato da mu se Allah obraća osim na jedan od tri načina: nadahnućem, ili iza zastora, ili da pošalje izaslanika koji, Njegovom voljom, objavljuje ono što On želi. – On je, zaista uzvišen i mudar.”³

Imam El-Buhari, rahimehullah, u komentaru Allahovih riječi:

وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ ۖ حَتَّىٰ إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا

قَالَ رَبُّكُمْ ۖ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿١٧٥﴾

“Kod Njega će se moći zauzimati za nekoga samo onaj kome On dopusti. I kad iz srca njihovih nestane straha, oni će upitati: ‘Šta je to rekao Gospodar vaš?’ ‘Istinu’, odgovorit će, On je uzvišen i velik, rekao je: ”...a nije rekao: ‘Šta je stvorio vaš Gospodar!’”⁵

Džabir prenosi od Abdullaha b. Unejsa, radijallahu anhum, da je čuo Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: “Kada Uzvišeni Allah sakupi stvorenja, pozvat će ih glasom koji će jednako čuti i oni koji

¹ El-A’raf, 22.

² En-Nisa, 164.

³ Eš-Šura, 151.

⁴ Sebe’, 23.

⁵ El-Buhari.

su udaljeni i oni koji su blizu: 'Ja sam (El-Melik) Istinski Vladař, Ja sam (Ed-Dejjan) Onaj koji obraćun svodi (nagrađuje i kažnjava).'"¹

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada Allah nešto odredi na nebu, meleki udare svojim krilima izražavajući tako pokornost Njegovim riječima, kao kad lanac udari o glatko kamenje. (Alija b. Medini kaže: "Drugi (osim Sufjana) su rekli: '...o glatko kamenje, i On im to dostavi'.") Kada se iz njihovih srca otkloni strah, upitaju: 'Šta je Gospodar vaš rekao?', a drugi odgovore, za ono što je rekao: 'Istinu (je rekao)! On je Uzvišeni i Veliki...'"²

Ibn Bettal, rahimehullah, u komentaru ovog hadisa kaže: "Meleki kažu: 'Šta je rekao vaš Gospodar?', a ne kažu: 'Šta je stvorio vaš Gospodar?' U ovakvom stanju nalaze se meleki kada čuju riječi Uzvišenog – iz poštovanja i u znak pokoravanja udaraju krilima, tj. Allah se obraća Svojim veličanstvenim govorom kome On hoće i kada hoće od Svojih stvorenja, i tada On omogući i podari sposobnost da stvorenja mogu da čuju i podnesu Njegovo obraćanje."

Od Ebu Seida, radijallahu anhu, prenosi se: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: 'Allah će pozvati glasom: 'O Ademe!' 'Rado Ti se odazivam i stojim Ti na raspolaganju!', reći će Adem. Onda će On pozvati: 'Allah ti naređuje da izdvojiš iz svoga potomstva skupinu za Vatru (Džehennem).' 'A koja je to skupina za Vatru?', upitat će Adem. 'Od svake hiljade devet stotina devedeset i devet', reći će On.

Bit će to vrijeme kada će svaka trudnica pobaciti svoj plod, kada će novorođenče osijedjeti i kada ćeš vidjeti ljude pijane ali oni neće biti pijani, samo će kazna Allahova žestoka biti. Ovo je toliko potreslo ljude da su im se lica promijenila, pa je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: 'Od Jedžudža i Medžudža bit će devetsto devedeset devet, a od vas jedan. Vi ste među ljudima kao crna dlaka na bijelom volu. Nadam se da ćete vi predstavljati četvrtinu ljudi u Džennetu!'

Mi na to uzviknusmo tekbir, a on reče: 'Nadam se da ćete vi biti trećina stanovnika Dženneta!' Opet smo izgovorili tekbir, a on reče: 'Nadam se da ćete vi biti polovina stanovnika Dženneta!'

¹ El-Buhari, *Ef'alul-ibad*, Ahmed, El-Begavi u *Šerhu-sunne*.

² El-Buhari.

Na to smo mi ponovo uzviknuli tekbir!”¹

Dokaz u hadisu su riječi: “Allah će pozvati (kazati): ‘O Ademe!’ ‘Rado Ti se odazivam, svako je dobro u Tvojim rukama!’, reći će Adem. Onda će On (Allah) pozvati glasom...”

U ovom hadisu potvrđeno je svojstvo Allahovog savršenog govora, glasa i dozivanja, a također i da će veoma veliki broj stvorenja ući u Džehennem. U hadisu je jasno naznačeno da će Uzvišeni Allah na Sudnjem danu pozvati Adema i razgovarati s njim, glasom koji će Adem čuti i razumjeti. Shodno navedenom, hadis potvrđuje da Allah govori kada hoće i razgovara s kim hoće, i da Njegov govor sadrži glas.

Novotari poput džehmija i mu'tezila, negiraju Allahu svojstvo govora i kažu da ne govori i da neće govoriti.

Oni tvrde da je Allahov govor stvoren, poput ostalih stvorenja, da ga je Allah stvorio u Levhul-Mahfuzu ili da ga je stvorio u kalemu (peru), a zatim je pero ispisalo Njegov govor.

Dakle, ove zabludjele sekte negiraju Allahu svojstvo govora, koje je jedno od najveličanstvenijih Allahovih osobina.

Kulabije i *eš'arije*, koji smatraju da je Kur'an izraz ('ibara) Allahovog govora ili pripovijedanje istog, djelimično zastupaju stav *mu'tezila*.

Bez obzira kako se reprezentira: učenjem napamet, ili recitiranjem, ili ispisivanjem u mushafima, Kur'an je Allahov, dželle šanuhu, govor.

Šejhul-islam Ibn Tejmijje, rahimehullah, rekao je: “Govor se pripisuje onome ko ga je prvi izgovorio, a ne onome ko ga je dostavio”; “Od Njega je potekao”.²

Hadis dokazuje da Allah, dželle šanuhu, govori i da će pozivati Adema, alejhis-selam. Vjerujemo da je to istinsko dozivanje koje spada u svojstvo govora.

Ova kao i druga Allahova svojstva, Njegovom dobrotom kod vjernika ne izazivaju nejasnoće niti nedoumice.

Od Adijja b. Hatima, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao:

¹ El-Buhari.

² *Akidetul-vasitije*.

“Nema nijednoga od vas¹ a da Allah, dželle šanuhu, sa njim neće govoriti na Sudnjem danu, bez zastora i prevodioca.”²

Allahovo svojstvo govora potvrđeno je u hadisu u kojem je jasno naznačeno da će Allah razgovarati sa svakim vjernikom – a to je Allahu lahku, kada bi htio, mogao bi u jednom djeliću sa svima njima razgovarati – jasnim i razumljivim govorom, što ukazuje na to da će ga vjernici razumjeti bez prevodioca. Ovi i drugi hadisi su odgovor zalutalim frakcijama koje negiraju Allahu svojstvo govora.

OBAVEZNOST VJEROVANJA DA JE KUR'AN STVARNI I NESTVORENI ALLAHOV GOVOR. KO GA SMATRA LJUDSKIM GOVOROM ILI DA JE STVOREN, POSTAJE NEVJERNIK!

Ibn Tejmijje, rahimehullah, rekao je: “Vjerovanje u Kur'an i ostale knjige obuhvata: vjerovanje da je Kur'an Allahov, dželle šanuhu, govor koji je objavljen a nije stvoren. Od Njega je potekao i Njemu se vraća. To je stvarni Allahov govor, a ne govor nekog drugog. Objavljen je Muhammedu, sallallahu alejhi ve sellem. Nije dopušteno tvrditi da su to riječi kojima je Allah, dželle šanuhu, nadahnuo Džibrila ili slično tome. Činjenica da ga ljudi čitaju i da je sabran u mushafu ne izvodi ga iz domena stvarnog Allahovog govora. Jer, govor se pripisuje onome ko ga je prvi izgovorio, a ne onome ko ga je dostavio. Riječi i značenje su od Allaha, a ne samo slova i riječi bez značenja, niti samo značenje bez slova i riječi.”³

Ispravno vjerovanje ehli-sunneta vel-džemata jeste da je Kur'an sa svojim slovima Allahov govor. On ga je govorio Svojim slovima i Svojim glasom, jer poznato je da se govor se ne može realizirati bez glasa i slova. Isto kao što Njegov govor nije kao govor stvorenja, tako ni Njegov glas nije kao njihov.

Kur'an je objavljeni i nestvoreni Allahov govor, potječe od Njega i Njemu će se vratiti. Kada je rekao da je Kur'an “od Njega je potekao”, šejh Ibn Tejmijje, rahimehullah, aludirao je na stav ispravnih generacija koje tvrde da je Svevišnji Allah izgovorio kur'anske riječi. Po jednom mišljenju, koje je ujedno i jače mišljenje, Ibn Tejmijjine riječi: “...i Njemu

¹ Riječi upućene ashabima, ali odnose se na sve vjernike.

² El-Buhari, Muslim.

³ *Akidetul-Vasitije*.

se vraća”, znače da se Allah, dželle šanuhu, opisao tim govorom, dok se u drugom mišljenju navodi da se time misli na predznak Sudnjega dana kada će Allah, dželle šanuhu, uzeti Kur'an iz prsa ljudi i podići ga iz mushafa te će se tako Njemu vratiti. Allah je uistinu izgovorio Kur'an, stavljajući u odgovornost Džibrilu da ga spusti i objavi na Muhammedovo srce, što je jasno potvrđeno u Kur'anu i sunnetu.

Imam Et-Tahavi, rahimehullahu alejhi, u svojoj Akidi kaže: “I Kur'an je uistinu Allahov govor, potekao je Njega, ali mi ne znamo njegovu kakvoću, tj. bez ulaženja u kakvoću. Spustio ga je Svom Poslaniku putem objave. Vjernici su u to povjerovali sa iskrenošću, ubijedeni da je to uistinu Allahov govor i da nije stvoren kao što je slučaj sa ljudskim govorom. Ko ga čuje i bude smatrao da je to ljudski govor, taj je počinio kufr. Takvog je Allah pokudio, prekorio i obećao mu Džehennem (Sekar), kao što kaže Uzvišeni:

سَأُصْلِيهِ سَقَرَ ﴿٦٦﴾

‘U Sekar ću Ja njega baciti’.¹

Time što je Uzvišeni Allah obećao Džehennem onome ko kaže:

إِنْ هَذَا إِلَّا قَوْلُ الْبَشَرِ ﴿٦٧﴾

‘Ovo su samo čovjekove riječi!’²,

nedvojbeno saznajemo da je Kur'an govor Stvoritelja ljudi i da ne sliči govoru čovjeka.³

Dakle, Kur'an je Allahov govor, od Njega je potekao, a mi ne znamo kako Uzvišeni Allah govori, ali je Njegov govor istinit. Allahov govor je postojano Allahovo svojstvo Allahovog savršenstva, na način koji odgovara Njegovom savršenstvu i njegovoj uzvišenosti. Neposjedovanje tog svojstva značilo bi manjkavost, a Uzvišeni Allah je izuzet od bilo koje manjkavosti. Vjernici čvrsto vjeruju da je Kur'an istiniti i nestvoreni Allahov govor, tj. svojstvo koje je dio Njegovog Bića (zata).

Svojsta Uzvišenog Allaha su oduvijek i nisu stvorena.

¹ El-Muddessir, 26.

² El-Mudessir, 25.

³ Šerhul-Akidetit-Tahavijje.

UČENJE KUR'ANA JE UČENJE ALLAHOVOG GOVORA

Sljedbenici zdrave tradicije smatraju da učenje Kur'ana znači učenje (izgovaranje) Allahovog govora, da pisanje Kur'ana znači pisanje Allahovih riječi (govora), prenošenje Kur'ana je prenošenje Allahovog govora, a slušanje učenja Kur'ana znači slušanje Allahovog govora. U vezi sa vjernikovim učenjem Kur'ana, sljedbenici ehli-sunneta kažu da je to pojašnjeno u hadisu u kojem je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uljepšajte učenje Kur'ana svojim glasovima."¹ Naime, u ovom hadisu Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pojasnio je da je glas kojim se uči – glas učača (karije), a govor koji se uči – govor Allaha, kao što Uzvišeni kaže:

وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلِمَ اللَّهِ

"Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštititi da bi saslušao Allahov govor".²

Shodno tome, Kur'an koji muslimani uče je stvarni Allahov govor, a ne govor nekog drugog.

Pojasnili smo da je Kur'an Allahov nestvoreni govor, međutim da li je za Vjernikovo učenje Kur'ana ispravno reći da je stvoreno ili da nije stvoreno, ili je potrebno ne iznositi nikakvo mišljenje o tom pitanju?

Šejh Ibn Usejmin, rahimehullah, rekao je: "Odgovor na ovo pitanje jeste: Što se tiče davanja uopćene apsolutne izjave za bilo koji slučaj je li stvoren ili nije stvoren, onda to nije ispravno. A što se tiče detaljne izjave, onda:

1. Ako se pod 'učenjem' misli na izgovaranje riječi kao radnje ljudi, onda je to stvoreno, jer su i ljudi i njihova djela stvoreni.
2. Međutim, ako se pod 'učenjem' misli na ono što se izgovara, onda to nije ništa drugo nego Allahov govor i nije stvoren.

Jer, Allahov govor je jedno od Njegovih svojstava, a nijedno Njegovo svojstvo nije stvoreno.

Ove činjenice potvrđuje i imam Ahmed koji je rekao:

¹ Ahmed, Ibn Madže, Ibn Hibban, El-Hakim, a šejh Albani kaže da je vjerodostojan.

² Et-Tevbe, 6.

من قال: لفظي بالقرآن مخلوق يريد به القرآن؛ فهو جهمي

‘Ko god kaže: ‘Moj izgovor Kur’ana je stvoren, misleći time na riječi Kur’ana – onda je on džehmijja’. Njegova izjava: ‘...i misleći time na riječi Kur’ana...’, ukazuje da ako Kur’an nije ono na što se misli, već puko izgovaranje riječi kao jedno od ljudskih djela – onda takav nije džehmijja, a Allah najbolje zna.”¹

Šejhul-islam Ibn Tejmijje, rahimehullah, naveo je nekoliko ajeta u *Akidetul-Vasitijje*, koji potvrđuju osobinu Allahovog savršenog govora:

وَمَنْ أَصْدَقَ مِنَ اللَّهِ حَدِيثًا ۝

“... a čije su riječi od Allahovih istinitije?”²

وَإِذْ قَالَ اللَّهُ يٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَأَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُونِي وَأُخِي إِلَهَيْنِ مِنْ دُونِ اللَّهِ ۖ
قَالَ سُبْحَنَكَ مَا يَكُونُ لِي أَنْ أَقُولَ مَا لَيْسَ لِي بِحَقٍّ ۚ إِنْ كُنْتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ ۚ
تَعَلَّمَ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ ۚ إِنَّكَ أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ ۝

“A kada Allah rekne: ‘O Isa, sine Merjemin, jesi li ti govorio ljudima: ‘Prihvatite mene i majku moju kao dva boga uz Allaha’ – on će reći: ‘Hvaljen neka si Ti! Meni nije priličilo da govorim ono što nemam pravo. Ako sam ja to govorio, Ti to već znaš; Ti znaš šta ja znam, a ja ne znam šta Ti znaš; Samo Ti jedini sve što je skriveno znaš.’”³

Većina mufessira smatra da će se ovaj dijalog odvijati na Sudnjem danu.

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَعَدْلًا ۚ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ ۚ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ۝

“Riječi Gospodara tvoga su vrhunac istine i pravde; Njegove riječi niko ne može promijeniti i On sve čuje i sve zna.”⁴

Vrhunac istine u kazivanju informacija, a vrhunac pravde u Njegovim propisima.

وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ۝

¹ Ibn Usejmin, *Fethu rabbil-berijje bi-tahlis el-hamevijje*.

² En-Nisa, 87.

³ El-Maide, 116.

⁴ El-En’am, 115.

“...a Allah je sigurno s Musaom razgovarao.”¹

تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ مِّنْهُمْ مَّنْ كَلَّمَ اللَّهُ وَرَفَعَ بَعْضَهُمْ دَرَجَاتٍ

“Neke od tih poslanika odlikovali smo više nego druge. S nekima od njih je Allah govorio, a neke je za više stepeni izdigao.”²

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ

“I kad Nam Musa dođe u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori...”³

وَنَدَيْنَاهُ مِنْ جَانِبِ الطُّورِ الْأَيْمَنِ وَقَرَّبْنَاهُ نَجِيبًا

“Mi smo ga (Musaa) s desne strane Tura zovnuli i Sebi ga približili da čuje riječi Naše.”⁴

U arapskom jeziku riječ *nida* znači dozivanje povišenim glasom.

وَإِذْ نَادَىٰ رَبُّكَ مُوسَىٰ أَنِ اتَّبِعْ الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ

“A kad je Gospodar tvoj Musaa zovnuo: ‘Idi narodu koji se prema sebi ogriješio.’”⁵

وَنَادَاهُمَا رَبُّهُمَا أَلَمْ أَنهَكُمَا عَن تِلْكَ الشَّجَرَةِ

“Zar vam to drvo nisam zabranio?!, zovnu ih Gospodar njihov.”⁶

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ أَيْنَ شُرَكَائِيَ الَّذِينَ كُنْتُمْ تَزْعُمُونَ

“A na dan kada ih On pozove i upita: ‘Gdje su oni koje ste Meni ravnim smatrali?’”⁷

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ

“A na Dan kad ih On pozove i upita: ‘Šta ste poslanicima odgovorili?’”⁸

¹ En-Nisa, 164.

² El-Bekare, 253.

³ El-A'raf, 143.

⁴ Merjem, 52.

⁵ Eš-Sura, 10.

⁶ El-Ea'raf, 22.

⁷ El-Kasas, 62.

⁸ El-Kasas, 65.

Allah će na Sudnjem danu dozvati mušrike i upitati ih: "Kakav je bio vaš odgovor Našim poslanicima koje smo vam poslali, koji su vam donosili Moje poslanice?"

Ajet dokazuje svojstvo Allahovog govora i da će pozivati na Sudnjem danu.

وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلِمَ اللَّهِ

"Ako te neki od mnogobožaca zamoli za zaštitu, ti ga zaštititi da bi saslušao Allahov govor."¹

وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُونَ كَلِمَ اللَّهِ ثُمَّ نَحَرُفُونَهُ مِنْ بَعْدِ مَا عَقَلُوهُ وَهُمْ

يَعْلَمُونَ ﴿٧٦﴾

"A neki među njima su Allahove riječi slušali pa su ih, pošto su ih shvatili, svjesno izvrnuli."²

يُرِيدُونَ أَنْ يُبَدِّلُوا كَلِمَ اللَّهِ قُلْ

"...žele da promijene Allahove riječi."³

وَاتْلُ مَا أُوحِيَ إِلَيْكَ مِنْ كِتَابِ رَبِّكَ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمَاتِهِ وَلَنْ تَجِدَ مِنْ دُونِهِ

مُلْتَحِدًا ﴿٧٧﴾

"Kazuj iz Knjige Gospodara svoga ono što ti se objavljuje, niko ne može da izmijeni riječi Njegove."⁴

إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يْقُصُّ عَلَى بَنِي إِسْرَءِيلَ أَكْثَرَ الَّذِي هُمْ فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿٧٨﴾

"Ovaj Kur'an sinovima Israilovim kazuje najviše o onome u čemu se oni razilaze."⁵

Kada se u srce muslimana ulije ubjeđenje da Allah, tebareke ve te'ala, posjeduje svojstvo savršenog govora, kojim govori, da je od Njegovog savršenog govora i Kur'an koji učimo, koji je objavio Svom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, tada musliman vjeruje da je sav

¹ Et-Tevbe, 6.

² El-Bekare, 75.

³ El-Feth, 15.

⁴ El-Kehf, 27.

⁵ En-Neml, 76.

Njegov govor čista uputa, lijek i nur, potpuna mudrost, vrhunac ljepote u pojašnjenju, govor koji nema kraja.

قُلْ لَوْ كَانَ الْبَحْرُ مِدَادًا لِكَلِمَاتِ رَبِّي لَنَفِدَ الْبَحْرُ قَبْلَ أَنْ تَنفَدَ كَلِمَاتُ رَبِّي وَلَوْ

جِئْنَا بِمِثْلِهِ مَدَدًا

“Reci: ‘Kad bi more bilo mastilo da se ispišu riječi Gospodara moga, more bi presahlo, ali ne i riječi Gospodara moga, pa i kad bismo se pomogli još jednim sličnim’”¹,

tj. ne postoji nešto što može ispisati i pobrojati Allahove savršene riječi, jer sva stvorenja su nastala i imaju svoj kraj, a Allahov govor nema kraja.

Ispravno i iskreno razumijevanje Allahovog svojstva govora povećava iman i jekin u vjerničkom srcu, jer je njegov Gospodar opisan savršenim osobinama, spustio je stvorenjima Knjigu koja je Njegov govor, u kojoj je uputa i svako dobro, koja pojašnjava propise i prenosi obavijesti o drevnim narodima, a i o onome šta će se desiti, Knjigu koja je univerzalni dokaz, nakon koje ljudi nemaju pravo da se opravdavaju neznanjem. Allah, tebareke ve te‘ala, kaže:

رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لَعَلَّ يُكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ ۚ وَكَانَ اللَّهُ

عَزِيزًا حَكِيمًا

“...o poslanicima koji su radosne vijesti i opomene donosili, da ljudi poslije poslanika ne bi nikakva opravdanja pred Allahom imali. A Allah je silan i mudar.”²

Kada čovjek ovo shvati, požurit će da obožava Allaha onako kako to On traži od njega, strahovat će od Allaha, slaviti i veličati samo Allaha, bit će svjestan da ga On, tebareke ve te‘ala, motri u svakom trenutku i stanju, jer je sve navedeno od tragova i plodova akide na kojoj su bili naši selefi.

¹ El-Kehf, 109.

² En-Nisa, 165.

VJERNICI ĆE VIDJETI SVEVIŠNJEG ALLAHA NA ONOME SVIJETU

Vjernici će vidjeti Allaha, subhanehu ve te'ala, na Sudnjem danu i u Džennetu, a to je potvrđeno u časnom Kur'anu, u mutevatir-predajama od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, konsenzusom ashaba i ispravnih prethodnika iz reda prve i potonje generacije (*selefa* i *halefa*). Potvrđivanjem navedenih osobina, vjernik dolazi do spoznaje o Veličanstvenom Allahu, tebareke ve te'ala, i žudi za susretom s Njim.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je u dovi:

وَأَسْأَلُكَ لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ، وَالشُّوقَ إِلَى لِقَائِكَ

“Tražim od Tebe slast gledanja u Tvoje Lice i želju da Te sretnem!”¹

Allahova stvorenja nisu u mogućnosti vidjeti svoga Stvoritelja na dunjaluku (na javi), ali će iskreni vjernici vidjeti Allaha na Sudnjem danu. U trenutku kada budu vidjeli Allaha, spojiti će se spoznaja kojom su na dunjaluku bila prožeta njihova srca i gledanje golim okom u Veličanstvenog, Plemenitog Gospodara, Allaha, dželle ve 'ala. U svome djelu *Akidetul-Vasitije* šejhul-islam Ibn Tejmijje, rahimehullah, kao da je namjerno ovu Allahovu osobinu naveo na kraju knjige, u poglavlju o Allahovim osobinama koje su spomenute u Kur'anu. Dakle, na ovaj način šejh Ibn Tejmijje, rahimehullah, vjerovatno je želio sugerirati da je najveći i krajnji cilj svakog vjernika – trenutak gledanja u Uzvišenog Svemoćnog, Milostivog Allaha, subhanehu ve te'ala. Gledanje u Allaha je najveća počast koja će biti ukazana stanovnicima Dženneta. Kada se Gospodar pokaže iskrenim vjernicima, oni će u tom trenutku zaboraviti sve blagodati, sva uživanja, sve naslade. Kada vide Stvoritelja stvorenja, Oprosnika Milostivog, u tom trenutku njihovi pogledi će biti usmjereni samo prema Njemu.

Ibn Kajjim, rahihimehullah, rekao je: “Gledat će Allaha koji će biti iznad njih, svojim očima, kao što se gledaju Sunce i Mjesec. Ovo je preneseno mutevatir-predajama od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a to negira samo onaj pokvarenog (neispravnog) imana (vjerovanja).”²

¹ Ahmed, En-Nesai, Ibn Huzejme u *Kitabut-tevhid*, Ibn Hibban, El-Hakim, a šejh Albani smatra ga vjerodostojnim.

² Ibn Kajjim, *Nunija*.

Imam Tahavija, rahimehullah, rekao je: "Istina je da će stanovnici Dženneta vidjeti Allaha, tebareke ve te'ala, bez toga da Ga obuhvate (svojim pogledom) i bez poznavanja kakvoće. Vidjet će Ga onako kako kaže Uzvišeni Allah:

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاطِرَةٌ ﴿٢٢﴾

'Toga će dana neka lica blistava biti, u Gospodara će svoga gledati.'¹

To viđenje će biti onako kako to Allah hoće i zna. Sve što je o tome u vjerodostojnim hadisima dostavljeno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, onako je kao što je rekao i ima značenje onako kako je On htio. Mi se ne upuštamo u tumačenje viđenja Allaha na svoj način, niti to viđenje zamišljamo svojom maštom. Niko se neće spasiti i uspjeti u svojoj vjeri izuzev onoga koji se potpuno preda Uzvišenom Allahu i Njegovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i koji sve ono što ga dovodi u sumnju vrati Onome koji sve zna."² Dakle, viđenje Allaha će biti stvarno, očnim vidom, a ne samo doživljaj srca. Također, ovo ne znači da će vjernici obuhvatiti Allaha, dželle ve 'ala, svojim pogledom, što ćemo pojasniti. Imam Ibn Kajjim, rahimehullah, rekao je: "U pogledu potvrđivanja viđenja Uzvišenog Allaha, ljudi se dijele na tri skupine, dvije su u potpunoj krajnosti, a treća je središnji, umjereni put.

Prva skupina, koja pretjeruje, tvrdi da je moguće vidjeti Allaha, dželle ve 'ala, i na dunjaluku i ahiretu (svojim okom), poput sufija i onih koji ih slijede u tome.

Druga skupina negira viđenje Uzvišenog Allaha i na dunjaluku i na ahiretu, poput džehmija i mu'tezila.

Treća skupina, oni koji slijede umjereni put, ehli sunnet vel-džemat, koji tvrde i vjeruju da će se Allah moći vidjeti samo na ahiretu, kako na to ukazuju dokazi koji su preneseni *mutevatir*-putem.³

Dokazi koje ćemo navesti potvrđuju da će vjernici vidjeti Allaha, subhanehu ve te'ala, na drugom svijetu, a ne na dunjaluku, jer je nemoguće vidjeti Allaha na dunjaluku. Također nije potvrđeno da je neko vidio Allaha na dunjaluku, na javi. Uzvišeni Allah je rekao:

¹ El-Kijame, 22-23.

² Tahavijeva poslanica.

³ *Tenbihatus-sunne 'alel-Akidetil-Vasitije*.

وَلَمَّا جَاءَ مُوسَىٰ لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهُ رَبُّهُ قَالَ رَبِّ أَرِنِي إِلَيْكَ ۖ قَالَ لَن تَرَنِي وَلَٰكِنِ أَنْظُرْ إِلَى الْجَبَلِ فَإِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهُ فَسَوْفَ تَرَنِي ۖ فَلَمَّا تَخَلَّىٰ رَبُّهُ لِلْجَبَلِ جَعَلَهُ دَكًّا وَخَرَّ مُوسَىٰ صَعِقًا ۖ فَلَمَّا أَفَاقَ قَالَ سُبْحَنَكَ تُبْتُ إِلَيْكَ وَأَنَا أَوَّلُ الْمُؤْمِنِينَ ﴿١٧﴾

“I kad Nam Musa dođe u određeno vrijeme, i kada mu Gospodar njegov progovori, on reče: ‘Gospodaru moj, ukaži mi se da Te vidim!’ ‘Nećeš Me vidjeti’ - reče – ‘ali pogledaj u ono brdo, pa ako ono ostane na svome mjestu, vidjet ćeš Me!’ I kad se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom sravni, a Musa se onesviješten strovali. Čim se osvijesti, reče: ‘Hvaljen neka si! Kajem Ti se, ja sam vjernik prvi!’¹

Ibn Kesir, rahimehullah, rekao je: “Ova negacija: ‘Nećeš...’, predstavljala je problem mnogim učenjacima, jer ona obično negira sve buduće vrijeme. Zato mu’tezili, uzimajući ovo za dokaz, opovrgavaju viđenje Allaha Uzvišenog i na ovom svijetu i na ahiretu, što je najslabije mišljenje. Ispravan stav jeste da se ova negacija odnosi samo na ovaj svijet, jer postoje kategorički dokazi da će vjernici vidjeti Uzvišenog Allaha na ahiretu.”² U vezi sa navedenim ajetom, učenjaci ehli-sunneta, poput imama Ibn Kajjima, rahimehullah, izrekli su mišljenje kojim su ujedno odgovorili i zalutalim frakcijama:

“Nikako se ne smije pomisliti da je onaj koji je s Milostivim razgovarao, i koji je, ujedno, i Njegov Poslanik, bio dužan pitati ono što nije dopušteno. To je najveća neistina i nešto apsolutno nemoguće.

- Uzvišeni Allah ga nije ukorio zbog njegovog pitanja, a da je to što je molio u osnovi nemoguće, sigurno bi ga ukorio.

Kada je Ibrahim, prijatelj Milostivog, zatražio od Uzvišenog Gospodara da mu pokaže kako oživljava mrtve, On mu to nije osporio. Kada je Isa, alejhis-selam, zamolio svog Gospodara da mu spusti s neba

¹ El-A’raf, 143.

² Ibn Kesir, Tefsir.

trpezu, nije ga ukorio zbog te molbe, ali kada Ga je Nuh zamolio u vezi sa svojim sinom, ukorio ga je zbog te molbe i rekao:

قَالَ يَنْحُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ
عِلْمٌ إِنَّي أَخْذُكَ أَنْ تَكُونَ مِنَ الْجَاهِلِينَ ﴿١٦﴾

‘O Nuhu, on nije čeljade tvoje’ - rekao je On – ‘jer radi ono što ne valja, zato Me ne moli za ono što ne znaš! Savjetujem ti da neznalica ne budeš.’

قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي
أَكُن مِّنَ الْخَسِرِينَ ﴿١٧﴾

‘Gospodaru moj’, - reče – ‘Tebi se ja utječem da Te više nikad ne zamolim za ono što ne znam! Ako mi ne oprostiš i ne smiluješ mi se, bit ću izgubljen.’¹

- Allah mu je odgovorio riječima: ‘Ne možeš Me vidjeti’, a nije rekao: ‘Nećeš Me vidjeti nikako’, niti: ‘Mene nije moguće vidjeti’, ili: ‘Nije dopušteno da Me neko vidi’. Postoji značajna razlika između ovog kur’anskog izraza i ostalih izraza, što će shvatiti svako ko iole promisli o tome.
- Allah, tebareke ve te’ala, podučio je Musaa da ni brdo, premda je kruto, čvrsto i stameno, neće moći ostati na ovom mjestu kada mu se On, dželle dželaluhu, otkrije na ovom svijetu. Šta bi se onda desilo sa slabim čovjekom?!
- Uzvišeni Allah kadar je učiniti da se brdo održi na svome mjestu i to nikako ne izlazi iz okvira Njegove mogućnosti.

Da je u osnovi viđenje Allaha nemoguće, On ne bi vezao viđenje sa nečim što je u osnovi nemoguće.

- Riječi Uzvišenog: ‘I kad se Gospodar njegov onom brdu otkri, On ga sa zemljom spravni’, najuvjerljiviji su dokaz da je Allaha Uzvišenog dopušteno vidjeti.

¹ Hud, 46-47.

Ako je dopušteno da se otkrije brdu, koje je zapravo mrtva materija, koja neće biti nagrađena ili kažnjena, kako će biti zabranjeno vjerovjesnicima, poslanicima i štićenicima, na mjestu na kojem će im Svoju počast pokazivati?!

- Uzvišeni Gospodar razgovarao je s njim, obraćao mu se i dozivao ga. Ako je dopušteno s Njim razgovarati, slušati Njegov govor bez posrednika, onda je sasvim logično da bude dopušteno i viđenje Allaha.
- Allah ga nije izvijestio o tome kako je apsolutno nemoguće vidjeti Allaha, već ga je obavijestio da neće moći podnijeti ono što traži, baš kao što ni brdo neće ostati na svome mjestu kada mu se otkrije.

Tako da riječi: 'Nećeš Me *vidjeti*', upućuju na negaciju, ali ne i na trajnu nemogućnost viđenja."¹

Od Ebu Umame, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Znajte dobro da nećete vidjeti svog Gospodara sve dok ne umrete."²

Od Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Bili smo kod Vjerovjesnika, sallallahu alejhi ve sellem, u noći punog mjeseca, pa je pogledao u mjesec i rekao: 'Vi ćete, bez sumnje, vidjeti svoga Gospodara, kao što sada vidite ovo (uštapi) i nećete u gledanju prema Njemu biti uskraćeni', ili je rekao: '...neće vam se to pričinjavati ...'"³ Od Džerira b. Abdullaha, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Zaista ćete vi svojim očima vidjeti svoga Gospodara."⁴ Od Džerira, radijallahu anhu, prenosi se da je kazao: "Sjedili smo s Vjerovjesnikom, sallallahu alejhi ve sellem, u noći punog mjeseca, pa je pogledao u mjesec i rekao: 'Zaista ćete vi vidjeti svoga Gospodara kao što vidite mjesec, i u tom viđenju nećete biti uskraćeni....'"⁵

Brojni su ajeti koji govore o viđenju Allaha, dželle šanuhu:

¹ Ibn Kajjim, *Hadil-ervah ila biladil-efrah*.

² Muslim.

³ El-Buhari, Muslim.

⁴ El-Buhari.

⁵ El-Buhari.

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ﴿٢٢﴾ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾

“Toga će dana neka lica blistava biti, u Gospodara će svoga gledati.”¹

عَلَىٰ الْأَرْبَابِكِ يَنْظُرُونَ ﴿٢٤﴾

“...sa divana gledati”²,

tj. u Allaha, dželle ve ‘ala, iako su nevjernici tvrdili da su vjernici zalutali. Naprotiv, oni nisu zalutali, nego su Allahu bliski prijatelji, koji će u svoga Gospodara, u kući Njegove plemenitosti, gledati.

﴿٢٥﴾ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ ﴿٢٦﴾

“One koji čine dobra djela čeka nagrada, i više od toga.”³

لَهُمْ مَا يَشَاءُونَ فِيهَا وَلَدَيْنَا مَزِيدٌ ﴿٢٧﴾

“U njemu će imati što god zažele – a od Nas i više.”⁴

Vjerovanje u Allaha, Njegove knjige i poslanike također obuhvata sljedeće:

Vjernici će vidjeti Allaha, dželle šanuhu, na Sudnjem danu kao što na ovome svijetu vide Sunce u vedrom danu ili Mjesec u noći uštapa, stvarno i bez poteškoće. Vidjet će ga na Sudnjem danu i nakon što uđu u Džennet, kada i kako htjedne Svevišnji Allah.

Viđenje Uzvišenog Allaha na ahiretu je jedno od velikih akaidskih pitanja u kojem su mnoge sekte zalutale, poput džehmijja, mu‘tezila i svih onih koji ih slijede u zabludi. Allah je ehli-sunnet uputio na istinu. Pitanje viđenja Allaha, tebareke ve te‘ala, ubraja se u pitanja o Allahovim savršenim svojstvima.

Mu‘tezili smatraju da će vjernici gledati u nagradu koju će im Allah dati, a ovo mišljenje predstavlja udaljavanje se od stvarnog značenja i pogrešno tumačenje jasne potvrde o izravnom gledanju u Allaha, tebareke ve te‘ala.

¹ El-Kijame, 22-23.

² El-Mutaffifun, 23.

³ Junus, 26.

⁴ Kaf, 35.

Drugi kažu da će vjernici gledati u Allahove blagodati. Naravno, i ova tvrdnja je netačna. Ehli-sunnet čvrsto vjeruje da Allah vidi savršenim svojstvom vida, s dva oka, i da će Njega vidjeti samo oni od Njegovih robova kojima Uzvišeni Allah dozvoli da Ga vide, a šerijatski tekstovi potvrđuju da će ga vjernici vidjeti na Sudnjem danu i u Džennetu:

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ﴿٢٢﴾ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾

“Toga će dana neka lica blistava biti, u Gospodara će svoga gledati”.¹

To su svijetla lica Allahovih evlija (štićenika), iskrenih mu'mina, koji će gledati u Allaha, tebareke ve te'ala. Glagol نظر - nezare, je prijelazne prirode, nekad sam po sebi, a nekada kada uz njega dođe čestica: في -fi, a nekada čestica: الى -ila.

Kada se glagol nađe sam, tada ima značenje الإنتظار-el-intizar (čekanje, očekivanje), kao što je došlo u ajetu:

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللَّهُ فِي ظُلَلٍ مِّنَ الْغَمَامِ وَالْمَلَائِكَةُ وَقُضِيَ الْأَمْرُ وَإِلَىٰ اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

“Da li samo čekaju da im dođe Allah u tminama oblaka i meleki, i bude stvar svršena? A Allahu se vraćaju stvari.”²

هَلْ يَنْظُرُونَ إِلَّا تَأْوِيلَهُ ﴿٢٤﴾

“Čekaju li oni da se obistine prijetnje njene?”³

Ove riječi upućene su nevjernicima, tj. da li oni čekaju da se obistini ono čime im se prijeti.

A kada dođe čestica في -fi, ima značenje التفكير-et-tefekkur, razmišljati, kao što stoji u riječima Allaha, tebareke ve te'ala:

أَوَلَمْ يَنْظُرُوا فِي مَلَكُوتِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللَّهُ مِن شَيْءٍ وَأَنْ عَسَىٰ أَنْ

¹ El-Kijame, 22-23.

² El-Bekare, 210.

³ El-A'raf, 53.

يَكُونُ قَدْ أَقْتَرَبَ أَجْلُهُمْ فَبِأَيِّ حَدِيثٍ بَعْدَهُ يُؤْمِنُونَ ﴿١٨٥﴾

“I zašto oni ne promisle o carstvu nebesa i Zemlje i o svemu onome što je On stvorio, i da im se, možda, kraj njihov primakao? Pa u koje će riječi, ako ne u Kur'an vjerovati?”¹

A kada dođe čestica إلى-ila, ima značenje gledanja golim okom. Kaže se: نظرت الى كذا, tj. pogledao sam prema nečemu, tj. svojim okom, kao što se navodi u kur'anskom ajetu:

وَجُوهٌ يَوْمَئِذٍ نَّاضِرَةٌ ﴿٢٢﴾ إِلَىٰ رَبِّهَا نَاظِرَةٌ ﴿٢٣﴾

“Toga će dana neka lica blistava biti, u Gospodara će svoga gledati.”²

Ovo je jedan od najjasnijih dokaza koji potvrđuju viđenje Allaha, tebareke ve te'ala.

Jedan od dokaza jeste i Allahovo obećanje iskazano nevjernicima:

كَلَّا بَلْ رَانَ عَلَىٰ قُلُوبِهِم مَّا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿٢٤﴾ كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّحَجُونَ ﴿٢٥﴾ ثُمَّ إِنَّهُمْ لَصَالُوا الْجَحِيمِ ﴿٢٦﴾ ثُمَّ يُقَالُ هَذَا الَّذِي كُنْتُمْ بِمِ تَكْذِبُونَ ﴿٢٧﴾

“A nije tako! Ono što su radili prekrilo je srca njihova! Nikako! Zaista će oni od Gospodara svoga Tog dana biti zaklonjeni, zatim će, sigurno, u oganj ući, pa će se reći: ‘Eto, to je ono što ste poricali!’”³

Allahova prijetnja nevjernicima, da Ga neće moći vidjeti, jasno potvrđuje da će vjernici vidjeti Allaha, tebareke ve te'ala. Jer, da Ga vjernici neće moći vidjeti, onda ne bi postojala razlika između vjernika i poricatelja. Također, ako nije moguće vidjeti Allaha, kako smatraju mu'atilli, ne bi bilo koristi u navođenju ove prijetnje i obećanja.

Još jedan dokaz je i ajet:

﴿٢٨﴾ لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ ﴿٢٩﴾

“One koji čine dobra djela čeka nagrada, i više od toga.”¹

¹ El-A'raf, 185.

² El-Kijame, 22-23.

³ El-Mutafiffun, 14-17.)

Uzvišeni ističe da onome koji bude uljepšavao djela na dunjaluku, uz vjerovanje i činjenje dobrih djela, slijedi lijepa nagrada na budućem svijetu. U komentaru riječi Uzvišenog: “...i više od toga”, Ebu Bekr es-Siddik, Huzejfe ibn Jeman, Abdullah ibn Abbas, Seid ibn Musejjib, mnogi učenjaci iz reda tabiina, te drugi iz prvih i kasnijih generacija (selefa i halefa), rekli su da se to odnosi na gledanje u lice Plemenitog Allaha. Od Suhejba, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, proučivši ajet:

﴿لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ﴾

“One koji čine dobra djela čeka nagrada, i više od toga”², rekao:

“Kada stanovnici Dženneta uđu u Džennet, i stanovnici Vatre u Vatru, melek će povikati: ‘O stanovnici Dženneta, vi imate kod Allaha obećanje i On želi da vam ga ispuni’, pa će reći: ‘Kakvo obećanje!? Zar nije učinio da pretegnu naše terezije? Zar nije učinio bijelim naša lica, uveo nas u Džennet, a izbavio od Vatre?’ – Rekao je prenosilac: ‘Pa će im se otkriti zastor i gledat će u Njega; tako mi Allaha, nije im Allah dao ništa draže od gledanja u Njega niti veselije za njihove oči.’”³

Ibn Džerir prenosi od Ubejja b. Ka’ba predaju u kojoj se navodi da je Ubejj pitao Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, za riječi Uzvišenog Allaha: “One koji čine dobra djela čeka lijepa nagrada, i više od toga”, a on mu je odgovorio: “Lijepa nagrada je Džennet, a više od toga jeste gledanje u lice Uzvišenog Allaha.”

Od Suhejba, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada stanovnici Dženneta uđu u Džennet, Uzvišeni Allah će kazati: ‘Želite li nešto više od toga?’, a oni će odgovoriti: ‘Zar nisi učinio bijelim naša lica, uveo nas u Džennet, a izbavio od Vatre?’” Rekao je prenosilac: “Pa će im se otkriti zastor i gledat će u Njega; nije im Allah dao ništa draže od gledanja u Njega, niti veselije za njihove oči.”⁴

Imam Ahmed, rahimehullah, rekao je: “Vjernici će gledati u Allaha, la ilahe illa huve – pored kojeg nema drugog istinskog boga, a mi

¹ Junus, 26.

² Junus, 26.

³ Imam Ahmed, Et-Tirmizi, Ibn Madže, a šejh Albani ga smatra vjerodostojnim.

⁴ Muslim.

se nadamo da Džehm (ibn Safvan) i njegova stranka neće biti od onih koji će gledati u Allaha, tebareke ve te'ala, jer je Allah za nevjernike rekao:

كَلَّا إِنَّهُمْ عَنْ رَبِّهِمْ يَوْمَئِذٍ لَّحَجُوبُونَ ﴿١٥﴾

'Zaista će oni od Gospodara svoga tog Dana biti zaklonjeni'.¹

Kada će (po njihovom mišljenju) i nevjernik i vjernik biti zaklonjeni od pogleda u Allaha, pa čime se onda vjernik odlikuje nad nevjernikom? Hvala Allahu koji nije učinio da budemo poput Džehma i njegove skupine, koji nas je učinio od onih koji slijede dokaz, a ne od onih koji u vjeru uvode novotarije, hvala Njemu Jedinom.²

Imam Ibn Kajjim, rahimehullah, rekao je: "Ovo je najvrednije i najuzvišnije poglavlje³, najdraže sunnitima, a najomraženije hereticima. To je cilj kojem streme odlučni i zbog kojeg se natječu natjecatelji. Neka za ovaj cilj rade oni koji čine dobra djela! Kada ga džennetlije postignu, zaboravit će sve druge užitke u kojima uživaju. To što do njega ne mogu doći, jer im je zabranjeno, najteža je kazna stanovnicima Džehennema. U vezi sa pitanjem (viđenja Allaha na ahiretu) postignuta je potpuna saglasnost vjerovjesnika i poslanika, svih ashaba i tabiina, svih imama islama kroz stoljeća.

Ovu činjenicu negirali su heretici, otpadnici od vjere, zbunjene džehmije, faraoni mu'attili (koji negiraju Allahova svojstva), nevjernici slaboumnici, batinije, koji su se odvojili od svoje vjere, rafidije, koji se drže šejtanskih užadi, a Allahovo uže kidaju, ustrajno vrijeđajući ashabe Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Oni se bore protiv sunneta i njegovih pomagača, a svakog neprijatelja Allaha, Njegovog Poslanika i Njegove vjere, uzimaju za svoga prijatelja. Između njih i Allaha je zastor, tako da Ga ne mogu spoznati, a sa vrata Njegovih bit će otjerani. Oni su pripadnici zabludjelih sekti, sljedbenici prokletog šejtana, neprijatelji Poslanika i njegovih pristalica."⁴

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je u dovi:

¹ El-Mutafiffun, 15.

² Reddu 'alel-džehmije vez-zenādike.

³ Tj. viđenje Uzvišenog Allaha na ahiretu.

⁴ Ibn Kajjim, Hadil-ervah ila biladil-efrah.

وَأَسْأَلُكَ لَذَّةَ النَّظَرِ إِلَى وَجْهِكَ، وَالشُّوقَ إِلَى لِقَائِكَ

“Tražim od Tebe slast gledanja u Tvoje Lice i želju za susretom s Tobom!”¹ Ovo su jasni dokazi kojima potvrđujemo činjenicu da će vjernici vidjeti Uzvišenog Allaha na onome svijetu. Postoje i drugi dokazi, poput ajeta:

لَا تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ

“Pogledi do Njega ne mogu doprijeti, a On do pogleda dopire.”²

Mu‘attili (oni koji negiraju Allahova svojstva) ovim ajetom dokazuju da nije moguće vidjeti Allaha golim okom, a nakon toga pogrešno tumače i druge ajete, poput ajeta koje smo naveli i koji jasno ukazuju da će vjernici vidjeti Allaha, dželle dželaluhi. Shodno tome, ajet koji su oni uzeli za dokaz u negiranju viđenja Allaha zapravo je dokaz protiv njih, jer isti ajet ukazuje na potvrdu viđenja Allaha.

Izraz *el-idrak*, koji se navodi u ovom ajetu, sveobuhvatnijeg je i većeg značenja od izraza *er-ru’ja* (viđenje), tako da ajet ima značenje: “Njega pogledi ne mogu obuhvatiti”, zbog Njegove veličanstvenosti i veličine, a sama negacija sveobuhvatnosti nije u isto vrijeme i negacija viđenja Allaha, tebareke ve te‘ala, već obavezuje potvrđivanje viđenja Uzvišenog Allaha bez obuhvatnosti Njegovog Bića.

Šejh Ibn Tejmije, rahimehullah, rekao je: “Ovo poglavlje je opsežno i veliko”³, tj. šerijatski tekstovi koji ukazuju na Gospodara, Njegove lične osobine i osobine radnji i djela, su mnogobrojni. Tako da tekstovi u Kur’anu nisu ograničeni, odnosno, broj osobina koje se spominju u Kur’anu nije mali, već je njihov broj veoma velik.

U svakoj kur’anskoj suri nalazi se veliki broj Allahovih imena, savršenih osobina, koje ukazuju na Allahove lične osobine ili osobine Njegovih radnji.

Ibn Tejmije, rahimehullah, rekao je: “Svako ko istinski traži uputu, naći će je u časnome Kur’anu.”⁴ Šejh Abdurrahman el-Berak, Allah ga sačuvao, rekao je u komentaru navedenih riječi: “Ovim se želi jasno

¹ Ahmed, En-Nesai, Ibn Huzejme u *Kitabut-tevhid*, Ibn Hibban, El-Hakim, a šejh Albani ga smatra vjerodostojnim.

² El-En’am, 103.

³ *Akidetul-Vasitije*.

⁴ *Akidetul-Vasitije*.

ukazati na to da onaj koji želi da se okoristi Kur'anom, da dođe do spoznaje, istine, takav se na tom putu neće koristiti samo pukim razmišljanjem, već mora imati ispravan nijjet, ispravan i velik cilj, a to je da cilj njegovog razmišljanja bude traganje za uputom i jasno uočavanje razlike između istine i zablude.”¹

Ibn Redžeb, rahimehullah, u komentaru Allahovih riječi:

﴿لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ﴾

“One koji čine dobra djela čeka nagrada, i više od toga”²,

rekao je: “Ovo odgovara (viđenje Allaha) da bude dio nagrade dobročiniteljima, jer *el-ihsan* (dobročinstvo) je da vjernik obožava Allaha tako što će stalno biti svjestan Allahovog nadzora, kao da Ga vidi i gleda svojim srcem, u svim svojim ibadetima. Shodno tome, nagrada od Uzvišenog Allaha bit će gledanje u Njegovo plemenito lice na ahiretu. Suprotno ovome je stanje nevjernika čija će kazna biti ta da neće moći vidjeti Allaha, tebareke ve te’ala, zbog stanja u kojem su bili na dunjaluku. Njihova srca prekrila je tama njihovog griješenja, tako da nisu osjetili spoznaju Uzvišenog Allaha na dunjaluku, a tako će i na ahiretu biti uskraćeni za gledanje Allaha, tebareke ve te’ala.”³

Dakle, potpomognuta skupina kao što vjeruje u ajete koji govore o Allahovim, dželle šanuhu, svojstvima, isto tako vjeruje u sve o čemu nas je obavijestio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, a sve, kako što smo već spomenuli, bez *tahrifa*, *temsila*, *tekjifa* i *ta’tila*.

Viđenje Allaha, dželle šanuhu, upućuje na dvije stvari:

1. na to da je Svevišnji Allah iznad stvorenja, otuda što hadisi govore kako će Ga vidjeti iznad sebe;
2. najveća blagodat kojom će čovjek biti darovan jeste gledanje u Allahovo plemenito lice.

¹ Šerhu Akidetul-Vasitije.

² Junus, 26.

³ Tenbihatus-sunne alel-Akidetul-Vasitije.

VJEROVANJE U SVOJSTVA KOJIMA JE POSŁANIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, OPISAO UZVIŠENOG ALLAHA

SVOJSTVO SPUŠTANJA

Ehli-sunnet čvrsto vjeruje u sve osobine kojima se Uzvišeni Allah opisao u Kur'anu i sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, potvrđujući ih onako kako su navedene, tj. bez *ta'tila*, *tahrifa*, *temsila* i *tekjifa*. U uvodnom dijelu knjige istakli smo da su dva glavna i osnovna izvora u ovom poglavlju – Kur'an i sunnet. Šejh Ibn Tejmije, rahimehullah, ukazao je na neke od Allahovih osobina koje su spomenute u Kur'anu, a nakon toga navodi neke od Allahovih, tebareke ve te'ala, osobina koje se spominju u sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, jer je sunnet drugi izvor informacija o savršenim svojstvima Uzvišenog Allaha.

Allah, tebareke ve te'ala, objavio je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, *El-Kitab* (Knjigu) i *El-Hikme* (Mudrost). *El-Kitab* je Allahova knjiga – Kur'an, a *El-Hikme* je sunnet Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Allah, dželle ve 'ala, kaže:

وَمَا يَنْطِقُ عَنِ أَهْوَىٰ ۚ إِنَّ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ﴿١٠١﴾

“On ne govori po hiru svome, to je samo Objava koja mu se obznanjuje (objavljuje).”¹ Sve što je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, dostavio od Allaha, dželle šanuhu, bilo da se radi o Kur'anu ili sunnetu, sve je to objava koju mu je objavio Uzvišeni Allah, kao što je Allah, rekao:

وَأَنْزَلَ اللَّهُ عَلَيْكَ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَعَلَّمَكَ مَا لَمْ تَكُن تَعْلَمُ ۚ وَكَانَ فَضْلُ اللَّهِ
عَلَيْكَ عَظِيمًا

“Tebi Allah objavljuje Knjigu i mudrost, i uči te onome što nisi znao; velika je Allahova blagodat prema tebi!”²

¹ En-Nedžm, 3-4.

² En-Nisa, 113.

وَأَذْكُرَنَّ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَالْحِكْمَةِ إِنَّ اللَّهَ كَانَ لَطِيفًا

حَبِيرًا ﴿٣٤﴾

“I pamтите Allahove ajete i mudrost, koja se kazuje u domovima vašim; Allah je, uistinu, dobar i sve zna.”¹

وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا

“Ono što vam Poslanik kao nagradu da, to uzmite, a ono što vam zabrani, ostavite.”²

Stoga nam je obaveza da čvrsto vjerujemo u sve ono što je Uzvišeni objavio u Svojoj Knjizi i sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Također nam je obaveza da postupamo u skladu sa kur’ansko-sunnetskim smjernicama, a da se klonimo svega onoga što je zabranjeno u ovim izvorima vjere. Kur’an i sunnet jasno ukazuju na obaveznost pokornosti Allahu i Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, u svemu što naređuju i ostavljanja svega što zabranjuju. Tvrdnja pojedinaca o tome da nam nije potreban sunnet, jer imamo Kur’an koji nam je dovoljan – nevjerstvo je i zablude, jer je Uzvišeni naredio i obaveznim učinio slijeđenje Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Ibn Tejmije, rahimehullah, rekao je: “Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, sunnet je tumač Kur’ana.”³ Pod sunnetom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, podrazumijeva se sve ono što je govorio, radio i potvrdio i odobrio svojom šutnjom. U sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, najviše prevladava pojašnjenje Kur’ana i njegovih propisa, ali isto tako u sunnetu su zastupljene informacije i propisi koji nisu spomenuti u Kur’anu. Allah ,tebareke ve te’ala, rekao je:

وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ ﴿٣٥﴾

“A tebi objavljujemo Kur’an da bi objasnio ljudima ono što im se objavljuje, i da bi oni razmislili.”⁴

¹ El-Ahzab, 34.

² El-Hašr, 7.

³ Akidetul-Vasitije.

⁴ En-Nahl, 44.

Izraz *ex-zikr* odnosi se na Kur'an, tako da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bio dostavljač i tumač Kur'ana. Pojasnio je pojedine riječi iz Kur'ana, mnoge propise, poput načina obavljanja namaza: šarte, vadžibe, sunnete i ruknove namaza, propis zekata, hadždža i dr. Dakle, svi propisi vjere pojašnjeni su u sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Shodno tome, sva svojstva kojima je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opisao Uzvišenog Allaha, u vjerodostojnim predajama, obaveza je prihvatiti i vjerovati u takve tekstove. Dakle, kako nam je obaveza da vjerujemo u sve osobine kojim se Uzvišeni Allah opisao u Kur'anu, također nam je obaveza da vjerujemo u one osobine kojima Ga je opisao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svejedno radilo se o mutevatir¹-predajama ili ahad²-hadisima.

Ehli-sunnet prihvata i potvrđuje sve ono što je ispravno i vjerodostojno preneseno od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, dok novotari i frakcije u vjeri, negiraju i odbacuju sve predaje o svojstvima Uzvišenog Allaha, jer njihovi temelji odbacuju ahad-hadise, za koje tvrde da nisu, niti mogu biti dokaz u akidi.

Također odbijaju i mutevatir-hadise koji govore o svojstvima Allaha, tebareke ve te'ala. Hadis koji potvrđuje svojstvo spuštanja jedan je od mutevatir-hadisa, koji prenosi oko dvadeset osam ashaba Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i učenjaci ehli-sunneta slažu se u njegovom prihvatanju.

¹ *Mutevatir*-hadis koji prenosi toliki broj prenosilaca u svakoj generaciji da je nemoguće da su pogriješili, ili da su se, uvjetno rečeno, dogovorili da slažu na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

² *Ahad*-hadis koji ne ispunjava uvjete mutevatir-hadisa u pogledu broja prenosilaca.

Ova vrsta hadisa dijeli se na tri podvrste: *garib* – hadis u čijem se senedu, u bilo kojem njegovom dijelu, pojavi samo jedan prenosilac u svojoj generaciji; *aziz*-hadis koji ne prenose manje od dvojica u svakoj generaciji tokom čitavog seneda;

mešhur-hadis koji u svakoj generaciji prenose trojica prenosilaca ili više, a nije dostigao stepen mutevatira.

Kod ove vrste hadisa važno je napomenuti i to da se naziv "mešhur", što znači: poznat, raširen, ponekad upotrebljava i u svom jezičkom značenju, te se tako za hadis kaže da je mešhur, a u stvari je poznat i raširen među narodom, ali ne i mešhur po navedenoj definiciji.

Ibn Tejmije, rahimehullah, rekao je: "Obaveza je vjerovati u sve čime je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, opisao Allaha, dželle šanuhu."¹

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah, dželle šanuhu, u zadnjoj trećini svake noći spušta se na zemaljsko nebo i govori: 'Ko Me zove – odazvat ću se, ko nešto traži – dat ću mu, ko Me zamoli za oprost – oprostit ću mu.'"² Shodno navedenom hadisu, pripadnici ehli-sunneta potvrđuju da se Uzvišeni Allah spušta na dunjalučko nebo, Svojim veličanstvenim Bićem, i da je to spuštanje stvarno, kako odgovara i dolikuje Njegovom dostojanstvu i veličini, a ne u prenesenom značenju. U isto vrijeme negiraju bilo kakvu sličnost sa stvorenjima i znanje o kakvoći tog spuštanja. Dakle, spuštanje Uzvišenog Allaha na zemaljsko nebo podrazumijeva približavanje stvorenjima. Mi vjerujemo u sve osobine kojima se Allah opisao, doslovno potvrđujemo njihovu suštinu, a znanje o kakvoći ostavljamo Allahu, tebareke ve te'ala, jer niko osim Njega ne zna kakav je On i zato što je govor o svojstvima ogranak (dio) govora o Njegovom Biću. Isto kao što potvrđujemo Allahovo veličanstveno Biće, bez znanja o kakvoći veličanstvenog Bića, isto tako potvrđujemo svojstva, bez znanja o njihovoj kakvoći. Kada kažemo: "Naš Gospodar se spušta na dunjalučko nebo", to ne znači da je spuštanje poput spuštanja stvorenja. Nikako! Već to Uzvišeni čini onako kako On hoće, kako dolikuje Njegovom veličanstvenom Biću.

Spuštanje, kao izraz, poznato je, a njegova kakvoća je nepoznata, a samo pitanje o kakvoći tog spuštanja nije dozvoljeno.

Mu'attili negiraju Allahova svojstva i iskrikljuju njihovo značenje, a za svojstvo Allahovog spuštanja, odnosno za *nuzul*, smatraju da ima značenje: spuštanje Njegove milosti, oprosta, blagosti, odredbe, ili nekog od meleka.

Ovakvo tumačenje Allahovog spuštanja predstavlja jasno iskrikljivanje Allahovih riječi, odnosno riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, po čemu su bili poznati i jevreji koji su iskrikljivali Allahove riječi.

¹ *Akidetul-Vasitije*.

² El-Buhari, Muslim, Ebu Davud, Et-Tirmizi, Ibn Madže, Ahmed i dr.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kaže: *يُنْزِلُ رَبُّنَا* (*jenzilu rabbuna*) “Naš Gospodar se spušta i govori:

‘Ko Me zove – odazvat ću se, ko nešto traži – dat ću mu, ko Me zamoli za oprost – oprostit ću mu’“, i ovaj hadis ukazuje na neispravnost mišljenja mu‘atila koji namjerno i svjesno iskrivljuju jasne i precizne šerijatske tekstove. U svojim pogrešnim tumačenjima Allahovog svojstva spuštanja, mu‘atili su otišli toliko daleko da su ljudima koji nemaju visok nivo vjerskog znanja plasirali mišljenje o tome da Allahovo spuštanje povlači za sobom i napuštanje Njegovog mjesta, rekavši: “Tvrdnja da se Uzvišeni Allah spušta u zadnjoj trećini noći povlači za sobom to da Gospodar napušta Svoje mjesto.”

Na ovo mišljenje odgovorili su neki od učenjaka ehli-sunneta.

Rekao je Fudaj b. Ijad, rahimehullah: “Kada ti džehmija kaže: ‘Ja ne vjerujem u Gospodara koji napušta Svoje mjesto, tj. odlazi sa Svoga mjesta’, ti mu odgovori: ‘Ja vjerujem u Gospodara koji radi ono što On hoće.’”¹

Ebul-Hattab el-Kelvazanijju², rekao je:

قالوا النزول؟ قلت ناقله له ... قوم هموا نقلوا شريعة أحمد
قالوا فكيف نزوله؟ فأجبتهم ... لم ينقل التكيف لي في مسند

“Pitaju me: ‘Šta tvrdiš za nuzul, spuštanje Allaha na dunjalučko nebo?’

Kažem: ‘O tome su nam prenijeli oni koji su nam dostavili šerijat Ahmeda (Muhammeda, sallallahu alejhi ve sellem).’

Kada su upitali: ‘A kako se spušta?’, odgovorio sam im: ‘U musnedu³ nije prenesena kakvoća (spuštanja).’

¹ *Ef'alul-'ibad*, El-Buhari, El-Ibane, Reddu al-el-džehmijje, Šerhu Usuli i'tikad.

² Ebul-Hattab el-Kelvezanijj je Mahfuz b. Ahmed b. Hasan b. Ahmed el-Kalvezanijj (Kilvezij je mjesto pored Bagdada), jedan od velikih učenjaka hanbelijskog mezheba i jedan od dvojice najvećih učenika Kadija Ebu Ja'le, koji je bio jedan od najvećih učenjaka hanbelijske škole. Rođen 432. h.g, umro 510. h.g. Njegova menzuma (stihovi) o akidi, su u dijaloškoj formi pitanja i odgovora.

³ Ovim se ne misli na dijelo “Musned” imama Ahmeda, rahimehullah, već na preneseni hadis spojenim lancem prenosilaca (senedom).

Mu'tezillima i svima koji ih slijede kažemo: "Ili ćete prihvatiti šerijat u potpunosti, ili ga odbaciti u potpunosti, jer vaše ponašanje ukazuje na to da iz šerijata prihvatate ono što odgovara vašim ubjeđenjima, a odbacujete ostatak. Takav postupak karakterističan je za jevreje, koji su postupali na sličan način, kao što o tome kaže Allah, tebareke ve te'ala:

أَفْتَوِيُونَن بَعْضُ الْكِتَابِ وَتَكْفُرُونَ بِبَعْضٍ¹

"Kako to da u jedan dio Knjige vjerujete, a drugi odbacujete!"¹

وَيَقُولُونَ نُوْمِنُ بِبَعْضٍ وَتَكْفُرُ بِبَعْضٍ وَيُرِيدُونَ أَن يَتَّخِذُوا بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا

"Govore: 'U neke vjerujemo, a u neke ne vjerujemo', i žele da između toga nekakav stav zauzmu."²

Mu'attili i njihovi sljedbenici plasiraju mnoge nejasnoće i sumnje, a to iz razloga što oni sami ulaze u kakvoću Allahovih osobina, pa kažu: "Kako se spušta, da li Arš ostaje prazan, da li se spušta skupa sa Aršom, da li nebesa ostaju iznad Njega, da li se dešava to i to...", i mnoga druga pitanja. Ehli-sunnet vjeruje u tekstove koji potvrđuju Allahove savršene osobine bez razmatranja njihove kakvoće, vjeruju da se spušta onako kako On, tebareke ve te'ala, hoće i da je osobina spuštanja Allahova stvarna osobina. Također vjerujemo da osobina spuštanja u isto vrijeme potvrđuje drugu osobinu, a to je Allahova uzvišenost iznad stvorenja. Ovakav način dokazivanja navodi Ibn Abdul-Berr, rahimehullah, u *Et-Tevhidu*: "Ovo je dokaz da je Allah uzvišen iznad stvorenja, jer se spuštanje ne dešava osim odozgo prema dolje."³

Jedne prilike neki je čovjek ukorio šejha Ibn Tejmijju za navedenu tvrdnju, potkrepljujući svoje mišljenje dokazom o vremenskim zonama, tj. o raspodjeli dana i noći zavisno od mjesta do mjesta: kada je negdje dan, na drugom mjestu je noć, i obrnuto, pa da, shodno tome, ova činjenica obavezuje da se Uzvišeni stalno spušta na dunjalučko nebo.

Na ovo pitanje šejh Ibn Tejmijje, rahimehullah, odgovorio je naširoko, u risali koja se zove *Šerhu hadisi en-nuzul*, navodeći hadise koji

¹ El-Bekare, 85.

² En-Nisa, 105.

³ Abdullah b. Džibrin, *I'tikadu ehli-sunne*.

govore i potvrđuju svojstvo Allahovog spuštanja na dunjalučko nebo, ukazujući da je to stvarno svojstvo, bez razmatranja kakvoće navedene osobine.

Šejh Ibn Tejmijje potvrdio je vremensku razliku, odnosno smjenu dana i noći, a zatim kazao: "...Mi kažemo da se On spušta i da Ga u tome ništa ne ometa, niti tu radnju remeti neko drugo stanje, tako kada se spusti na jedne, ne ometa Ga stanje drugih u tome, da se ne spusti i na druge, zatim se spušta iznad drugih, onako kako On hoće." To jest, nema prepreke da se spusti iznad svih u zadnjoj trećini noći, kako On, tebareke ve te'ala, hoće. Ovo je jedan odgovor. Drugi način odgovora jeste da se pod spuštanjem na dunjalučko nebo misli isključivo na poluotok gdje je spuštana objava Kur'ana, jer je to mjesto objave poslanice. Tako da drugi trebaju da se trude u tim trenucima da što više čine ibadet, makar kod njih u to vrijeme bio dan. Tako da je i ovo jedan od odgovora ehli-sunneta na postavljeno pitanje.¹

Šejh Ibn Usejmin, rahimehullah, nakon odgovora i ukazivanja na *tahrif*, iskrivljanje značenja Allahovih riječi i riječi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, od strane mu'attila, koji kažu da *nuzul* ima značenje spuštanja Njegove milosti, oprosta, blagosti, odredbe, ili nekog od meleka, rekao je: "Tako mi Allaha, nisu učeniji, niti znaniji o Allahu od Njegovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, niti imaju veću želju za savjetovanjem Allahovih robova od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a niti su rječitiji i preciznijeg i jasnijeg izražavanja od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Oni kažu: 'Kako možete tvrditi da se Allah spušta? Kada se spusti, gdje je Njegova uzvišenost, gdje je Njegovo uzdizanje iznad Arša? Kada se spušta, to obuhvata i kretanje i pokrete?' itd., a mi na to odgovaramo: 'Ova njihova prepirka je batil, ništavna, netačna i neispravna, jer nema nikakve prepreke da se kaže da *nuzul* znači Allahovo stvarno spuštanje.

Ashabi Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, nikada nisu kazali da ove riječi (*nuzul* i *istiva*) imaju mogućnost i vjerovatnoću značenja koje vi zastupate, nego su svi oni kazali: 'Čujemo, vjerujemo, prihvatamo i potvrđujemo'.

¹ Abdullah b. Džibrin, *I'tikadu ehli-sunne*.

A vi koji se suprotstavljate šerijatskim tekstovima i iskrivljujete njihovo značenje, sada dolazite i raspravljate, prepirete se radi batila – neistine, i govorite: 'Kako, kako je moguće?!'

Mi kažemo: 'On se spušta, i ne govorimo o istiva'u (Njegovom uzdizanju iznad Arša), niti da li Arš ostaje ili ne ostaje prazan nakon Njegovog, tebareke ve te'ala, spuštanja. Što se tiče Njegovog el-uluva, uzvišenosti iznad stvorenja, kažemo:

'On, subhanehu ve te'ala, spušta se (jenzilu), ali u istom trenutku je iznad svih Svojih stvorenja, jer Njegov silazak nema značenje da Ga jedno nebo umanjuje, a drugo prekriva, jer Njega, subhanehu ve te'ala, ne obuhvata ništa od stvorenja.

Shodno tome kažemo: 'On, dželle dželaluhu, spušta se i to spuštanje je stvarno spuštanje, a u isto vrijeme je uzvišen iznad svih stvorenja. Jer, ništa nije kao On, subhanehu ve te'ala. Svojstvo istiva'a, uzdizanja iznad Arša, je jedno od osobina djelovanja (Allahovih radnji)¹, nije od ličnih osobina Njegovog Bića.

Smatram da nemamo pravo govoriti o tome da li Arš ostaje prazan ili ne nakon Njegovog spuštanja, već treba zastati na tome (tj. da ne pričamo o tome), poput zastajanja ashaba, radijallahu anhum, (od kojih nije ništa preneseno o tome).

Kod učenjaka ehli-sunneta postoje tri mišljenja o ovom pitanju.

Ibn Tejmije, rahimehullah, rekao je: 'O ovom pitanju postoje tri mišljenja kod učenjaka hadisa (*ehlul-hadis*):

- Arš ostaje prazan

Šejhul-islam Ibn Tejmije, rahimehullah, kaže: 'Ovo tvrdi jedan manji broj muhaddisa, dok većina onih koji su poznati po slijeđenju sunneta tvrdi da Arš ne ostaje prazan, tako da ne postoji ni jak, a ni slab lanac predaje koji bi mogao potvrditi da je neko od njih smatrao da Arš ostaje prazan.'

- Arš ne ostaje prazan
- Obaveznost zastajanja na šerijatskim tekstovima (poput hafiza Abdul-Ganijja, El-Makdisija i dr.).

¹ Tj. koja se odnosi na Allahove, dželle šanuhu, povremene radnje.

Šejhul-islam Ibn Tejmije, rahimehullah, rekao je: 'Arš ne ostaje prazan, jer dokazi jasno ukazuju na Njegovu uzdignutost iznad Arša, također i ovaj hadis (o spuštanju) je jasan.

Allahova uzvišena svojstva se ne upoređuju sa svojstvima stvorenja, zato nam je obaveza da tekstove koji govore o Njegovom uzdizanju prihvatimo i postupamo po njima, kao i tekstove o Njegovom spuštanju. Shodno tome, On, tebareke ve te'ala, nalazi se iznad Arša, spušta se na dunjalučko nebo, a samo Allah zna kakvoću toga, naši umovi su ograničeni, mali i nemoćni da obuhvate Uzvišenog Allaha, dželle dželaluhu.¹

Danas postoje oni koji navode činjenicu da je Zemlja loptastog oblika i da Zemlja kruži oko Sunca, pa kažu: 'Kako se spušta u zadnjoj trećini noći? Kada prođe zadnja trećina noći u Saudiji, odlazi prema Evropi ili onim zemljama koje su u njenoj blizini, da li to znači da je On uvijek u stanju spuštanja?'

Mi kažemo: 'Ti prvo povjeruj da se Uzvišeni Allah spušta u ovo određeno vrijeme, a kada povjeruješ, ništa se više od tebe ne traži. Nemoj kazati:

'Kako, na koji način?', već reci: 'Kada nastupi zadnja trećina noći u Saudiji, Uzvišeni se Allah spušta, kada je zadnja trećina u Americi, Allah se spušta, a kada nastupi zora, to vrijeme prestaje na svakom mjestu, shodno Njegovom vremenu.'

Prema tome, naš stav po ovom pitanju jeste da čvrsto vjerujemo u sve ono što je do nas preneseno preko našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a upoznati smo s tim da se naš Gospodar spušta u zadnjoj trećini noći na dunjalučko nebo i govori: 'Ko Me zove – odazvat ću se, ko nešto traži – dat ću mu, ko Me zamoli za oprost – oprostit ću mu.'²

Mi čvrsto vjerujemo da se Allah, dželle šanuhu, Svojim Bićem spušta na zemaljsko nebo, kao što vjerujemo u ostala svojstva spomenuta u sunnetu, i to bez *tekjifa*, *temsila* i *ta'tila*.

Dakle, ne poričemo nijedno svojstvo Uzvišenog Allaha, pa tako ni svojstvo spuštanja, jer Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, izvijestio nas je da se spušta, ali nam nije kazao kako.

¹ *Er-Risaletu-Aršijje.*

² *Šerhu Akidetul-Vasitije.*

Prethodno smo saznali da Uzvišeni radi šta hoće, da je svemoćan.

Iz hadisa se razumije veličina Allahove, dželle šanuhu, milosti, plemenitosti i Njegove brige o ljudima. Kada nastupi zadnja trećina noći, vjernik se odvaja od postelje, skrušeno i u suzama moli Allaha, dželle šanuhu, za džennetske ljepote, nadajući se onome što je On obećao u ovome hadisu, s jedne strane, a strahujući da će biti odbijen zbog grijeha koje je počinio, s druge strane.

Uz ovakav ibadet i priznavanje Njegovih neizmjernih blagodati, povećava se vjerovanje i ubjeđenje.

Iz navedenog hadisa zaključujemo:

- Potvrđivanje Allahovog svojstva uzvišenosti iznad stvorenja, kako to dolikuje Njegovom veličanstvenom Biću;
- Utvrđivanje i potvrđivanje osobine Allahovog spuštanja na dunjalučko nebo;
- Potvrđivanje rububijeta (gospodarstva);
- Utvrđivanje osobine Allahovog veličanstvenog govora i Njegovog obraćanja;
- Potvrđivanje Allahovih osobina radnji (djela);
- Zadnja trećina noći je jedan od trenutaka kada se dova ne odbija;
- Odgovor džehmijama, mu'tezilima i onima koji ih slijede u negiranju svojstva Allahove uzvišenosti;
- Odgovor onima koji negiraju i krivo tumače svojstvo spuštanja;
- Odgovor hululijama koji smatraju da je Allah utjelovljen u svakoj stvari i na svakom mjestu;
- Podsticaj da se uči dova u zadnjoj trećini noći;
- Potvrđivanje osobine oprosta;
- Dokaz da je Allah plemenit i blag;
- Dokaz da Allah čuje, jer se gluhi ne doziva i ne moli.

SVOJSTVO RADOVANJA

Ebu Hurejre, radijallahu anhu, pripovijeda da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah se više obraduje pokajanju Svoga roba nego što bi se neko od vas obradovao pronalasku svoje izgubljene deve u pustinji, bez vode i plodova."¹

U Muslimovom rivajetu se navodi: "Allah se više obraduje tevbi Svoga roba nego što bi to učinio neko od vas kada bi putovao na devu kroz pustinju i izgubio je, a na njoj mu sva hrana i voda. Dugo je tražeći i izgubivši svaku nadu da će je pronaći, legao bi pod hlad jednog drveta da se odmori. U takvom stanju očaja odjedanput ugleda svoju devu u neposrednoj blizini kako mirno stoji, te odmah skoči, uhvati je za povodac i od silne radosti uzvikne: 'Bože moj, Ti si moj rob, a ja sam Tvoj gospodar!', pogrešno se izrazivši od silne radosti."² Ovaj hadis također ukazuje na to da Allah voli one koji se kaju, kao što jasno ukazuje da se raduje pokajanju pokajnika.

Srca pokajnika se smiruju prilikom slušanja ovog veličanstvenog hadisa, nastoje imati lijepo mišljenje o svome Stvoritelju, iskreno se kajući za učinjene grijehе.

Ehli-sunnet potvrđuje Uzvišenom Allahu osobinu radosti, koja je stvarna Allahova osobina, vjerujući u vjerodostojnost hadisa u kojem se utvrđuje ova osobinu, jer naš Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, ne govori po hiru svome, već je to *vahj* (objava) koja mu se objavljuje. Ovaj hadis također ukazuje na važnost i značaj pokajanja, kao i na to da Uzvišeni prihvata pokajanje onoga koji se istinski pokaje. Svojstvo radosti spomenuto u ovome hadisu je poput ostalih Allahovih, tebareke ve te'ala, osobina o kojima smo govorili. Njegovo veličanstveno Biće nije slično bićima stvorenja, niti su Njegova svojstva slična svojstvima stvorenja.

Allahova radost je uzrok Njegove milosti i dobročinstva, a njen rezultat je obasipanje blagodatima onih koji se pokaju.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, navodi primjer čovjeka u trenutku kada je izgubio svaku nadu za život. Onog trenutka kada zapadne u veliki očaj, a to je kada čovjek u pustinji izgubi jahalicu sa

¹ El-Buhari, Muslim.

² Muslim.

hranom i pićem, te, nakon što malaksa i izgubi svaku nadu, sjedne čekajući smrt, iznenada je ugleda iznad svoje glave, usljed čega, od silne radosti, pogriješi i uzvikne: "Allahu moj, Ti si moj rob, a ja sam Tvoj gospodar."

Uzvišeni Gospodar je onakav kako je On, tebareke ve te'ala, Sebe opisao, visoko je iznad onoga kako Ga ljudi opisuju. Ovaj trenutak je sreća i radost nakon što se smrt bila nadvila nad bespomoćnim čovjekom, sreća i radost nakon izgubljene svake nade za životom, a sve navedeno ukazuje na veliku i neopisivu sreću koju dotični čovjek osjeća u ovom stanju. Subhanallah! Naš Uzvišeni Gospodar se više obraduje pokajanju pokajnika, iako je On, subhanehu ve te'ala, neovisan od stvorenja. Ali, onoga trenutka kada se rob iskreno pokaje, Uzvišeni se raduje tom postupku, jer On, tebareke ve te'ala, voli i želi svako dobro Svome robu. Allah, subhanehu ve te'ala, voli da Njegovi robovi budu sretni, voli da budu od stanovnika Dženneta i od Njegovih bliskih robova, voli da budu od onih koji se kaju i čine tevbu, voli one koji su Mu predani, voli da ostave grijšenje i loše postupke i sl.

Nema sumnje da je Allahovo svojstvo radosti uistinu veliko i da korist od ovog svojstva imaju Njegova stvorenja, jer samo čovjek u trenutku svoga pokajanja ima koristi od ove Allahove, dželle dželaluhu, osobine radosti, jer Uzvišenom ne koristi pokornost stvorenja, niti Mu šteti njihova nepokornost. On, te'ala, stvorio je ljude, obavezao ih naredbama i zabranama, naredio obožavanje samo Njega, ukazao im na pokornost, a zabranio činjenje nepokornosti Njemu. Među stvorenjima ima onih koji su to prihvatili i onih koji su odbili, onih koji se pokoravaju, a ima i onih koji čine nepokornost, neki od njih žive jedan duži period čineći raznorazne grijehe, pa nakon toga se pokaju i istinski vrate Allahu. Takvom Allah oprosti i njegova loša djela zamijeni dobrim, nadahne ga tevbom, oprosti mu, primi njegovo pokajanje i obraduje se njegovom pokajanju. Tevba ima svoje šarte – uvjete da bi bila primljena kod Allaha:

- iskrenost, tj. da se učini iskreno radi Allaha, iz straha od Njegove kazne i priželjkivanja Njegove nagrade;
- kajanje za učinjeni grijeh, a to se ogleda u osjećaju žaljenja zbog učinjenog;
- ostavljanje grijeha, a ako je učinjeni grijeh vezan za prava nekog stvorenja, tada treba nastojati to pravo vratiti dotičnoj osobi;

- čvrsta odluka da se u budućnosti neće vratiti tom grijehu;
- da tevba bude u trenucima kada se pokajanje prima, a to je prije nastupanja smrtnog trenutka ili izlaska sunca sa zapada.

وَلَيْسَتِ التَّوْبَةُ لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السَّيِّئَاتِ حَتَّىٰ إِذَا حَضَرَ أَحَدَهُمُ الْمَوْتُ قَالَ
إِنِّي تُبْتُ لَكَ وَلَا الَّذِينَ يَمُوتُونَ وَهُمْ كُفَّارٌ أُولَٰئِكَ أَعْتَدْنَا لَهُمْ عَذَابًا أَلِيمًا

“Uzaludno je kajanje onih koji čine rđava djela, a koji, kad se nekom od njih približi smrt, govore: ‘Sad se zaista kajem!’, a i onima koji umru kao nevjernici. Njima smo bolnu patnju pripremili.”¹

يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ عَائِلَتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ ءَامَنَتْ مِن قَبْلُ أَوْ
كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا قُلِ اأَنْتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ

“Onoga dana kada neki predznaci od Gospodara tvoga dođu, nijednom čovjeku neće biti od koristi to što će tada vjerovati, ako prije nije vjerovao ili ako nije, kao vjernik, kakvo dobro uradio. Reci: ‘Samo vi čekajte, i mi ćemo, doista, čekati!’”²

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Kada se pojave tri stvari, čovjeku neće koristiti vjerovanje, ako prije nije vjerovao ili ako nije kao vjernik kakvo dobro učinio: izlazak Sunca sa zapada, pojava Dedždžala i izlazak životinje iz zemlje.”³

- Allah je ukazao na to da On, subhanehu ve te’ala, prima pokajanje pokajnika:

وَهُوَ الَّذِي يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَعْفُو عَنِ السَّيِّئَاتِ وَيَعْلَمُ مَا تَفْعَلُونَ

“On prima pokajanje od robova Svojih i prašta rđave postupke i zna šta radite.”⁴

¹ En-Nisa, 18.

² El-En’am, 158.

³ Muslim.

⁴ Eš-Šura, 25.

- Također nas je obavijestio da prima pokajanje za sve vrste grijeha, poput ubistva, širka, zinaluka:

وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ^١ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا ﴿٥٠﴾

“I oni koji ne prizivaju uz Allaha boga drugog, i koji, one koje je Allah zabranio, ne ubijaju, osim kada pravda zahtijeva, i koji ne bludniče – a ko to radi, iskusit će kaznu.”

يُضَعَفُ لَهُ الْعَذَابُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَيَخْلُدُ فِيهِ مُهَانًا ﴿٥١﴾ إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ^٢ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٢﴾

“Patnja će mu na onom svijetu udvostručena biti i vječno će u njoj ponižen ostati; ali onima koji se pokaju i dobra djela čine, Allah će njihova rđava djela u dobra promijeniti, a Allah prašta i samilostan je.”¹

- Uzvišeni nas je obavijestio da On, subhanehu ve te‘ala, onome koji se pokaje, ružna djela mijenja dobrim djelima:

فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ^٢ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٣﴾ وَمَنْ تَابَ وَعَمِلَ صَالِحًا فَإِنَّهُ يَتُوبُ إِلَى اللَّهِ مَتَابًا ﴿٥٤﴾

“A onaj ko se bude pokajao i dobra djela činio, on se, uistinu, Allahu iskreno vratio.”²

Osobina radosti je jedna od osobina Allahovih radnji (osobina djelovanja).

Osobina radosti kod stvorenja je nešto što oni osjećaju u svom srcu nakon dešavanja i ostvarenja nečeg što vole i za čim žude, tako da se stvorenje raduje u trenutku kada ostvari ono što želi, kada stekne i zaradi

¹ El-Furkan, 68-70.

² El-Furkan, 71.

halal-imetak, raduje se kada ozdravi nakon bolesti, kada dobije dijete, raduje se kada se sačuva nekog vida problema, nedaće, kada bude oslobođen neke kazne, zatvora, raduje se kada bude sačuvan nečijeg zuluma i nepravde... U tim trenucima radost i sreća ispune njegovo srce, izraz zadovoljstva i sreće ukaže se na njegovom licu.

Ali, Allahova, dželle dželaluhu, radost nije poput radosti stvorenja, jer ova osobina je onakva kako to dolikuje uzvišenosti Allaha. Mi čvrsto vjerujemo da je Uzvišeni Sebe opisao ovom osobinom, ne ulazimo u kakvoću, već kažemo:

Allah, tebareke ve te'ala, se raduje. Stvorenje se također raduje, ali Allahova radost nije poput radosti stvorenja, jer postoji razlika između osobina stvorenja i osobina Stvoritelja. Osobine stvorenja su onakve kako to dolikuje njima, a osobine Allaha su onakve kako to dolikuje Uzvišenom Allahu i Njegovoj veličanstvenosti.

- Hadis je dokaz za navedenu osobinu, a i odgovor novotarima koji negiraju Allahove osobine, poput haridžija, mu'tezila, eš'arija i onih koji ih slijede.

Ove zabludjele skupine negiraju osobine Allahovog djelovanja (*sifatul-fi'lijje*), tvrdeći da potvrđivanje istih povlači za sobom poistovjećivanje Allahovih osobina sa osobinama stvorenja.

Na ova pogrešna shvatanja Allahovih svojstava učenjaci ehli-sunneta odgovaraju na sljedeći način: "Vi ste potvrdili neke osobine i potvrdili ste neka Allahova imena, pa da li kažete i tvrdite da su osobine koje ste potvrdili Allahu poput naših osobina?"

Ako odgovore: "Ne, mi to ne kažemo, već tvrdimo da su te osobine onakve kako to dolikuje Allahu, tebareke ve te'ala", mi kažemo: "Također potvrdite i ove, onako kako to dolikuje Uzvišenom Allahu."

Ako kažu: "Ove osobine mi tumačimo u prenesenom značenju (te'vil), poput osobine radosti, da znači Njegovo htijenje dobra, mi odgovaramo: "Vi ste kazali da ima značenje Allahove volje ili htijenja (iradeta), da li ova volja ili htijenje imaju značenje poput naše volje ili htijenja?"

Ako kažu: "Ne, već kako to dolikuje Njegovoj veličini", mi kažemo: "Preče je da se kaže osobina radovanja kako to dolikuje Njegovoj veličini, bez pogrešnog tumačenja."

Nekoliko koristi iz navedenog poglavlja:

- Potvrđivanje uluhijjeta (Allahove jednoće u obožavanju);
- utvrđivanje svojstva radosti;
- podsticaj na tevbu (pokajanje)
- vrijednost tevbe (pokajanja);
- Uzvišeni Allah prima tevbu pokajnika, ako je učini onako kako je

to propisano;

- odgovor onima koji negiraju Allahovo svojstvo radovanja, ili ga pak tumače na pogrešan i neprihvatljiv način;

- dokaz da ako bi čovjek slučajno, nesvjesno izgovorio riječi nevjerstva, ne postaje time nevjernik, kao što je slučaj u hadisu, iz velike radosti. Učenjaci navode isto u velikoj tuzi, strahu, srdžbi i sl.

“Bože moj, Ti si moj rob, a ja sam Tvoj gospodar, pogrešno se izrazivši od silne radosti.”¹

U biti on nije želio kazati te riječi.

وَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ فِيمَا أَخْطَأْتُمْ بِهِ، وَلَٰكِن مَّا تَعَمَّدَتْ قُلُوبُكُمْ ۖ وَكَانَ اللَّهُ

غَفُورًا رَحِيمًا ﴿٥٠﴾

“Nije grijeh ako u tome pogriješite, grijeh je ako to namjerno učinite; a Allah prašta i samilostan je.”²

Međutim, nije isti slučaj sa onim koji se svjesno ismijava s vjerom i njenim propisima, bez da je primoran na to, makar se tom prilikom šalio, jer su njegove riječi svjesno kazane s namjerom, tako da kao takav nema opravdanje ako izgovori riječi kufra. Allah, subhanehu ve te'ala, šalu i ismijavanje nije učinio opravdanjem za počinioaca kufra riječima ili djelom.

Od Ibn Omera, Muhammeda b. Ka'ba, Zejda b. Eslema i Katade, a njihovo pripovijedanje nadovezuje se jedno na drugo, prenosi se da je neki čovjek u vrijeme Pohoda na Tebuk, rekao: “Nismo vidjeli većih izjelica i većih lažova od ovih naših učača, i većih kukavica u borbi“, misleći time na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove ashabe, učače Kur'ana. Na to mu je Avf b. Malik, rekao: “Lažeš! Ti si

¹ Muslim.

² El-Ahzab, 5.

licemjer i obavijestit ću o ovome Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.” Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, već je bio obaviješten o tome, objavljeni su mu kur’anski ajeti. Abdullah kaže: “Vidio sam tog čovjeka kako se objesio o kolan Poslanikove deve, kamenje mu ranjava noge, a on govori: ‘Allahov Poslaniče, samo smo se igrali i zabavljali.’ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, odgovarao mu je, ne dodajući bilo šta drugo:

أَبَا اللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٥﴾

‘Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali?’”

Ajeti u cijelosti glase:

وَلَمَّا سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ ۚ قُلْ أَبَا اللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ

كُنْتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ ﴿٦٦﴾

“A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: ‘Mi smo samo razgovarali i zabavljali se.’ Reci: ‘Zar se niste Allahu i riječima Njegovim i Poslaniku Njegovu rugali?’

لَا تَعْتَذِرُوا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ إِيمَانِكُمْ ۚ إِنَّ نَعْفَ عَنْ طَآئِفَةٍ مِّنْكُمْ يُعَذِّبُ طَآئِفَةً بِأَنَّهُمْ

كَانُوا مُجْرِمِينَ ﴿٦٧﴾

Ne ispričavajte se! Jasno je da ste nevjernici, a tvrdili ste da ste vjernici. Ako nekima od vas i oprostimo, druge ćemo kazniti zato što su krivci.”¹

Ibn Tejmijje, rahimehullah, rekao je: “Onaj koji u šali uradi neko djelo kufra, takav je počinio nevjerstvo, jer je namjeravao to učiniti, odnosno učinio je to s namjerom, kao što su to potvrdili učenjaci.”²

Kasd ili kasade (namjera) znači: te’ammede – namjerno izgovoriti, a nema značenje : i’tekade – smatrati dozvoljenim, a kasdu je suprotno džehlu i hata’a, tj. kazati u neznanju ili greškom kazati.

¹ Et-Tevbe, 65-66.

² Medžmu’ul-fetava, 125, 126/2.

Šejhul-islam Ibn Tejmije, rahimehullah, upitan je: “Kakav je propis ili stav islama u pogledu onoga koji zbija šale sa Allahom, ili vjerom ili Poslanikom, sallallahu alejhi ve sellem?”, pa je odgovorio je: “Takav postupak je ismijavanje sa Allahom ili Poslanikom ili Kitabom ili vjerom, makar se tom prilikom šalio i druge nasmijavao. Takav postupak je kufr i nifak, isti onaj postupak i slučaj koji se desio u vremenu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kada su neki kazali: ‘Nismo vidjeli većih izjelica i većih lažova od ovih naših učača, i većih kukavica u borbi’, misleći time na Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, i njegove ashabe, učače Kur’ana.

وَلَيَنْ سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ

‘A ako ih zapitaš, oni će sigurno reći: ‘Mi smo samo razgovarali i zabavljali se.’”¹

¹ Medžmu’ul-fetava.

SVOJSTVO SMIJEHA

Već smo na više mjesta kazali da se ehli-sunnetsko vjerovanje i metologija u pogledu Allahovih savršenih osobina ogleda u potvrđivanju svega onoga što je za Sebe potvrdio Uzvišeni Allah i čime Ga je opisao Njegov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, bez *ta'tila*, *tahrifa*, *temsila*, *tekjifa* i *tešbiha*. U ovom poglavlju navest ćemo nekoliko hadisa koji potvrđuju svojstvo smijeha Uzvišenog Allaha.

Prvi hadis: Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah, tebareke ve te'ala, smije se dvojici ljudi koji se međusobno bore, pa jedan drugog ubiju, a obojica uđu u Džennet. Jedan od njih se borio na Allahovom putu i poginuo, pa ušao u Džennet, a njegovom ubici se Allah smiluje, pa primi islam, a zatim i sam pogine kao šehid, na Allahovom putu."¹

Drugi hadis: Rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Allah se čudi tome kako Njegovi robovi izgube nadu u kišu; gleda u njih i smije se, jer zna da je izlaz blizu."²

Treći hadis: Od Aiše, radijallahu anha, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Naš Gospodar se smije Svojim robovima kada se predaju (padnu u očaj), a kad je Njegova milost (tj. promjena stanja) ustvari blizu." Ja sam kazala: "Allahov Poslaniče, draži si mi i od oca i majke, je li se naš Gospodar smije?" On je rekao: "Da. Tako mi Onoga u čijoj je ruci moja duša, uistinu se smije." Zatim sam rekla: "Ako se smije, od Njega nam neće biti uskraćeno dobro."³

Četvrti hadis: Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "...Kada Allah okonča suđenje Svojim robovima i kada htjedne izvesti iz Vatre koga želi od onih robova koji su svjedočili da nema drugog istinskog boga osim Allaha, naredit će melekima da ih izvedu, a oni će ih poznavati po tragovima sedžde, jer je Allah zabranio Vatri da sprži tragove sedžde na sinovima Ademovim. Izvest će ih, a oni će biti spaljeni. Tada će ih politi vodom

¹ El-Buhari, Muslim.

² Ahmed i Ibn Madže, a šejh Ibn Tejmijje, rahimehullah, smatra ga dobrim.

³ Ahmed, Ibn Madže, El-Adžuri, Ibn Huzejme, Et-Taberani, El-Ibane, a šejh Albani je rekao: "Hadis je dobar kada se sagledaju sve predaje", šejh Ibn Tejmijje smatra ga dobrim, a Ibn Kajjim vjerodostojnim u *Zadul-me'ad*.

koja se zove voda života, pa će oni izniknuti kao sjemenke u mulju bujice. Neki će čovjek, okrenut licem prema Vatri, ostati i zamoliti: 'Gospodaru, zagušio me njezin smrad i spalila njezina vrućina, pa okreni moje lice od vatre!' On će ustrajati u svojoj molitvi, pa će Allah reći: 'Ako ti to dam, možda ćeš Me moliti za nešto drugo?' 'Ne, tako mi Tvoje uzvišenosti, neću Te ni za šta drugo moliti', reći će on. Tada će mu Allah okrenuti lice od vatre. 'Gospodaru', opet će reći ovaj, 'približi me džennetskim vratima!' 'Zar ti ne reče da Me nećeš ni za šta drugo moliti? Teško tebi, sine Ademov, koliko si samo sklon prevari!', reći će Allah. Ovaj će, međutim, i dalje nastaviti tražiti, pa će mu Allah reći: 'Ako ti to dam, možda ćeš Me moliti za nešto drugo?' 'Ne, tako mi Tvoje uzvišenosti', reći će on, 'neću Te ni za šta drugo moliti.' Tako će on Allahu davati obećanja i zavjetovati se da ništa više neće tražiti, i On će ga približiti džennetskim vratima.

A kada bude vidio šta ima u njemu, šutjet će koliko Allah bude htio, a onda će reći: 'Gospodaru, uvedi me u Džennet!' 'Zar ti ne reče da Me nećeš ni za šta drugo moliti? Teško tebi, sine Ademov, koliko si samo sklon prevari!', reći će Allah.

'Gospodaru, nemoj me učiniti najnesretnijim Svojim stvorenjem!', reći će čovjek i nastaviti toliko moliti da će se On (Allah) nasmijati. A kada se nasmije, dopustit će mu da u njega uđe (Džennet). Kada u njega uđe, reći će mu se: 'Žaželi šta hoćeš.' On će izreći svoju želju. 'Žaželi šta hoćeš', reći će mu opet. On će tada toliko toga zaželjeti da više neće imati nikakvih želja. 'Sve ovo pripada tebi i još toliko', bit će mu rečeno." Ebu Hurejre veli: "To je posljednji čovjek koji će ući u Džennet."¹

Ebu Seid el-Hudri, radijallahu anhu, sjedio je sa Ebu Hurejrom, radijallahu anhu, i ništa nije mijenjao od njegovog govora dok nije došao do riječi: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kad je rekao: 'Sve ovo pripada tebi i još deset puta toliko.' 'I ja sam zapamtio isto što i on', kazao je Ebu Hurejre."²

Peti hadis: U predaji od Ibn Mes'uda, radijallahu anhu, navodi se kada se ovaj čovjek približi vratima Dženneta i kada mu bude rečeno da će imati nagradu poput dunjaluka i još toliko, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "...Je li me nećete pitati zašto se smijem? Smijem

¹ El-Buhari.

² El-Buhari.

se čovjeku kome se smije Gospodar stvorenja, kad Mu čovjek kaže: 'Je li Ti to zbijaš šalu sa mnom, a Ti si Gospodar svega?'..."¹

Šesti hadis: Prenosi Ebu Burede b. Ebu Musaa, a on od svoga oca, da je rekao: "Rekao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: 'Allah, tebareke ve te'ala, na Sudnjem danu će nam se ukazati (pojaviti) nasmijan.'"²

Sedmi hadis: Prenosi Ebu Hurejre, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Kada Uzvišeni Allah sakupi prve i posljednje na Sudnjem danu, pojavit će se Allah iznad vjernika, a vjernici će biti na mjestu *el-kevmu*", pa su upitali: "Šta je *el-kevmu*?" Odgovorio je: "Uzdignuto mjesto." Tada će Allah kazati: "Da li poznajete svoga Gospodara?" Prisutni će kazati: "Kada nam On dođe, mi ćemo Ga prepoznati." Pa će im i drugi put reći, a nakon toga će im se (Allah) nasmijati u lice, a oni će pasti na sedždu."³

Osmi hadis: Kada na Sudnjem danu bude rečeno da svaki narod slijedi ono što je obožavao, nakon toga će svi slijediti ono što su obožavali, a ostat će samo oni koji su Allaha obožavali, a u rivajetu imama Muslima navodi se da je Džabir, radijallahu anhu, kazao: "Na Sudnjem danu ćemo biti iznad ostalih ljudi. Ljudi će na Sudnjem danu biti prozivani po kumirima i po onome što su bili obožavali, sve skupina po skupina. Nakon te prozivke doći će nam naš Gospodar i upitati: 'Koga čekate?' Odgovorit ćemo: 'Čekamo svoga Gospodara.' Reći će: 'Ja sam vaš Gospodar.' Odgovorit će: 'Da Te vidimo.' On će im se pokazati smiješeći se. Krenut će s njima i oni će Ga slijediti. Svakom od njih, i vjerniku i licemjeru, dat će se svjetlo, a zatim će Ga slijediti. Na Sirat-čupriji, iznad Džehennema, su željezne kuke i trnje koje će u Džehennem obarati koga Allah odredi. Nakon toga će se ugasiti svjetlo za licemjere, a vjernici će se spasiti. Prva spašena skupina imat će lice kao pun mjesec, a to će biti sedamdeset hiljada vjernika koji neće polagati račun, zatim će

¹ Ahmed, Ibn Huzejme u *Et-Tevhidu*, a šejh Šuajb Arnaut kaže da je hadis vjerodostojan po uvjetima Muslima.

² Ed-Darekutni, *Ru'jetu-llahi*, Ibn Huzejme, *Kiatabut-tevhid*, El-Adžuri, *Kitabuš-šeri'a*.

³ Ed-Darekutni, *Ru'jetu-llahi*, Ibn Huzejme, *Kitabut-tevhid*.

ih slijediti oni čija je svjetlost kao najsvjetlija zvijezda na nebesima, zatim će ih slijediti ostale grupe...”¹

Deveti hadis: Ebu Hurejrine riječi: “Došao je neki čovjek Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, pa mu se požali riječima: ‘Allahov Poslaniče, zadesila me je oskudica (velika glad)’, pa ga je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, poslao svojim suprugama, ali kod njih nije našao ništa, pa Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘Zar nema nekog, Allah mu se smilovao, ko bi ga ugostio ovu noć?’, pa je ustao jedan ensarija i rekao: ‘Ja ću, Allahov Poslaniče!’ Pa je otišao svojoj porodici i supruzi i rekao: ‘Ovo je Resulullahov, sallallahu alejhi ve sellem, gost, zato ne šteti ništa!’ ‘Tako mi Allaha, imam hrane samo za djecu.’ ‘Kada budu htjela večerati, uspavaj ih, dođi i ugasi kandilj (svjetiljku). Noćas ćemo skupiti naše stomake (tj. gladovati).’ Tako je i učinila, a ovaj čovjek porani Allahovom Poslaniku i on (Poslanik) mu reče: ‘Allah se začudio (ili je rekao: nasmijao se) tom čovjeku i ženi.’ Tada je Uzvišeni Allah, objavio:

وَيُؤْتِرُونَ عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ وَلَوْ كَانَ بِهِمْ خَصَاصَةٌ

‘I više vole njima nego sebi, mada im je i samima potrebno’.”^{2,3}

Ovaj čovjek je dao prednost gostu nad samim sobom, svojom porodicom, dajući mu hranu i piće koje im je i samima bilo potrebno, što je bio sebeb – uzrok da se Allah, tebareke ve te’ala, nasmije njegovom postupku.

Deseti hadis: Kada je majci Sa’da b. Muaza, radijallahu anhu, stigla vijest da joj je sin preselio kao šehid, ona je tada vrisnula, a Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče joj: “Kazat ću ti nešto što će tvoju tugu odagnati, a tvoj plač zaustaviti. Uistinu se Uzvišeni Allah nasmijao tvom sinu, a zbog njegove smrti se zatresao Allahov Arš.”⁴

¹ Muslim.

² El-Hašr, 9

³ El-Buhari, Muslim. U Muslimovom predanju otkriva se ko je ovaj ensarija. Bio je to Ebu Talha, radijallahu anhu.

⁴ Ibn Huzejme u *Kitabut-tevhid*, Ahmed, Ibn Ebu Šejbe u *Musanefu*, Et-Taberani, Ibn Bettah u *El-Ibane*, El-Hakim u *Mustedreku*, i smatra ga sahihom, u čemu se slaže Ez-Zehebi u *Telhisu*.

Navedeni hadisi utvrđuju Allahovo savršeno svojstvo smijeha, onako kako to dolikuje Njegovoj veličini i uzvišenosti. U većini slučajeva postoje uzroci koji izazivaju smijeh i čuđenje. Smijeh izazivaju čudne stvari i situacije, kao što je navedeni slučaj u hadisu. Dva čovjeka, jedan ubije drugog i pored toga obojica će u Džennet! Prvi ubijeni bio je vjernik, dok je njegov ubica bio nevjernik, njih dvojica su se susrela u borbi, pa je nevjernik ubio muslimana, tako da je musliman dostigao stepen šehida, pa ga je Uzvišeni uveo u Džennet. Nakon smrti svoga protivnika ubica se pokajao, Uzvišeni Allah mu je oprostio, primio je islam, a nakon toga se borio na Allahovom putu sve dok nije poginuo kao šehid i ušao u Džennet, tako da se susreo s onim prvim ubijenim muslimanom, kojeg je on lično ubio! Kazat će mu: “Ja sam te ubio, nakon toga sam primio islam, zatim sam se borio na Allahovom putu i preselio kao šehid”, i zajedno će biti u Džennetu! Ovo je činjenica koja izaziva čuđenje: ubica i ubijeni u Džennetu! Navedeni hadis, također, upućuje na Allahovo, dželle šanuhu, savršenstvo, neizmjernu dobrotu i milost.

Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “A pokajnik od grijeha je nalik onome koji nema grijeha.”¹ U drugoj predaji Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao je: “Islam briše grijeha počinjene prije (primanja islama).”²

Također ovi hadisi su jasan odgovor onima koji pogrešno tumače (*te'vil*) Allahovo svojstvo smijeha, pa kažu da je to Njegovo zadovoljstvo. Takvima kažemo da je to iskrivljivanje Allahovih riječi i mijenjanje njihovog značenja, jer je jasno da govore bez znanja i argumenata. Iskrivljuju jasno značenje i vanjštinu teksta i potvrđuju nešto što se nije kazalo i dolaze sa novim značenjem.

Stvorenja također posjeduju osobinu smijeha. Psiholozi smatraju da svaka vrsta smijeha ima svoje značenje i otkriva mnogo o drugoj osobi, a način na koji se osmijehujemo i smijemo može dosta reći o nama, kao naprimjer:

- Grohotnim smijehom ljudi privlače pozornost;
- Cerekaju se osobe koje se smiju drugima i uživaju u tuđoj nevolji;

¹ Ibn Madže, Ahmed, El-Bejheki, Et-Taberani, a šejh Albani ga smatra vjerodostojnim.

² Ahmed, El-Bejheki, a šejh Albani ga smatra vjerodostojnim.

• Smijeh onih koji sebe smatraju superiornim u većini slučajeva sličit će roktanju, dok će se povučene, ali obzirne osobe smijati sebi u bradu;

• Podsmjehuju se nezreli i bezosjećajni ljudi.

Ironija (diskretna poruga), koja se sastoji u kazivanju riječi čije je značenje suprotno od onoga što se zaista misli (kad se škrtici kaže da je rasipnik, kukavici da je hrabar i sl.), je prikriveni način podsmijeha i poruge.

Pravi i iskreni osmijeh prijateljski raspoloženih ljudi

▪ Iskren i pozitivan osmijeh znak je dobre socijalne prilagođenosti, tolerancije, sposobnosti praštanja i dobrog mišljenja o samome sebi.

▪ Osmijeh svom bratu, u lice, prilikom susreta, ili svojoj porodici djeci i sl., vrlo je poželjan i vrlo dubok osjećaj.

On ima za cilj unaprijediti međuljudske odnose, zbližiti ljude te im pomoći u prevladavanju ili prihvatanju životnih teškoća.

Od Ebu Zerra, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Tvoj osmijeh u lice tvom bratu tebi je sadaka..."¹

▪ Ali pretjerano smijanje nije pohvalno, već pokuđeno, kako je rekao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem: "Nemojte se puno smijati, jer pretjeran smijeh umrtvljuje srce."²

Ljudi su ipak otišli puno dalje, koristeći smijeh kako bi izrazili seriju negativnih emocija, što uključuje ismijavanje i ruganje.

Allah, tebareke ve te'ala, ukorio je one koji se mnogo smiju, kazavši:

وَتَضَحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ﴿١٠٠﴾

"I smijete se, a ne plaćete".³

¹ Et-Tirmizi, Ahmed, El-Bezar, Ibn Hibban, El-Hakim, a šejh Albani kaže da je vjerodostojan.

² Ibn Madže, a šejh Albani ga smatra vjerodostojnim.

³ En-Nedžm, 60.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Da znate ono što ja znam, malo biste se smijali, a puno biste plakali."¹ U komentaru navedenog hadisa hafiz Ibn Hadžer, rahimehullah, rekao je: "Pod znanjem se aludira na sve ono što se odnosi na respekt i veličinu Uzvišenog Allaha, na Njegovo kažnjavanje prijestupnika, stanje puhanja u Rog, smrt, kaburska dešavanja, Sudnji dan – tako da je sasvim jasan smisao riječi da se malo smiješ, a da puno plačeš na navedenim mjestima. Shodno tome, hadisom se želi zastrašiti."²

Uzvišeni Allah ukazao je da se nevjernici ismijavaju s vjernicima:

إِنَّ الَّذِينَ أَجْرَمُوا كَانُوا مِنَ الَّذِينَ ءَامَنُوا يَضْحَكُونَ ﴿١١﴾

"Grješnici se smiju onima koji vjeruju

وَإِذَا مَرُّوا بِهِمْ يَتَغَامَزُونَ ﴿١٢﴾

kada pored njih prolaze, jedni drugima namiguju,

وَإِذَا أَنْقَلَبُوا إِلَىٰ أَهْلِهِمْ أَنْقَلَبُوا فَكِهِينَ ﴿١٣﴾

a kada se porodicama svojim vraćaju, šale zbijajući vraćaju se;

وَإِذَا رَأَوْهُمْ قَالُوا إِنَّ هَٰؤُلَاءِ لَضَالُونَ ﴿١٤﴾

kada ih vide, onda govore: 'Ovi su, doista, zalutali!'"³

إِنَّهُ كَانَ فَرِيقٌ مِّنْ عِبَادِي يَقُولُونَ رَبَّنَا ءَامَنَّا فَأَغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ

الرَّاحِمِينَ ﴿١٥﴾

"Kad su neki robovi Moji govorili: 'Gospodaru naš, mi vjerujemo, zato nam oprosti i smiluj nam se, jer Ti si najmilostiviji' –

فَاتَّخَذْتُمُوهُمْ سَخِرِيًّا حَتَّىٰ أَنْسَوْكُم ذِكْرِي وَكُنْتُمْ مِنْهُمْ تَضْحَكُونَ ﴿١٦﴾

¹ El-Buhari.

² Fethul-bari.

³ El-Mutaffifun, 29-32.

vi ste im se toliko rugali da ste zbog toga na Mene zaboravljali i uvijek ste ih ismijavali.

إِنِّي جَزَيْتُهُمُ الْيَوْمَ بِمَا صَبَرُوا أَنَّهُمْ هُمُ الْفَآئِزُونَ

Njih sam Ja danas nagradio za ono što su trpjeli, oni su, doista, postigli ono što su željeli.”¹

Vidimo da je ismijavanje, podrugivanje i ruganje jedna od osobina nevjernika. Dakle, musliman vodi brigu o smijehu i ne pretjeruje u tome. Shodno tome kažemo: Osobina smijeha je prisutna kod stvorenja, neki se smiju s razlogom, neki ne, neki se ismijavaju s drugima, a neki žele da pozitivnim osmijehom unesu radost u srce prijatelja, želeći ga oraspoložiti, i ovakav vid je pozitivan i pohvalan. Međutim, smijanje u svakom trenutku, pretjerivanje u smijehu i nasmiijavanje drugih – umrtvljuje srce.

Neke koristi iz navedenog poglavlja:

- Potvrđivanje osobine smijeha kojom se Uzvišeni opisao;
- Podsticaj na primanje islama;
- Ukazivanje na veliku Allahovu nagradu koja očekuje vjernike;
- Smrt na Allahovom putu briše grijeh;
- Iskrenom tevdom se opraštaju svi grijesi, pa čak i ubistvo;
- Ibn Abdul-Berr, rahimehullah, rekao je: “Jedna od koristi hadisa jeste to da će u Džennet ući svaki onaj koji pogine na Allahovom putu“;
- Podsticaj na borbu na Allahovom putu (džihad);
- Odgovor onima koji negiraju Allahovu savršenu osobinu smijeha.

¹ El-Mu'minun, 109-111.

SWOJSTWO ZADIVLJENOSTI (ČUĐENJA)

Prvi hadis: Rekao je Poslanik, sallallahu alejhi we sellem: "Allah se čudi tome kako Njegovi robovi izgube nadu u kišu; gleda u njih i smije se jer zna da je izlaz blizu."¹

Čuđenje može imati dva značenja:

Prvo, kada se tim postupkom želi pohvaliti počinilac nekog djela, tako što će to biti znak zadovoljstva tim postupkom (djelom);

Drugo, kada se želi pokuditi i ukoriti počinilac nekog djela.

Također, postoje dvije vrste čuđenja:

Prva vrsta: Čuđenje prouzrokovano neznanjem. Nekada se čovjek čudi nečemu ne znajući uzrok toga, poput toga da se nešto neočekivano desi, pa se tome začudi.

Druga vrsta: Čuđenje nečemu uz posjedovanje potpunog znanja o tome.

Učenjaci navode primjer za ovu vrstu čuđenja: Nekada čovjek živi u mjestu čiji stanovnici nemaju visoke ambicije i veliku preokupaciju ahiretom, ali ovaj čovjek svaki dio dana i noći pokušava uraditi neki hajr: ponavlja naučeno, ili uči nešto novo, ili čini neki drugi ibadet, udjeljuje sadaku i sl. Ovakvom se čovjeku Allah, tebareke we te'ala, čudi, dok prva vrsta čuđenja ne dolikuje Uzvišenom, jer je to osobina manjkavosti. Uzvišeni Allah posjeduje apsolutno znanje o svakoj stvari, zna šta je bilo, šta će biti i ono što nije bilo, kada bi bilo, On bi znao kako bi bilo. Oni koji negiraju Allahu osobine ili ih krivo tumače kažu: "Allah se ne opisuje svojstvom čuđenja, jer je to svojstveno samo onome ko se čudi nečemu, nakon što nije imao znanje o tome (nije mu prethodilo znanje o tome). Naravno, ovakva tvrdnja je netačna i suprotstavlja se jasnim hadisima Poslanika, sallallahu alejhi we sellem, u kojima on, sallallahu alejhi we sellem, opisuje Uzvišenog Allaha ovom savršenom osobinom.

- Navedeni hadis utvrđuje i potvrđuje svojstvo čuđenja, svojstvo smijeha i svojstvo pogleda, svojstva kojim se Uzvišeni opisao u sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi we sellem.

¹ Ahmed i Ibn Madže, a šejh Ibn Tejmije, rahimehullah, smatra ga dobrim.

- Rezultat čuđenja koje je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, pripisao Allahu, dželle šanuhu, jeste Njegova milost. To je još jedan vid Njegovog savršenstva. Pripisujemo Mu ovo svojstvo i tvrdimo da nije slično čuđenju stvorenja. Dakle, Allah, dželle šanuhu, odredio je da iza teške situacije dođe izlaz, poslije teškoće olakšica i da nevolji dođe kraj. Onaj ko se strpi, te ponizno i sa velikom nadom moli Milostivog, On će mu dati od Svoje neizmjerne dobrote ono što ne može ni zamisliti.
- Ljudske potrebe i učenje dove također su uzroci Njegove milosti. Njeno je spuštanje nakon velike suše trag Allahove, dželle šanuhu, dobrote. To su svojstva Allahovih, tebareke ve te'ala, radnji (djela), kao što navedene osobine potvrđuju i drugi hadisi.
- Izubiti nadu u Allahovu milost je jedan od velikih grijeha.

Drugi hadis: Od Ukbe b. Amira, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah se čudi mladiću koji nema mladalačku strast."¹ U komentaru ovog hadisa, učenjaci kažu: "Uzvišeni Allah čudi se ovom mladiću, koji je pun snage, energije, posjeduje strast i raznovrsne prohtjeve, ali i pored svega, on se suzdržava i ne čini nepokornost, niti čini veliki grijeh."

Treći hadis: Od Ukbe b. Amira, radijallahu nahu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Allah se čudi (divi i smatra velikim njegov postupak) čobanu koji čuva ovce po planinskim vrhovima, zatim prouči ezan za namaz, pa klanja, i tada Allah kaže: 'Pogledajte Moga roba, uči ezan i klanja bojeći se Mene! Ja sam mu oprostio i uvest ću ga u Džennet.'"²

U komentaru hadisa u djelu *Amul-ma'bud* navode se neke koristi navedenog hadisa:

- Jedna od koristi učenja ezana u ovakvoj prilici jeste da se melekima i džinnima nagovijesti nastupanje namaskog vremena, jer i oni imaju namaz koji obavljaju;

- Kada osoba prouči ezan i klanja sama, u tom trenutku s njom klanjaju meleki i ima nagradu klanjanja u džematu;

¹ Ahmed, Et-Taberani, Ibn Mubarek u *Ez-Zuhdu*, Ebu Ja'la. Šejh Šuajb Arnaut kaže da je hasen li gajrihi, također imam Es-Sahavi smatra ga dobrim u *El-Mekasidul-hasene* i El-Hejsemi u *Medžme'u-zevaid*.

² En-Nesai, Ahmed, Ebu Davud. Šejh Albani kaže da je vjerodostojan.

• Allah se čudi takvom robu govoreći i ponoseći se pred melekima i onima koji su Mu bliski (el-mukarrebima): “Pogledajte Moga roba, uči ezan i klanja bojeći se Mene! Ja sam mu oprostio i uvest ću ga u Džennet.”

• Jedna od stvari koja upućuje na počast ukazanu ovom čovjeku jeste i Allahovo obraćanje melekima i riječi: “Pogledajte Moga roba...”;

• Riječi: “...uči ezan i klanja bojeći se Mene“, tj. strahujući od Moje kazne, a ne da bi ga neko drugi vidio;

• Hadis potvrđuje da je mustehab – pohvalno proučiti ezan i ikamet kada osoba klanja sama;

• Namaz je uzrok brisanja grijeha. U hadisu je rečeno: “Ja sam mu oprostio“, a Allah, tebareke ve te’ala, u Kur’anu kaže:

وَأَقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَٰلِكَ

ذِكْرِي لِلذَّكْرِ

“I obavljajte namaz početkom i krajem dana, i u prvim časovima noći! Dobra djela zaista poništavaju rđava. To je pouka za one koji pouku žele.”¹

Jedan od dokaza za svojstvo Allahovog čuđenja jeste i ajet u kojem Uzvišeni Allah kaže:

بَلْ عَجَبْتَ وَيَسْخَرُونَ

“Ti se čudiš, a oni se rugaju.”²

U komentaru ovog ajeta, imam Et-Taberi, rahimehullah, rekao je: “Postoje dva poznata kiraeta (učenja) ovog ajeta kod učenjaka kiraeta.

Većina stanovnika Kufe učila je drugi kiraet, s dammom na slovu ta: *bel adžibtu*, tj. Allah se čudi postupku mušrika, kako su mogli pored Njega druge Mu smatrati ravnim i poricati Njegovu Objavu, a pritom se izrugivati.

¹ Hud, 114.

² Es-Saffat, 12.

Dok su stanovnici Medine, Basre, i neki stanovnici Kufe, učili: *bel adžibte*, s fethom na slovu *ta*, tj.: ‘Ti se diviš, o Muhammede, a oni se rugaju ovom Kur’anu.’

Ispravno je kazati da su oba ova kiraeta ispravna i jako poznata. Shodno tome, kako god da čovjek prouči, ispravno je postupio. Ako neko kaže: ‘Kako mogu biti ispravna oba kiraeta, a njihovo značenje se razlikuje?’ Odgovor je da, i pored toga što se značenje razlikuje, oba ukazuju na ispravno značenje.

Muhammed, alejhis-selam, divio se fadiletima, dobru i blagodatima koje mu je podario Uzvišeni, a mušrici su se izrugavali njemu. Isto tako, Uzvišeni Allah se čudi veličini onoga što izgovaraju mnogobošci o Allahu (tj. silini njihovog nijekanja), a oni se, u isto vrijeme, izruguju Objavi.”¹

Četvrti hadis: Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Allah se čudi ljudima koji ulaze u Džennet u lancima.”²

- Postoji značenje da se čudi onima koji ulaze u islam u lancima, tj. islam je nazvao džennetom, jer je islam uzrok ulaska u Džennet.

To pojašnjavaju hadisom od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, u kojem stoji da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, o ajetu: “Vi ste najbolji od svih koji su se ikad pojavili”, rekao: “...Najbolji ljudi (u odnosu) prema drugim ljudima. Dovedete ih s lancima na njihovim vratovima, da bi ušli u islam.”³

- Jedno od značenja jeste da se aludira na muslimanske borce koji padnu u ropstvo i umru kao muslimani u okovima neprijatelja.

- Treće značenje jeste da se aludira na nemuslimane koji su se borili protiv muslimana i bili zarobljeni i okovani u lance, a nakon boravka i posmatranja kako žive muslimani, takvi su odlučili i prihvatili islam, i nakon toga će ući u Džennet.

Iz ovoga vidimo da su islamska osvajanja bila puna berićeta i veliki hajr za njih, s jedne strane gledišta, a s druge, da cilj borbe (džihada) nije porobljavanje ljudi, uzurpiranje i otimanje zemlje, već širenje vjere i

¹ Et-Taberi, *Tefsir*.

² El-Buhari.

³ El-Buhari.

blagostanja u svim krajevima svijeta. Danas mnogi pokušavaju plasirati mišljenje o tome da je cilj islamskog osvajanja bilo porobljavanje i otimanje tuđih dobara, ali ko iole upozna islam, shvatit će da je ta tvrdnja netačna, jer postoji veliki broj hadisa koji demantiraju takvo mišljenje, poput hadisa koji podstiču na oslobođenje roba i sl. Jer, kada su zarobljenici vidjeli bratstvo, samilost, solidarnost muslimana, poštenje i pravdu kojom su se odlikovali, to ih je potaknulo da prihvate islam i postanu muslimani.

Peti hadis: Od Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Naš Gospodar se čudi dvojici ljudi: čovjeku koji u toku noći ustane iz postelje, ostavljajući svoju suprugu i postelju kako bi obavio namaz, i tada naš Gospodar kaže melekima (ponoseći se njime): 'Pogledajte ovog Mog roba, ostavio je postelju i svoju suprugu radi namaza, velike želje i čežnje za onim što je kod Mene (od nagrade) i velikog straha od Moje kazne.' Naš Gospodar se čudi čovjeku koji se bori na Allahovom putu, pa njegovi drugovi budu poraženi, a on, znajući koji je grijeh bježanja s bojnog polja, vrati se na poprište, a zatim pogine. Tada Uzvišeni Allah (ponoseći se njime) kaže melekima: 'Pogledajte ovog Mog roba, vratio se na poprište iz velike želje i čežnje za onim što je kod Mene od nagrade i velikog straha od Moje kazne!'"¹

Šesti hadis: Prenosi se od Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Naš Gospodar se čudi čovjeku koji se bori na Allahovom putu, pa njegovi drugovi budu poraženi, a on, znajući koji je grijeh bježanja s bojnog polja, vrati se na poprište, a zatim pogine. Tada Uzvišeni Allah (ponoseći se njime) kaže melekima: 'Pogledajte ovog Mog roba, vratio se na poprište iz velike želje i čežnje za onim što je kod Mene od nagrade i velikog straha od Moje kazne, boreći se sve do smrti.'"²

Sedmi hadis: Od Alije b. Rebi'a se prenosi da je rekao: "Gledao sam Aliju, radijallahu anhu, kako se penje na svoju jahalicu. Kad je zakoračio nogom da uzjaše, reče: 'U ime Allaha.' Kad se popeo reče: 'Hvala Allahu!', a zatim reče :

¹ Ahmed, Ibn Hibban, El-Bejheki, Et-Taberani. Vjerodostojnim ga smatraju El-Hakim i imam Ez-Zehebi. Šejh Šuajb Arnaut kaže da je vjerodostojan.

² Ebu Davud. Šejh Albani kaže da je hadis dobar.

سُبْحَنَ الَّذِي سَخَّرَ لَنَا هَذَا وَمَا كُنَّا لَهُ مُقْرِنِينَ ﴿٢٠﴾ وَإِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا لَمُنْقَلِبُونَ

'Uzvišen neka je Onaj koji nam je ovo potčinio, mi to sami ne bismo mogli postići, i mi ćemo se sigurno Gospodaru svome vratiti!'¹,

a zatim: 'Hvala Allahu', izgovorivši to tri puta. 'Allah je najveći' – tri puta, a potom je rekao: 'Slavljen neka si Ti. Nema istinskog boga osim Tebe, ja sam prema sebi nasilje počinio, pa mi oprosti!' Tada se osmjehnuo. Upitao sam ga: 'Zašto si se nasmijao, o vladaru pravovjernih?' On, radijallahu anhu, na to mi odgovori: 'Vidio sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako čini ovako kako sam ja uradio, pa se nasmijao. Ja sam upitao: 'Zašto si se nasmijao, o Allahov Poslaniče?' Na to mi je, sallallahu alejhi ve sellem, odgovorio: 'Uzvišeni i Veličanstveni Gospodar zadivi se Svome robu kad izgovori riječi: 'Gospodaru moj, oprosti mi', i rekne: 'Moj rob je spoznao da grijehe ne može oprostiti niko osim Mene!'"²

Neke koristi iz navedenih hadisa:

- Potvrđivanje i utvrđivanje osobine čuđenja;
- Potvrđivanje Allahovog rububijeta i uluhijeta (gospodarstva i jednoće);
- Potvrđivanje svojstva Allahovog pogleda kojim gleda Svoja stvorenja;
- Potvrđivanje svojstva smijeha;
- Dokaz da nakon teškoće dolazi olakšica;
- Allahova blagost prema robovima;
- Odgovor onima koji negiraju svojstva ili ih krivo tumače, poput džehmija, mu'tezila i onih koji ih slijede u tome;
- Potvrđivanje svojstva znanja;
- Potreba stvorenja za nečim je jedan od uzroka Allahove milosti prema njima;
- Znanje o spuštanju kiše pripada samo Allahu, samo On zna kada će kiša pasti;
- Obaveza je imati lijepo mišljenje o Allahu;

¹ Ez-Zuhruf, 13- 14.

² Ebu Davud, a šejh Albani ga smatra vjerodostojnim.

- Potvrđivanje Allahove savršene snage;
- Allahova milost, dobrota i izlaz su jako blizu i nisu daleko, kada odluči da učini nešto, samo kaže: "Budi!", i ono biva;
- Odgađanje kiše nije iz igre i zabave, već postoji Allahova potpuna mudrost u tome, a to je da se stvorenja okrenu Njemu, da od Njega traže, da Njega mole, ostavljajući griješenje;
- Allah iskušava stvorenja i nedaćama i blagostanjima.

SVOJSTVO NOGE I STOPALA MILOSTIVOG

Ibn Huzejme, rahimehullah, rekao je: "Uzvišeni Allah u Kur'anu, opisujući nevjernike koji dozivaju i mole druge mimo Allaha, subhanehu ve te'ala, rekao je, makar to i ne bilo pravo mu'atillima džehmijama, onima koji ne vjeruju u svojstva našeg Stvoritelja, azze ve dželle, kojima se opisao u Kur'anu i sunnetu Svoga odabranog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem:

اَلْهَمَّ اَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا اَمْ هُمْ اَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا اَمْ لَهُمْ اَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا اَمْ لَهُمْ اِذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا قُلْ اَدْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُوْنَ فَلَا تُنْظِرُوْنَ ﴿١٦٠﴾

'Imaju li oni noge da na njima hodaju, ili ruke da njima hvataju, imaju li oči da njima gledaju, ili uši da njima čuju? Reci: 'Zovite božanstva vaša, pa protiv mene kakvo hoćete lukavstvo smislite i ne odugovlačite.'¹ Uzvišeni nas uči da onaj koji nema noge, ruke, oči, svojstvo sluha, takav je poput životinja, čak i gori od njih. Mu'atilli – džehmije (koji negiraju svojstva Allaha, dželle ve 'ala) su gori od židova, kršćana, medžusija i životinja."²

Šejh Muhammed b. Halil el-Herras, u komentaru ovih riječi, rekao je: "Ovdje imam Ibn Huzejme, rahimehullah, govori o lažnim božanstvima mušrika (mnogobožaca), ukazujući na njihovu ništavnost i nedostatke koje imaju pri sebi, jer ne posjeduju ni noge, ruke niti svojstvo sluha, vida. U ovom ajetu se ne navodi poređenje mušrika sa životinjama, ali se u drugom ajetu, u istoj suri, navodi njihovo poređenje sa životinjama. Uzvišeni Allah kaže u istoj suri:

وَلَقَدْ ذَرَأْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْإِنسِ لَهُمْ قُلُوبٌ لَا يَفْقَهُوْنَ بِهَا وَهُمْ اَعْيُنٌ لَا يُبْصِرُوْنَ بِهَا وَهُمْ اِذَانٌ لَا يَسْمَعُوْنَ بِهَا اُولٰٓئِكَ كَالْاَنْعَامِ بَلْ هُمْ اَضَلُّ ؕ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْغٰفِلُوْنَ ﴿١٦١﴾

'Mi smo za Džehennem mnoge džinne i ljude stvorili; oni pameti imaju – a njima ne shvaćaju, oni oči imaju – a njima ne vide, oni uši

¹ El-A'raf, 195.

² Kitabut-tevhid.

imaju – a njima ne čuju; oni su kao stoka, čak i gori – oni su zaista nemarni.^{1,2}

Od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Džehennem će nastaviti da govori: ‘Ima li još?’, sve dok Gospodar moći i veličine ne stavi na njega Svoje stopalo. Tada će on reći: ‘Dosta! Dosta, tako ti Tvoje moći!’ I (dijelovi Džehennema) zbit će se jedan u drugi.”³

Prenosi se od Enesa, radijallahu anhu, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Stalno će se u nju (Vatru) bacati, a ona će govoriti: ‘Ima li još?’, sve dok Gospodar svjetova na nju ne stavi Svoje stopalo. Tada će se ona skupiti i reći: ‘Dosta je, dosta je, tako mi Tvoje moći i plemenitosti!’, a Džennet će još uvijek imati slobodnog prostora, dok za njega Allah ne stvori stvorenja (ljude), a onda ih ne nastani u njegov preostali (džennetski) dio.”⁴

Allah, tebareke ve te‘ala, kaže:

يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ ﴿١٧٩﴾

“Na Dan kada upitamo Džehennem: ‘Jesi li se napunio?’, on će odgovoriti: ‘Ima li još?’”⁵

Uzvišeni obavještava da će On upitati Džehennem na Sudnjem danu: “Jesi li se napunio?”, a to je zbog toga što je On njemu obećao da će ga napuniti mnogim džinnima i ljudima:

وَتَمَّتْ كَلِمَةُ رَبِّكَ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٨٠﴾

“I ispunit će se riječ Gospodara tvoga: ‘Napunit ću, zaista, Džehennem džinnima i ljudima – zajedno!’”⁶

وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿١٨١﴾

¹ El-A'raf, 179.

² *Kitabut-tevhid*, verifikacija šejh Muhammed b. Halil el-Herras.

³ El-Buhari, Muslim.

⁴ El-Buhari.

⁵ Kāf, 30.

⁶ Hud, 119.

“Ali Ja sam već istinu rekao: ‘Napunit ću, zaista, Džehennem džinnima i ljudima zajedno.’”¹

Uzvišeni će narediti da se oni koji su zaslužili kaznu bace u Džehennem, a Džehennem će upitati: “Ima li još?”, tj. da li je ostalo još šta što bi me napunilo? Na ovakvo razumijevanje upućuje tok ajeta, a potvrđuju to i hadisi. Za to vrijeme će u Džennetu biti mjesta da će Allah stvarati nova stvorenja koja će tu nastaniti.

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Vjerovjesnik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Raspravljat će se Džennet i Džehennem, pa će Džehennem reći: ‘Meni su pripali oholnici i silnici!’ ‘A šta je sa mnom? Meni su pripali samo slabi i nemoćni! (ovo u očima ljudi, a ne kod Allaha, kod Njega su oni na visokim stupnjevima)’, odgovorit će Džennet. Tada će Uzvišeni Allah reći Džennetu: ‘Ti si Moja milost; preko tebe Ja milost Svoju iskazujem onome kome hoću od Svojih robova!’, dok će Vatri reći: ‘Ti si Moja kazna; preko tebe Ja kažnjavam onoga koga hoću od Svojih robova!’ I jedan i drugi bit će napunjeni. Što se Džehennema tiče, on će biti napunjen onoga trenutka kada On (Allah) stavi Svoju nogu, a Džehennem uzvikne: ‘Dosta je, dosta je!’ Tada će se napuniti, a njegovo dijelovi bit će zbijeni jedan na drugi, a Uzvišeni Allah nikome od Svojih robova neće nepravdu učiniti. A što se tiče Dženneta, Uzvišeni će Allah za njega stvoriti stvorenja (kojima će ga napuniti).”²

U predaji imama Ahmeda, od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: “Ponosit će se Džennet i Džehennem, pa će Džehennem reći: ‘Meni su pripali oholnici i silnici, kraljevi (vladari) i ugledni! (ovo u očima ljudi, a ne kod Allaha).’ ‘Meni su pripali samo slabi, nemoćni i siromašni! (ovo u očima ljudi, a ne kod Allaha, kod Njega su oni na visokim stupnjevima).’ Tada će Uzvišeni Allah reći: ‘Ti si Moja kazna; preko tebe Ja kažnjavam onoga koga hoću od Svojih robova!’, dok će reći Džennetu: ‘Ti si Moja milost; koja sve obuhvata!’ I jedan i drugi bit će napunjeni. Stalno će se u nju (Vatru) bacati, a ona će govoriti: ‘Ima li još?’, pa će se ponovo u nju (Vatru) bacati, a ona će govoriti: ‘Ima li još?’ Zatim će se u nju (Vatru) bacati, a ona će govoriti: ‘Ima li još?’, sve dok joj ne dođe Gospodar,

¹ Es-Sedžde, 13.

² El-Buhari.

tebareke ve te'ala, i na nju ne stavi Svoje stopalo. Tada će se ona skupiti i reći: 'Dosta je, dosta je...'”¹

Šejh Ibn Usejmin, rahimehullah, kaže: “Poslanikove, sallallahu alejhi ve sellem, riječi:

لَا يَزَالُ يُلْقَى فِيهَا وَتَقُولُ

‘Stalno će se u nju (Vatru) bacati, a ona će govoriti...’, ukazuju na to da će se to dogoditi na Sudnjem danu, u danu kada će ljudi i kamenje biti bacani u Džehennem, kao što Uzvišeni kaže u Kur'anu:

فَاتَّقُوا النَّارَ الَّتِي وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴿١٧﴾

‘Onda se čuvajte Vatre za nevjernike pripremljene, čije će gorivo biti ljudi i kamenje’²,

dok drugi kažu da će se samo ljudi bacati tog dana, a da se kamenje već nalazi u Džehennem, a Allah najbolje zna!”³ Oni će biti bacani poniženi i prezreni, snažno, uz pogrdu i prijekor:

يَوْمَ يُدْعَوْنَ إِلَىٰ نَارِ جَهَنَّمَ دَعَاً ﴿١٨﴾

“Na Dan kada će grubo u vatru džehennemsku biti gurnuti.”

هَذِهِ النَّارُ الَّتِي كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُونَ ﴿١٩﴾

"Ovo je vatra koju ste poricali. (Ovo će biti govor Zebanija, čuvara Džehennema, a sve uz pogrdu i prijekor)

أَفَسِحْرٌ هَذَا أَمْ أَنْتُمْ لَا تُبْصِرُونَ ﴿٢٠﴾

Pa, je li ovo čarolija, ili vi ne vidite?

أَصْلَوْهَا فَاصْبِرُوا أَوْ لَا تَصْبِرُوا سَوَاءٌ عَلَيْكُمْ إِنَّمَا تُحْزَنُونَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ﴿٢١﴾

Pržite se u njoj, isto vam je trpjeli ili ne trpjeli – to vam je kazna za ono što ste radili.”⁴

¹ Ahmed.

² El-Bekare, 24.

³ Šerhu Akidetul-Vasitije.

⁴ Et-Tur, 14-16.

كَلَّمَ الْإِلَهَ فِيهَا فَوْجٌ سَأَلَهُمْ خَزَنَتُهَا أَلَمْ يَأْنِكُمْ نَذِيرٌ ﴿٨﴾

“Kad god se koja gomila u nj baci, stražari u njemu će je upitati: ‘Zar nije niko dolazio da vas opominje?’”¹

Koristi iz navedenih ajeta i hadisa

- U navedenim ajetima i hadisima nalazi se dokaz da je Vatra (Džehennem) već stvorena i da posjeduje moć govora, odnosno da govori, što ukazuje na savršenstvo Allahove moći i da On, tebareke ve te‘ala, određuje i stvara, i daruje moć govora kome On hoće.
- Odgovor mu‘atillima, eš‘arijama i svima onima koji iskrivljuju značenje riječi, a koji tvrde da riječ *ridžlu*, koja je došla u hadisu, ima značenje grupe ili skupine ljudi, ili da riječ *kadem* ima značenje: *mukaddim*, onaj koji predvodi skupinu prema Vatri, a sve ovo je netačno i neprihvatljivo.

Ispravni selefi nisu tako shvatili navedene šerijatske tekstove, već su tvrdili da riječ *ridžlu* ima značenje noge, a *kadem* značenje stopala.

- Hadisi potvrđuju svojstvo noge i stopala, koje su stvarne osobine Uzvišenog Allaha, onako kako to dolikuje Uzvišenom Stvoritelju, bez ulaska u kakvoću istih, bez poistovjećivanja i poređenja sa svojstvima stvorenja.
- Potvrđivanje svojstva snage i moći;
- Utvrđivanje svojstva govora (da Allah govori);
- Potvrđivanje proživljenja nakon smrti, sakupljanja ljudi na mahšeru, obračuna, nagrađivanja ili kažnjavanja za učinjena djela;
- Poticaj na činjenje dobrih djela;
- Čovjek treba da se čuva i pazi, da strahuje od strašne Vatre, i onog Dana i trenutka kada ona (Vatra) kaže: “Ima li još?“, da ne bi bio bačen poput onih koji budu bacani u džehennemske provalije.

Šejh Ibn Usejmin, rahimehullah, rekao je: “Hadis utvrđuje Allahovu neizmjernu dobrotu prema stvorenjima. Uzvišeni Allah zagarantirao je da će se Džehennem napuniti ljudima i džinnima.

لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴿٩﴾

¹ El-Mulk, 8.

‘I ispunit će se riječ Gospodara tvoga: Napunit ću, zaista, Džehennem džinnima i ljudima – zajedno!’”¹

Kada stanovnici vatre uđu u Džehennem, ostaje opet Allahova dobrotu, jer će ona (Vatra) kazati: ‘Ima li još?’ Tada će Uzvišeni staviti na nju Svoje stopalo, a ona će se skupiti i reći: ‘Dosta je, dosta je’, jer će se tim stiskom popuniti. Ovo je vid Allahove dobrote, jer u suprotnom, On je kadar stvoriti nova stvorenja i na takav način napuniti Džehennem. Ali, Uzvišeni neće nikog kazniti bez prethodnog grijeha, što nije slučaj sa Džennetom i njegovim stanovnicima, jer kada stanovnici Dženneta uđu u Džennet, ostatak će praznog mjesta, neće se popuniti, pa će Allah na Sudnjem danu stvoriti nova stvorenja kojima će napuniti Džennet, iz Svoje neizmjerne milosti i dobrote!”²

DOKAZI KOJIMA SE POTVRĐUJU DVA STOPALA UZVIŠENOG ALLAHA, TEBAREKE VE TE‘ALA

Od Seida b. Džubejra i Ibn Abbasa, radijallahu anhu, prenosi da je rekao: “Kursij je mjesto dva stopala Uzvišenog Allaha, a veličina Arša ne može se izračunati”, a u dugoj predaji od Ibn Abbasa, radijallahu anhu, navodi se: “Kursij je mjesto dva stopala Uzvišenog Allaha, dok veličinu Arša ne poznaje niko osim Uzvišenog Allaha.”³

Ehli-sunnet tvrdi, na osnovu ovih predaja, da Uzvišeni Allah posjeduje dva stopala, onako kako to dolikuje Njegovom veličanstvu i uzvišenosti. Imam Ebu Ubejde el-Kasim ibn Sellam, rahimehullah, rekao je:

“Hadisi koji govore o svojstvu smijeha našeg Gospodara i da se Džehennem neće napuniti sve dok Uzvišeni Allah ne stavi Svoje stopalo na njega, da je Kursij mjesto dva stopala, sve ove predaje su istina, prenijele su ih povjerljive osobe, prenosioci hadisa (sikāt), ali kada budemo upitani o pojašnjenju i tumačenju ovih predaja, mi ih ne

¹ Hud, 119.

² Šerhu Akidetul-Vasitije.

³ Imam Ed-Darimi u *Reddu ala Bišr El-Merisi*, Ibn Huzejme u *Et-Tevhid*, El-Hakim u *El-Mustedreku*, Et-Taberani u *Tefsiru*, imam Ez-Zehbi u *Et-Tehlisu*, imam Ed-Darekutni u *Es-Sifāt*, Ibn Mende u *Reddu al-el-džehmije*, Ibn Kesir u *Tefsiru*, imam El-Hejsemi u u *Medžme‘uz-zevaid* i kaže da je lanac prenosilaca vjerodostojan.

tumačimo, jer nismo zatekli nikog ko ih je tumačio.“¹ Stalna komisija za izdavanje fetvi u Saudijskoj Arabiji kazala je sljedeće: “Obaveza je potvrditi sve ono što je Uzvišeni Allah potvrdio za Sebe, poput dvije ruke, dva stopala, prstiju i ostalih osobina kojima se Uzvišeni opisao, a koje su prenesene u Kur'anu i sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, onako kako to dolikuje Njegovoj uzvišenosti, tebareke ve te'ala, bez negiranja, iskrivljivanja značenja, ulaska u kakvoću, poistovjećivanja i poređenja sa osobinama stvorenja. Uzvišeni Allah je rekao:

قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ ۝ اللَّهُ الصَّمَدُ ۝ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ۝ وَلَمْ يَكُن لَّهُ كُفُوًا أَحَدٌ ۝

‘Reci: On je Allah – jedan! Allah je utočište svakom! Nije rodio i rođen nije, i niko Mu ravan nije!’²

لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ ۝

‘Niko nije kao On! On sve čuje i sve vidi.’³

Sva ova svojstva su stvarna svojstva i nisu u prenesenom značenju, a ono što nije potvrđeno u Kur'anu i sunnetu obaveza je ostaviti.“ Potpisnici fetve – sastav kolegija: šejh Bekr Ebu Zejd, rahimehullah, Abdul-Aziz Ali Šejh, Salih el-Fevzan, Abdullah b. Gudejan i šejh Abdul-Aziz b. Abdullah b. Baz, rahimehullah.

¹ El-Bejheki u *El-Esma'u ve siffāt*, Ibn Abdul-Berr u *Temhidu*.

² El-Ihlas, 1-4.

³ Eš-Šura, 11.

SVOJSTVO DLANA, ŠAKE, PRSTIJU I JAGODICA MILOSTIVOG

Do sada smo na mnogim mjestima potvrdili da istinski sljedbenici selefus-saliha, ispravne metodologije, potvrđuju svojstva Uzvišenog Allaha koja su spomenuta i prenesena u Kur'anu i sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Potvrđena svojstva Milostivog jesu svojstva šake, dlana, prstiju i jagodica Milostivog, koja su utvrđena šerijatskim tekstovima. Svojstvo šake potvrđeno je Kur'anom i sunnetom, dok su svojstva dlana, prstiju i jagodica potvrđena u sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Obaveza svakog vjernika jeste da potvrdi i prihvati sve ono što se o Allahovim savršenim svojstvima prenosi u Kur'anu i sunnetu, bez negiranja, krivog tumačenja, poistovjećivanja i poređenja sa stvorenjima i ulaska u kakvoću istih. Savršene osobine Uzvišenog Allaha potvrđuju se onako kako to dolikuje Njegovoj uzvišenosti i veličini! Postoje oni koji negiraju Allahove uzvišene osobine, tako da za osobinu prstiju Milostivog kažu, ubacujući šubhu (sumnju): "To je nemoguće potvrditi, jer je potvrda te osobine došla u predaji od strane jevrejskog rabina, a ne od Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem." Ovo mišljenje se u potpunosti odbacuje, jer dokaz nisu riječi jevreja, već sama potvrda tog govora od strane našeg Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Informacija sa kojom je došao rabin, potvrdila je samo ono što smo već imali u našem šerijatu, a da je kojim slučajem to bilo suprotno našem šerijatu, onda bi se u potpunosti odbacilo. Kada se neki podaci i informacije koje dolaze od jevreja i kršćana ne suprotstavljaju šerijatu, ali ih također šerijat ne potvrđuje, tada mi niti u to čvrsto vjerujemo, a niti negiramo, odnosno to kod muslimana nema neku posebnu važnost. Svojstvo prstiju Milostivog potvrđeno je u predajama koje je izravno izrekao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kao što ćemo navesti u narednim redovima.

OSOBIKA ŠAKE I PRSTIJU MILOSTIVOG

وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَمَةِ وَالسَّمَوَاتُ

مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ ۗ سُبْحَنَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ

“Oni nisu veličali Allaha onako kako Ga treba veličati; a čitava će Zemlja na Sudnjem danu u šaci Njegovoj biti, a nebesa će u desnici Njegovoj smotana ostati. Čist neka je On i uzvišen iznad onih koje Njemu smatraju ravnim!”¹

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da kaže: ‘Allah, subhanehu ve te’ala, u šaci će držati Zemlju i smotati nebesa na Sudnjem danu Svojom desnicom, a zatim će reći: ‘Ja sam Istinski Vladar, gdje su zemaljski kraljevi?’”²

U predaji imama El-Buharija u kojoj se spominje prelazak preko Sirat-čuprije i zauzimanje – šefat, navodi se: “Kada vide da su se oni (vjernici) spasili, a da su im braća ostala, reći će: ‘Gospodaru naš, naša su braća klanjala s nama, postila s nama i radila zajedno s nama!’ Uzvišeni Allah će im kazati: ‘Otiđite i izvadite svakoga u čijem srcu nađete imana teškog koliko jedan zlatnik’, a Allah će zabraniti vatri da prži njihova tijela. Oni će otići do njih, neki će već biti u vatri u visini svojih stopala, a neki do polovice potkoljenica – pa će izvesti one koje prepoznaju. Kada se vrate, On će im reći: ‘Otiđite i izvadite svakog u čijem srcu nađete imana teškog koliko pola zlatnika!’ Oni će opet izvesti one koje prepoznaju i vratiti se, ali će Uzvišeni još jednom reći: ‘Otiđite i izvedite svakoga u čijem srcu nađete imana teškog koliko jedan trun!’ Tako će oni opet izvesti one koje prepoznaju.” Kaže (Ebu Seid): “Ako mi ne vjerujete, proučite onda ajet: ‘Allah neće nikome ni trunku nepravde učiniti: dobro djelo On će umnogostručiti.’”³ Potom će se zauzimati vjerovjesnici, meleki i vjernici, pa će na kraju Silni reći: ‘Ostalo je još Moje zauzimanje!’ Zahvatit će šakom i iz Vatre izvaditi ljude koji će biti nagorjeli.

¹ Ez-Zumer, 67.

² El-Buhari, Muslim.

³ En-Nisa, 40.

Oni će biti spuštteni u jednu rijeku kod ulaza u Džennet, koja se zove Voda života, pa će početi bujati na njenim obalama kao što buja zrnevlje što ga nanosi bujica. To ste sigurno već vidjeli uz neku stijenu ili drvo. Ono što bude izloženo suncu, to pozeleni, a ono što bude u tami, ostane bijelo. Kada izađu, bit će poput bisera, a na vratove će im se staviti ogrlice. Potom će ući u Džennet, a džennetlije će kazati: 'To su oni koje je Milostivi oslobodio; On ih je uveo u Džennet bez ijednog urađenog djela, bez ijednog učinjenog dobra!' 'Vama pripada sve što vidite i još toliko!', bit će im rečeno."¹

Od Enesa b. Malika, radijallahu anhu, prenosi se da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, rekao: "Uzvišeni Allah uzeo je Svojom šakom pregršt i rekao: 'Ovi su za Džennet Mojom milošću', a zatim je uzeo Svojom šakom pregršt i rekao: 'A ovi za Džehennem.'"²

Od Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Došao je (jevrejski) svećenik Allahovom Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: 'Muhammede, Allah će staviti nebo na prst, Zemlju na prst, brda na prst, drveće i rijeke na prst i ostala stvorenja na prst, pa će onda pokazati Svojom rukom i reći: 'Ja sam Istinski Vladar!' Na to se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nasmijao i proučio: 'Oni ne veličaju Allaha onako kako Ga treba veličati.'"³

U drugoj predaji stoji:

Jedan židovski rabin došao je Poslaniku, sallallahu alejhi ve sellem, i rekao: "Kada nastupi Sudnji dan, Allah će držati nebesa na jednom prstu, zemlje na prstu, vodu i vlažnu zemlju na prstu i ostala stvorenja na prstu, pa će ih jako zadržati i reći: 'Ja sam Vladar! Ja sam Istinski Vladar!' Vidio sam kako se Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nasmijao tako da su mu se ukazali kutnjaci, čudeći se i potvrđujući njegove riječi. Potom je proučio: 'Oni ne veličaju Allaha onako kako Ga treba veličati...', sve do riječi: '...Njemu smatraju ravnim.'"⁴

¹ El-Buhari.

² El-Bejheki u *El-Kada' vel-kader*, Ibn Huzejme u *Et-Teohidu*, Ibn Ebu Asim u *Es-Sunne*, Ibn Betta u *El-Ibanetul-Kubra*.

³ El-Buhari.

⁴ El-Buhari.

Jedna od koristi hadisa jeste ta da se istina prihvata bez obzira od koga dolazila. Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, nasmijao se potvrđujući i prihvatajući riječi rabina.

Ovaj hadis, kako vidimo iz navedenih predaja, prenosi Abdullah b. Mes'ud, radijallahu anhu, ali ga isto tako prenose i Abdullah b. Omer, radijallahu anhuma, Abdullah b. Abbas i sličnu predaju Ebu Hurejre.

Prenosi se od Nevvasa b. Sem'ana, radijallahu anhu, koji kaže: "Čuo sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: 'Nema srca koje nije između dva prsta Svemilosnog, ako On hoće da ga učini postojanim, On će to i učiniti, a ako hoće da ga izokrene, to i učini!'", zatim je rekao: "Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, učio je: 'O Ti koji srca činiš postojanim (stabilnim), učvrsti moje srce u Svojoj vjeri!'"¹

Ebu Sufjan prenosi od Enesa, radijallahu anhuma, da je kazao: "Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, često bi govorio: 'O Ti koji okrećeš srca, učvrsti moje srce u Svojoj vjeri!' Čuvši to, upitah: 'Allahov Poslaniče, mi vjerujemo u tebe i u ono sa čime si došao, pa da li se bojiš za nas?' On reče: 'Da, bojim se jer su srca između dva prsta od Allahovih prstiju, pa ih može okrenuti kako hoće.'"²

Šehr b. Havšeb, radijallahu anhu, upitao je majku vjernika Ummu Seleme, radijallahu anha: "O majko, koju je dovu najviše učio Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, kada je bio kod tebe?" Ummu Seleme, radijallahu anha, kazala je: "Poslanik bi često dovio: 'O Ti koji okrećeš srca, učvrsti moje srce u Svojoj vjeri.'" Kaže Ummu Seleme, radijallahu anha: "Pa sam ga upitala: 'O Allahov Poslaniče, ti vrlo često učiš: - Allahu moj, Ti koji okrećeš srca, učvrsti moje srce u Svojoj vjeri?', a on mi odgovori: 'O Ummu Seleme, nema nijednog sina Ademovog a da njegovo srce nije između dva Allahova prsta, ako hoće učini da bude na pravom putu, a ako hoće, učini da skrene.'"³

Nameće se pitanje: Da li je dozvoljeno govoriti i pitati o broju prstiju Milostivog?

¹ Ibn Madže, Ahmed, En-Nesai, Ibn Huzejme u *Et-Tevhidu*, Ibn Hibban. Šejh Albani kaže da je vjerodostojan.

² Et-Tirmizi, šejh Albani kaže da je vjerodostojan.

³ Ahmed, Et-Tirmizi, El-Hakim spomenutu predaju ocjenjuje vjerodostojnom, a sa njim se slažu imam Ez-Zehebi i šejh Albani, rahimehumallahu te'ala.

Broj Svojih prstiju poznaje jedino Allah, dželle dželaluhu. Navedeni rivajeti potvrđuju različit broj, za što učenjaci kažu da se time htjelo ukazati na vrste stvorenja koje će Milostivi staviti na Svoj prst, a nije se htjelo ukazati na broj prstiju Milostivog. Jedna predaja ukazuje na šest, neke predaje na pet, neke na četiri, neke na tri, što jasno upućuje na to da se htjelo ukazati na vrste stvorenja.

Šejh Ibn Usejmin, rahimehullah, rekao je: “Jednom sam bio upitan kakav je moj stav po pitanju Allahovih prstiju i koliko ih ima, pa sam rekao: ‘Utječem se Allahu, zar može neko ovo da pita?! Brate, boj se Allaha, da li si ti obavezan da to znaš i da to istražuješ?! Tvoje je da potvrdiš ono što je došlo u šerijatskim tekstovima, a to je da Uzvišeni Allah posjeduje svojstvo prstiju, kao što nam je to kazao Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem. A što se tiče pitanja o broju prstiju, mi ne znamo, niti možemo o tome govoriti. Zatim sam mu kazao: Tako mi Allaha, ti ne posjeduješ veću želju za znanjem od ashaba Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem. Kada su čuli riječi: ‘Allah će staviti nebesa na prst, Zemlju na prst...’, da li su kazali: ‘O Allahov Poslaniče, da li Uzvišeni Allah posjeduje više prstiju od navedenih?’ Ne, nisu kazali, jer su oni daleko potpunijeg edeba od onih koji će doći nakon njih u veličanju Allaha i samog respekta prema Allahu, tebareke ve te’ala.”¹

SVOJSTVO DLANA I VRHOVA JAGODICA MILOSTIVOG

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: “Čuo sam Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, da je rekao: ‘Niko neće dati milostinju iz čistog halal imetka – a Allah je i ne prima osim iz halal imetka – a da je Milostivi neće prihvatiti u Svoju desnu ruku, pa makar to bila jedna datula. Ona će rasti (uvećavati se) i razvijati se *na dlanu Milostivog* isto kao što neko od vas podiže i odgaja svoje mlado ždrijebe, ili devčce, tako da će postati veća od brda.”²

SVOJSTVO JAGODICA MILOSTIVOG

Ehli-sunnet, kao što potvrđuju svojstvo šake, dlana, prstiju, također potvrđuju i svojstvo jagodica Milostivog, s tim da kakvoću tih osobina poznaje isključivo samo Allah, tebareke ve te’ala. Šejhul-islam Ibn

¹ Šerhul-Akideti Sefarinije (sefarinija).

² Muslim, Et-Tirmizi, En-Nesai, Ibn Madže, Ahmed.

Tejmijje, rahimehullah, svojstvo jagodica potvrđuje hadisom Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, u knjizi *Nakdul-te'sīsī* ili *Nakdu esāsīl-takdīsī*, koja je odgovor Raziju, rahimehullah.

Muaz b. Džebel, radijallahu anhu, kazao je: “Jednog jutra se Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, zadržao u vrijeme sabahskog namaza, te smo se pobojali da sunce neće izaći. Zatim užurbano izađe, (naredi da se) prouči ikamet za namaz i klanja namaz učeći kratko. Pošto predade selam, uzviknu: ‘Ostanite u saffovima kako i sjedite!’ Zatim se okrenu prema nama i reče: ‘Kazat ću vam šta me je jutros zadržalo! Ustao sam radi noćnog namaza, uzeo sam abdest i klanjao koliko sam bio u mogućnosti, a onda sam u namazu zadrijemao i zaspao. U snu sam vidio svoga Gospodara Uzvišenog u najljepšem liku. On mi je rekao: ‘Muhammede!’ Rekoh: ‘Odazivam Ti se, Gospodaru.’ Reče: ‘Oko čega se raspravlja najviše društvo?’ ‘Ne znam, Gospodaru’, odgovorih. To je pitao tri puta. Onda Ga vidjeh, veli, kako Svoj dlan stavi među moja pleća. U grudima osjetih hladnoću Njegovih jagodica. Tada mi bi sve otkriveno i sve saznadoh. ‘Muhammede!’, reče. ‘Odazivam Ti se, Gospodaru’, odgovorih. ‘Oko čega se raspravlja najviše društvo?’ ‘O djelima kojima se iskupljuju grijesi’, odgovorih. ‘Koja su to djela?’, upita. ‘Pješačenje (u džamije) radi klanjanja u džematu, zadržavanje u džamiji nakon obavljenog namaza i temeljito uzimanje abdesta u otežanim okolnostima’, odgovorih. ‘O čemu se još raspravljaju?’, upita. ‘O hranjenju gladnog, blagom govoru i noćnom namazu dok svijet spava’, odgovorih. Reče: ‘Moli!’ Rekoh: ‘Allahu, ja Te molim, omogući mi činjenje dobrih djela, a spriječi me od činjenja loših djela i podari mi ljubav prema siromasima i oprosti mi, i smiluj mi se! Ukoliko odlučiš Svoje robove staviti u iskušenje, Ti me uzmi k Sebi prije nego što me u iskušenje staviš! Podari mi ljubav prema Tebi i onome koji Tebe voli i podari mi ljubav prema svakom djelu koje vodi ka ljubavi prema Tebi!’ Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, reče: ‘On (san) je istina, pa ga upamtite i prenesite ga drugima!’”¹

Ehli-sunnet potvrđuje Uzvišenom Allahu svojstvo šake, dlana, prstiju i vrhova jagodica onako kako to dolikuje Uzvišenom Allahu, tebareke ve te'ala, bez ulaska u kakvoću navedenih osobina.

¹ Et-Tirmizi , Et-Taberani, El-Hakim, Ahmed, šejh Albani kaže da je vjerodostojan.

SWOJSTWO POTKOLJENICE UZWIŠENOG ALLAHA

Osobina potkoljenice je jedna od ličnih Allahovih osobina koja je utvrđena i potvrđena u Kur'anu i sunnetu Poslanika, sallallahu alejhi we sellem. Pojedini selefijski učenjaci zastupali su mišljenje koje se suprotstavlja tvrdnji džumhura (ogromne većine) selefijskih učenjaka. Naravno da su se ovoj činjenici najviše obradovali novotari koji su odmah požurili da tim pojedinim stavovima tvrde i negiraju određena Allahova savršena svojstva, odnosno da tvrde kako je dozvoljeno činiti te'vil, tj. tumačiti određene osobine Uzvišenog Allaha u prenesenom značenju. Novotari tvrde da postoji razilaženje kod ashaba u potvrđivanju osobine *sāka* – potkoljenice, međutim to nije tačno, jer razilaženje postoji u komentaru ajeta, a ne u samom potvrđivanju osobine *sāka*, potkoljenice.

Uzvišeni Allah, rekao je:

يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ

“Na Dan kada se potkoljenica otkrije i kad budu pozvani da licem na tlo padnu pa ne budu mogli”¹,

Ibn Kesir, rahimehullah, rekao je: “Znači, na Sudnjem danu kada će se desiti zemljotresi, nesreće, ispit pred Uzvišenim, kao i drugi značajni događaji.”²

Imam En-Nevevi, rahimehullah, u komentaru hadisa Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, u kojem se spominje *sāk* (potoljenica):

فَيُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ

“...Potom će im (Allah) otkriti Svoju potkoljenicu (*sāk*)...”, kaže: “Ibn Abbas, radijallahu anhu, i većina poznavalaca arapskog jezika protumačili su da se *sāk* odnosi na *eš-šidde*, nesnosivu teškoću tog Dana.”³

Veoma je bitno ukazati na činjenicu da imam En-Nevevi ukazuje na to da mišljenje o značenju potkoljenice u smislu nesnosive teškoće tog Dana zastupa većina poznavalaca arapskog jezika, dok Ibn Dževziji,

¹ El-Kalem, 42.

² Ibn Kesir, *Tefsir*.

³ *Šerhun-Nevevi 'alel-Muslim*.

rahimehullah, kaže da to mišljenje zastupa većina učenjaka (*džumhurul-‘ulema*), što naravno nije tačno, već je ispravno kako je to kazao imam En-Nevevi, rahimehullah.

Naravno, u jeziku postoji i to značenje, ali ovo jezičko značenje nije ispravno spustiti na ovaj šerijatski tekst i učiniti ga obaveznim, zanemarujući druge šerijatske tekstove, koje ćemo navesti kasnije. Jer, općepoznato je da Kur'an nekada tumači sam Kur'an, ili sunnet Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, ili govor ashaba, radijallahu anuhum. Razilaženje ashaba i tabiina je u samom komentaru navedenog ajeta, a ne u samom potvrđivanju osobine potkoljenice koja je utvrđena u mnogobrojnim hadisima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

Shodno tome, postoje tri mišljenja u komentaru ajeta:

1. Prenosi se od Ebu Burde, a on od svoga oca, da je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za ajet:

يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ

“Na Dan kada se potkoljenica otkrije”, rekao: “Kada se velika svjetlost otkrije, tada će Mu svi sedždu učiniti.”¹

2. Da je ajet:

يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ

“Na Dan kada se potkoljenica otkrije”, protumačen od strane Ibn Abbasa, radijallahu anhu: “Tj. na Dan kada bude nepodnošljivo”.²

3. Da ajet ukazuje na svojstvo potkoljenice, na koje jasno ukazuje hadis od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, Abdullaha b. Mes'uda, Ebu Hurejre, radijallahu anhum.

Rekao je imam Eš-Ševkani, rahimehullah: “Uzvišeni Allah nam je podario ono što je dovoljno za komentar ovog ajeta u vjerodostojnim hadisima Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, a sve te predaje koje

¹ Ebu Ja'la, *Musned*, ali u samom senedu postoji slabost, hadis je daif. El-Bejheki u *Esmā'u ves-siffat*.

² El-Bejheki. Postoji razilaženje oko navedenog hadisa, jer su neki učenjaci lanac prenosilaca ovog hadisa ocijenili dobrim, a neki slabim.

potvrđuju navedenu osobinu ne obavezuju na poređenje i poistovjećivanje sa stvorenjima, jer niko nije kao On.”¹

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, za riječi Uzvišenog Allaha: “Na Dan kada se *sāḳ* otkrije”²,

rekao: “Uzvišeni Allah će otkriti Svoju potkoljenicu.”³

Šejhul-islam Ibn Tejmijje, rahimehullah, rekao je: “Ono što ću sada kazati i napisati, mada prije nisam pisao u svojim odgovorima, već sam to spominjao u svojim predavanjima i druženjima, jeste:

U tumačenju svih osobina Uzvišenog Allaha koje se spominju u Kur'anu, ne postoji razilaženje kod ashaba, radijallahu anhum. Lično sam pročitao više od stotinu tefsira velikih učenjaka, a i onih koji su manje poznati, u kojima su sakupljena tumačenja koja su prenesena od ashaba, radijallahu anhum, i ono što je zapisano u hadisima od njih. U njima nisam našao ništa što ukazuje na razilaženje među ashabima u ajetima o Allahovim savršenim osobinama, poput toga da je neko od njih protumačio ajet o svojstvima suprotno njegovom jasnom vanjskom značenju, na koje ajeti jasno i razumljivo ukazuju. Shodno tome, svi oni potvrđuju i ukazuju da su to osobine Uzvišenog Allaha, što je jasna razlika u odnosu na ono što tvrde oni koji pogrešno tumače Allahove osobine, a broj predaja u kojima oni potvrđuju Allahove osobine je velik, taj broj poznaje samo Allah. Tvrđim da nisam naišao na razilaženje između ashaba, osim u komentaru ajeta:

يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ

‘Na Dan kada se *sāḳ* otkrije.’⁴

Od Ibn Abbasa, radijallahu anhu, i jedne grupe učenjaka prenosi se da su protumačili: ‘Kada Allah otkrije nesnošljivu poteškoću na Sudnjem danu’, a od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, i drugih, da su to ubrajali i smatrali jednom od osobina Uzvišenog Allaha, kao što je

¹ *Fethul-kadir*.

² El-Kalem, 42.

³ Imam Ed-Darimi u *Reddu ala Džehmijje*, Ibn Munde u *Reddu ala džehmijje*.

⁴ El-Kalem, 42.

zabilježeno u dva *Sahiha*. Nema sumnje da vanjština Kur'ana ne ukazuje jasno da je to osobina Allaha, tebareke ve te'ala, jer je Uzvišeni rekao:

يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ

‘Na Dan kada se *sāk* otkrije.’¹

Riječ: *an sākin* u ajetu je došla bez određenog člana, zatim istu riječ (osobinu) nije pripisao Sebi, odnosno nije rekao *Allahova potkoljenica (sākullahi)*, a niti je rekao: *an sākihi*, kada otkrije Svoju potkoljenicu. Tako da vidimo da nepostojanje određenog člana ne ukazuje jasno i precizno da se radi o Allahovoj osobini potkoljenice, osim ako bismo to potkrijepili drugim dokazom. Tako da se tumačenje (od strane Ibn Abbasa i drugih) ne ubraja u nedozvoljeni *et-te'vil*, pogrešno tumačenje osobina, jer sami *te'vil* znači iskrivljivanje stvarnog, jasnog vanjskog značenja ajeta, na što sami dokaz upućuje.”²

Ovaj govor jasno ukazuje na to da Ibn Abbas, radijallahu anhu, nije negirao osobinu Uzvišenog Allaha, niti je svjesno pogrešno protumačio, kako to rade mu'atilli, koji iskrivljuju Allahov govor i pogrešno ga tumače, poput eš'arija i onih koji ih slijede u tome.

Šejh Omer Eškar, rahimehullah, rekao je: “Potrebno je kazati da je potvrđivanje svojstva potkoljenice poput utvrđivanja ostalih Allahovih savršenih osobina, poput, ruke, sluha, vida i ostalih osobina.”³

يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ

“Na Dan kada se potkoljenica otkrije i kad budu pozvani da licem na tlo padnu pa ne budu mogli”⁴,

Ibrahim et-Tejmi, rahimehullah, rekao je: “Bili su pozivani ezanom i ikametom, a oni su odbijali.” Seid b. Džubejr, rahimehullah, rekao je: “Slušali su: ‘Požuri na spas!’, ali se nisu odazivali.” Ka'bul-Ahbar rekao je: “Tako mi Allaha, ajet je objavljen povodom onih koji izbjegavaju namaz u džematu.” Ibn Abbas, radijallahu anhu, rekao je: “To je čovjek koji čuje ezan, a ne odazove se pozivu.”

¹ El-Kalem, 42.

² El-Fetava.

³ El-Akidetu fillah.

⁴ El-Kalem, 42.

Imam El-Buhari, rahimehullah, u svojoj zbirci hadisa naslovio je poglavlje: "Na Dan kada potkoljenica bude otkrivena".

Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Čuo sam Allahovog Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem, kako kaže: 'Naš će Gospodar otkriti Svoju potkoljenicu', pa će Mu sedždu učiniti svaki vjernik i vjernica, a ostat će svaki onaj koji je na dunjaluku licemjerno i da bi drugi vidjeli činio sedždu: otići će da učini sedždu, ali će mu se leđa vratiti u pređašnji položaj."¹

Od Ebu Hurejre, radijallahu anhu, prenosi se da je pitao Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem: "Allahov Poslaniče, da li ćemo na Sudnjem danu vidjeti našeg Gospodara?"

"Da li vi sumnjate u viđenje mjeseca u noći punog mjeseca, ispred koga nema nikakvog oblaka?", upitao je Poslanik, alejhi salatu ves-selam.

"Ne, Allahov Poslaniče", odgovorili su oni.

"Da li vi sumnjate u sunce ispred kojeg nema nikakvog oblaka?", upitao je Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem.

"Ne", odgovorili su.

"Pa vi ćete Ga, eto, tako uistinu jasno vidjeti.

Kada se svijet iskupi na Sudnjem danu, On će kazati: 'Ko je koga obožavao, neka ga i sada slijedi!'

Tada će neko od toga (svijeta) slijediti Sunce, neko će slijediti Mjesec, neko tagute (kipove, šejtane) itd., a ostat će (na mjestu) ovi moji sljedbenici i među njima dvoličnjaci. Potom će im se pojaviti Allah i reći: 'Ja sam vaš Gospodar.' Oni će tada kazati: 'Ovo je naše mjesto sve dok nam ne dođe naš Gospodar i kada nam naš Gospodar dođe, mi ćemo Ga prepoznati.' Utom će se stvarno pojaviti opet Allah i reći: 'Ja sam vaš Gospodar.' 'Ti si naš Gospodar', odgovorit će oni.

Allah će ih tada pozvati, a utom će se postaviti i most po sredini Džehennema i ja ću biti prvi poslanik kojem će biti dozvoljeno da sa svojim sljedbenicima prijeđe. Tada neće niko ništa govoriti osim poslanika, a govor poslanika bit će samo: 'Allahu, spašavaj, spašavaj...'²

¹ El-Buhari.

² El-Buhari.

U drugoj predaji El-Buharija, rahimehullah, navodi se: "...Ostat će ovaj ummet i u njemu njegovi licemjeri. Tada će im se Allah ukazati u liku drugačijem od onog koji oni poznaju i reći im: 'Ja sam vaš Gospodar.' 'Utječemo se Allahu od tebe', reći će oni: 'Mi ćemo ostati na svome mjestu dok ne dođe naš Gospodar, a kada dođe naš Gospodar, mi ćemo Njega prepoznati.' Tada će im se Allah ukazati u liku koji oni poznaju i reći im: 'Ja sam vaš Gospodar.' 'Ti si naš Gospodar', reći će oni i početi Ga slijediti..."¹

"...Tada će se postaviti džehennemski most, a ja ću", reče Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, "biti prvi koji će proći. Poslanici će tog dana u dovama moliti: '...Allahu, spasi, spasi!...'"²

Od Ebu Zubejra, radijallahu anhu, prenosi se da je čuo Džabira b. Abdullaha, radijallahu anhu, kada je bio upitan o *vurudu* (prelasku preko Sirat-ćuprije), da je kazao: "Na Sudnjem danu ćemo biti iznad ostalih ljudi. Ljudi će na Sudnjem danu biti prozivani po kumirima i po onome što su bili obožavali, sve skupina po skupina. Nakon te prozivke doći će nam naš Gospodar i upitati: 'Koga čekate?' Odgovorit ćemo: 'Čekamo našeg Gospodara.' Reći će: 'Ja sam vaš Gospodar.' Odgovorit će: 'Da Te vidimo.' On će im se pokazati smiješeći se. Krenut će s njima i oni će Ga slijediti. Svakom od njih, i vjerniku i licemjeru će se dati svjetlo, a zatim će Ga slijediti. Na Sirat-ćupriji, iznad Džehennema, su željezne kuke i trnje. Obarat će u Džehennem koga Allah odredi.

Nakon toga će se ugasiti svjetlo za licemjere, a vjernici će se spasiti. Prva spašena skupina imat će lice kao pun mjesec, a to će biti sedamdeset hiljada vjernika koji neće polagati račun, zatim će ih slijediti oni čija je svjetlost kao najsvjetlija zvijezda na nebesima, zatim će ih slijediti ostale grupe..."³

Od Ebu Seida el-Hudrija, radijallahu anhu, prenosi se da je rekao: "Upitali su ashabi: 'O Allahov Poslaniče, hoćemo li vidjeti našeg Gospodara na Sudnjem danu?', a on im je odgovorio: 'Da li vam nešto smeta da vidite Sunce ili Mjesec kada je vedro?' Mi smo kazali: 'Ne smeta', a on je rekao: 'Onda vam neće ništa zasmetati da vidite svoga Gospodara toga dana onako kako vidite ovo dvoje.' Zatim je dodao: 'Pa

¹ El-Buhari.

² El-Buhari.

³ Muslim.

će pozvati pozivač: - Neka svaki narod krene za onim koga je obožavao.' I krenut će sljedbenici križa za svojim križem, sljedbenici kumira za svojim kumirima, a sljedbenici drugih božanstava za svojim božanstvima, sve dok ne ostanu samo oni koji su obožavali Allaha, i dobri i loši, i nešto sljedbenika Knjige (ehlul-kitabije). Zatim će se primaknuti Džehennem, kao da je opsjena (privedenje) i reći će se jevrejima: 'Šta ste vi obožavali?', a oni će odgovoriti: 'Obožavali smo Uzejra, sina Allahovog.' Pa će im se kazati: 'Lažete! Allah nije imao ni druga ni dijete. A šta biste željeli?' Oni će kazati: 'Željeli bismo da nas napojiš.' Pa će im se reći: 'Pijte', i nakon toga svi će popadati u Džehennem. Zatim će biti rečeno kršćanima: 'Šta ste vi obožavali?', a oni će odgovoriti: 'Obožavali smo Mesiha, sina Allahovog.' Pa će im se kazati: 'Lažete! Allah nije imao ni druga ni dijete. A šta biste željeli?' Oni će kazati: 'Željeli bismo da nas napojiš.' Pa će im se reći: 'Pijte', i nakon toga će i oni popadati u Džehennem, sve dok ne ostanu samo oni koji su Allaha obožavali, bilo da su dobra djela činili ili grijeshili, pa će im doći Gospodar svjetova.

Oni će tada biti upitani: 'Šta je vas zadržalo, kada su svi ostali već otišli?' 'Mi nismo bili s njima', reći će oni, 'ni onda kada su nam bili potrebni nego danas. A čuli smo nekoga kako poziva da svi ljudi idu onome koga su obožavali, pa i mi očekujemo svoga Gospodara. Tada će im se pojaviti Silni, ali ne u onome liku u kojem su Ga prvi put vidjeli, pa će im reći: 'Ja sam vaš Gospodar!' 'Da', odgovorit će oni, 'Ti si naš Gospodar!', a samo će Mu se između njih vjerovjesnici obraćati. 'Imate li od Njega neki znak po kojem Ga možete prepoznati?', upitat će On. 'Potkoljenica', odgovorit će oni. Potom će im otkriti Svoju potkoljenicu, pa će Mu svi vjernici pasti na sedždu, samo ne oni koji su Mu sedždu činili da bi ih neko vidio i čuo. I oni će pokušati učiniti sedždu, ali će im leđa postati tvrda kao kost (ukočit će se). Zatim će se postaviti most (Sirat-čuprija iznad Džehennema)..."¹

- Ovo je jedan od najvećih dokaza koji ukazuju na neispravnost tumačenja i mišljenja da se pod *sākom* misli na otklanjanje poteškoće.

Nije moguće kazati da će Uzvišeni podići i otkloniti teškoću i strah u danu mahšera, što bi značilo da je zadovoljan sa stvorenjima u tom momentu. Jer će njihovo padanje na sedždu biti iz straha prema

¹ El-Buhari.

Uzvišenom Allahu, a sam hadis jasno i precizno ukazuje na osobinu potkoljenice Uzvišenog Allaha.

U predaji imama Muslima, rahimehullah, navodi se:

“A On će upitati: ‘Šta vi čekate?’ Svaki ummet će slijediti ono što je obožavao, a oni će odgovoriti: ‘O naš Gospodaru, mi smo se od njih na dunjaluku odvojili, iako smo od njih bili zavisni, nismo se s njima družili.’

A Allah će reći: ‘Ja sam vaš Gospodar’, a oni će kazati: ‘Utječemo se Allahu od Tebe, mi Allahu ne pripisujemo druga!’, i ponovili su to dva, tri puta, sve dok neki od njih skoro da nisu promijenili mišljenje.

On će upitati: ‘Postoji li između vas i Njega neki znak raspoznavanja?’, a oni će odgovoriti: ‘Ima’, pa će im On otkriti Svoju potkoljenicu (znak), i neće niko od njih svojom voljom moći sedždu učiniti, osim onih kojima to Allah dozvoli. A učinit će je svi oni koji su Ga obožavali i padali na sedždu.

Sedždu neće moći učiniti oni koji su Mu sedždu činili da bi ih neko vidio i čuo, jer će im kičma biti kao jedan pršljen ukočena i kad pokušaju, past će na zatiljak. Kada podignu glavu sa sedžde, vidjet će da je Allah Svoj prvobitni lik uzeo i On će im reći: ‘Ja sam vaš Gospodar’, a oni će reći: ‘Da, Ti si naš Gospodar. ‘ Zatim će se postaviti most (Sirat-čuprija iznad Džehennema)...”¹

Također podugačak hadis o Dedždžalu koji se prenosi od Abdullaha b. Mes'uda, radijallahu anhu, u kojem između ostalog stoji: “...Ostat će samo muslimani (na mašheru), pa će ih Uzvišeni upitati: ‘Koga vi obožavate?’, a oni će odgovoriti: ‘Obožavamo Allaha kojem ne pripisujemo druga.’ Allah će kazati: ‘Da li vi poznajete vašeg Gospodara?’ Odgovorit će: ‘Neka je slavljen On, ako nam se ukaže, mi ćemo Ga prepoznati.’ Tada, u tom trenutku će im On otkriti Svoju potkoljenicu, pa će Mu sedždu učiniti svaki vjernik i vjernica.”²

¹ Muslim.

² Ibn Huzejme u *Kitabut-tevhudu*, Ibn Ebu Šejbe u *Musannefu*, El-Hakim u *Mustedreku*, a imam Ez-Zehebi, rahimehullah, kaže da je po uvjetima El-Buharija i Muslima.

Na kraju, sasvim je jasno da je osobina potkoljenice jedna od osobina Uzvišenog Allaha, tebareke ve te'ala, što potvrđuje i Kur'an i sunnet Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem.

U vezi sa tumačenjem Ibn Abbasa, radijallahu anhu, učenjaci kažu: "Ako bismo kazali da je rivajet u kojem se spominje da je *sāk* tumačio kao otklanjanje teškoće ili nesnosnu teškoću tog Dana, ispravan i vjerodostojan, tada kažemo da:

- ili nije posjedovao znanje o navedenim vjerodostojnim hadisima, koji jasno ukazuju i utvrđuju svojstvo Allahove, tebareke ve te'ala, potkoljenice;

- Ibn Abbas, radijallahu anhu, bio je mudžtehid koji je u ovom slučaju pogriješio, kada je svojstvo Allaha, subhanehu ve te'ala, protumačio jezičkim značenjem, tako da ima jednu nagradu, kao što je tvrdio da za ubicu nema tevbe, suprotstavljajući se većini učenjaka u tom mišljenju;

- ili ako ipak kažemo kao većina učenjaka poznavalaca hadiskih nauka, koji izučavaju lanac prenosilaca hadisa, a koji tvrde da su predaje u kojima se spominje ovaj Ibn Abbasov komentar, slabe, tada nema potrebe odgovarati i komentirati navedeno tumačenje od Ibn Abbasa, radijallahu anhu, a Allah najbolje zna!

Na kraju, hvala Allahu Plemenitom, koji mi je iz Svoje neizmjerne plemenitosti i dobrote prema meni, olakšao da saberem i prikupim navedena Allahova savršena svojstva. Ovom prilikom molim Allaha, tebareke ve te'ala, da nagradi svakog onog ko je bio i najmanji uzrok da ova knjiga ugleda svjetlo dana, a posebno eminentne alime i daije iz čijih sam knjiga sakupljao navedena svojstva i komentar na ista. Molim Ga da podari da ovo djelo bude isključivo u Njegovo, dželle šanuhu, ime, od kojeg ćemo ja i moja porodica imati posebnu nagradu na Danu kada neće koristiti ni imetak ni rod, osim dobro djelo:

رَبِّ أَوْزَعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ صَالِحًا

تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ﴿١٩٠﴾

"Gospodaru moj, omogući mi da budem zahvalan na blagodati Tvojim, koju si ukazao meni i roditeljima mojim, i da činim dobra

djela na zadovoljstvo tvoje, i uvedi me, milošću Svojom, među dobre robove Svoje!”¹

Allahu moj, blagoslovi Muhammeda i porodicu Muhammedovu kao što si blagoslovio Ibrahima i porodicu Ibrahimovu, uistinu si Ti Slavljeni i Veliki u svjetovima. Allahu moj, budi zadovoljan porodicom Svoga Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem , njegovim suprugama i svim ashabima, a posebno Ebu Bekrom, Omerom, Osmanom i Alijom.

Allahu moj, oprosti vjernicima i vjericama i olakšaj nam naše poslove! Naša srca učini prostranim, daj da činimo dobra djela kojima si Ti zadovoljan i da svoj život završimo s dobrim! Allahu moj, učini i nas od onih koji se Tebe boje! Allahu naš, ukrasi naša srca bogobojaznošću, naše organe uposli služenjem Tebi, a naše jezike spominjanjem Tebe i traženjem oprosta od Tebe! Allahu moj, pomози nam da dobra djela činimo, a loših se klonimo! Allahu moj, ne dopusti šejtanu da do nas dođe i da vlast nad nama preuzme! Allahu moj, smiluj se nama, jer mi smo slabi, otkloni od nas slabost, oprosti nam grijehe i pokrij naše sramote! Allahu moj, učini Kur'an proljećem srca naših, svjetlom naših prsa i rješenjem naših briga! Allahu moj, pomози dužnicima da vrate dug i učini nas skromnim i pobožnim! Allahu moj, oprosti našim roditeljima i roditeljima naših roditelja! Allahu moj, smiluj im se, ukaži im počast i uvedi ih u džennetske predjele! Allahu moj, spasi muslimansku omladinu! Allahu moj, oprosti nam grijehe koje smo uradili i koje ćemo uraditi, one koje javno činimo i one koje skrivamo. Gospodaru naš, nemoj nas kazniti ako nešto zaboravimo ili šta nehotice učinimo! Allahu naš, pomози braću muslimane, ma gdje oni bili! Allahu naš, ne ostavi nijednog grijeha neoproštenog, nijedne brige neotklonjene i nijedne teške situacije a da nas iz nje ne izbaviš! Allahu moj, povećaj nam Svoje blagodati, a nemoj ih uskratiti! Ukaži nam Svoje počasti, a nemoj nas poniziti! Ti si naš Gospodar, blizu si i odazivaš se dovi onoga ko Te doziva! Gospodaru naš, ne tovari na nas breme kao što si ga tovario na one prije nas! Gospodaru naš, ne stavljaј nam u dužnost ono što ne možemo podnijeti, pobriši grijehe naše i oprosti nam, i smiluj nam se, Ti si Gospodar naš pa nam pomози protiv naroda koji ne vjeruje!

Naša zadnja dova je: Hvala Allahu, Gospodaru svjetova!

¹ En-Neml, 19.

IZVORI I LITERATURA

1. Besim Korkut, prijevod značenja Kur'ana na bosanski jezik.
2. Mustafa Mlivo, prijevod značenja Kur'ana na bosanski jezik.
3. Prijevod Ibn Kesirovog *Tefsira* na bosanski jezik, grupe autora.
4. Imam Et-Taberi, *Džâmi'ul-Bejâni*.
5. Imam Kurtubi, *Džâmi'u li ahkâmil-Kur'âni*.
6. Imam Ibn Kesir, *Tefsîrul-Kur'ânul-'Azîmi*.
7. Šejh Abdur-Rahman es-Sa'di, *Tejsîrul-Kerîmir-Rahmâni*.
8. Imam Ed-Darekutnij, *Kitâbus-sifat*.
9. Imam Ibn Huzejme, *Kitâbut-tevhid ve isbâtu sifâtir-Rabbi, 'azze ve dželle*.
10. Šejhul-islam Ibn Tejmijje, *El-'Akidetul-Vasitijje*.
11. Šejhul-islam Ibn Tejmijje, *El-'Akidetul-hamevijjetil-kubrâ*.
12. Šejhul-islam Ibn Tejmijje, *El-'Akidetut-tedmurijje*.
13. Šejh Muhammed b. Salih el-Usejmin, *Kavâ'idul-musla fi sifâtillâhi ve esmâ'ihil-husnâ*.
14. Ebu Jakub Neš'et b. Kemal el-Misri, *Šerhul-kavâ'idil-muslâ fi sifâtillâhi ve esmâ'ihil-husnâ*.
15. Usume Abdul-'Aziz, *Šerhul-kavâ'idil-muslâ fi sifâtillâhi ve esmâ'ihil-husnâ*.
16. Šejh Abdurrezak b. Abdul-Muhsin el-Bedr, *Šerhul-kavâ'idil-muslâ fi sifâtillâhi ve esmâ'ihil-husnâ*.
17. Šejh Abdullah b. Muhammed el-Gunejman, *Šerhu kitabit-tevhid min Sahihil-Buhari*.

18. Šejh Abdurrahmân b. Nâsir el-Berrâk, *Šerhu risâletit-tedmurije*.
19. Šejh Muhammed b. Salih el-Usejmin, *Takrîbut-tedmurije*.
20. Šejh Muhamed b. Salih el-Usejmin, Fethu rabbil-berijje bi-tahlis el-hamevijje.
21. Šejh Salih b. Abdul'Aziz b. Muhamed Alu Šejh, *Šerhul-fetavâ el-hamevijjeti-l-kubrâ*.
22. Šejh Halid b. Abdullah el-Muslih, *Šerhul-fetavâ el-hamevijjeti-l-kubrâ*.
23. Imam El-Laleka'i, *Šerhu usuli i'tikad ehliš-sunneti vel-džema'a*.
24. Imam Ibn Betta, *El-Ibane*.
25. Ibn Ebi El-'Izz el-Hanefi, *Šehru 'Akidetit-Tahavijje*.
26. Imam El-Buhari, *Efalul-ibad'*.
27. Imam Ed-Darimi, Reddu alel-džehmije.
28. Imam Ed-Darimi, Reddu ala Bišr el-Merisi.
29. Imam Ahmed, Reddu 'alel-džehmijje vez-zenâdike.
30. Ed-Darekutni, Ru'jetu-llahi.
31. El-Bejheki, Esma'u ves- sifât.
32. El-Begavi, *Šerhus-sunne*.
33. Ez-Zehebi, *El-'Uluvv*.
34. Ibn Kudame, Isbatu sifatil-'uluvv.
35. Šejhul-islam Ibn Kajjim, Kasida *Nunija*.
36. Šejhul-islam Ibn Kajjim, Hadil-ervah ila biladil-efrah.
37. Šejhul-islam Ibn Tejmijje, *Medžmu'ul-fetava*.
38. Imam Ibn Hadžer, *Fethul-bari*.
39. Šejh Muhammed b. Abdurrahman el-Humejs, *'Itikadu e'imetis-selef*.

40. Šejh Omer Eškar, El-Akidetu fillah.
41. Šejh Abdullah b. Abdurrahman el-Džibrin,, *I'tikadu ehli-sunne*.
42. Šejh Salih Ibn Usejmin, Šeruhu-'akīdetil-vāsitiije.
43. Šejh Abdullah b. Abdurrahman el-Džibrin, Šeruhu-'akīdetil-vāsitiije.
44. Šejh Salih b. El-Fevzan El-Fevzan, Šeruhu-'akīdetil-vāsitiije.
45. Šejh Abdurrahmân b. Nâsir el-Berâk, Tevdîhu mekâsidil-'akīdetil-vāsitiijeti.
46. Šejh Sâlih b. Abdul-Aziz Alu Eš-Šejh, Šerhu-'akīdetil-vāsitiije.
47. Šejh Abdul-Aziz En-Nâsir Er-Rešîd, Tenbihatus-sunneti 'ala 'Akidetil-Vasitiije.
48. Zejd b. Abdul-Aziz Alu Fejâd, Er-Revdatun-nedijje šerhu-Akidetil-Vasitiije.
49. Abdul-Aziz Muhammed es-Selman, El-Kevašiful-dželijje 'an me'âni-l-Vasitiije.
50. Šejh Seid b. Alij b. Vehf el-Kahtânî, Šerhu-'akīdetil-vāsitiije.
51. Šejh Abdullah el-Kašîr, Fevâidus-sunijjeti 'alel-'akīdetil-Vasitiije,
52. Šejh Halid b. Abdullah el-Muslih, Šerhu akidetil-vāsitiijeti min kelâmi Ibn Tejmijje,
53. Šejh Muhammed Halîl Herras, Šerhu 'Akidetil-vāsitiije.

SADRŽAJ

UVOD	5
Postoje četiri rukna imana	13
TEVHID – Allahova jednoća dijeli se na tri vrste.....	14
Dokazi da je Allahov Poslanik, sallallahu alejhi ve sellem, svome ummetu pojasnio nauku o Allahovim lijepim imenima i svojstvima	19
PRAVILA vezana za Allahova savršena svojstva	23
PRVO PRAVILO	
Sva Allahova svojstva su potpuna i savršena	23
Šerijatski tekstovi	23
Razumski dokazi	24
Dokazi urođene vjere (ljudske prirode, fitre)	26
Allah je oštro ukorio one koji su ga opisali osobinama manjkavosti.....	29
DRUGO PRAVILO	
Kategorija svojstava šira je od kategorije imena.....	32
Zaključak.....	35
TREĆE PRAVILO	
Allahova svojstva dijele se na dvije vrste: potvrđujuća i negirajuća.....	37
Potvrđujuća.....	37
Negirajuća svojstva	42
ČETVRTO PRAVILO	
Potvrđena Allahova svojstva su svojstva hvale i savršenstva, i što su mnogobrojnija i raznovrsnija njihova značenja, to više ukazuju na to da je onaj koji se opisuje tim osobinama još savršeniji	44
PETO PRAVILO	
Potvrđena svojstva dijele se na dvije vrste – lična (sifat zatijje) i praktična (sifat fi'lijje)	49

Lična svojstva	49
Praktična svojstva (sifatul-ef'al).....	49

ŠESTO PRAVILO

Potvrđivanje svojstava nalaže obavezu odricanja od dvije velike opasnosti: et-temsila (antropomorfizma, poistovjećivanja sa stvorenjima) i et-tekjifa (kvalifikacije)	51
Et-temsil.....	51
Et-tešbih.....	52
Et-tekjif.....	52

SEDMO PRAVILO

Allahova svojstva su objavljena i nisu Podložna razumskom tumačenju	57
--	----

PRAVILA o dokazima kojima se potvrđuju

Allahova imena i svojstva	60
---------------------------------	----

PRVO PRAVILO

Dokazi kojima se potvrđuju Allahova imena i svojstva su Kur'an i sunnet Poslanika, sallallahu alejhi ve sellem	60
---	----

DRUGO PRAVILO

Stroga je obaveza primjenjivati Kur'anske i hadiske tekstove u kontekstu njihovog jasnog značenja, bez krivog tumačenja, pogotovo kada se radi o tekstovima koji govore o svojstvima, gdje nema mjesta za racionalna tumačenja.....	65
--	----

TREĆE PRAVILO

Jasno, vanjsko značenje tekstova koji govore o svojstvima poznato je sa jednog aspekta, a nepoznato sa drugog aspekta.....	67
---	----

ČETVRTO PRAVILO

Jasno (vanjsko) značenje je značenje koje se odmah nameće razumu, a ono se razlikuje zavisno od konteksta i onoga čemu se govor pripisuje	70
---	----

U pitanju vanjskog značenja tekstova o svojstvima, ljudi se dijele na tri vrste	71
--	----

Prva vrsta	71
------------------	----

Druga vrsta.....	71
Treća vrsta	72
ALLAHOVA SVOJSTVA.....	73
SVOJSTVO ŽIVOTA	73
SVOJSTVO ZNANJA	75
SVOJSTVO OPSKRBE	79
Postoje dvije vrste rizka (opskrbe)	80
Opća opskrba (rizkul-‘ām)	80
Posebna opskrba (rizkul-hās)	81
SVOJSTVO SNAGE.....	83
SVOJSTVO SLUHA I VIDA	85
SVOJSTVO HTIJEENJA, ŽELJE I VOLJE	90
Postoje dvije vrste Allahove volje: kosmička i šerijatska volja	95
Razlika između ove dvije vrste volje.....	96
Da li stvorenje posjeduje svoju vōlju?	98
SVOJSTVO LJUBAVI.....	100
SVOJSTVO ZADOVOLJSTVA.....	109
SVOJSTVO GNJEVA, SRDŽBE, MRŽNJE, ALLAHOVOG PROKLINJANJA	114
SVOJSTVO MILOSTI, OPROSTA	125
SVOJSTVO DOLASKA.....	134
SVOJSTVO LICA	142
SVOJSTVO DVIJE RUKE.....	146
SVOJSTVO DVA OKA MILOSTIVOG	150
SVOJSTVO LUKAVSTVA I SPLETKE.....	159
SVOJSTVO ALLAHOVE UZVIŠENOSTI (EL-‘ULUVV), I SVOJSTVO UZDIZANJA IZNAD ARŠA (EL-ISTIVA).....	168

Kur'anski dokazi o Allahovom uzdizanju	172
Dokazi iz sunneta.....	178
Mišljenja selefa	181
U pitanju Allahovog uzdignuća iznad Arša nije dovoljeno razilaženje	181
Izvođenje džehmija iz okvira islama (tekfir) preneseno je u knjigama selefa.....	182
SVOJSTVO ALLAHOVE PRISUTNOSTI I BLIZINE (MA'IJJE).....	183
Da li postoji kontradiktornost između dokazivanja Allahove uzvišenosti i osobine Allahovog prisustva sa Njegovim stvorenjima?	191
SVOJSTVO ALLAHOVE BLIZINE.....	195
Ajeti i hadisi koji govore o svojstvu Allahove, tebareke ve te'ala, blizine i prisutnosti ne oponiraju činjenici da je On iznad stvorenja.....	198
SVOJSTVO GOVORA I GLASA	203
Obaveznost vjerovanja da je Kur'an stvarni i nestvoreni Allahov govor. Ko ga smatra ljudskim govorom ili da je stvoren, postaje nevjernik!.....	208
Učenje Kur'ana je učenje Allahovog govora.....	210
VJERNICI ĆE VIDJETI SVEVIŠNJEG ALLAHA NA ONOME SVIJETU.....	215
VJEROVANJE U SVOJSTVA KOJIMA JE POSLANIK, SALLALLAHU ALEJHI VE SELLEM, OPISAO UZVIŠENOG ALLAHA	227
SVOJSTVO SPUŠTANJA.....	227
SVOJSTVO RADOVANJA.....	237
SVOJSTVO SMIJEHA	245
SVOJSTVO ZADIVLJENOSTI (ČUĐENJA).....	253
SVOJSTVO NOGE I STOPALA MILOSTIVOG	260
Dokazi kojima se potvrđuju dva stopala uzvišenog Allaha, tebareke ve te'ala	265

SVOJSTVO DLANA, ŠAKE, PRSTIJU I JAGODICA MILOSTIVOG.....	267
OSOBINA ŠAKE I PRSTIJU MILOSTIVOG	268
SVOJSTVO DLANA I VRHOVA JAGODICA MILOSTIVOG	271
SVOJSTVO JAGODICA MILOSTIVOG.....	271
SVOJSTVO POTKOLJENICE UZVIŠENOG ALLAHA	273
IZVORI I LITERATURA	283
SADRŽAJ.....	287